

Tony Buổi Sáng

trên
đường
băng

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

Tương lai mỗi người là do nhận thức quyết định tất cả. Thành người sâu sắc hay hời hợt, người tích cực hay bi quan, người hạnh phúc hay bất hạnh, người chiến thắng hay thất bại... tất cả đều khởi nguồn từ nhận thức. Nhận thức chính là thước đo sự trưởng thành của một con người. Một khi có nhận thức logic, đúng đắn thì mọi thứ sẽ nhẹ nhàng hơn. Mình biết mình là ai, sứ mạng cuộc đời mình là gì, thì sẽ sống một cuộc đời ý nghĩa, trọn vẹn, không hối tiếc.

- Trích Lời nói đâu, *Trên đường băng*

trên
**đường
băng**

Sachvui.Com

Sachvui.Com

BIỂU GHI BIÊN MỤC TRƯỚC XUẤT BẢN DO THƯ VIỆN KHTH TP.HCM THỰC HIỆN
General Sciences Library Cataloging-in-Publication Data

Tony Buổi sáng

Trên đường băng / Tony Buổi sáng. - T.P. Hồ Chí Minh : Trẻ, 2015.

308 tr. ; 20 cm.

1. Kỹ năng sống. 2. Lối sống. 3. Thanh thiếu niên -- Hướng dẫn kỹ năng sống. I. Ts.
1. Life skills. 2. Lifestyles. 3. Teenagers -- Life skills guiders.

158.1 -- ddc 23
T667

ISBN 978-604-1-07694-5
Trên đường băng

Tony Buổi Sáng

trên đường băng

N HÀ XUẤT BẢN TRẺ

www.Sachvui.Com

Sachvui.Com

ỜI lời nói đầu đầu đầu

Sachvui.Com

Có một nhóm nhỏ các bạn trẻ thế hệ 9x gọi Tony Buổi Sáng (TnBS) bằng danh xưng rất miền Nam là dượng. Ở miền Nam, dượng là chồng cô hoặc dì, không có quan hệ ruột rà máu mủ gì nên thường trao đổi với con cháu rất thoải mái, sẻ chia như hai người bạn. Nên cuốn sách này là tập hợp những lời trao đổi của dượng với các bạn trẻ đó.

Thế giới sẽ tốt đẹp hơn khi người ta biết chia sẻ, đặc biệt là những trải nghiệm. Thay vì trải qua và vấp phải để có nó, người trẻ có thể linh hôi thông qua sự chia sẻ của những người đi trước. Dành thời gian để trải nghiệm những cái khác nữa vì thế giới rất rộng lớn và xã hội thì muôn màu.

Nhưng không dễ để ai đó sẻ chia, vì bí quyết, kinh nghiệm sống, kinh nghiệm ứng xử, kinh nghiệm làm ăn... họ thường sẽ giữ lại cho riêng mình để kiếm tiền, hoặc chỉ truyền cho con cháu dòng họ. Có dân tộc còn xem như là bảo bối, không để lọt ra ngoài nước.

Là một thanh niên từ nông thôn lên thành phố học hành rồi sau đó khởi nghiệp với việc xuất khẩu hàng hóa Việt Nam ra thị trường thế giới, Tony xin sẵn lòng chia sẻ với các bạn trẻ về con đường mình đã đi. Trong quá trình làm ăn, cứ có cơ hội để du học dù ngắn hạn, Tony cũng xách cặp đi. Dù trò chuyện với một cao nhân trên núi cao hay một bác xe ôm ở góc phố, Tony cũng tìm được nhiều cái hay ho trong vốn sống của họ để chiêm nghiệm và viết lại. Tony mong muốn các bạn trẻ Việt ngày càng văn minh hơn, hào sảng hơn, mạnh mẽ hơn để mỗi cá nhân các bạn phải tự tin, tự trọng, tự lập, tự chủ. Mỗi công dân có lòng tự trọng thì dân tộc sẽ tự cường.

Tự tin nghĩa là “mình tự tin mình”, mình phải tin vào năng lực, đạo đức, ý chí, trí tuệ của mình trước thì mới có thể xây dựng được lòng tin với người khác. Mình còn không tin mình thì ai tin, nên các bạn phải “tự tin” trước. Một khi một cá nhân có năng lực và có lòng tin, cá nhân đó sẽ cất cánh. Dù rẽ trái, rẽ phải hay đi thẳng, con đường nào cũng dẫn bạn đến đại lộ thênh thang.

Để cất cánh, một chiếc máy bay phải chạy đà. Hành trang để chuẩn bị chạy đà và cất cánh là gì, mời các bạn đọc các bài viết trong cuốn sách này. Ở cuối mỗi bài viết là một vài dòng để trả lời. Các bạn nên dùng bút chì viết lại cảm nghĩ của mình về bài viết đó. Và sau sáu tháng, các bạn nên đọc

lại sách và những gì chính mình cảm nhận, các bạn sẽ thấy có sự khác biệt rõ rệt trong nhận thức của mình.

Tương lai mỗi người là do nhận thức quyết định tất cả. Thành người sâu sắc hay hời hợt, người tích cực hay bi quan, người hạnh phúc hay bất hạnh, người chiến thắng hay thất bại... tất cả đều khởi nguồn từ nhận thức. Nhận thức chính là thước đo sự trưởng thành của một con người. Một khi có nhận thức logic, đúng đắn, thì mọi thứ sẽ nhẹ nhàng hơn. Mình sẽ biết mình là ai, sứ mạng cuộc đời mình là gì, thì sẽ sống một cuộc đời ý nghĩa, trọn vẹn, không hối tiếc. Những câu chuyện trong sách đều là hư cấu, do Tony tưởng tượng cả, hoặc nghe kể lại, nhằm minh họa cho ý của mình chứ không đặt nặng số liệu dẫn chứng. Mong các bạn chỉ đọc và cảm nhận tinh thần của một cuốn sách viết theo kiểu văn học hư cấu hài hước, không phải là công trình khoa học hay báo chí.

Có một số bài viết là dành riêng cho các nhóm tình nguyện. Trong những năm qua, Tony cũng có tổ chức các nhóm tình nguyện theo chương trình Giải cứu nông sản (khi nông sản bị đổ đồng, dội chợ, các bạn sẽ về các địa phương mang lên thành phố, bán giá bằng đúng chi phí để giúp nông dân), Áo ấm mùa đông (lên miền núi mang nông sản núi cao về thành phố bán, tiền lãi mua áo ấm gửi lên cho các trường tiểu học miền núi) cho các bạn trẻ cho cơ hội cọ xát thực tế. Các bạn lưu ý để không bỡ ngỡ với các thông tin trong các bài viết.

Đôi lời gửi đến các bạn trẻ với tất cả sự yêu thương của người đi trước. TnBS

www.Sachvui.Com

Sachvui.Com

Phần một

Packing checklist

Packing checklist

Packing checklist

chuẩn bị hành trang

chuyện ở Trung Đông

Các quốc gia ở Trung Đông hầu hết nằm trên những giếng dầu khổng lồ. Cứ thế, ra sau nhà múc dầu lên bán. Nhưng gần đây, thế hệ con em của các nhà giàu Ả Rập sau khi du học Tây Tàu về, nhận thấy sự giàu có do tài nguyên thiên nhiên mang lại không vững bền được. Múc tài nguyên dưới lòng đất lên bán chẳng khác việc con cái cắt đất từ đường của ông bà cha mẹ bán ăn dần, cổ kim xưa nay chưa có nhà nào bán đất mà làm giàu cả.

Những quốc gia phồn vinh nhất có khi lại là những quốc gia ít tài nguyên thiên nhiên. Vì con người mới là tài nguyên

quan trọng. Không có dòng máu của ai, của dân tộc nào là đẳng cấp, tất cả đều do mỗi cá nhân nỗ lực mà tạo nên đẳng cấp của riêng mình. Một đứa trẻ mồ côi trong trại mồ côi ở Việt Nam cũng có thể trở thành một bộ trưởng ở Đức. Cũng không có người dở, chỉ có người lười học tập, lười lao động và biến thành người dở.

Ở Trung Đông bây giờ, họ đầu tư con người kinh khủng, điển hình như Ả Rập Sau-di, quốc gia luôn dẫn đầu khối Ả Rập về lượng sinh viên du học tại Mĩ và châu Âu. Đặc trưng của nhóm du học sinh Trung Đông là học xong, họ về nước ngay chứ không ở lại. Về để mở cơ ngơi làm ăn, chủ yếu các ngành nghề không liên quan đến dầu khí. Họ học không vì bằng cấp, mà học để biết cách làm. Các thành phố lớn Trung Đông trở thành các trung điểm cho du lịch, tài chính, thể thao, hậu cần, vận tải... vì họ biết TIỀN ĐẺ RA TIỀN. Các doanh nhân ở đây khai thác tối đa lợi thế địa lí nằm giữa lục địa Á-Phi-Âu của vùng và cứ thế hốt bạc.

Các sân bay ở Dubai, Doha... không ngừng mở rộng qui mô, làm cơ sở cho ba hãng hàng không đều được xếp hạng 5 sao, là Emirates, Qatar và Etihad vận hành. Mỗi hãng có mấy trăm chiếc máy bay tân tiến hiện đại, họ tổ chức đi thu gom khách hầu hết mọi thành phố lớn ở châu Á, từ Phnôm Pênh đến Mumbai, Tokyo, Thượng Hải... rồi chở về trung điểm. Từ trung điểm đó, họ túa đi mọi thành phố lớn ở châu Âu và châu Phi. Các sân bay ở đây hoạt động 24/24 và các chuyến bay nối tiếp nhộn nhịp vô cùng, các xe buýt chở đầy khách từ cửa này đến cửa kia trong sân bay, băng qua những con đường đầy cát của sa mạc, thậm chí từ terminal (nhà

ga) này đến terminal kia phải đi tàu điện. Ví dụ như sân bay Dubai đón hơn 70 triệu hành khách một năm, nối tuyến với 270 thành phố trên thế giới, có 90.000 nhân viên phục vụ tại sân bay trực tiếp, nửa triệu việc làm gián tiếp. Hàng năm, sân bay này thu về 27 tỉ đô la, bằng GDP một quốc gia nhỏ.

Điều đặc biệt là công nhân viên ở các sân bay phần lớn là người nước ngoài. Họ tự tìm đến để làm việc (tìm từ khóa “apply job in Dubai/Doha airport”). Còn trên các chuyến bay, tiếp viên đủ thành phần quốc tịch, phi công cũng vậy, chỉ có máy bay, sân bay, tiền lãi... là của các ông chủ Ả Rập. Vì họ đào tạo dân họ với thói quen “cho việc” tức quản lí và kiếm tiền. Từ bé, học sinh đã được thầy cô dạy là lớn lên hãy làm ông chủ. Dân số nước chúng ta ít thì thuê mướn lao động.

Họ có văn phòng tuyển nhân lực ở các nước. Ở Ấn, họ tuyển ở Mumbai, Chennai và New Delhi. Ở Trung Quốc, họ đặt văn phòng ở Thâm Quyến, Thượng Hải, Bắc Kinh. Ở Đông Nam Á, họ đặt văn phòng tuyển người ở Singapore và Kuala Lumpur. Các bạn trẻ phải tự nộp hồ sơ và sang đó phỏng vấn, ngày nào cũng tuyển. Các bạn trẻ mới ra trường ở Đông Nam Á rất thích công việc tiếp viên hàng không hay nhân viên mặt đất ở sân bay trung chuyển, thường làm hai - ba năm để kiếm ít tiền trước khi về nước làm ăn.

Ngoài ra, nếu làm tiếp viên hàng không, bạn còn có cơ hội du lịch miễn phí. Vì một đoàn tiếp viên bay đường dài, ví dụ đến Milan Ý, sẽ nghỉ ngơi vài ngày. Toàn ở khách sạn 5 sao. Ở Tp. HCM, đoàn tiếp viên hay ở khách sạn gần sân bay nhìn đứa nào đứa nấy đẹp như tiên nữ ngọc đồng, sáng lóa cả góc trời.

Chúc các bạn trẻ tự tin trở thành công dân toàn cầu. Làm việc ở Trung Đông, giá cả sức lao động là công bằng cho mọi quốc tịch. Họ không quan tâm bằng cấp, tốt nghiệp tú tài là dù, miễn tiếng Anh tốt. Nhưng phải thể dục thể thao để khỏe mạnh, chịu đựng được cường độ làm việc với “con nhà người ta”. Con nhà người ta bây giờ là Mary, Zhu Xiao Bin, Sasaki, Peter, Mohamed, Naidu... nên mình phải cao lớn, khỏe mạnh ngang hàng với họ. Từ bỏ thói quen đặt dẹo với Ipad, laptop mà đầu tư cho thể lực và trí lực đi mới cạnh tranh quốc tế được. Lương khởi điểm của sinh viên tốt nghiệp không phải 4-5 triệu nữa mà phải là 2.000-3.000 USD. Hàng đạt chuẩn xuất khẩu nó khác hàng bán ở chợ quê.

Mình làm ở đó, lương bỗng cao nên về quê hương Cà Mau xài tiền như nước nhẹ, gián tiếp làm cho quê nhà giàu có hơn. Ví dụ một con cua Cà Mau, dân địa phương ăn hai chục ngàn đồng còn lật qua lật lại chê óp chê nhỏ, mình phá giá liền, mua con cua đó giá hai trăm ngàn đồng trong sự ngỡ ngàng của thực khách bản địa. Người thì nước hoa sực nức, ăn vận sang trọng, mở miệng nói tiếng Anh lơ lớ, người ta đang hâm mộ nên mình phải chảnh lên. Giả bộ rút ví ra boa luôn chỉ bán cua một trăm ngàn, nói *chụy ơi hấp bia Corona* giùm em nghen chỉ, làm chỉ ấy lúng túng chơi, dưới quê có ai biết bia Corona là bia gì.

Nói giõn chứ các bạn trẻ lo đầu tư vào tài sản của mình đi. Chỉ có bốn loại tài sản là vốn sống, nhân cách, thể lực và trí lực. Còn lại là phương tiện. Bằng cấp chỉ là miếng giấy chứng nhận trong một thời gian nào đó có vượt qua một kỳ sát hạch. Làm ông chủ thì nhiều lúc chẳng nhớ bằng đại học

của mình để ở đâu, chỉ có người đi xin việc là móc ra móc vô công chứng miết. Biệt thự chung cư cũng chỉ là phương tiện trú ngụ (giống cái hang đá ngày xưa), siêu xe (xe hơi xe máy cũng như xe ngựa cách đây mấy trăm năm) hay tiền bạc (đô la vàng bạc cũng chỉ là phương tiện trao đổi hàng hóa) giống vỏ sò cách đây 2000 năm. Đừng nhầm mà đầu tư cho phương tiện, giống cách đây 2000 năm, nhiều người ngày ngô đầu tư xây dựng hang đá thiêt đẹp, xe ngựa thiêt to, vỏ sò thiêt nhiều... rồi lúc đó khoe khoang này nọ, nói để dành cho con cháu, giờ có dùng nữa đâu? Nên giờ mình đầu tư biệt thự, tiền bạc, xe cộ... 2000 năm nữa tui nhỏ nó cười mình chết. Ông tổ để lại một nhân cách lấp lánh, một trí tuệ lung linh vẫn tuyệt vời hơn một đống vỏ sò lòe loẹt.

Học học học. Làm làm làm. Kỉ luật kỉ luật kỉ luật...!!!

chuyện
thắng
Quân

Năm ngoái, lúc tìm đơn vị thi công cho Villa De Tony ở quận 9, có anh bạn giới thiệu Tony đến một công ty xây dựng của nước ngoài, vì ảnh nói chi phí làm cao hơn một chút nhưng không có phát sinh nhiều tiền hay trễ hạn. Bạn nào xây nhà rồi thì biết, chủ thầu cứ dự toán 200 triệu thì lúc xong sẽ thành 300 triệu, dự kiến sáu tháng xong chứ phải một năm, dù họ đã xây nhiều nhà, nhưng không hiểu sao không rút kinh nghiệm, cứ bị vạy hoài.

Bữa đó, ra tiếp Tony là một cậu còng trẻ tên Quân, thấy ghi trên danh thiếp là trưởng phòng. Tony ngạc nhiên, vì ngành

này mà lên chức trưởng phòng thường là phải lớn tuổi. Hỏi ra mới biết là nó ở trọ gần chung cư Tony. Nên Tony rủ qua nhậu vào cuối tuần với nhóm bạn bè của mình.

Nó kể em mới học xong lớp 9, nghỉ học ở nhà phụ bố làm cửa sắt trên thị trấn Bắc Hà. Sau đó học trung cấp nghề ở Lào Cai ngành xây dựng dân dụng, vừa học vừa làm, tốt nghiệp cấp 3 hệ bổ túc. Sau đó về Sài Gòn, em vừa đi phụ hồ, vừa tranh thủ học ngành xây dựng ở một cao đẳng dân lập trên Gò Vấp. Tình cờ em đọc một câu trong một cuốn sách, đại ý là đời người chỉ có một lần sống trên trái đất, nên đi đây đi đó ra thế giới bên ngoài cho biết. Thế là em lao vào học ngoại ngữ như điên, dù mấy lần bỏ cuộc, vì bị ngọng l, n, r, d, ch, tr.. Ban ngày đứng dưới nắng nóng làm việc, tối đến chỉ muốn lăn ra ngủ, nhưng ý chí của một người còn trẻ lại bùng lên, em lại lóc tóc đến trung tâm và về nhà tự học đến khuya. Rồi có lần em thấy công ty này quảng cáo này tuyển nhân viên, em nộp đơn và được nhận vào làm, ông sép Tây nói mày học gì không quan trọng, quan trọng là mày có cái gì trong đầu. Đúng sáu tháng sau, em được lên làm trưởng phòng, chỉ huy cả mấy chục đứa, có cả kĩ sư tốt nghiệp từ các đại học lớn.

Nó nói em 5 giờ sáng đã ngủ dậy, tập thể dục rồi đi làm sớm nhất công ty. Lên dọn dẹp giấy tờ của mình và của các bạn trong phòng, coi các file trên máy tính, cái nào không xài thì xóa. Dọn dẹp máy tính cũng như dọn dẹp ở nhà vậy. Rồi thậm chí phụ chị lao công lau chùi toilet, hút bụi, lau kính trên cao chõ chị ấy với tay không tới. Trong lúc làm việc, em ngồi viết ra các việc phải làm, nên chiều khi đóng

máy tính thì mọi việc đều đã giải quyết hoặc em đã nắm được tiến độ là đang tới đâu, để mai vô xứ lí tiếp. Buổi tối, em nán ở lại một tiếng hướng dẫn các bạn mới vào hay nhóm sinh viên thực tập. Mình hướng dẫn các bạn, mình cũng ôn lại kiến thức và nhiều cái mới các bạn phản biện, mình sẽ tìm hiểu thêm. Nên lúc họp với sếp lớn bên nước ngoài qua, nhiều kĩ sư tốt nghiệp Bách Khoa, Xây Dựng... nhưng nghe tiếng Anh lوم bõm hoặc không cập nhật kiến thức mới, em phải dịch lại cho hiểu sát nghĩa. Trong các lần tranh luận, em đều có căn cứ và lập luận rõ ràng đưa ra để mọi người tâm phục khẩu phục, dù em chỉ có cái bằng cao đẳng nghê gì đó thôi chứ không phải là kĩ sư hàn lâm. Tui kĩ sư kia đâu tiên cũng coi thường em, nhưng riết thấy em tử tế và hiểu biết nên đành im lặng.

Có bữa Tony sang nhà trợ rủ nó đi uống café. Nhà trợ của nó nằm sâu trong hẻm, nó ở chung với ba đứa nữa. Tony vô thấy nó đang hì hục lau quạt trần. Tivi bàn ghế gì đều sạch như mới. Nó nói ba đứa kia làm biếng lầm, nói dọn dẹp làm gì, vì đây là nhà trợ. Nhưng nhà trợ cũng là nhà, chõ mình ở phải sạch sẽ tinh tươm, mình hướng chứ ai hướng. Tony nói đúng, thể loại làm biếng thì nhà trợ nó không lau đã đành, cho nó cái biệt thự nó cũng không lau luôn. Nó nói em ngồi quan sát miết, cứ có góc nào trống là em thiết kế một cái gì đó, có khi chỉ là một cái kệ để bình hoa cho đẹp. Tôi nào nếu không gặp khách nó cũng tự nấu ăn, rồi đi tập thể dục chạy bộ ở trung tâm thể hình, xong về ngồi học Anh văn hay đọc sách đến khuya, chỉ đi chơi với bạn bè vào tối thứ Bảy hay sáng Chủ nhật, còn lại thời gian là đầu tư cho trí tuệ và sức

khỏe. Nhìn nó sống rất văn minh. Trên tường là kệ sách có nhiều sách chuyên môn lẫn sách văn học, tranh thủ đọc vào buổi tối trước khi ngủ. Tony mở coi thì bao nhiêu sách kinh điển như *Đỏ và Đen, Hãy để ngày ấy lui tàn, Tiếng chim hót trong bụi mận gai, Nhà giả kim, Quốc gia khởi nghiệp...* thậm chí *Những tấm lòng cao cả* cũng có. Tony thấy thằng này còn trẻ mà đọc sách văn học như vậy, là đứa hay ho đẳng cấp đây, nên đồng ý cho đi theo rót rượu trong các cuộc nhậu với nhóm bạn.

Tony cũng hay gọi nó qua sửa giùm ống nước hay bắt lại điện dom trong nhà. Nó tranh thủ mang bộ đồ nghề qua làm liền, làm xong dọn dẹp hút bụi lau sạch như mới, Tony gửi tiền nhưng nó không lấy. Nên cả nhà Tony ai cũng mến. Nó thích ngồi nhậu với đám bạn Tony, vì thấy ai cũng thành đạt, có sự nghiệp riêng ổn định, bạn nào cũng có gia đình riêng bé nhỏ và thường xuyên gặp gỡ giúp đỡ nhau. Cuộc rượu cuộc trà nào cũng toàn đàm đạo chuyện văn thơ, không bao giờ bàn chuyện chính sự hay làm ăn gì cả, dù kẻ bán phán, người sản xuất nhôm nhựa, kẻ bán phán đưa hương (kinh doanh mĩ phẩm) chứ không phải là văn nghệ sĩ. Nó nói nhóm bạn của anh, theo em là nhóm “tao nhân mặc khách”, chứ không có xôi thịt như nhiều trọc phú bây giờ. Nó ngưỡng mộ lắm, nói các anh giúp em thiết kế cuộc đời đi. Mình nói dù em có thiết kế cuộc đời hay không thiết kế, anh tin là em sẽ hạnh phúc và thành công. Vì em có nhiệt tình, em có trí tuệ, em có sự chăm chỉ và quan trọng nhất, em được lòng mọi người. Và sự chân thành của em xuất phát từ tâm sáng, tự anh lăn lộn thương

trường mười mấy năm nên nhận biết dễ dàng lắm. Giữa đứa mồm mép và đứa thật lòng, tựi anh nói chuyện ba nốt nhạc là phát hiện ra.

Mình cho nó bảy câu hỏi, kêu về suy nghĩ trả lời bữa sau mình thảo luận. Thứ nhất là “the mission of life”, tức sứ mạng của cuộc đời bạn là gì. Sứ mạng ở đây là mày muốn tương lai mày ra sao, một ông chủ một quán bánh bèo, một người lãnh đạo ở một tập đoàn, hay một giáo viên, một linh mục, một nhà hoạt động xã hội, hay đơn thuần chỉ là một người đàn ông có một gia đình bé nhỏ, hay thành cái ông gì đó mà mình mong ước. Nó về suy nghĩ ba hôm. Bữa sau, nó đem qua cho Tony một con gà quay, dắt theo một cô bạn xinh xắn tên Loan...(còn tiếp nhưng Tony mệt nên không kể nữa).

---

một đời **xó ró**

Xóró là một từ rặt Nam Bộ, chỉ hành động quanh quẩn một chỗ mà không làm gì. Người ta dùng nó để nhận biết những đứa có tài và bất tài trong một đám đông. Ví dụ đám tiệc, mấy đứa bất tài nó sẽ không biết phụ gì với ai, nên cao lớn chồng ngồng ngáng đường ngáng sá, còn không thì ngồi một góc hoặc nằm dài trên giường, ôm cái điện thoại hay laptop coi miết. Vì đầu óc rỗng tuếch, nghĩ không ra việc gì để làm, đứng chau chực để được SAI VIỆC. Hoặc bản chất là đứa làm biếng, thay vì lang đi chỗ khác sẽ bị mắng, nên nó xóró

qua lại để người ta thấy là nó cũng có mặt. Hoặc để không mắc cỡ khi ăn.

Còn người có tài thì khác. Họ sẽ quan sát và nhảy vô làm phụ. Thấy ai đó đang nhặt rau sẽ ngồi xuống phụ nhặt, thấy chưa có nước đá sẽ hỏi gia chủ rồi chạy đi mua, rồi dọn li dọn chén dọn đũa ra trong lúc chờ đợi. Họ ra giữ xe, dắt xe, nhổ cỏ, lau nhà, rửa toilet, cứ thấy gì không ổn thì họ sẽ lao vào dọn dẹp. Rồi đếm số khách, bố trí chỗ ngồi, chỉnh âm thanh ánh sáng v.v... Người có tài họ luôn chân luôn tay, không bao giờ có chuyện đứng xớ rớ thừa thãi như mấy đứa bất tài vô dụng kia.

Khi đi làm cũng vậy. Người bất tài sẽ lên chỗ làm và tiếp tục xớ rớ. Không có óc quan sát nên cái đống rác trước mặt cũng không hốt. Phải ngồi chờ, ai sai việc gì thì làm nấy. Thậm chí giao năm việc thì làm ba việc, quên hai việc. Nhắc lại thì mới làm. Nhóm bất tài này, thường xuyên có thời gian chết, ngồi nhìn vô màn hình đầu óc vô định miên man, cặp mắt vô hồn.

Còn người có tài thì đến chỗ làm, họ sẽ nghĩ ra việc mình phải làm hôm nay, ghi vào sổ. Họ sẽ quan sát để ý, thấy à, với cái này, mình sẽ phải làm thế này thế kia, sau đó bắt tay vào làm tuần tự đến khi hoàn tất. Chủ động trong mọi việc, gọi cho người này người kia, phối hợp đồng nghiệp, nghĩ cách xử lí sao cho TỐT HƠN, ĐẸP HƠN, SẠCH HƠN, NHANH HƠN, GỌN GÀNG HƠN, HIỆU QUẢ HƠN.

Khi còn trẻ tuổi, lúc còn là nhân viên, người có tài bao giờ cũng luôn tay luôn chân từ 8 giờ sáng đến 5 giờ chiều, thậm

chỉ ở lại đến 8-9 giờ tối mới xong. Sau này lớn tuổi hơn, họ sẽ lên chức quản lí, hoặc làm ông chủ. Còn đám xớ ró kia thì cứ làm “sai vặt viên” miết vì tuổi trẻ không có khát vọng. Già cả lụm cụm bị tụi nhỏ (giỏi giang, chăm học chăm làm, giờ thành sếp) nó chỉ đạo, có khi phê bình khiển trách, nhiều lúc họ cũng cảm thấy tủi thân. Nhưng cân nhắc cho họ làm quản lí thì không được, vì mấy chục năm qua chỉ có kinh nghiệm xớ và ró. Nên nếu bạn còn trẻ, để về già được trọng vọng, thì ngay từ bây giờ hãy động não và động chân động tay giúp.

Mình thấy thanh niên còn trẻ mà hay đứng xớ ró thì đừng có trọng dụng. Thực tế là có những công ty mà ở đó, chỉ có một vài người biết làm việc, số còn lại cùng nhau lượn qua lượn lại, nhìn chòng mặt. Ai cũng đoạt giải “Vua Ngáo Ngo” và “Nữ Hoàng Xớ Ró”. Lúc mình đang làm, thấy nó xớ ró thì mình nạt, kêu đi ra ngoài đi, chật chõ quá. Cũng đừng có ôm cái điện thoại hay máy tính khi mọi người đang làm việc. Nhìn ngứa mắt. Khi nào xong xuôi tao kêu vô ăn. Nhưng lúc vô ăn, nó ăn lại năng suất hơn người khác mới chết. Đặc trưng của nhóm người Xớ Ró này là ĂN CỰC KHỎE.

---

một
một
lá

thư

Quảng

Bình

Quảng

Bình

Một cậu bé học lớp 11 ở Quảng Bình vừa gửi mail cho Tony. Cậu nói cô giáo của cậu đọc bài “Chuyện Ở West Point”* cho cả lớp cậu nghe cách đây hai hôm. Cậu chợt bừng tỉnh. Cậu THỀ sẽ từ bỏ hoàn toàn việc chơi game online, cậu nói nó hại nhiều hơn là được. Cậu THỀ từ bỏ mọi cái lười biếng cố hữu. Cứ 10 giờ đêm cậu ngủ và 5 giờ sáng thức dậy, chạy bữa đầu một vòng quanh

---

* Một trong những bài viết của Tony Buổi Sáng, nêu cao tinh thần vượt khó học tập, rèn luyện.

nha, mỗi ngày tăng lên một vòng nữa. Tối về cậu sẽ bay đá vào bao cát 100 cái mới tắm và đi ngủ. Cậu cũng tự ra điều kiện một ngày học 10 từ tiếng Anh mới, cậu sẽ lấy sách tiếng Anh cấp 2 ra và dò lại với mục tiêu là nắm vững những gì đã học, không sót một chữ. Cậu sẽ đọc lại hết các sách giáo khoa lớp trước như lịch sử địa lí, cái mà cậu nghĩ là tẩm phào trước đây. Cậu cũng đã thu âm các bài tiếng Anh do mình tự đọc. Cậu nói, chưa bao giờ có cái gì truyền cảm hứng cho cậu đến như vậy. Cứ mỗi sáng thức dậy, lồng ngực lại đầy khí tràn của một ngày mới và tinh thần tràn đầy năng lượng. Cậu lại lao vào học tập, rèn luyện say mê.

Cậu hứa với Tony, thời điểm con người có chuyên môn là học thì phải tập trung vào học. HỌC SINH SINH VIÊN THÌ PHẢI HỌC. Cậu quyết tâm sắt đá và sẽ trở thành một người đàn ông tuyệt vời, là cây tùng cây bách chứ không phải là dây leo tầm gửi. Cậu sẽ báo cáo cho Tony vào từng tháng sự tiến bộ của mình, dù Tony có đọc và có trả lời không thì cậu cũng không quan tâm, đơn giản là cậu muốn rèn luyện kĩ năng viết.

Tony thấy hài lòng. Sẵn đây nói luôn với các bạn trẻ. Nếu Thượng đế có cho ta lại một cuộc đời, chúng ta nên thiết lập các mục tiêu sớm hơn. Và với bất cứ lứa tuổi nào, sự tinh thức cũng đều không muộn.

Dù đã đi làm, ngay bây giờ, hãy đến các trung tâm ngoại ngữ để học. Hãy ra các nhà sách để mua sách về đọc. Hãy đến các trung tâm thể dục thể thao để ghi danh tập võ, tập cầu lông tennis, tập khiêu vũ, tập bơi lội... Trên Facebook của bạn bè, chẳng có gì mới đâu. Máy trang tin tức cũng vậy,

đọc vài tờ báo chính thống biết xã hội xung quanh thế nào, rồi thôi, tắt máy. Online một ngày 30 phút là đủ. Một dân tộc hùng cường sẽ bắt đầu bằng những học sinh khỏe mạnh và thông tuệ. Đất nước hóa rồng, hãy kiêu hãnh là một hổng cầu, đừng là khúc ruột thừa của con rồng ấy.

Sức mạnh chỉ có từ nội lực và tinh thần bên trong. Bạn thử quan sát lúc gà con nó nở. Đầu tiên, con gà con bên trong quả trứng sẽ cựa mình, nó sẽ mổ cái vỏ, rùng mình trút lớp vỏ ấy, và bước ra nhìn đời. Còn nếu ai đó mong muốn giúp nó mà tìm cách bóc tách cái vỏ, thì con gà con ấy sẽ chết. Cuộc đời cũng y chang vậy, không ai làm giùm cho đâu, không ai có thể giúp MÌNH THÀNH ĐẠT được.

Mình muốn mình thành ai, thì tự quyết. Có những tuổi trẻ đầy sức sống, bụng sáu múi, mặt đẹp sáng bừng, trí não thông tuệ... ở ngoài sân bóng, ngoài hồ bơi, trong những trung tâm thể dục thể thao, các nhà văn hóa, cùng nắm tay nhau hát vang ngoài công viên, đi vùng cao vùng xa xóa mù chữ, mang ánh sáng văn hóa với cộng đồng. Chúng ta có một quí thời gian ít ỏi để xây dựng nền móng cho ngôi nhà mình. Thành cao ốc chọc trời hay nhà tranh xiêu vẹo thì tùy bạn quyết định vào hôm nay. Nếu để tới ngày mai, bạn đã bị mất một ngày vô nghĩa, và có khi sẽ không bao giờ làm được cái gì hết. Người thất bại hay hẹn, câu cửa miệng là: “Thôi từ từ, để mai cũng được”.

---

nốt
mô⁺ một
lá thư
Cà Mau
Cà Mau

“Con tốt nghiệp đại học Sư phạm kĩ thuật, hiện công tác tại một công ty thủy sản gần Tp. Cà Mau. Con thích bài ‘Phết phẩy và ma lanh’ của dượng. Con luôn dặn lòng mình không bao giờ được phép phết phẩy. Gần đây, công ty con có mở thầu máy móc thiết bị cho nhà máy mới, mấy sếp nói thôi con quyết định coi máy của ai được thì chọn, vì con là kĩ sư trưởng trực tiếp vận hành nên phải ưng thì mới được. Đầu thầu ai giá rẻ thì thắng. Nhưng con thấy THẦU MÀ CHỈ DỰA VÀO GIÁ

như vậy rất nguy hiểm, vì sẽ tạo cơ hội cho mấy nước khác chuyển giao rác thải qua cho mình.

Dương biết không, ở các nước phát triển như ở châu Âu, rác thải ví dụ hóa chất cực độc hại, nếu tiêu hủy phải mất 20 Euro/lít. Ví dụ họ có 10.000 lít hóa chất này, nếu đốt thì mất 200.000 Euro. Cái họ bơm vô bình ắc qui, rồi thành lập một công ty con nào đó, ví dụ ABC Limited Company, rồi rao bán. Ví dụ một công ty nào đó ở mấy nước ngày ngô như ở châu Phi chẳng hạn, thấy giá họ rao có 50 cent/bình, cả container chỉ có vài ngàn Euro, lại cho thanh toán trả chậm 180 ngày, nhận hàng rồi mới trả, nên hí hứng nhập về, họ nghĩ hàng trong tay họ, tiền thì chưa thanh toán, chả sợ gì. Lúc kiểm hóa dưới cảng mở ra mới thấy là hóa chất độc hại, mới từ chối nhận hàng, nhưng qui định ngoại thương quốc tế bây giờ chưa có cách giải quyết trường hợp này. Nếu người giao hàng họ không lấy về, thì coi như hàng cứ nằm ở cảng châu Phi miết. Cả chục năm thì nó xì ra, chảy ra, tàn phá môi trường, còn công ty kia thì có thể đã đóng cửa, không liên hệ được. Một nước phát triển nó như vậy, họ xuất hàng đi thì dễ dàng lắm, nhưng mình mà xuất qua nước họ thì họ lại kiểm soát rất kĩ. Ví dụ mình muốn xuất hàng qua châu Âu, nó phải cấp quota hạn ngạch, EU code (mã chứng nhận), đoàn thanh tra của nó qua tận nước mình vô nhà máy cả chục lần khảo sát, hay nông sản phải có Global G.A.P, HACCP, ISO... nên chuyện nó nhập rác ngược lại là không thể.

Công ty con từng nhập một lô hàng từ Italia như vậy đó dượng, nó nói dàn cấp đông IQF, có 1/3 giá thị trường, lại

cho nợ sáu tháng, ban giám đốc con nghĩ chả sao. Dù gì thì cũng giữ tiền của nó, có gì đâu mà sợ. Lúc hàng về cảng, mở ra toàn thấy máy móc cũ với mấy acid độc hại, phải đem đi tiêu hủy. Cả nước mình chỉ duy nhất một nhà máy ở Kiên Giang là có khả năng đốt bỏ các chất thải này, nhưng cũng tốn tiền lắm dương. Nên làm ngoại thương, phải giỏi thật sự và phải có tâm sáng mới không bị mắc mưu tại nước ngoài. Con đọc báo ở cảng biển các nước đang phát triển như Campuchia, Bangladesh, Indonesia... hàng ngàn container chứa rác thải độc hại vô chủ nằm la liệt, tái xuất thì họ (chủ hàng cũ, shipper) không lấy.

Con lên mạng đọc tài liệu, bổ sung thêm Rào cản kĩ thuật nữa, phải đạt tiêu chuẩn môi trường như vầy như vầy... thì mới đủ điều kiện tham gia đấu thầu. Có hai nhà thầu, một Trung Quốc, một Hàn Quốc sẽ bị loại nếu con đưa công khai tiêu chuẩn này ra, vì thiết bị của họ sản xuất ở thập niên 80, cũ quá rồi họ muốn thay vì vứt bỏ thì bán qua nước mình, kiếm ít tiền. Tối qua, đại diện của hai công ty này tự tìm đến nhà trọ của con, họ đặt vấn đề là trích cho con % nếu con không đưa rào cản này vào qui trình đấu thầu. Nếu con đồng ý, thì đủ tiền mua một cái villa bên cạnh nhà dương.

Nhưng con đã từ chối. Con có quyền chọn sự thanh cao phải không dương. Mình làm đúng lương tâm thì ăn ngon ngủ yên, đòi vậy chẳng sướng hay sao. Tụi nó thấy con từ chối, nó nghĩ là con đòi % cao hơn nên lại hẹn tối nay gặp nữa. Con bức mình quá báo cáo luôn với hội đồng quản trị là có thằng đó vây đó rồi tắt máy, đổi sim luôn, chỉ ban giám đốc biết số mới.

Khoe với dượng chút. Từ một kī sư bình thường, tốt nghiệp xong, bạn bè con ở lại Sài Gòn hết, chỉ có mình con về tận dưới này để làm. Sau bốn năm con lên làm kī sư trưởng, lương thường cũng hai mươi mấy chai^{*} một tháng. Từ đứa tiếng Anh lõm bõm, bữa này con có thể giao tiếp lưu loát với các khách hàng đến thăm nhà máy hay các nhà cung cấp đến bảo hành máy móc thiết bị. Tối nào con cũng tới nhà một thầy giáo dạy tiếng Anh cấp 3 ở thị trấn để luyện, nên sếp hay cho con đi nước ngoài tham dự hội chợ thủy sản, đến nay đã đi được năm nước rồi. Con cũng chơi tennis vào ba buổi tối trong tuần nên khỏe mạnh tráng kiện đẹp trai vô cùng.

Con cũng đã tích lũy được mấy trăm triệu và có mua được miếng đất nhỏ. Con làm thêm chắc hai năm nữa là cất được cái nhà rồi cưới vợ. Con sẽ giàu có một cách lương thiện, con hứa với dượng như vậy. Bữa nào con lên Cần Thơ chơi, nếu dượng cho con gấp thì con sẽ tặng dượng một giỏ tôm càng xanh ăn lấy thảo.

Trong công ty con cũng có mấy bạn bên phòng vật tư, phết phẩy ghê lắm, ra chợ mua 500 đồng hành, trước khi đứng lên nó cũng giật thêm một quả ớt bỏ vào túi. Điện thoại email trong giờ làm việc cứ chạy ra chạy vào, lén lén lút lút. Dượng ơi, mình có nên trêu môi khinh bỉ mấy đứa đó không dượng?".

Tony trả lời: Viết gì dài dữ vậy anh Hai. Người ta chọn

---

* Chai: từ lóng, chỉ đơn vị triệu

cách sống thế nào cũng kệ người ta, họ muốn được người khác tôn trọng thì họ sống tử tế. Họ muốn được người khác yêu thương thì họ phải cho đi. Họ muốn bị coi thường khinh khi thì họ sống kiểu chụp giật. Mình thanh cao thì mình sướng tâm, đẳng cấp, nhìn xuống họ vì mình ở trên, một *lè vồ* (level) khác.

Khinh hay không, tùy con. Nhưng đừng có trễ môi. Nó ghét nó *quánh* sưng vù lên thì hết đẹp.

chuyện
uyên chuyện
lẩu cá kèo
ca kèo

Những điều Tony viết lên, mọi người tưởng là các bài học đạo đức, chứ thực ra không phải, đó chỉ là cái văn minh nhân loại. Nhiều bạn nhiễm mấy cái thói phi văn minh, nhưng mọi người xuể xòa bỏ qua, càng ngày càng hết thuốc chữa. Đầu tiên là nói dối. Tony ghét cay ghét đắng cái thói này. Phải từ bỏ ngay, lớn lên quen cái thói dối trá đó thì sẽ khổ.

Trung thực thiệt thà *không* có thua thiệt đâu, chỉ là bất lợi chút ít trong một giai đoạn ngắn. Về lâu dài, thói quen trung thực giúp mình nhiều thứ, đặc biệt là lòng tin và

tình cảm của người khác. Người ta tin và thương thì làm gì cũng dễ.

Nói dối phải kèm với trí nhớ siêu việt. Vì phải nhớ hết mọi thứ đã từng nói để cho khớp. Chi cho mệt vậy, dành trí nhớ đó cho ngoại ngữ, cho việc đọc những áng văn đẹp, những dòng thơ, những bản nhạc tuyệt vời, cho công việc chuyên môn có phải hay hơn không.

Bạn Tony làm ở đại sứ quán Mĩ tại Trung Quốc, nó nói trừ trường hợp những người bị coi là có nguy cơ ở lại cao nên thường bị đánh trượt, các trường hợp khác được cấp visa hay không chủ yếu dựa vào sự trung thực của người phỏng vấn. Nhìn cái tướng đi, cái mặt, cái miệng, cái ánh mắt... là tao biết đưa nói dối, hỏi vài câu cho vui, nó đóng tiền cả trăm đô để phỏng vấn không lẽ không hỏi câu nào? Nó phỏng vấn năm lần tao đánh rớt cả năm. Nhiều bạn dù có thư mời nhập học của trường uy tín bên nước ngoài, hay cầm một đồng giấy tờ chứng minh sở hữu nhà đất nhưng lãnh sự vẫn không cấp visa. Nguyên nhân là bệnh nói dối đã ăn vào máu, nói một câu ra là phải có cái gì đó không sự thật mới chịu được.

Nhiều công ty phỏng vấn nhân sự cũng vậy, họ hỏi: "Bạn có bao giờ nói dối không". Và có công ty yêu cầu duy nhất là: "Bạn lỡ nói dối trong quá khứ rồi, nhưng khi vô đây, bạn có đồng ý và thề là sẽ chấm dứt hành vi hạ đẳng đấy không, nếu đồng ý thì chúng tôi nhận bạn". Muốn phỏng vấn xin học bổng, xin vô công ty đa quốc gia, đàm phán với nước ngoài buôn bán làm ăn, trong tình yêu, tình bạn và trong mọi sinh hoạt, cứ phải trung thực làm đâu, sẽ thành công. Mình ma lanh mưu mẹo làm gì lại người ta mà bày đặt. Mình

nói hai câu phi logic là sẽ khiến người ta nghi ngờ, mất lòng tin. Mà không có lòng tin, thì không thể làm việc với nhau. Không thể đến được với nhau.

Hồi đó có anh bạn làm cùng công ty Nhật, tên Thông, lớn hơn Tony mấy tuổi, ánh dân Hải Phòng, vào Sài Gòn ở trọ đi làm nên buổi tối ảnh hay rủ Tony đi café. Thấy ảnh 30 tuổi rồi mà chưa có vợ nên bố mẹ ngoài Bắc sốt ruột, mới giới thiệu một cô tên H., làm phóng viên. Điện thoại, email, chat Yahoo cả tháng trời, có lần cô (tức cô ấy) bay vào Sài Gòn chơi. Cái Tony và Thông đưa đi café. Thấy cô cũng lanh lợi, đẹp gái nên Tony duyệt, nói anh Thông cua đi, O.K đó. Cô nói em sinh ra ở phố Hàng Ngang Hàng Đọc, cấp 1 học trường Hoàn Kiếm, cấp 2 Ngô Sĩ Liên, cấp 3 Amsterdam chuyên Sử, tuyển thẳng vô trường báo chí. Tony hâm mộ liền. Tại hồi xưa Tony thơ ngây lầm, hay thích mấy đứa trường chuyên lớp chọn, nghĩ là đứa giỏi. Cô cũng đưa luôn bản photo cái bằng đại học, rồi một số bài viết trên báo có tên cô nữa. Tony mê quá trời, nói cô này lấy làm vợ thì tuyệt, nên ra sức ca ngợi ép anh Thông lấy cho được. Cô nói gốc gác nhà em mấy đời ông tiến sĩ thời Gia Long, Minh Mạng. Rồi thu nhập gia đình em cao lắm, đi làm báo cho vui thôi. Em vô chơi với mấy anh hai ngày, mốt là em đi Paris viết phóng sự về nước Pháp.

Tony phục lăn, đái đặc sản Sài Gòn liền. Đưa đi ăn cá kèo, có uống mấy li rượu. Nói chuyện một hồi để tài cao thấp, cô say say nên kể chuyện hồi bé gánh lúa mãi nên không cao được, một buổi đi học, một buổi đi gánh lúa chăn trâu. Cái mình nói ủa em ở Hàng Ngang Hàng Đọc thì lúa và trâu ở

đâu. Cái cổ lật đật đính chính là đi về quê ở Bắc Ninh gánh lúa. Cái Tony hỏi tiếp sao hồi chiêu nói bố mẹ em cưng không cho đụng móng tay vào việc gì, 12 năm phổ thông em chỉ sáng học chiêu học để thi học sinh giỏi quốc gia. Cái cổ ấy lúng túng nói em trốn đấy, em trốn về quê đi gánh lúa, bố mẹ em không biết, nhà trường cũng không biết. Vì em thích gánh lúa với chăn trâu mà ở Hà Nội không có. Em thế, em thế là em có làm việc đó.

Anh Thông thấy không ổn nên mới hỏi lại mấy dữ liệu khác cổ đã nói, thấy trật hết trơn, nên vội trả tiền đi về. Ra đón taxi, anh Thông đưa tiền trước cho anh taxi, nói chờ cổ về khách sạn. Cổ nói em vào Sài Gòn chỉ ở được khách sạn năm sao khu trung tâm, lần này em ở Rex để shopping cho tiện. Anh Thông chờ Tony đi xe máy về, bí mật theo dõi coi cô này xạo tới đâu. Thấy taxi chạy tới Rex, cổ xuống taxi, ngó quanh, rồi đi bộ tới đầu đường đón xe ôm tới đường Bùi Thị Xuân, vô cái khách sạn có hai sao. Hóa ra sĩ diện nên phải nói dối với mong muốn tốt bậc là được tôn trọng. Bạn nào học tiếng Hoa sẽ biết trong một cuộc đàm thoại, hai bên sẽ nói cả chục những câu vòng vo như *bie ke qi, bu ke qi, bie zuo ke...* tức “đừng khách sáo, đừng khách khí, đừng làm khách, xin cứ tự nhiên, tôi có chi không phải”... tiếng Anh tiếng Pháp đâu có mấy từ vậy, vì họ có sĩ diện khách sáo đâu. Mắc mớ gì phải đánh lừa người khác và đánh lừa ngay cả bản thân mình bằng những lời sáo rỗng vậy? Mở miệng rào giật kiểu “tôi nói chứ không phải”... không phải vậy đừng có nói. Đói nói đói, no nói no, tôi chỉ thế, thích thì chơi tiếp, không thì thôi. Cuộc đời đâu phải sân khấu

đâu mà đeo mặt nạ hóa trang và diễn xuất? Rồi có diễn mãi được không, hay ba bừa là lòi ra?

Trở lại vụ án cá kèo hôm trước, anh Thông nói tôi khinh quá hè, lấy thể loại này về chắc đỗ nợ. Tony nói thôi, người ta là con gái, tội nghiệp, đừng khinh. Hôm sau cổ gọi cả chục cuộc rủ đi café ăn uống nhưng Tony với anh Thông đều không bắt máy.

Hôm sau nữa, cổ nhắn tin trên Yahoo là em đã đến Paris rồi, trời lạnh thế. Hai anh đừng nghi ngờ em, hôm đấy em say rượu nên nói linh tinh, giờ em ân hận mãi. Tony và anh Thông cũng không trả lời.

Ba ngày sau, Tony đưa mấy ông Nhật tham quan chợ Bến Thành, thấy cổ đang ngồi ăn “real noodle” (bún riêu) với một cô bạn nữa.

Bỗng đứng dường nói chuyện với mấy ông Nhật mà lộn qua tiếng Pháp: “Nous devons aller à l'hôtel. J'ai mal à la tête. Pourquoi dites-vous toujours mensonge?”*

(Đại ý bài này là Tony khoe Tony biết cả tiếng Hoa và tiếng Pháp.)

---

* Chúng mình cùng nhau về khách sạn nghỉ đi. Mình nhức đầu quá à. Sao mà bạn cứ nói dối hoài vậy?

tư duy
**tích
cực**

Tony mở báo ra coi. Mục giải trí: scandal bầu sô ca sĩ. Mục xã hội: tin ngộ độc thực phẩm. Tin quốc tế: Nước A chết người, nước B chiến tranh. Mục thể thao: Tin mua bán độ. Tin kinh tế: Lạm phát, nhập siêu. Tin thời tiết: Lũ lụt, triều cường, hạn hán, bão xa bão gần... Vô hình trung, cứ mỗi buổi sáng thức dậy, bên tách café, người ta mở báo và bắt đầu lo lắng. Có những lo lắng rất thật và có những lo lắng không đâu. Và cảm giác ấy theo họ suốt một ngày làm việc, dần đến hiệu quả sẽ kém đi, vì “người buồn cảnh có vui đâu bao giờ”. Trong khi lẽ ra mọi

người nên bắt đầu ngày mới với sự hưng phấn để có năng suất lao động cao.

Cùng một cơn mưa, người tiêu cực sẽ bức mình vì phải trùm áo mưa, người lạc quan thì nghĩ đến cây cối sẽ được xanh tươi, không khí sẽ được trong lành. Và một khi chúng ta không thể thay đổi được hiện tượng xảy ra, tốt nhất là nhìn nó bằng ánh mắt tích cực. Cái thiện có thể sẽ thua cái ác trong một thời điểm, nhưng chung cuộc sẽ chiến thắng. Cứ sau một sự cố, con người lại tìm ra nguyên nhân và khắc phục nó. Sau lũ lụt, phù sa sẽ làm màu mỡ hơn cho cánh đồng, sâu bọ sẽ bị quét sạch ra biển, dư lượng hóa chất trong đất đai sẽ bị rửa sạch. Lỗi lầm của người khác, thay vì giữ trong lòng và tức giận, thôi bỏ qua, mình sẽ thấy thoải mái hơn rất nhiều. Nói một cách khác, nếu bạn được sống 100 năm, xem như là một bộ phim có 100 tập, thì hãy tạo ra ít nhất 2/3 tập có tiếng cười thay vì tập nào cũng rơi vào bi kịch chán chường, đau khổ, chia li, mất mát.

Trong từ Hán Việt, nguy cơ bao gồm nguy và cơ. Và đối với người có tư duy tích cực, “nguy” (problem) sẽ được họ biến thành “cơ” (opportunity). Người tích cực và lạc quan sẽ có gương mặt sáng bừng, nụ cười thường trực trên môi, sống và cháy hết mình, học tập và làm việc hết mình, dù ngày mai trời có sập.

Có nhiều giải pháp để chống sự đơn điệu lặp đi lặp lại hàng ngày của mình, chẳng hạn như đi cắt tóc. Các bạn nữ bữa thì duỗi thẳng, bữa xoăn như mì xào giòn, bữa nhuộm màu vàng chóe, bữa chơi demi-garcon. Các bạn nam bữa chơi đầu trọc, bữa chơi đầu đinh, bữa rẽ ngôi 3/7... Tóc tai

là của mình chứ hớt tóc mà cũng sợ bố mẹ la, bố mẹ gì can thiệp từng mi li mét trên cơ thể con cái vậy? Kinh nghiệm cho thấy, với quả đầu mới, người ta sẽ phản chấn hơn. Nhưng Tony thấy giải pháp hay nhất là vận động, thể dục thể thao. Việc chạy nhảy sẽ giúp cơ thể tiết ra endorphins, một kích thích tố giúp người ta lạc quan yêu đời trẻ lâu. Vì con người cũng chỉ là một sinh vật sống, mà sinh vật là cứ phải chạy nhảy kiếm ăn săn mồi. Bắt chước Tony đi, tối nào cũng đi bộ lên xuống cầu thang chung cư, vừa đi vừa hát, hát hết bốn bài thì nghỉ. Không có tiền thì chạy bộ công viên, có tiền thì mình đến các trung tâm thể dục. Hoặc rủ bạn bè học tennis, cầu lông, bóng bàn, khiêu vũ... Cứ đóng tiền trước để tiếc tiền mà đi học. Tụi bạn toàn rủ mình đi ăn, đi nhậu, đi hát karaoke, xem phim, xem kịch... thì nên hạn chế chơi. Lâu lâu thì được chứ tuần nào cũng mấy món này, vừa tốn tiền lại không có tiết ra endorphins. Ít vận động thì tim đập cứ bình thường như mọi ngày, không bơm máu lên não nhiều nên không sáng tạo được. Tập luyện để sống lâu chút, coi cuộc đời nó thú vị ra sao. Tôi nay đi liền đi nhé, và nhớ phải kiên trì, đừng có đi một bữa theo phong trào rồi thôi.

Và phải tập tính vị tha, cao thượng. Chuyện cũ mà buồn thì không nhắc lại. Để đầu óc vui vẻ an nhiên. Cứ như bài hát *Biển Khát* của nhạc sĩ Trương Ngọc Ninh “còn tình yêu ấy, lỗi lầm sẽ qua”.

---

chuyện
hai bán cầu

não bộ

Nếu bạn có con học trường quốc tế, sẽ thấy đứng đầu lớp thường là học sinh Hàn Quốc. Bí mật của học sinh Hàn Quốc là kĩ năng điều khiển hai bán cầu não.

Não bên trái là cái KHO chứa kiến thức còn não bên phải có chức năng tưởng tượng. Phần lớn các môn ở trường đòi hỏi trí nhớ với hàng loạt công thức, tính toán, dữ liệu, số liệu, thông tin,...chủ yếu giúp não trái phát triển.

Não phải phát triển nhờ được kích hoạt qua môn xã hội, văn chương, âm nhạc, hội họa... nhưng ở nhiều nước, môn xã hội vẫn bắt nhớ các ý, các dữ kiện và số liệu. Cuối cùng cũng lại qui về phát triển não trái.

Ra đời, người thành công là người phát triển cả hai bán cầu não. Tư duy logic, hợp lí, sắp xếp tính toán. Và ăn nói sắc sảo, lưu loát, nói hay viết hay, có tình nghĩa và đàng hoàng tử tế trong nhân cách. Người ta gọi là “thấu tình đạt lí” hay có “não đều quá”.

Hàn Quốc từng tham khảo sách giáo khoa, phương pháp dạy của nhiều nước tiên tiến để mang về ứng dụng, trong đó có phương pháp hai bán cầu não. Chỉ 20 năm, một thế hệ học sinh Hàn Quốc trưởng thành, giỏi giang, giúp đất nước họ hóa rồng. Nhưng họ cũng giữ bí mật phương pháp đó, không bao giờ tiết lộ ra bên ngoài (trừ khi nói chuyện với Tony vì trước gương mặt thanh tú ấy, mọi bí mật đều phải lòi ra)

Não và tay lại đối ngược. Muốn kích hoạt bán cầu não trái, ví dụ khi học ngoại ngữ hay bắt cứ môn nào, NĂM CHẶT TAY PHẢI. Nó sẽ ghi nhớ tất tần tật cái gì mình đã dung nạp vào tai và mắt. Còn lúc thi viết chặng hạn... mình cũng nên 10 phút nắm chặt tay phải một lần cho đỡ mỏi. Kiến thức và dữ liệu từ lúc hai tuổi sẽ hiện ra môn một trong đầu.

Khi đụng một sự kiện cần phản ứng, NĂM CHẶT TAY TRÁI để kích thích não phải. Ví dụ gặp một thằng Tàu, nó nói “How are you?” Não trái, trong kho có từ này, lập tức xác nhận nó hỏi vậy là “có khỏe không”. Não phải sẽ chỉ đạo cái miệng trả lời: “I am fine”. Vì vậy, lúc giao tiếp, gọi điện thoại cho công việc hay thi vấn đáp hay nghe nhạc, đọc sách văn chương xem phim... mình bóp chặt tay trái 5 phút một lần. Não phải sẽ kích hoạt và giúp mình thăng hoa, nghe nhạc cũng sướng, đọc sách cũng sướng, nói chuyện thì hay thôi là hay.

Người bình thường chỉ sử dụng 5% dung lượng não, nên yên tâm, cứ học thêm học hoài học miết. Nhà thông thái thì được 10%. Tức bộ nhớ 64GB thì mình mới lưu có vài ba GB. Một số người làm biếng đọc sách thì còn ít hơn nữa, có đứa đâu chỉ 1-2 MB chứa toàn chuyện nhảm.

Người tài giỏi họ đọc sách nhiều, nên não trái chứa những tác phẩm kinh điển như *Chuông nguyện hôn ai*, *Sông đông êm đềm*, *Cuốn theo chiều gió*, *Suối nguồn*, *Hoàng tử bé*, *Ông già và biển cả*, *You can win*, *Cà phê cùng Tony*, *Sinh tố cùng Jimmy*... khi nhìn thấy cảnh đẹp, con người đẹp... lập tức rung động, thương yêu, đồng cảm. Sách chuyên môn, kinh tế xã hội gì cũng đọc... nên dữ liệu lĩnh vực gì cũng có trong não của họ. Làm việc gì cũng dễ dàng thuận lợi. Kết quả: giàu có quý phái đẳng cấp, sống một cuộc đời ý nghĩa phong lưu.

Cũng có thể loại chỉ suốt ngày chat chit và đọc tin lá cải nên não trái chứa clip nóng clip lạnh, ca sĩ A, diễn viên B,... Thể loại thấy chữ nhiều là bỏ qua thì trước một hoàn cảnh thương tâm, họ sẽ không khóc được vì không biết vì sao phải khóc. Trước một vấn đề hóc búa cần xử lý cũng không biết làm sao, vì không có dữ liệu trong não trái.

Cả ngày ngồi ngày ngô. Không làm gì. Không học hành gì. Chỉ ngồi đong uống café say đắm nhìn vô máy tính điện thoại, hoặc thở dài thườn thuột. Thấy một cô gái nào ăn mặc hở hang thì não trái vội vàng xử lí, vì có dữ liệu. Chim cò bừng bừng trỗi dậy.

Mấy chục năm tồn tại trên cõi đời này, không trôi cho

trái đất dù một cây xanh, không tạo cho xã hội bất cứ một đồng GDP nào. Nhưng phải ăn của xã hội ngày ba bữa.

Hai bán cầu não và cái cơ thể to đùng ấy suốt ngày chỉ xoay quanh việc xử lí bốn cái tứ khoái: ăn, ngủ, x, y.

Rồi hết đời người.

chuyện

viết đúng

Có một sinh viên năm cuối kia, Tony quen biết với mẹ nó nên cho nó vô thực tập. Cứ tới công ty là ngồi ngáp dài ngáp vắn, nói muốn được giao việc. Nhưng giao lại không làm, giao ba việc quên hai việc, kêu ghi daily to-do list (danh sách việc phải làm trong ngày) thì bữa ghi, bữa không. Sáng nào cũng đi trễ. Hỏi thì nói đau bụng với thủng lốp xe, viện “n” lí do, phần lớn là sáng tạo chứ không có thật. Nên thôi, Tony cho ở nhà, khỏi lên ngôi chật chõ. Rồi mấy tháng nó cũng xong thời gian thực tập, tạm biệt mọi người. Chẳng ai tiếc nuối hay lưu luyến gì.

Sáng nay lại thấy nó lấp ló ngoài cửa. Hỏi đi đâu, nó nói lên hăng nhở đóng dấu lại luận văn vì hôm trước đánh máy sai. Tuần sau ra hội đồng bảo vệ, thầy hướng dẫn chỉ ra điểm sai và đã sửa lại. Bản này là hoàn chỉnh rồi.

Cái Tony nói đâu đưa tui coi. Thấy cái bìa ghi:

NGHIÊN CỨU MARKETING MIX
HÃNG PHƯỢNG TÍM GIAI
ĐOẠN 2015 - 2020

Hỏi chứ, ủa Phượng Tím Giai là hăng nào vậy em. Nó nói chữ giai là giai đoạn, em ngắt dòng. Rồi mở bên trong coi phần nhận xét của thầy nó. Có mấy dòng mà sai chính tả hết trơn. Người ta viết văn chương thì có thể phá cách, nhưng mình làm khoa học thì đâu có cho phép. Có học vị học hàm thì càng phải giỏi tiếng mẹ đẻ của mình trước khi bước chân vào tháp ngà khoa học chớ?

Tony nói nó, em viết cái văn bản xin đóng dấu đi, nếu đúng thì tui sẽ cho thư ký đóng dấu lại. Nó ngồi bốn tiếng, bứt tóc móc mắt, viết một cái “Biên bản yêu cầu đóng dấu” như gà bới đất. Nó không phân biệt được các hình thức văn bản như đơn từ, thông báo, biên bản, báo cáo. Cũng không biết “ngày tháng năm, kính thưa kính gửi” ...bên góc phải hay trái. Chữ “trân trọng kính chào” và chữ ký thì nằm ở đâu cũng không biết. Thích viết hoa thì viết hoa, xuống dòng là xuống. Toàn mệnh đề, chưa đủ một câu đã chấm. Dấu hai chấm thì nhiều vô kể, dù chẳng phải liệt kê gì cả. Chấm than chấm cảm chấm hỏi cũng có. Cái mình hỏi ủa ý em là

có biểu lộ cảm xúc hay nghĩ vấn gì trong cái đơn này hả? Nó gãi đầu cười hí hí.

Nó nói tụi em cần gì cũng cứ mua cái mẫu đơn có sẵn, chõ chấm chấm chấm thì điền vô. Tony nói em về nghiên cứu lại đi. Không ai dạy thì tự tìm hiểu, trên mạng cũng có. Bữa sau viết đúng thì lên đây. Trí thức mà, để xã hội tôn trọng thì mình phải viết được một cái văn bản đơn giản nhất. Nếu không thì gia nhập đội ngũ thất nghiệp viên ngoài kia.

Sẵn tiện, Tony dặn bạn trẻ đang làm luận văn luận án, làm ơn dò từng câu, từng chữ, từng dấu chấm dấu phẩy. Công trình khoa học thì phải không có sai sót. Không ai rảnh rỗi mà cứ ba bữa lại đi đóng dấu một lần cho luận văn luận án của mình. Sau này đi làm, viết cái gì ra cũng phải đọc tới đọc lui thật kĩ. Không thể gửi hợp đồng cho khách hàng rồi đi xin về lại để sửa lỗi chính tả. Ra đường lố tông xe cũng phải biết viết cái biên bản chớ, không lẽ chạy vô tiệm mua rồi điền vô cái chấm chấm chấm. Vô thư viện tham khảo tài liệu, nếu thấy đề tài ghi tên mấy công ty như Microsoft Giai, Boeing Giai, Airbus Giai... thì tự động coi dòng ở dưới mà ráp vô cho có nghĩa, sẽ tìm thấy chữ “đoạn” rớt qua trang sau.

Nếu bạn làm giáo viên, đừng cho thể loại này ra trường, viết sai chính tả kiểu vậy nên giữ ở lại trường đào tạo thêm, khi nào ổn mới cho ra. Có mấy trường cấp 3 dẽ dãi, tú tài của trường này ra viết một đơn xin việc không trôi. Có mấy đại học cũng dẽ dãi, cử nhân kĩ sư của trường này ra bị người ta xài xể, nói trường gì lạ vậy.

Hôm bữa Tony ngồi trên máy bay, mở cái tạp chí gì trước mặt ra coi. Thấy ghi:

LÀM SAO ĐỂ LUÔN HẤP

DÂN NHÀ ĐẦU TƯ?

Rồi đi thăm lúa, ngang qua thửa ruộng, thấy có tấm bảng tuyên truyền dân số

GIA ĐÌNH CÓ 2 CON VỢ

CHỒNG HẠNH PHÚC

Rồi ghé khách sạn, thấy có một công ty thuê làm lễ ký kết với đối tác quốc tế. “Signing Ceremony” (động từ “sign” là ký) thì trên bảng rôn in là “Singing Ceremony” (động từ “sing” là hát). Khách Tây ở khách sạn tình cờ đi qua, nó tưởng là chương trình văn nghệ nên bu vô coi. Ngồi chờ cả buổi chỉ thấy hai bên ký rồi bắt tay mà không có ai hát, xong túi nó nhìn nhau, nói sao lạ vậy? Sao không ai hát?

¶

học giùm

tôi cái

Mấy bữa nay Villa de Tony nhận
nhiều người bà con dưới quê lên, chủ yếu là nhờ tư vấn cho
cháu nó học cái gì. Anh chị em họ hàng của Tony bắt đầu
có con đang cấp 3, thời gian chọn trường đại học rồi, nên
việc định hướng rất gấp. Mấy bữa nay họ lại nghe nói gộp
chung hai kỳ thi tú tài và đại học với nhau nữa, nên hết sức
hoang mang.

Tony thì không thích trả lời mấy câu hỏi như vậy. Ai hỏi
thì cứ bắt hỏi ngược lại cháu nó xem nó thích cái nghề chi.
Nhưng mấy anh mấy chị ngồi khóc, nói lặn lội lên thành
phố hỏi em, em thông thạo mọi thứ thì chỉ giùm, chứ em

trả lời vậy chắc anh chị không ngủ được. Anh chị nói, học sinh bây giờ *khô* (khô) lắm, 18 tuổi chứ không biết mình thích ngành gì đâu. Không đứa nào biết mình có thể mạnh gì, chỉ biết ngồi giải toán lí hóa ào ào vậy chứ cũng không hiểu bản chất của việc tính số mol hay vẽ đồ thị để làm gì cả. Nên trừ một số bạn giỏi giang thông tuệ cá tính, còn lại là theo ý mẹ ý cha. Như thằng Tèo con chị Bảy Hiếu, chị Bảy thích nghề kĩ sư điện tử, thế là ép con luyện toán lí hóa từ lớp 10, môn khác bỏ qua nên nó cũng đậu và tốt nghiệp được đại học Công nghiệp, nhưng ra trường là bỏ nghề vì sợ điện giật. Học lệch từ 15 tuổi nên nói chuyện với nó chán òm. Việt Nam nằm ở bán cầu Bắc hay bán cầu Nam cũng không biết, trải dài từ vĩ độ bao nhiêu đến bao nhiêu cũng không rành, bay từ Việt Nam sang Anh phải qua không phận những nước nào, nhà Lý trước hay sau nhà Nguyễn nó nói thôi chịu.

Như thằng Tí con chị Hai Bình, chuẩn bị năm sau là tốt nghiệp bác sĩ. Nó được anh chị đầu tư luyện toán hóa sinh tháng nào cũng 3 triệu từ năm lớp 10 nên thi đậu vô đại học Y khoa. Nó mắt cận nặng, tay chân quèo quào, cầm dao kéo mổ xé chẳng ra làm sao vì anh chị không cho nó lao động chân tay kể cả làm việc nhà. Nó cầm dao gọt quả xoài cũng không được. Nhưng trường Y năm đó cứ 26 điểm là nhận, và thực ra cũng có cái kiểm tra sức khỏe sơ sài trước khi nhập học, nhưng không ai biết nó thấy máu là sợ. Nếu nó tốt nghiệp và làm bác sĩ, giỏi lắm thì chỉ ở mức “hoàn thành công việc” chứ không có thăng hoa hay xuất sắc được, vì trời sinh ra nó không phải làm thầy thuốc. Hồi 18 tuổi, nó cũng

không biết thích cái gì, đến khi gần lúc tốt nghiệp đại học thì mới biết, nó nói con biết vậy ngày xưa con thi kinh tế, giờ con chưa cháy bằng cách con sẽ đi làm trình dược viên bán thuốc tây cho mấy hàng dược phẩm.

Thằng Tí thằng Tèo chỉ là hai trong “n” đứa 17,18 tuổi hoang mang trước ngã rẽ học cái gì để bước vào đời đây. Cả cha mẹ, thầy cô cũng đau đầu, và cứu cánh duy nhất của họ là xem ngành nào có thể có việc làm sau khi tốt nghiệp. Hóa ra, như vậy, việc học, việc chọn nghề là căn cứ vào nhu cầu tuyển dụng lao động chứ không phải từ thực tế của mỗi cá nhân. Điều này vô cùng nguy hiểm vì nhu cầu sẽ thay đổi sau thời gian, ví dụ năm 2008 nếu chọn ngành chứng khoán thì nghĩ sẽ có việc làm ngon, nhưng năm 2012 tốt nghiệp thì mới biết là ngành này không có ai có nhu cầu nhận nhân viên mới nữa.

Vậy giải pháp là cái gì? Tony may mắn đi nhiều nên thấy có một số cái có thể chia sẻ với các anh chị, hi vọng là anh chị sẽ giúp các cháu chọn ngành thật tốt qua cuốn sách này. Còn một số anh chị cũng nói thôi thấy “con người ta” thất nghiệp quá trời, nên anh chị không cho con mình học nữa, cho đi làm luôn. Tony ngạc nhiên vô cùng, vì thế loại 18 tuổi mà có thể đi làm, nó sẽ không để cha mẹ nó quyết định việc có học nữa hay không. Còn thế loại 18 tuổi mà không biết mình thích gì, không biết mình đam mê gì, có thể mạnh và điểm yếu gì, thì phải đi học, VÌ LÀM GÌ ĐƯỢC? Trừ khi nhà quá nghèo không có tiền, hoặc khả năng học không nổi (tức thi rớt), số còn lại thì có đậu đại học thì làm ơn đi học

giùm. Học theo hướng hiểu vấn đề để có thể ứng dụng chứ không phải chỉ vì điểm số hay cái bằng. Bốn năm sau, may ra đầu óc mới trưởng thành, mới biết mình muốn gì, có cái trình ra cho người ta biết là mình cũng được đào tạo.

Dù gì các bạn cũng phải học nhé. Không được nghe lời ai đó bỏ học nửa chừng. Có học vấn, bằng cấp vẫn tốt hơn nhiều cho cuộc đời mình. Học giùm tui cái!

---

chuyện

chọn trường

Mùa tựu trường, Tony hỏi nhiều bạn vì sao bạn học đại học, 10 bạn hết 9 bạn nói để có việc làm. Tại sao chọn trường này mà không chọn trường kia, các bạn nói nó “ngon” hơn. Tony hỏi ngon như thế nào, các bạn nói thì trường ngon là trường nổi tiếng khó vô, cơ sở vật chất hoành tráng, giáo sư nhiều... Tony lại hỏi, vậy mục đích học trường ngon để làm gì, phần lớn các bạn nói để có việc làm ngon, tức lương cao, cơ hội được công ty đào tạo trong và ngoài nước, môi trường làm việc năng động, đồng nghiệp giỏi giang...

Vậy thì bây giờ Tony sẽ giúp các bạn trong thời gian 4-5 năm học đại học, mình luyện thi để được việc làm ngon ấy nhé.

Ngoại trừ các ngành chuyên môn như kiến trúc sư, bác sĩ... tức phải có chứng chỉ hành nghề, cách tuyển sẽ theo một qui trình riêng, còn làm văn phòng, kinh doanh, quản lý... thì công ty sẽ tuyển theo hướng không quan tâm bằng cấp, chỉ quan tâm thực lực. Cho nên bạn muốn làm công ty nước ngoài hay công ty Việt Nam đẳng cấp, cứ yên tâm học đại học tốp trên tốp dưới cao đẳng gì cũng được, hệ chính qui tập trung hay không tập trung, công lập hay dân lập, ở tỉnh hay ở thành phố lớn... TẤT CẢ ĐỀU ĐƯỢC. Người ta chỉ tuyển người, không tuyển bằng, nhớ nhé. 100% sinh viên tốt nghiệp với tiếng Anh thành thạo, kỹ năng mềm tốt, tư duy tốt, có văn hóa đọc, khỏe mạnh nhiều năng lượng, tính tình dễ thương trung thực tử tế... thì đều có việc làm ngon như các bạn từng mơ ước.

Ví dụ thông tin tuyển dụng của một công ty nước ngoài lớn tại Tp.HCM như sau:

- Tốt nghiệp đại học, cao đẳng, thậm chí không có bằng tốt nghiệp nhưng phải có bảng điểm để chứng minh đã học xong trọn vẹn một chương trình đào tạo. Bất cứ trường nào, hệ nào trên khắp quả đất.

- Ứng viên phải có ít nhất hai năm đi làm (làm gì cũng được) để thể hiện sự chín chắn, nhận thức tốt, có sự trưởng thành, già dặn trong suy nghĩ và hành động. Nếu là sinh viên mới ra trường thì phải chứng minh trong quá trình học

có tham gia các câu lạc bộ, các đoàn thể, các hoạt động tình nguyện và xã hội, các công việc làm thêm, các công trình khoa học...

- Trình độ ngoại ngữ phải được chứng minh bằng bằng cấp quốc tế, như tiếng Anh là TOEFL, TOEIC hoặc IELTS, tiếng Pháp là chứng chỉ X, tiếng Trung là chứng chỉ Y, tiếng Nhật là chứng chỉ Z nào đó. Các chứng chỉ ngoại ngữ và bằng đại học trong nước chỉ có tác dụng tham khảo.

- Ứng viên sẽ gửi hồ sơ việc làm bằng email, trong đó thư ứng tuyển phải viết tay, ghi rõ lí do chúng tôi nên chọn bạn.

Hồ sơ gửi về địa chỉ... bằng bưu điện hoặc scan bộ hồ sơ gửi qua email.

Qui trình tuyển dụng:

- Nhà tuyển dụng sẽ sàng lọc để loại trừ các lỗi ngáo ngo như viết sai chính tả, email không có tiêu đề (subject) hay subject chỉ là “tìm việc”. Cách đặt tên C.V (hồ sơ cá nhân) cũng phải “C.V của Nguyen Thi A” thì mới được, chứ chỉ ghi “C.V” cũng bị loại luôn, vì họ nhận cả trăm email, email nào cũng ghi C.V thì họ sẽ lưu không tiện. Email gửi mà không có phần mở đầu kết thúc, thưa gửi (dear...) ở đâu email và lời chào trân trọng ở cuối thư cũng sẽ bị loại. Chỉ có hồ sơ đạt chuẩn mới được in ra và phòng nhân sự bắt đầu công việc phỏng vấn.

- Sau khi qua vòng gửi xe, sẽ đến phần viết, nhằm kiểm tra trình độ toán học xem ứng viên có nhầm lẫn về con số không, thêm các bài test chỉ số thông minh, chỉ số cảm xúc. Bài test này họ cho thi online, gửi qua mail cho mình làm

bài, và mình gửi lại trong vòng một giờ cho họ. Họ cho mình “quay bài”. Bạn nào tham khảo hay tìm kiếm bằng Google giỏi cũng là một kỹ năng, nhưng nếu ai dụng câu nào cũng phải google thì sẽ không kịp trả lời. Phần này sẽ kiểm tra tính logic trong suy nghĩ, ví dụ số tiếp theo của dãy số sau là bao nhiêu, 1,3,5,7,... Nếu mình biết điền vào số 9 thì được coi là người có I-ốt, qua.

- Sau khi qua vòng này, sẽ tới phần NÓI. Tới đây là không online được nữa mà sẽ phải gặp mặt. Sẽ có một hội đồng phỏng vấn khoảng 10 người chất vấn bằng tiếng Anh hoặc tiếng Việt (nếu vị trí chỉ cần tiếng Việt), mình sẽ phải đứng lên thuyết trình một đề tài để họ thấy phong thái tự tin của mình. Họ cũng sẽ hỏi dồn, hỏi qua hỏi lại, bạn nào lanh chanh lóc chóc hay không trung thực sẽ bị loại. Nên hãy từ bỏ thói quen nói dối để mình qua được vòng này nhé. Sau đó, các phòng ban coi mắt, thấy ứng ý ứng viên nào thì sẽ tổ chức gặp riêng thỏa thuận lương bổng, vị trí công việc, thời gian vô làm, làm ở Sài Gòn, Cà Mau hay Tokyo...

Cơ hội việc làm là công bằng cho tất cả mọi người. Không cần phải “con vua” hay “con sãi” gì, cứ giỏi là vô làm tuốt. Vậy các bạn cũng hiểu vì sao hàng hóa sức lao động của anh A ế ẩm, không ai mua nên thất nghiệp. Hoặc sao anh B bán sức lao động chỉ có 5 triệu/tháng mà chị C đến 1.000 USD/tháng. Minh biết để điều chỉnh cách học tập, cách sống thay vì ĐỔ THÙA tại nền giáo dục, tại thầy cô, tại cái trường, tại cha mẹ không quen biết, tại không có tiền...

Thực tế có nhiều bạn tốt nghiệp những trường không mấy tên tuổi ở tỉnh xa thật xa, như đại học Mường Tè, đại

học Mù Căng Chải,...nhưng vẫn được vô làm các tập đoàn lớn, họp hành bên New York London suốt ngày. Không cần phải chen chúc vô đại học ngon nào đó như mình nghĩ. Dù sao cũng không có trường nào của Việt Nam nằm trong top 100 trường đại học của thế giới đâu, nên ngon hay dở chỉ có dân làng mình biết, ra biển lớn mình nói tốt nghiệp trường đó trường đó không ai biết nó nằm ở đâu. NGON là cá nhân bạn có NGON không, chứ không phải cái trường.

Học là để biết, để làm, chứ không phải là để có bằng cấp, những người có bằng loại giỏi, thạc sĩ, tiến sĩ... được coi là CÓ SỞ HỮU MỘT SỐ KỸ NĂNG TRONG THI CỨ, chứ không liên quan gì đến trí thông minh hay khả năng làm việc.

Dù có học vị gì đi nữa, ứng viên buộc phải được kiểm tra các kỹ năng nói trên, qua được thì vô làm. Thậm chí nếu bà con gửi gắm con cháu vô cơ quan mình, các bạn cứ nhận hết, rồi tổ chức thi công bằng như trên. Qua được thì là người giỏi, nên nhận.

Người ngon thì có việc ngon
Trường nào cũng được, lon ton làm gì?

---

hành trang **tuổi 20**

Có mấy bạn gửi thư nói Tony giúp
giùm, muốn đi Israel thực tập nông nghiệp, hạn chót nộp
hồ sơ cho đại học Nông Lâm là 31/5 mà bạn không có hộ
chiếu, dù mọi tiêu chuẩn khác đều đạt. Nên rất tiếc cơ hội
tuột mất tầm tay. Thôi thì không sao bạn nhé, cánh cửa
này đóng thì cánh cửa khác lại mở ra. Chứ ai đâu để cửa
chờ mình miết.

Các bạn trẻ chuẩn bị hành trang như sau khi đã đạt 18 tuổi:

1. Hộ chiếu: Nó chỉ là cái chứng minh thư quốc tế thôi.
Mình là công dân toàn cầu, phải có cái này.

2. Sức khỏe: Nhất định phải cao to khỏe mạnh, trai gái gì cũng phải thể thao âm âm vô. Các đại học ở Việt Nam thường bỏ môn này khi vào giai đoạn chuyên ngành, rồi nhiều bạn cũng quên luôn. Nên ra trường xanh xao éo là, kêu khiêng cái thùng hàng mà thở hồng hộc: Đi công tác nước ngoài, người ta vừa đi vừa chạy cho kịp tàu điện ngầm hay chuyến bay thì mình lết theo, vừa đi vừa khóc, tối về mỏi nhừ hai chân vì ít vận động quá. Nhà tuyển dụng nhìn nhìn, thấy chả có sức sống gì nên nói cảm ơn, bạn không phù hợp.

3. Ngoại ngữ: Nên đăng ký vào các trung tâm mà học. Có thầy cô, có phương pháp, có kỷ luật. Tiên học phải tự kiểm, ngoại trừ trường Y, mấy trường khác tuần học có mấy buổi, thời gian còn lại nên đi làm thêm thay vì nằm ở nhà. Bài vở thì buổi tối học. Tuyệt đối không xin tiền cha mẹ khi đã vào đại học. Lấy cái IELTS 6.0 nếu già đình mình khá giả, đủ cho mình đi du học, du lịch nước ngoài, còn nhà nghèo thì lấy IELTS 7.0. Trước sau gì chả có cơ hội học bổng cho mình đi. Nên thi ngay để đó, đừng có chần chừ, nhiều cơ hội đến nhưng nhiều bạn không nắm được vì không có chứng chỉ. Cứ nói tui giỏi tiếng Anh lắm, test đi nhưng ai rảnh đâu, họ cần một chứng minh quốc tế là bạn giỏi ngoại ngữ. Nếu bạn không thể nào học được ngoại ngữ, hãy để dành tiền sang Philippines học. Không đắt, chi phí hai tháng bao ăn ở vé máy bay trọn gói chỉ hơn 60 triệu. Việc từ mờ mờ sáng đã phải dậy giao tiếp với toàn người nước ngoài ở chung phòng sẽ tạo cho mình một phản xạ buộc phải giao tiếp được.

4. Thẻ thanh toán quốc tế VISA, Master, JCB: nếu được nhờ chở làm thêm bảo lãnh để có credit card, không thì nộp tiền vô làm debit card. Mình để dành trong đó, thanh toán mua vé máy bay, mua hàng hóa, mua sách,... online. Tiền làm thêm nộp vô mỗi tháng một triệu để dành.

5. Các công trình khoa học, nghiên cứu: học ngành chi thì cũng làm đề tài được. Rủ một nhóm cùng nhau làm, đề tài cấp trường, cấp tỉnh, cấp nhà nước... Rồi phụ tá cho mấy ông thầy giỏi giỏi để có các bài báo đăng trên các tạp chí quốc tế. Theo thầy thì lựa thầy ham làm khoa học mới theo, mấy ông sáng dạ chiêu dạ tối dạ... thì thời gian đâu mà nghiên cứu. Tuyệt đối không la cà bi da quán nước hay rủ rượi ôm laptop, smartphone. Ghi daily to-do list (danh mục các việc phải làm trong ngày) và quần quật từ sáng tới tối khuya để xong từng cái một.

6. Các chương trình từ thiện, hoạt động xã hội, tình nguyện, Mùa hè xanh, nhặt rác, hiến máu, mọi cuộc thi khởi nghiệp, hùng biện, nhan sắc, cơ bắp... thi tuốt tuồn tuột. Có chứng chỉ tham dự thì càng hay, để dành xin học bổng.

18 tuổi là bắt đầu tích lũy cái đó. Ra trường là phải có, ai không có thì dở quá, thất nghiệp là tại mình, không đi ra khỏi ao làng là tại mình. Cuộc đời to hay nhỏ, là do mình nghĩ, mình làm cả. Nếu bạn không là sinh viên, bạn có 1-2-3-4-6 thì vẫn xách giỏ ra thế giới như thường. Các bạn trẻ thế giới đều như vậy, chúng ta không thể khác. Thế giới

phẳng rồi, internet làm cho các biên giới quốc gia không còn ý nghĩa gì, chúng ta đều sẽ phải trở thành công dân toàn cầu. Mỗi bạn trẻ bắt đầu bỏ hành lí vào vali để chuẩn bị chuyến bay cuộc đời của riêng mình đi nhé.

Ở ngoài 200 quốc gia khắp trái đất, những chuyến bay của các bạn trẻ cũng đang chuẩn bị cất cánh.

Đ

về nỗi

cực hình mang

tên ngoại ngữ

Sáng nay một bảo vệ vô Villa De Tony đưa thư, thấy Tony đang tắm cho con Lu Lu nên bạn đứng nói chuyện chút. Bạn kể là đã học xong khoa Hóa của một đại học lớn, nhưng không có bằng. Trường qui định đạt chứng chỉ TOEIC ở mức 400-500 điểm, tức mức tối thiểu về trình độ ngoại ngữ, nhưng bạn không có. Mấy năm rồi luyện miết thi miết mà không được, quá hạn nên trường đuổi. Với bạn, ngoại ngữ khó như lên trời.

Tony thấy tiếc, giá như có bằng đại học, cuộc đời bạn có thể đã khác. Vì không có bằng cấp nên mọi cánh cửa của

nhân viên văn phòng, nhân viên phòng thí nghiệm hay quản lí sản xuất đều đóng sập trước mắt bạn. Gia đình cũng kêu bạn về quê, có một vị trí công chức nhỏ, nhưng có bằng đâu mà về, bằng đại học là điều kiện cần để tham gia thi công chức. Giấu thì phải giấu đến cùng nên bạn lấy mọi lí do để kiên quyết ở lại thành phố. Đói quá nên bạn phải xin đi làm công nhân, rồi đi làm bảo vệ. Bạn nói ở đây lương 3,2 triệu/tháng và làm theo ca, nếu làm ca đêm sẽ có phụ cấp, thu nhập trên 4 triệu. Bạn nói chú có trồng cây gì thêm không, con sẽ vô làm cho, chú cho con thêm vài trăm ngàn/tháng nữa chứ sống vầy chật vật quá.

Tony mới thấy ủ sao một đứa từng học chuyên Hóa của một tỉnh, bây giờ sau bốn năm tính mol axit ba-zơ đã đời, lại đi làm lao động phổ thông ở mức lương tối thiểu. Nó nói, chung qui cũng vì cái bệnh sợ ngoại ngữ. Mà không phải mình con, lớp con cũng mấy đứa bị vậy. Rồi thậm chí có bạn cũng có chứng chỉ vừa đủ để nhận bằng đại học, nhưng thất nghiệp vì không xin được việc cả mấy năm nay.

Nói mới nhớ, năm lớp Sáu, lần đầu tiên học ngoại ngữ, Tony có cảm giác không học được. Vì mớ bòng bong xì xô xì xào, lên giọng xuống giọng, rồi chia thì, chia động từ loạn cào cào... Cô giáo vô lớp bắt thuộc lòng mấy bài hội thoại, chỉ nhớ là Mary là cô gái mặc áo đầm, Daisy có cái mũi dài dài. Còn bạn người Việt thì có Ba, Lan, Nam, Mai, nói chuyện gì ở đâu bên Anh bên Pháp. Nên Tony học đói phó, 4 năm cấp 2 là bốn năm vật lộn, sợ hãi khi tới tiết này. Khi thầy hỏi “who ask, who answer”, cả lớp gục mặt xuống hết, đứa nào lén lén nhìn lên là thầy sẽ nói “you, you please”. Sợ chết khiếp.

Năm lớp 10, dịp Tết, cả lớp đi Nha Trang thăm cô Hà dạy toán, cô dắt cả lớp lên chùa Long Sơn, Tony đang đứng thì có một bà Tây tới hỏi nhà vệ sinh. Tony chỉ xong, săn tiện chờ bà ra nói thêm vài câu nữa, nhưng bà hỏi lại hay trả lời lại thì không hiểu gì. Về nhà, lúc đó phong trào học ngoại ngữ phát triển mạnh với bảng A, B, C. Học xong cuốn Streamlines, 1 là có bảng A. Xong cuốn 2, 3 là có bảng B, cuốn 4 là có bảng C. Tony đọc cuốn 1, thấy thú vị quá. Có những mẫu chuyện rất hài hước. Bèn mày mò tự học, từ nào không biết thì tự phát âm theo ký hiệu trong từ điển. Có lần hỏi cô P., cô giáo dạy Anh văn năm lớp 10 chứ em đọc chữ này đúng không, cô ngạc nhiên, nói ủa sao em biết mấy cái từ này. Tony mới nói là em học trong Streamlines. Cuốn sách đó là cuốn sách đầu tiên khiến Tony ham thích ngoại ngữ và nền tảng để khám phá thế giới sau này.

Sau này học tiếng Hoa, không có điều kiện do bận quá, Tony mua ba cuốn sách *Những mẫu chuyện vui tiếng Hoa* và đọc 15 phút trong toilet vào buổi sáng. Chỉ ba tháng, trình độ trở nên “phay chảng lìu li” (lưu loát phi thường). Như vậy, cái gì nó hài hước, nó dễ thẩm vô hơn, nhất là việc học.

Các bạn nếu thấy ngoại ngữ là một cực hình, tìm thấy cô giáo vui vui mà học. Nên chọn nội dung bài hài hước thực tế để dễ nhớ, ví dụ dịch những câu miêu tả “một ngày của em” như sau: “Sáng nay 6 giờ đồng hồ báo thức nhưng dậy không nổi, em ngủ nướng đến 7 giờ. Định tập thể dục nhưng em làm biếng quá nên thôi. Hôm nay em ăn sáng trước rồi mới đánh răng. Sau đó em đi tắm nhưng không gội đầu, sợ hết nước. Sau đó em đi xe máy từ hẻm phóng

ra đường, suýt tông bà kia, bà chửi em là cái đồ đi ẩu. Em không đi xe buýt vì lười đi bộ. Em đến lớp nhưng không vô mà ngồi ngoài quán café, chờ mấy đứa bạn nữa tới rồi đi chơi game hoặc bi-da. Mẹ cho em 50.000 đồng/ngày em xài không đủ. Tới tối thì em đi học thêm ngoại ngữ, em có muốn học đâu nhưng tại ba em ép. Vào lớp, em tranh thủ coi ai xinh xinh thì tán tỉnh. Tối về nhà, em ăn vội chén cơm rồi lên phòng lập tức online Facebook đến 2 giờ sáng...".

Mình dịch và học thuộc đi. Kể lại cho Tây nghe, nó cười ha hả, thế là thích thú, có động lực để viết một tuần của em, một tháng của em, một năm của em, một cuộc đời em...

tôi
tôi
tôi
là ai? ai?

Hôm bữa Tony có gặp một bạn gái nọ, bạn kẽ con đang học lớp 11 thì gia đình lo cho sang Mĩ học cấp 3 nhưng nửa đường thì hết tiền, nên con phải về học tiếp lớp 12 ở đây. Nhưng bạn ấy định xong 12 thì sang lại Mĩ, lần này quyết tâm lấy học bổng. Với các bạn muốn giật học bổng quốc tế, Tony giúp các bạn tí xíu. Nhưng chỉ là định hướng, còn lại các bạn tự lực ngheen.

Ở Mĩ, nếu muốn vô đại học nói chung (college), học sinh phải có điểm SAT 1, reasoning test, một số nước gọi là tú tài bán. SAT 1 sẽ kiểm tra khả năng suy luận, viết, toán cơ bản...

để xem đứa đó có đủ trình độ nhận thức để làm sinh viên không. Bắt đầu làm, bài viết nó chạy ra, ví dụ 25 phút, đồng hồ cát trừ dần thời gian, xong thì bấm nút NỘP BÀI. Để dễ ẹt, ví dụ: số tiếp theo là số mấy: 2, 4, 6,... nếu mình không biết điền vào số 8 thì thiếu I-ốt quá, cho vê quê bán phân Phượng Tím. Hoặc coi cái mẫu thư xin việc mà không biết có bao nhiêu lỗi chính tả trong đó, thì không làm sinh viên được, toàn là kiến thức nền, hầu như ai cũng biết nếu được học qua. Một năm thi SAT tới sáu lần, cứ hai tháng/kỳ nên bạn nào chưa tự tin thì để đợt sau, chả căng thẳng gì. Nộp SAT 1 và tiền, thế là trường nó nhận. Thường là các trường đào tạo theo hệ ứng dụng, nó chỉ cần như vậy.

Còn muốn vô đại học hàn lâm, tức University, học sinh phải có thêm điểm SAT 2, subject test (tú tài toàn). SAT 2 kiểm tra các kỹ năng toán lí hóa sinh sử địa, tới 18 môn, cũng trắc nghiệm online, độ khó tăng dần để phân loại. Để vô đại học top, SAT 2 phải từ 2000 điểm trở lên, nhưng với sinh viên Việt Nam thì dễ như trở bàn tay, có bạn gì ở trường Trần Đại Nghĩa Tp. HCM thi đạt 2390, còn thiếu 10 điểm nữa là tối đa. Rất nhiều nước bây giờ dùng kỳ thi SAT để tuyển sinh, vì thi online không tốn kém gác thi, chấm thi này nọ.

Vô đại học nổi tiếng hoặc muốn có học bổng để khôi tốn tiền cha mẹ, học sinh phải có thêm bài luận, Hồi xưa Tony cũng viết bài luận với nhan đề “Tony - không chỉ là đôi mắt đẹp” mà được Há Vợt nó nhận (có kèm theo hình Tony bận quần bơi đỏ, cầm trái táo đỏ bên bờ hồ). Mình có lợi thế gì là phải trưng ra hết. Ví dụ biết chơi đàn, bơi lội, võ thuật, từng sản xuất kinh doanh, từng cứu trợ, từng tham gia từ

thiện xã hội, từng dạy cho trẻ em đường phố... nói chung là đứa nào sống đẹp là được nhận hết, nên muốn vô mấy đại học nổi tiếng, các bạn trẻ phải sống đẹp với cộng đồng. Còn đứa nào chỉ Học và Học thì thôi, không có cửa vào đại học top. Kiểu cha mẹ nói để mẹ rửa bát cho, con chỉ việc ngồi vào bàn giấy và học, thì dù SAT 2 có 2400, cánh cửa Harvard cũng hẫy rất xa vời.

Học sinh Trung Quốc hay xin tài liệu kiểu “500 bài luận vào trường X thành công” về tham khảo, nhưng tỉ lệ nhận thấp nhất vì câu nào cũng mang dấu ấn của ai đó. HS châu Âu được nhận với tỉ lệ cao nhất vì họ tự viết. Giám khảo họ có phần mềm anti-plagiarism (chống đạo văn), cập nhật liên tục. Bài của người nổi tiếng như Tony Tèo họ cũng dịch qua tiếng Anh, cập nhật. Mình mà bắt chước, kiểu “nước mắt lăn dài trên gương mặt thanh tú” thì họ biết ngay câu này là của Tony, nếu không có ghi trích dẫn là quăng hô sơ minh vô thùng rác. Nên các bạn phải *soáng tộ*. Nhớ nghen, phải *soáng tộ**

Điểm thi SAT tối mây ngàn điểm nên việc đánh giá chính xác hơn thang điểm 10 hay 20. Bây giờ SAT 1, SAT 2 nhiều nước áp dụng, cục khảo thí mỗi nước sẽ xây dựng bộ đề riêng của mình. Các nước Sing, Mã, Phi, Thái... đều đã áp dụng cả. Giờ internet kéo về tận thôn xóm, bạn trẻ nào chả biết sử dụng máy tính, nên thi trắc nghiệm online kiểu vầy cho nhanh, từng huyện, từng tỉnh tổ chức luôn cho nó tiết kiệm. Khỏi có chuyện quay bài ném phao... vì riêng việc mở tài liệu hay nghe người khác chỉ bài, đồng hô nó tự động

---

* Sáng tạo: Nói trại vui theo giọng Quảng.

chạy qua bài khác, điểm còn thấp hơn mình tự suy nghĩ, tự đánh máy. Trường đại học lớn thì xét thêm bài luận để xem đứa trẻ này có chí lớn không, có thể gọi điện hay dùng Skype phỏng vấn online để tránh trường hợp ngáo ngơ bắt ớn mà bài luận thiệt hay do bối rối viết giùm.

Các bạn tự rèn luyện kỹ năng viết luận để nộp đơn vào trường nổi tiếng thế giới nhé. Tiêu chuẩn min 250 chữ, max 650 chữ. Chỉ một chủ đề quen thuộc của mọi cánh cửa đại học lớn “Tôi là ai. Who am I”.

Các hãng như Coca Cola, Boeing, P&G, Morgan, Citibank,... khi tuyển thực tập sinh quản trị (tức hạt giống lãnh đạo của hãng sau này) sẽ yêu cầu viết một bài mới cũng chủ đề “Who am I”. Họ sẽ xin lại bài luận cũ của năm 18 tuổi và xem dấu ấn đào tạo đã khiến bạn khác biệt như thế nào sau bốn năm.

Ở hãng Phượng Tím, mỗi đợt tuyển dụng, Tony phỏng vấn 10 bạn, tốt nghiệp toàn *Bách Hóa, Ngoại Thương, Kinh Tế*, thì 10 bạn đều không trả lời được câu hỏi “Tôi là ai”. Nói tưởng anh ra đê sin cos ô mê ga tê cộng phi thì tụi em giải được chứ hỏi vậy sao tụi em biết.

Ngồi phỏng vấn, tới câu hỏi “Tôi là ai”, cả chục đứa nhìn nhau: “Úa tao là ai mậy?”

---

* Cách nói vui của: Bách Khoa, Ngoại Thương, Kinh Tế

thiết thiết kế cuộc đời . dời

Có những con người, 60 tuổi vẫn
loay hoay tìm lẽ sống.

Có những con người, nhắm mắt xuôi tay khi ước mơ vẫn
cứ còn dang.

Có những con người, một ngày sống là một ngày vui. Buổi
tối trước khi ngủ, nhìn lại một ngày, họ mỉm cười và giấc ngủ
đến với họ thật bình yên. Sáng dậy, khi tung chăn và mở cửa
sổ hít gió trời, họ lại tràn đầy năng lượng cho một ngày mới.

Vậy, cái gì khiến họ có được niềm vui đó?

1. Nói nôm na như vậy, đời người, mình phải có sứ mạng cả cuộc đời – the mission of life. Mình sinh ra trên trái đất này, rồi khi mình chết đi, điều gì khiến mình hạnh phúc nhất khi đạt được? Đó chính là sứ mạng (mission) của cuộc đời.

Có bạn chọn mission đời mình là một nhà giáo dục. Thì con đường mình đi phải là con đường giáo dục, dù có lúc muốn buông xuôi. Đừng nghe lời rủ rê của người khác mà đi buôn, hay làm nghề khác. Ngay cả đi buôn thành công, thì mình cũng thấy số tiền mình kiếm được chẳng ý nghĩa gì. Bạn chỉ hạnh phúc khi thấy học trò mình thành đạt, biến rộng trời cao vắng vùng...

Có bạn chọn mission cuộc đời mình là thầy thuốc. Thì cứ tập trung sự nghiệp ấy. Học xong bác sĩ, lên chuyên khoa cấp 1 cấp 2, rồi đi tu nghiệp nước ngoài, rồi về nước tham gia các chương trình giúp đỡ bệnh nhân vùng sâu vùng xa, có thể mở phòng mạch tư, bệnh viện tư... nhưng không được xem lợi nhuận là mục đích duy nhất. Đừng làm trình dược viên bán thuốc, dù kiếm được nhiều tiền nhưng nó trái với mission của đời mình, sẽ khổ tâm. Hoặc mission đời mình là một người hoạt động giải trí (entertainer) như ca sĩ, diễn viên, MC, bầu sô... nhưng vì học giỏi, rồi cha mẹ bắt thi Y Khoa chặng hạn, cứ vừa mổ vừa hát vang, rồi lơ đãnh bỏ quên kéo trong bụng bệnh nhân.

Có bạn chọn mission đời mình là một thây tu, thì hãy thật bình yên trong trái tim, tốt đời, đẹp đạo, bon chen chi ở thành phố lớn, sân si chi từng mét đường giao thông? Nếu

chọn là một nhà khoa học, hãy khoác chiếc áo blouse vào và gắn bó với phòng thí nghiệm nhiều hơn quán café hay vũ trường. Bạn chọn cuộc đời là một kiến trúc sư, luật sư, nghệ sĩ, nhà báo, nhà văn, điện ảnh, môi trường, xã hội,... thì kiên quyết theo đuổi mission đó.

Có bạn chọn mission đời mình là một nhà doanh nghiệp, thì hãy thông thoáng, hào sảng bao dung để làm doanh nhân lớn. Tony có một người bạn, xác định mission đời mình là làm chủ doanh nghiệp, nhưng lại ham bằng cấp, học thạc sĩ cũng đi, học tiến sĩ cũng tham gia. Rồi lúc thì giảng dạy, lúc thì làm thuê tập đoàn nước ngoài, rồi lại đi du học, rồi dự định ở lại nước ngoài, rồi thấy không ổn, lại trở về. Sáu mươi tuổi mà mọi thứ đều dang dở, dù người ngoài nhìn vào, ai cũng khen anh thành đạt, nhưng anh thì chẳng hài lòng. Vì anh đã thiết kế sai cuộc đời của mình, không đủ bản lĩnh để từ chối cơ hội, không dám rẽ ngang để đi đúng mission của cuộc đời mình.

Lúc anh định mở chuỗi cửa hàng phở, thì một tập đoàn nước ngoài mời anh làm với mức lương quá cao, anh lại tiếc, lại đi làm cho nước ngoài. Xong 2-3 năm, thấy không thú vị với việc làm nữa, nhưng khởi nghiệp thì anh sợ. Vì không dám đánh đổi một tháng mất cả chục ngàn đô tiền lương, trước một việc kinh doanh chưa biết có thành công hay không. Cứ thế, anh khổ tâm mãi, dần vặt mãi...

Có bạn mission của cuộc đời là có một gia đình bình yên, đặc biệt là các bạn nữ. Minh có mission vậy thì hãy vui thú trong việc học nấu ăn, thêu thùa, cắm hoa, làm vườn... chứ bon chen đấu trí chi để vô đai học Harvard. Chỉ tốn thời

gian của các bạn, và lãng phí công đào tạo của xã hội nữa, ví dụ, học kĩ sư cơ khí đã đời, ra trường bạn chỉ thích cắm hoa, thì thôi, xác định lúc đầu, đõ phải gồng người năm năm trong trường suốt ngày gò đẽo phôi thép...

Nên các bạn trẻ phải xác định mission của cuộc đời mình càng sớm càng tốt, không vội vã để xác định nhầm, không có chuyện tháng này mission của em thế này, tháng sau thành cái mission khác. Bạn nào suy nghĩ như vậy là chưa trưởng thành, cần xác định lại.

Cuộc đời sẽ có bao nhiêu là ngã ba, ngã tư buộc mình phải rẽ phải rẽ trái hay đi thẳng. Căng thẳng lăm, lo lắng lăm, tư duy thông thường là mình cứ thấy đường nào thông thoáng hơn, hào nhoáng hơn, ngon ăn hơn... thì đi vào đấy, sau đó mới thấy là đã đi sai đường. Quay lại cũng được nhưng tốn thời gian. Lại có con đường dẫn tới ngõ cụt, vực thẳm, tử lộ chứ không phải hoan lộ. Cũng có lúc chẳng có đường lui, cứ phải chịu đựng, cả đời đến lúc nhảm mắt cũng chẳng thấy có một ngày vui.

Các bạn học sinh sẽ không biết được mission của đời mình là gì nếu các bạn lớn lên trong tình thương “mù quáng Á châu” của cha mẹ ông bà anh chị. Họ không cho bạn làm việc nhà, không cho nấu cơm giặt giũ lau nhà... chỉ bắt học để thành tài. Họ không cho bạn tham dự hoạt động xã hội nào, không để bạn chịu bất cứ một vấp ngã, một cú lừa nào, một lối lầm nào để nāo các bạn hăn lên nếp nhăn của sự trải nghiệm, óc già dặn. Và sau 18 tuổi, cha mẹ tiếp tục tài trợ tiền bạc nhà cửa, không cho thách thức hay áp lực nào để các bạn chiến đấu cả.

Mãi mãi bạn chỉ là một cây tầm gửi sống nhờ người khác, vì không biết tự đứng giữa đất trời, hút nước, chống chịu nắng mưa gió sương bão táp. Cứ bắt học để “thành tài”, cứ nghĩ có tấm bằng trong tay là “thành tài”. Tài đâu không thấy, chỉ thấy thất nghiệp về năm sừng sững trên giường đó.

Một số khác thì bản chất là làm biếng, thích xin hơn tự chủ. Không chịu lao động chân tay hay động não để kiếm sống, không chịu va chạm với thế giới bên ngoài, cứ ru rú trong sự an toàn của gia đình. Thể loại đi học cũng phải ép, phải điểm danh mới học thì thôi, làm gì có mission? Đầu tư học hành làm gì mất công, nó có muốn học đâu?

Muốn có mission, hãy tự mình làm mọi việc cho cá nhân mình khi dưới 18 tuổi. Và sau 18 tuổi, hãy tự kiểm sống. Ất tìm đúng mission. Còn 22 tuổi tốt nghiệp đại học rồi, đi làm buơn chải năm bảy năm mới biết mission của mình, thì rất vất vả. Kiểu đi học quản trị kinh doanh, ra trường đi làm đủ nghề, năm 30 tuổi mới biết mình thích làm kĩ sư điện, lúc đó thi Toán, Lý, Hóa lại có mà chết. Nhưng đi làm kinh doanh thì lại chẳng thấy vui, nên cứ “giá như”, giá như năm nay mình 18 tuổi, mình sẽ...

2. Khi xác định mission rồi, thì lên kế hoạch thực hiện. Chia thành 10 năm, gọi là objectives (mục tiêu dài hạn). Nguyễn Thị X của năm 2025, X của năm 2035, X của năm 2045... Lúc đó, X sẽ là, sẽ là...

Sau khi có objective rồi, mình làm kế hoạch (plan). Kế hoạch 5 năm lần thứ nhất, lần thứ 2. Ví dụ X có mission là

một nhà giáo dục, thì kế hoạch 5 năm lần thứ nhất là sẽ đi học cao lê. Rồi kế hoạch 5 năm lần thứ 2 là sẽ trở thành hiệu phó chuyên môn của một trường nào đó. Rồi X của năm 2055 là trở thành nhà giáo nhân dân, mặc áo dài đỏ ngồi trên cao để học trò tới mừng thượng thọ...

Kế hoạch 5 năm sau khi mình lập xong, mình chia thành các target (mục tiêu ngắn hạn) cho từng năm một, tức các cột mốc năm với chỉ tiêu cụ thể mình phải hoàn thành. Đến hết năm 2015, mình phải học để có bằng TOEFL 100, phải đi được hai nước, phải giúp được bao nhiêu người, phải có trong tài khoản là x đồng...

Tony có anh bạn, mission của anh ấy là cưa gái, cha mẹ để lại tài sản nhiều quá nên anh chỉ sung sướng khi có nhiều người yêu. Anh nói, Tony, mission of my life là một gã Don Juan phiêu bạt, đến lúc 80 tuổi, mục tiêu là có 100 nhân tình tôi mới nhắm mắt xuôi tay được. Giờ tôi 40 tuổi và đã có 20 nhân tình rồi, vậy thì trong năm 2015 này, tôi phải kiếm cho được bao nhiêu người đẹp để hoàn thành target?

Toán gì khó vậy?

---

người Nhật học hành thế nào?

Môn Nghiên cứu xã hội (Social Studies tức Đức dục theo cách gọi hồi xưa) ở Nhật là môn quan trọng thứ 2 chỉ sau môn “Tiếng Nhật”, đứng trên mọi môn khác còn lại như toán, lí, hóa, sinh, kinh tế học... Và học sinh phải ôn thi môn này để tốt nghiệp các cấp, thậm chí thi vô công sở làm, thi bằng lái xe,... các trò chơi trên truyền hình cũng liên quan đê tài này. Ngoài lí thuyết, học sinh phải có hành động cụ thể thì mới được điểm cao. Môn này được dạy xuyên suốt từ lớp 3 đến hết đại học, năm nào cũng dạy, mức độ tư duy khó dân.

Các nội dung trong môn Đức dục được giáo viên triển khai cho học sinh thảo luận như sau:

- Bạn đã bao giờ ăn cắp và nói dối? Hãy ví dụ về việc nói dối mà khiến bạn xấu hổ?
- Nếu ra nước ngoài, bạn sẽ làm gì để người Nhật chúng ta được coi trọng?
- Lòng nhân ái nghĩa là gì? Vì sao phải giúp đỡ người già, trẻ em, phụ nữ, người tàn tật? Vì sao phải hỗ trợ giúp đỡ các quốc gia nghèo hơn chúng ta?
- Tính kỉ luật sẽ hạn chế thiệt hại do bất cẩn, đúng hay sai, bạn sẽ làm gì để có tính kỉ luật?
- Vì sao các cá nhân kỉ luật đều thành công? Các dân tộc trọng kỉ luật đều thịnh vượng?
- Vì sao phải xếp hàng và tuân theo trật tự của xã hội?
- Vì sao phải nói nhỏ nơi công cộng? Vì sao phải có óc quan sát để hòa mình vào đám đông?
- Sau một ngày, bạn có tổng kết lại mình đã làm gì có ích cho xã hội, đã học gì có ích cho bản thân trước khi ngủ?
- Vì sao chúng ta phải tiết kiệm. Chỉ mua những gì cần thiết. Và ưu tiên hàng Nhật sản xuất?
- Vì sao chúng ta phải tập luyện thể dục, bạn dành bao nhiêu phút trong quí thời gian 24 giờ của bạn cho thể dục thể thao?
- Vì sao phải đọc sách? Thói quen đọc sách, bạn có không?
- Bạn sinh ra để làm gì? Bạn đóng góp được gì cho xã hội

trong mấy chục năm bạn sống trên trái đất này? Tại sao bạn lành lặn chân tay và đầu óc mà không làm việc?

- Bạn có dám từ chối một đề nghị bạn cho là xấu?
- Bạn thấy việc đi trễ giờ ảnh hưởng thế nào đến người khác?
- Bạn nghĩ gì về tính cao thượng của một con người? Một ví dụ của người xung quanh mà bạn cho là cao thượng.
- Bạn đã có bao giờ tiểu nhân chưa? Làm sao để thoát ra tư tưởng tiểu nhân này?...
- Tính tham lam và ích kỉ. Bạn nêu một ví dụ người nào đó xung quanh bạn mà bạn cho là tham lam và ích kỉ?
- Tính tiểu nồng và hẹp hòi. Bạn đã từng tiểu nồng, hẹp hòi với người khác?
- Tính dũng cảm và chịu trách nhiệm, dám làm dám chịu. Bạn có bao giờ hèn nhát không dám nhận trách nhiệm về việc mình làm chưa?
- Tính quảng đại và tha thứ. Vì sao con người văn minh cần tha thứ lỗi lầm của người khác trong lần đầu tiên. Nếu họ lặp lại thì có nên tha thứ nữa hay không? Vì sao phải cắt quan hệ với người lặp lại lỗi lầm từ lần thứ 3?
- Tính bảo thủ kìm hãm sự phát triển bản thân thế nào? Vì sao chúng ta bảo thủ? Cái tôi cá nhân chủ nghĩa là gì?
- Tính sáng tạo và ham học hỏi. Vì sao châu Á chúng ta luôn đi sau người phương Tây về công nghệ? Bạn làm gì để có tính sáng tạo? Bạn đã từng sáng tạo ra cái gì?
- Tính cầu thị và sửa sai. Vì sao mình lại giãy nảy lên khi

người khác chỉ trích hay chỉ ra điểm sai của mình? Mình đã từng như vậy chưa? Mình sẽ sửa đổi như thế nào.

- Đức sẵn sàng hi sinh vì người khác. Vì sao chúng ta sẵn sàng hi sinh vì người khác? Người nào đáng để chúng ta hi sinh?

- Thói quen chỉ trích và phàn nàn.
- Thói đố kị, ghen tị và hêt quả.
- Giá trị thật sự ở một con người là gì? Bạn đánh giá một con người qua cái gì? Tiền bạc, danh vọng, bằng cấp, chức vụ, đạo đức, trí tuệ, tính nhân văn, sự chia sẻ?
- Liệt kê các hành vi chúng ta không được thực hiện ở nơi công cộng?
  - Tính sĩ diện là gì? Vì sao dân châu Á có tính sĩ diện cao? Tính sĩ diện sẽ dẫn tới trong việc nói dối? Đúng hay sai?
  - Trong một thất bại của tập thể, là một thành viên, bạn sẽ qui trách nhiệm cụ thể cho ai đó hay bạn sẽ nghĩ là có trách nhiệm của mình trong đó?
  - Thất bại cá nhân của một cuộc đời là do ai? Cha mẹ, thầy cô, xã hội hay do chính bản thân người đó?
  - Theo bạn Fuzukawa nói trong Thoát Á Luận: “Một dân tộc đói nghèo là do mỗi công dân không có lòng tự trọng” là đúng hay sai? Tại sao mỗi cá nhân tự chủ thì một tập thể sẽ tự cường?
  - Thầy Fujita nói: “Bạn không nên tự hào vì bạn là người Nhật, bạn chỉ nên tự hào vì bạn là người tốt”. Bạn cho biết ý kiến của mình.

Hiện nay, rất nhiều trường học và công sở ở các nước Á Châu cũng mang các câu hỏi này cho học sinh và nhân viên của họ thảo luận (đặc biệt là Hàn Quốc, Singapore, Thái Lan, lãnh thổ Đài Loan, đặc khu Hongkong, và gần đây là Ấn Độ, Srilanca, Indonesia...), ví dụ hỏi: bạn có làm xứng đáng với điểm số bạn có, bạn có làm xứng đáng với đồng lương được nhận?

Có bạn làm nhân sự một công ty rất lớn, sau khi đọc bài này đã áp dụng để tuyển dụng. Sau khi qua hết các kĩ năng khác, ứng viên sẽ viết một bài cảm nghĩ khoảng 500-1.000 chữ về một trong các chủ đề trên (cho họ tự chọn, viết trong hai tiếng), bạn ấy cho rằng dù vị trí kĩ sư hay nhân viên văn phòng gì đều phải diễn đạt cho được ý kiến của mình bằng văn viết. Họ chấm ý, không chấm sự bóng bẩy trong câu từ. Và một khi đã ngồi nghĩ ra cách trả lời các câu hỏi này, thảo luận các đề tài này, thì đạo đức của họ cũng thay đổi ít nhiều.

Các bạn trẻ muốn tìm việc hoặc đổi việc thành công, nên nghiên cứu tự mình trả lời trước để không lâng lâng khi phỏng vấn, ví dụ như câu “Bạn có bao giờ tiểu nhàn”, nhiều bạn hay “đứng hình” vì không biết trả lời. Các bạn phỏng hành chính nhân sự có thể áp dụng các câu hỏi trên để tuyển nhân viên tốt. Mọi kĩ năng đều có thể đào tạo, nhưng đạo đức thì tự mỗi cá nhân phải tích lũy.

---

nước Đức
và chủ nghĩa
hoàn hảo
trong **công việc**
hoàn hảo

Ít ai biết, từ năm 1992, tức chỉ hai năm sau khi thống nhất hai miền Đông Tây, nước Đức là nhà xuất khẩu lớn nhất thế giới, dù dân số chỉ khoảng 80 triệu so với khoảng 300 triệu của Mĩ và hơn một tỉ của Trung Quốc. Trị vì ngôi vô địch thế giới về xuất khẩu trong suốt 17 năm, đến năm 2009, Trung Quốc mới qua mặt nước Đức vì xuất rất nhiều sản phẩm là tài nguyên thiên nhiên, nhiều sản phẩm thâm dụng lao động, trong khi nước Đức phần lớn sản phẩm xuất khẩu là xe hơi, máy móc công nghệ và chất xám.

Vào nhà một người Đức, khó có thể phát hiện một sản phẩm nào mà không phải *Made in Germany*. Thậm chí bông ráy tai nước Đức cũng sản xuất, dù giá thành sản xuất là 10 USD so với 1 USD của người Trung Quốc. Khi Trung Quốc mở cửa và thành công xưởng của thế giới, các nước khác thấy không hiệu quả nếu tự họ sản xuất, nên qua Trung Quốc đặt hàng hết. Nhưng nước Đức thì không. Họ vẫn tự sản xuất cái cục gôm, cây bút chì, chiếc xe đạp... dù giá thành rất cao, và vì họ có một phân khúc thị trường riêng. Đó là những người quen dùng đồ Đức trên khắp thế giới.

Vì sao? Vì người Đức theo chủ nghĩa hoàn hảo trong công việc. Giữa sự chao đảo của suy thoái kinh tế, nước Đức vẫn không hề hấn gì, và là chỗ dựa cho bao nhiêu quốc gia khác trong cộng đồng chung châu Âu. Nền giáo dục Đức là nền giáo dục mà Tony thích nhất, vì nó đào tạo ra những người ra trường để làm chủ, để làm quản lí, để “cho việc” thay vì tốt nghiệp ra trường để đi “xin việc” cho tốt. Một nền giáo dục dựa trên sự kỷ luật vô cùng nghiêm khắc. Sự tập trung cao độ của người Đức còn thể hiện qua bóng đá, năm 2014, tại World Cup được tổ chức tại Brazil, dưới áp lực của hàng vạn khán giả nước chủ nhà trên sân, các chàng trai đến từ nước Đức không hề bị run chân run tay gì, thắng vẫn vui nhẹ nhàng, thua vẫn bình thản thi đấu, ai vị trí người đó, tổ chức tấn công phòng thủ bình thường, và họ đã đăng quang ở ngôi cao nhất. Ít ai biết người Đức đã sang Brazil bốn năm trước, xây dựng một khu resort riêng cho đội tuyển Đức sang ăn ở tập luyện cho quen khí hậu, với đầu bếp bác sĩ đến lao công đều là người Đức. Khu resort này sau World

Cup được tặng lại cho nước chủ nhà như là một món quà kỉ niệm.

Ở trường, giáo viên Đức tỉ mỉ sửa cho học sinh từng lõi dấu chấm, dấu phẩy... để tạo thành thói quen “hoàn hảo” trong mọi thứ. Giáo viên Đức tuyệt đối không bao giờ xuê xòa cho qua, vì như vậy là hại cá nhân từng học sinh, hại đến xã hội sau này vì thói quen làm sai, bất cẩn. Họ kiên quyết bắt sinh viên làm lại, bảo vệ lại một luận văn luận án đến khi nào hoàn hảo mới thôi. Nên khi ra trường, những sinh viên ấy có thói quen khắt khe từng chút trong công việc, không tốn thời gian sửa sai vô ích.

Người Đức quan niệm, trong cuộc đời con người, trong cuộc sống, có thể méo mó một chút để thú vị. Tuy nhiên, trong học tập, sản xuất và kinh doanh, chúng ta phải áp dụng chủ nghĩa hoàn hảo. Nếu bạn biết lái xe hơi, cầm vô lăng xe Đức sản xuất sẽ thấy cảm giác yên tâm hơn nhiều so với xe đến từ các nước khác. Anh bạn của Tony, một kỹ sư làm việc cho một hãng xe Đức ở Sài Gòn, hay kể Tony nghe về câu chuyện ông sếp người Đức đã dạy anh như thế nào. Anh nói, ở Việt Nam, mình hay nói đại khái sản phẩm này là tất cả tâm huyết của tao. Tâm huyết là tim và máu, tức cũng ghê gớm lắm rồi, nhưng với người Đức, tâm huyết có ý nghĩa gì đâu, họ còn đem cả tính mạng ra bảo lãnh.

Ở nhà Tony có một cái thau giặt đồ bằng nhựa, người thân mang về từ Đông Đức từ năm 1988, để ngoài nắng mưa gió sương nhưng bây giờ vẫn còn xài tốt, màu đỏ vẫn rực rỡ. Chỉ là một cái thau nhựa thôi, nhưng vì *Made in Germany* nên đó là một đẳng cấp khác, một sản phẩm do người Đức tạo ra. Còn

nếu bạn học kiến trúc, một bộ bút vẽ *Made In Germany* là cái phải có của mọi kiến trúc sư chuyên nghiệp trên thế giới.

Ở Đức, giáo dục công lập được miễn phí kể cả đại học, áp dụng cho cả sinh viên nước ngoài nhưng với điều kiện là phải biết tiếng Đức và có bằng Abitur, tức tú tài. Giáo dục Đức phân cấp học sinh từ lúc tốt nghiệp tiểu học, tức ai giỏi thì bắt đầu lớp 5 sẽ đi theo hướng đào tạo hàn lâm, còn lại thì theo hướng thực hành. Cả hai hệ đều được xã hội tôn trọng như nhau, vì khả năng một đứa trẻ khác nhau nên cho nó học cái gì phát huy tối đa khả năng của nó. Ví dụ bạn Anne không tưởng tượng ra được cái hình cầu nội tiếp trong hình nón, mở hai vòi nước không tính được sau bao nhiêu phút thì đầy cái bồn, thì thôi định hướng cho Anne học văn, sử, địa, âm nhạc nghệ thuật. Chứ bắt nhớ sin cos làm gì cho nóng nã?

Cái cuối cùng chính là kỉ luật của người Đức, nhiều bạn trẻ ngại nếu phải học hay làm với họ. Họ chấp hành tuyệt đối các luật lệ, các qui tắc của tổ chức một khi là thành viên. Nói 8 giờ sáng bắt đầu học là đúng khi kim giây vừa chỉ số 12 của 8 giờ là cửa trường đóng lại, vô trễ năn nỉ cỡ nào bảo vệ cũng không cho vô. Trong lớp đúng 8 giờ là thầy trò bắt đầu mở sách vở ra và học. Khi gửi con vô trường công lập ở Đức, hay hệ thống trường quốc tế Đức, phụ huynh học sinh sẽ ký vào một nội qui dài ngoằng, trong đó có nhiều cam kết, đại loại là không được ăn cắp (tức quay bài, đạo văn), nói dối (tức cha mẹ làm giùm bài cho con, nói dối thầy cô)... Nếu vi phạm, học sinh sẽ phải ngồi suy nghĩ về hành vi của mình một ngày. Nếu tái phạm, học sinh đó sẽ bị đuổi học, các trường công lập khác cũng không muốn

nhận, nếu muốn học tiếp thì vô trường tư sẽ rất đắt đỏ. Tony hỏi hiệu trưởng một trường quốc tế Đức ở Thượng Hải vì sao có qui định đó, ông nói vì giáo dục nước Đức không tạo ra sản phẩm ăn cắp và nói dối. Đứa ăn cắp và nói dối thì không kiêu hahn được, không ngẩng đầu được. Thế thì tại sao phải đuổi học? Ông nói vì nó đã cam kết mà vẫn tái phạm thì không có lòng tự trọng. Không có lòng tự trọng thì không nên đào tạo, nó có trình độ học vấn cao thì lại nguy hiểm cho người khác.

Để sang và chảnh, người ta phải tự mình giỏi giang, tự mình đạo đức, tự mình tử tế, tự mình văn minh. Bạn trẻ nào theo chủ nghĩa hoàn hảo trong công việc thì không bao giờ sợ bị thất nghiệp. Và may mắn thay, hông phúc thay cho doanh nghiệp nào có được nhân viên theo chủ nghĩa hoàn hảo này, làm ăn với họ sẽ vô cùng yên tâm vì không lo sai sót.

Bắt đầu chủ nghĩa hoàn hảo đầu tiên với bản thân mình, sạch sẽ thơm tho trí tuệ thể lực đều không thể ngon hơn, rồi trong 1m bán kính quanh mình, giữ sạch sẽ gọn gàng không thể sạch đẹp hơn. Rồi bắt đầu lên bán kính 2m, 5m, 100m, cả ngôi nhà, cả khu phố,... tất cả đều phải hoàn hảo, hoàn hảo...

---

tối hâu
tối hâu
thư cho một
nhân viên **đi trễ**
trễ
trễ

Gửi M,

Đây là email anh nhắc nhở lần cuối.

Nếu em vẫn đi làm trễ mà không báo trước, vẫn còn sống
một cách vô kỉ luật như xưa nay vẫn sống, thì nên ngưng
làm việc ở đây.

Để một tổ chức tồn tại được, điều kiện cần là mọi
người biết nghĩ về nhau, nghĩ về người khác. Điều kiện
đủ là tính kỉ luật. Nên hùn hạp làm ăn với ai, nếu họ thiếu
một trong hai điều kiện này, chia tay sớm để khỏi phải
giải tán về sau.

Cái một, tức chỉ nghĩ cho bản thân, ích kỉ, sẽ dẫn đến phết phẩy ma lanh. Cái hai, tức thiếu tính kỉ luật, sẽ không đạt được mục tiêu. Công ty của bạn anh, anh nói trước sau gì cũng đóng cửa mà không tin. Vì người trong đó không biết kỉ luật nghĩa là gì, thì không nên làm ăn cùng. Đúng thế thật, bữa đâu ba ông anh trong hội đồng quản trị hẹn họp lúc 3 giờ chiều. Một anh đến đúng giờ, một anh đến lúc 3 giờ 30, một anh đến lúc 4 giờ. Anh đi đúng giờ thì có tiệc lúc 4 giờ 30, nên khi anh thứ ba đến thì anh thứ nhất phải đi. Sau khi ngồi chờ 1 giờ không biết làm gì, anh thứ ba đã ăn cắp của anh thứ nhất 1 giờ đồng hồ, anh thứ hai ăn cắp của anh thứ nhất 30 phút. Và đúng như anh dự đoán, công ty họ đã giải tán. Vì không bàn bạc được với nhau, do ba lần hẹn họp, không họp được.

Lỗi lầm lần một thì mình mổ xẻ, phân tích nguyên nhân, nhắc nhở và bỏ qua. Phạm lần thứ hai là cảnh cáo, phạm lần thứ ba thì nên chia tay. Vì lần một, đã nhắc nhở họ vẫn không rút ra được, một là ngu quá, không hiểu vấn đề, hai là cố tình vi phạm. Lần hai vi phạm là do thói quen cũ, thói cho một lần nữa. Dù đã cảnh cáo vẫn vi phạm lần ba, thì thói, nên chia tay. Trong hôn nhân, trong bạn bè, trong kinh doanh, trong mọi quan hệ, một lỗi lầm y chang mà vi phạm đến lần thứ ba thì không nên tha thứ.

Lần một bỏ qua vì chúng ta không nên hẹp hòi.

Lần hai bỏ qua vì chúng ta cần có sự bao dung.

Lần ba không được bỏ qua vì đó là sự xuề xòa, hại người khác.

Mình cứ nghĩ mình tốt, mình thiện, mình bỏ qua lỗi lầm của người ta, thực ra là mình rất ác, vì mình hại người đó. Vì người đó sẽ cảm thấy là lần thứ tư, thứ năm... cứ vi phạm thoái mái, rồi cũng sẽ được bỏ qua. Rồi thành bản chất, không sửa được.

Thiện không đúng chỗ, là ác.

Ác đúng chỗ, là thiện.

Đây là thư cuối cùng của anh về vấn đề này. Nếu em có đi trễ lần tiếp theo thì tự động đến phòng nhân sự nhận hồ sơ đi vế. Mọi vị trí đều có thể thay thế. Mọi kinh nghiệm đều có thể đào tạo.

Ở công ty này, không chấp nhận người vô kỉ luật làm việc. Anh không muốn đóng cửa công ty. Người cố tình vi phạm là phá hoại, nên loại trừ sớm.

Tony

Lắp

ăn cắp
quen tay,
ngủ ngày **quen**
mắt
mắt

Xưa, trong xóm của Tony xảy ra một vụ trộm. Tên trộm bị bắt, để ở nhà hương xá, mặt cúi gầm, cái áo bị xé thành sợi dây để cột hai tay ở phía sau. Mấy ông thôn đang ngồi tra hỏi gì đó, còn dân chúng thì đứng bên ngoài bàn tán xôn xao. Tony cũng chen lấn đến coi mặt cho biết thằng ăn trộm. Đó là lần duy nhất Tony còn nhớ về trộm ở quê. Thời xưa, làng quê yên bình lắm, không có nạn trộm chó kinh hoàng như bây giờ. Ngày xưa người ta nuôi chó để canh giữ nhà, bây giờ nhà nhà phải canh giữ chó.

Khi đi học, quay cóp là chính là ăn cắp và lừa gạt. Ăn cắp

kiến thức và lừa gạt thầy cô. Tony thì chưa bao giờ quay bài vì tính kiêu ngạo (kiêu ngạo với cái xấu, với người xấu) của mình, không lẽ bàn tay này, ánh mắt này lại thút thò, lén lút? Nhưng năm lớp 10, cũng vài lần bạn L. ngồi bên cạnh quay môn Sử rồi đọc cho chép, sau đó thấy xấu hổ, nên thôi. Lúc du học, Tony kể vụ “quay phim” với bạn bè ở nước ngoài, tụi nó ngạc nhiên vô cùng. Đối với phương Tây, học sinh quay cớp là hiện tượng RẤT cá biệt, xếp vào dạng tâm thần nhẹ, bạn xem phim hài “Mr. Bean đi thi” sẽ biết điều đó.

Ở Singapore, một khi phát hiện kẻ “cầm nhầm”, nếu còn nhỏ sẽ bị phạt roi, người lớn cầm nhầm thì sẽ bị bắt ngồi đọc đạo đức. Khi nhìn thấy “mõ treo”, “miệng mèo” sẽ phải tự nuốt nước bọt. Vì không được phép ăn. Vì không phải của mình.

Chuyện ở Thái Lan, lâu rồi, đoàn khách của một công ty nước ngoài sang chơi. Chị sếp này quen thói hống hách, cứ ghé lấy cái gì thì nhân viên dưới quyền mặc nhiên hiểu là phải trả tiền, coi như tặng quà. Thế là lúc vào cửa hàng miễn thuế trong sân bay Bangkok, chị nhón lấy cái mắt kính 120 USD, rồi thản nhiên bỏ vô giỏ, đi ra. Cậu trợ lí mới vô làm, có vẻ ghét cái kiểu này, thay vì trả tiền cũng bỏ ra ngoài luôn. Thế là đi được đâu 10 phút, chuông báo động âm ī, bảo vệ rầm rập chạy đến, còng tay chị lại, lôi đi. Chị phủ nhận liền, nói không có. Nó mở giỏ ra, thấy cái mắt kính. Rồi bất chấp chị chửi bới vang dội, tụi nó lôi đi xênh xêch vô phòng cách li, chiếu lại cho cái phim lúc nãy chị đã cầm nhầm như thế nào. Rồi tụi nó hủy chuyến, nhốt chị hai ngày trong phòng riêng, cơm bưng nước rót đàng hoàng. Chị chỉ việc ngồi và

đọc câu “tôi là ABC. Hôm nay tôi đã hiểu việc ăn cắp là sai trái, tôi thể tôi sẽ không bao giờ ăn cắp nữa. Tôi thể trên danh dự của tôi, của hai con tôi là X, Y. Tôi sẽ không bao giờ ăn cắp nữa để con tôi không xấu hổ vì mẹ nó”. Nó bắt đọc 1.000 lần. Đâu tới 900 lần thì miệng chị đã méo qua một bên vì mỏi, nên chị khóc nức nở nói bọn này ác quá, bắt chị đọc hoài. Quản lí sân bay Thái nói đủ 1.000 lần đi, rồi bay về, và chị lại tiếp tục “tôi là ABC, tôi...”

Nó nói chị đã già rồi nên nó mới làm nhẹ. Nếu chị mà là đứa thanh niên là nó quất roi vào mông. Nên trên nhiều chuyến bay quốc tế, nếu bạn thấy mấy cô cậu trẻ trè mà cứ đi đi lại lại, thì có khi do cái mông đã sưng tấy. Người ta nói, ăn cắp quen tay, ngủ ngày quen mắt. Lỡ từng ăn cắp rồi, thì thôi, đừng ăn cắp nữa, bạn nhé. Rồi sẽ thấy nó kỳ kỳ thế nào. **ÁNH MẮT ĐẸP ẤY KHÔNG NÊN LÉN LÉN, BÀN TAY XINH ẤY KHÔNG NÊN THÚT THÒ.**

Cũng giống vậy, ngủ ngày thì quen mắt. Nếu bạn nghỉ trưa một chút thì được nhưng nếu ngủ dài quá cả tiếng đồng hồ thì biến thành ngủ ngày. Nói ra nhiều bạn cãi vì không quen. Nhưng nếu bạn từng đi làm ở nước ngoài hay làm công ty nước ngoài, sẽ thấy không ngủ trưa là bình thường. Công sở ở các nước phát triển, người ta chỉ “take a nap” chứ không phải “sleep”, họ tranh thủ một giờ đó để tập thể dục, trò chuyện café. Hôm bữa ngang qua một văn phòng rất sang trọng trong tòa nhà kia, lúc đó khoảng 1 giờ chiều, với bản chất tò mò của trai quê, Tony ghé mắt nhìn vô. Thấy bên trong có ba anh Tây và một chị chắc Singapore hay Hàn vẫn ngồi làm việc, còn đâu chục nhân

viên thì ngủ la liệt dưới đất, chăn ga gối đệm, mền mùng chiếu gối giăng đầy. Xoài xanh muối ớt dao kéo đầy bàn. Xa xa là hai hộp cơm đang dở. Một số chị ngủ há miệng, nước bọt trào ra chảy xuống cổ, bệt vào tóc. Vài anh lâu lâu lại ngáy với tông cao vút.

Rồi đúng 1g30, nhiều người vẫn ngái ngủ, tóc tai rũ rượi, lục tục đứng lên, vừa phủi đít vừa đem mùng mền chiếu gối đi cất, chỉnh đốn trang phục. Và ngoài cửa, cả chục người khách đã xếp hàng chờ vô giao dịch từ rất lâu. Bật đèn rồi mở cửa. Khi khách đầu tiên bước vào, em tiếp tân xinh đẹp cười chào khách kèm một cái ngáp dài muôn sái quai hàm, trong miền Nam nói là muốn treo bản họng. Trên cầm vẫn còn mấy sợi tóc bị dính chặt vào da, do nước bọt trào ra lúc nãy.

---

bệnh

Toán lớp một

Tháng 10 năm 2014, Tony có tổ chức các nhóm tình nguyện, nhiệm vụ là mua nông sản trên huyện miền núi về thành phố bán, toàn bộ lợi nhuận dùng để mua áo ấm gửi lên cho các em trên miền núi đó. Tới tháng 11/2014, có nhiều nhóm đã mua được áo gửi lên miền núi, rất là giỏi. Nhưng cũng có nhóm vẫn chưa triển khai bán hàng lần nào, do thành viên chỉ trích trưởng nhóm, trưởng nhóm chỉ trích thành viên. Hẹn họp bàn công việc nhưng nhiều bạn nói “thứ Bảy, Chủ nhật dành cho người yêu”, vậy đăng ký tình nguyện chi vậy? Có nhóm mất một

ngày mới quyết được địa điểm họp vì ai cũng muốn họp chỗ gần nhà, 5 bạn ở 5 quận khác nhau nên cứ tranh cãi miết cuối cùng lấy bản đồ xoay compa một vòng, chọn trung điểm là tim đường nào đó, không ai muốn thiệt dù 1m đi lại. Tony nói thôi các bạn góp vội vài ba chục ngàn làm quí chung, mỗi lần mua trà đá khỏi phải góp, có bạn giãy nảy ngay: “Đã tình nguyện mà còn đóng tiền, con phản đối”. Một ca trà đá giá 5.000 đồng mà có tới 50 bạn, hỏi mỗi bạn phải trả bao nhiêu? Sao toàn cử nhân thạc sĩ mà cứ đi giải Toán lớp Một miết vậy?

Có bạn kể với Tony là trong quá khứ đã từng cho ăn xin 20.000 đồng, nhưng sau đó thì “day dứt mãi khôn nguôi”. Nói là lúc đó con xúc động nhưng sau đó thấy họ lành lặn nên con tức lắm, từ đó không cho ai nữa, thật giả gì cũng không. Có 20.000 đồng thôi mà, chưa tới 1 USD, mình có nghèo đi đâu, giả sử lúc đó người ăn xin đó làm cho mình xúc động quá, thì 20.000 đồng đó coi như vé xem kịch, quá rẻ để xem người ta diễn hay đến như vậy. Chưa kể là người ta khổ thật thì sao? Mất 2 tỉ thì có thể “day dứt 15 phút”, chứ có 20.000 đồng thôi mà nhớ hoài chi cho mệt đâu.

Gần đây, Tony nhận nhiều email của các bạn, nói trên mạng xã hội có ý kiến “không nên hiến máu nhân đạo”, “để dành cho người thân của mình thôi”, hoặc “bệnh viện mua thì mới bán, vì bệnh viện bán máu cho bệnh nhân sao lại kêu gọi mình hiến”. Có bạn còn nói “bệnh viện phải hạch toán cho tôi biết một lít máu bán ra giá bao nhiêu, lấy máu của tôi trả lại cân đường hộp sữa hết bao nhiêu, rồi chi phí xét nghiệm (HIV, siêu vi...) hết bao nhiêu, chi phí điện để

bảo quản lạnh máu trong mấy chục ngày đó giá bao nhiêu, bệnh viện lãi thế nào từ máu của tôi, khi có ‘bảng cơ cấu chi phí’ như vậy thì đây mới đi hiến”. Đây là suy nghĩ rất cũ, không văn minh, các bạn không nên nghe theo.

Hiến máu (Blood Donation) không phải là hoạt động kinh tế để tính lãi lỗ. Vì bệnh viện vẫn mổ miễn phí nhiều trường hợp ở vùng sâu vùng xa. Hơn nữa, máu hiến sẽ được xét nghiệm rất kĩ với chi phí khá đắt trước khi nhập vào kho dự trữ. Theo thông tin của một bạn làm ở viện truyền máu, chi phí xử lí một đơn vị máu là 1.2 triệu đồng, trong khi giá bán ra dưới 500 ngàn/đơn vị máu. Máu hiến thông thường trữ được 42 ngày (với huyết tương tách ra thì có thể lâu hơn). Việc hiến máu là hoạt động thường xuyên của một xã hội văn minh, ở đó, người ta giúp đỡ nhau trên cơ sở tình người. Ở nước ngoài tuổi trẻ đi hiến rất thường xuyên để thay máu cho họ thông minh hơn, thanh tú hơn và tăng lòng nhân ái. Vụ nổ bom ở Boston xảy ra vào năm Tony đang học ở đó, có nhiều thanh niên, sinh viên đến bệnh viện hiến một cách chủ động, bệnh viện gửi lại họ một món quà nhỏ nhưng họ phủi tay, bỏ đi. Động đất ở Nepal vừa rồi cũng vậy, người Nhật, Bắc Âu... ùn ùn bỏ tiền ra thuê máy bay riêng bay đến, tự cho máu thậm chí không lấy giấy chứng nhận.

Có lần Tony đưa một đoàn khách đi Nam Phi chơi, ở sân bay trung chuyển Dubai tình cờ gặp đoàn các sinh viên người Na Uy đi cứu trợ một ngôi làng ở Zambia vì tai nạn sập cầu. Nhiều người trong đoàn mình cứ hỏi miết ủa “tụi châu Phi kia giúp lại cái gì mà mày giúp vậy”, hoặc “mày được lợi gì mà bỏ tiền, bỏ công, bỏ sức... sang chốn nắng

nội ấy, sốt rét ấy,... để cứu trợ”, “có quảng cáo bán hàng gì được không?”... Các bạn Na Uy mới hỏi Tony à, tui mày không có khái niệm về tình đồng loại hả? Tony không biết nói sao vì ngượng.

Hôm bữa Tony đi taxi đến Hàng Bông, xuống xe Tony nói cảm ơn, anh taxi bảo: “Ôi giờ ơn nghĩa gì, lấy tiền chứ phải chở không”, Tony mới đáp lại rằng: “Dạ thưa anh, tôi cảm ơn vì đó là phép lịch sự của người được chuyên chở, còn anh có nhận không là chuyện của anh”. Lúc đóng cửa lại còn nghe anh taxi mắng theo: “Cái thằng dở hơi vớ vẩn. Ông với chả ơn. Cứ qui thóc hết”.

Lịch sử thế giới Đông Tây kim cổ, chưa có ai nghèo vì cho đi cả. Tuổi trẻ là phải hào sảng. Cái cũng có đứa gửi thư, nói con rất hào sảng phóng khoáng, con sẽ làm doanh nhân vĩ đại, con sẽ trở thành Bill Gates, Mark Zuckerberg. Bữa nay ghé văn phòng đưa hộ Tony một tờ giấy, lúc về nói dượng đưa con lại 15.000 tiền xăng. Cái đâu 30 phút sau thấy lại gõ cửa, nói dượng đưa thêm con 2.000 đồng tiền gửi xe nữa. Nó nói: “Con ra ngoài, suy nghĩ mãi mới quyết định là vào lấy thêm tiền gửi xe”. Mất những 30 phút để kiếm 2.000 đồng, sao học tới sin cos lim log rồi mà lại suốt ngày đi giải toán lớp Một, hay tuổi thơ kéo dài quá?

Trước khi về, nó xin ở lại nói chuyện với Tony 5 phút. Nó nói con thắc mắc sao mấy người như Bill Gates đó, họ kiếm tiền được như vậy nhưng sao lại đem tặng hết vô quí từ thiện? Nếu là con á, con sẽ, con sẽ... mua cái này cho nhà con á, con sẽ mua cái kia cho bạn gái con á... Tony nói: “Thôi

con đi vê giùm, dượng bữa nay bị lây bệnh ‘Toán lớp Một’ của mấy đứa rồi nè. Dượng bán phân cứ 5 phút lãi được 50 ngàn đồng, nãy giờ con lấy của Dượng 10 phút tương đương 100.000 đồng, tức gần 5 USD, một số tiền khổng lồ. Xin người hãy đi đi.”

— **nỗi**
nỗi
lòng
Bồ Đề
sư tổ

Các bạn trẻ trong CLB con dượng
thân mến,

Tối nay, Tony sẽ kể cho các bạn nghe một câu chuyện kinh điển. Chắc các bạn đều coi qua bộ phim Tây Du Ký. Mở đầu bộ phim là hình ảnh con khỉ Thạch Hầu được trời đát sinh ra, rồi một hôm, Thạch Hầu từ bỏ Hoa Quả Sơn, chèo thuyền đi tầm sư học đạo. Gặp thầy Bồ Đề, con khỉ được đặt cho cái tên Tôn Ngộ Không. Cũng nhờ chút sáng dạ (anh ba vào hâu thầy khi thầy gõ trên đầu ba cái) mà được thầy ưu ái dạy cho 72 phép biến hóa thần thông, và dặn kĩ không

được tiết lộ ra cho ai bên ngoài biết. Trên đời luôn có những cái “sống để dạ, chết mang theo” nhưng Tôn Ngộ Không đã không nhớ lời thầy, một lần cao hứng đã mang phép thuật ra biến hóa cho bạn đồng môn xem. Khi Bồ Đề sư tổ biết được, đã hết sức tức giận và đuổi Ngộ Không đi. Trước khi đi, ông nói với Tôn Ngộ Không một yêu cầu duy nhất, là nếu sau này có ai hỏi, thì đừng bao giờ nhắc tên ông.

Và mọi người đều biết chuyện gì đã xảy ra sau đó. Việc Tôn Ngộ Không đại náo Thiên cung, tưởng như không có ai chế ngự được, nhưng các bạn ạ, trên đời, cao nhân ắt có cao nhân trị. Phật Tổ đã trừng phạt Tôn Ngộ Không, bắt giam dưới núi Ngũ Hành suốt 500 năm. Sau đó, tưởng là phục thiện theo Đường Tăng đi thỉnh kinh, tuy nhiên, bên cạnh những phẩm chất tốt đẹp, Tôn Ngộ Không vẫn còn nhiều cái thói hư tật xấu... như người đời vẫn có, nên vòng kim cô phải đeo trên đầu. Cứ mỗi lần sai phạm, thì vòng kim cô kia lại siết chặt vào. Đó là kỉ luật, là chế tài... mà mỗi người phải có, phải tự tạo VÒNG KIM CÔ cho mình. Nếu không có nó, chúng ta sẽ dễ rơi vào trạng thái vô kỉ luật, tự tung tự tác...

Rồi trên đường đi thỉnh kinh, có một lần đánh thua yêu quái, Tôn Ngộ Không quay về trường cũ nhờ thầy giúp đỡ. Khi đến nơi, than ôi, cảnh cũ vẫn còn đây mà người xưa đã không còn. Vẫn còn đó con suối, những tảng đá, rừng tre... nhưng mang nhện đã phủ đầy. Những hình ảnh học trò dập dù luyện công, chặt tre gánh nước đã không còn nữa, thay vào đó là màu tang úa của thời gian. Tôn Ngộ Không chạy đi tìm thầy, tuyệt vọng gọi tên sư phụ. Đáp lại chỉ là tiếng

vì vu gió ngàn. Bỗng dung, trong không trung, tiếng thây văng vẳng: "Ta không còn là thây của người nữa, người hãy đi đi". Chính hành động cãi lời thây năm xưa, chính sự ngỗ nghịch của Ngộ Không đã khiến bao người liên lụy, bao thế hệ đã không còn được khai tâm khai sáng nữa. Bồ Đề sư tổ, vì sai lầm của học trò mà đã phải trở lại cuộc sống ẩn cư của một ẩn sĩ. Có người trách thây sao vì một con sâu mà nỗi canh phải bỏ, nhưng sư tổ biết rằng, cái sai của ông là đã trao gươm báu vào tay người không xứng đáng, để phải hổ thẹn với đất trời. Trong lúc Tôn Ngộ Không đang quậy nát Thiên cung, thì có lẽ lòng Bồ Đề sư tổ hối hận khôn nguôi. Ông đã sai và chữa sai bằng cách đóng cửa trường và đi đâu không rõ. Suốt các tập tiếp theo của Tây Du Ký, không ai còn nhắc đến tên Bồ Đề sư tổ nữa. Nhắc mà chi, khi lòng người ta đã không muốn nữa rồi.

Người xem vừa thương vừa giận khi nhìn những giọt nước mắt ân hận muộn màng của Tôn Ngộ Không rơi trên sân trường cũ. Đã mang phận học trò, trong vạn ông thây, mình tìm đúng sư, thì hãy học đạo cho trọn. Một con người sống trên đời, gánh trên vai bao nhiêu là quan hệ. Nghĩa vua-tội nay là trách nhiệm một công dân với đất nước, đạo cha - con, đạo thầy trò, đạo vợ-chồng, nghĩa bạn bè... Có bao nhiêu ấy là ân tình, nghĩa tình, mình oắn vai gánh nặng, trả hoài không hết một đời người đâu các bạn à.

Để đến được Tây Thiên cực lạc, đích đến thành công, con người phải trải qua rất nhiều gian truân, cảm dỗ, hiểm nguy, phải chiến đấu với bao nhiêu thú dữ, yêu quái... nhưng cái khó nhất vẫn chiến đấu và chiến thắng bản thân mình. Rào

cản lớn nhất để thành công, thành nhân chính là sự tham lam, mê muội, cố chấp của TỰ MỐI BẢN THÂN... chứ không phải yêu quái bên ngoài nào cả.

Danh sư át xuất cao đồ. Thầy giỏi thì đồ đệ sẽ giỏi giang. Nhưng giỏi giang phải trong khuôn khổ, kỉ luật, để thầy còn ngẩng mặt tự hào khi chúng ta thành công và thành nhân. Chưa có ông thầy nào trên đời mong học trò mình thất bại cả. Minh nên nhớ điều đó mà răn mình.

Đừng để như Tôn Ngộ Không kia, cứ mãi nợ thầy cũ.
Một món nợ ân tình...

bí mật của người giàu có giàu có

Nhiều bạn trẻ thấy người ta khởi nghiệp, cũng lật đật mở công ty, cửa hàng, quán café... nhưng chỉ được ba bữa. Vấn đề không phải là kinh nghiệm xử lí công việc, kiến thức chuyên môn, kiến thức quản trị hay tuồi tác, vấn đề là KỸ NĂNG LÀM CHỦ không có. Nên phải dẹp tiệm.

Muốn làm chủ, quan trọng nhất là phải có kĩ năng giao việc. Muốn có kĩ năng này, bản thân mình phải là người luôn chân luôn tay, luôn mắt luôn miệng, luôn tính tính toán toán TỪ BÉ. Tony tuyển một bạn từng học cấp 3 dân lập N, thi đại

học 29 điểm. Nó nói tựi con học vì thành tích của trường, nên ban đêm thầy cô kèm truy bài đến 11 giờ. Bài toán vừa đưa ra, ông thầy đưa ngay công thức ráp vô giải. Đề văn này chưa suy nghĩ dàn ý là cô giáo cung cấp ngay một bài văn mẫu. Nên tựi con mất khả năng tìm kiếm và tổng hợp thông tin. Việc ngồi lục lọi trong thư viện, tìm kiếm bằng Google, đọc hầm bà lằng.. để có thông tin mình cần LÀ KỸ NĂNG buộc phải có của người giỏi giang thật sự. Hằng ngày nó lên công ty, chờ ai giao việc thì làm, không thì ngồi đấy, cứ mỗi 5 phút ngáp 1 cái. Thấy kĩ năng ngáp tốt quá, phòng nhân sự bèn bố trí nó ngồi ở chỗ cửa ra vào. Từ đó, tuyệt đối không còn con ruồi nào bay được vào bên trong công ty nữa.

Tony quen với bốn đại lí bán phân ở một huyện ở miền Tây. Bốn đại lí này từng là người giúp việc cho ông Thoàn, một người giàu có trong làng. Ông Thoàn có hàng ngàn công đất, hàng trăm chiếc ghe hàng xáo, mấy nhà máy xay gạo, quán xá trên chợ, rồi vịt nuôi thả đồng, trại nuôi gà, nuôi heo, có nhà ở Sài Gòn Cần Thơ... và người ăn kẻ ở trong nhà lén tới hàng trăm. Cứ nhậu là bốn anh này kể chuyện “hồi xưa” với lòng biết ơn ông Thoàn vô hạn. Sáng nào cũng vậy, cứ đâu 4-5 giờ là ông Thoàn ngủ dậy, ngồi trên bộ ván (cái phản) bằng gỗ mun, sai gia nhân làm việc. Đố đứa nào mà rảnh tay rảnh chân với ông. Hồi đó thì tựi này bức mình với ông Thoàn vì ông bắt làm nhiều quá. Nhưng giờ nghĩ lại, thấy số mình may mắn. Mấy ánh hói Tony chứ HAM LÀM VIỆC và BIẾT GIAO VIỆC có phải là bí mật của người giàu có không? Vì sáng sáng, thấy ông Thoàn cứ nhấp ngùm trà vô, kêu anh A làm gà, anh B ra đắp đất, chỉ

C trồng rau, anh D chẻ củi, chị E lau nhà, chị F kiểm kho, chị G múc nước, anh H vô ruộng thăm lúa, anh I thu nợ... còn ông thì cộng cộng trừ trừ trong sổ đến khuya, suốt ngày nghĩ ra cái mới để làm ăn, mở rộng sản xuất. Tony nói đúng rồi, biết làm việc thì bình thường, nhưng biết giao việc là năng lực đặc biệt chỉ dành cho người rất giỏi, không phải cái đầu nào cũng nghĩ được việc cho người khác làm đâu. Càng nghĩ việc cho đồng người làm thì càng tài năng. Đó là bí mật đầu tiên của người giàu có, nếu mình vẫn có thời gian rảnh rỗi trong ngày mà không biết phải làm gì, thì thôi đừng mở cái gì ra làm ăn cả nhé. Dẹp tiệm mất tiền rồi khóc.

Muốn giao việc, phải có óc quan sát, phải biết sắp xếp công việc theo khả năng của từng người, QUAN TRỌNG LÀ PHẢI TÙNG LÀM TỪ VỊ TRÍ THẤP NHẤT. Để mình giao người ta mình biết bao lâu thì xong, thế nào thì tốt. Ví dụ mình chưa nấu cơm bao giờ thì mình giao việc nấu cơm, nó quắt cho bốn tiếng mình không nói được. Rồi một nồi cơm ngon là thế nào mình cũng ko biết, có khó khăn gì trong quá trình nấu mình cũng không rành. Nên muốn thành đạt, phải biết làm việc nhà, quét váng nhẹn, rửa bát, bắt điện, sửa ống nước... khi còn nhỏ, lớn lên khi có tiền thì có thể không cần làm, mướn người khác làm, nhưng mình phải biết để nghiệm thu thử như vậy là tốt hay xấu, đạt hay không đạt. Đụng chuyện cũng phải biết làm, nửa đêm ống nước nhà bị vỡ không lẽ không biết bịt lại, thợ nào đến lúc nửa đêm? Nhiều tỉ phú đi lên từ công nhân, tài xế, giúp việc, lao công, buôn bán lề đường... Còn người thừa hưởng gia tài thì rất ít người giữ được cơ nghiệp.

Nghe xong, mấy ảnh nói em nói đúng quá Tony, ai từng làm cho ông Thoàn sau này cũng làm chủ hết, vì quen luôn tay luôn chân. Tụi anh ban đầu cũng làm mướn làm công thôi, nhưng chăm chỉ và có đầu óc nên tích lũy được ít tiền. Sau đó mới mạnh dạn mở ra làm, nhỏ trước, lớn sau. Mỗi lần nghe mấy đứa đòi khởi nghiệp mà hỏi “vốn đâu”, thấy mắc cười dẽ sợ. Các bạn nghe đứa nào nói vậy thì đừng có đưa tiền cho nó. Nó đốt hết ngay. Có ông tí phú nào trên thế giới mà đẻ ra là có một đống tiền đưa săn? Toàn tích cớp 9 xu đổi lấy 1 hào cả. Rồi “tiền đẻ ra tiền”, có 2 hào, 5 hào rồi 1 tì đô la.

Mấy ảnh nói ở cái huyện này, ngoài tụi anh bán phân bón thuốc, mấy ông chủ cây xăng, chủ xưởng gỗ, chủ xưởng sản xuất vỏ lãi (tàu ghe), chủ đại lí xi măng sắt thép... đều là người làm công của ông Thoàn ngày xưa cả. Còn mấy đứa em ruột của tụi tui, lúc đó ở với ba mẹ, tướng là sương, bây giờ vẫn cứ nông dân nghèo. Vì cái gì tụi nó cũng ngại làm. SÁNG NGỦ DẬY LÀ KHÔNG BIẾT MÌNH PHẢI LÀM GÌ NGÀY HÔM NAY. NGHĨ KHÔNG RA VIỆC CHO MÌNH THÌ LÀM CHỦ GIÀ ĐƯỢC.

Lúc ông Thoàn già yếu, ông vẫn chỉ đạo công việc nên nhà cũng còn khá giả, nhưng khi ông mất đi thì mọi thứ cũng chấm hết. Cái dở của ông Thoàn là, dù chỉ đạo và sai việc các người làm rất tốt, nhưng lại không cho con cái ông động chân động tay vào việc gì. Gia tài chia xong, mấy đứa con quản lý không nổi vì không nghĩ ra việc cho người khác làm, rồi người làm bỏ đi hết. Mấy đứa con phải bán vàng, rồi bán đất, bán cơ sở làm ăn... thậm chí lấy đồ cổ trong nhà ra

bán. Nhà từ đường là cái cuối cùng tụi nó bán để chia nhau ăn. Hết cửa, các con của ông Thoàn không kiếm sống được vì vừa dở vừa lười. Mấy anh gia nhân cũ, giờ đã có cơ ngơi làm ăn ngon lành, thấy vậy mới nhận mấy đứa con đứa cháu ông Thoàn vô làm bốc vác, coi kho, giao hàng, lau nhà lau cửa, bế em... Mấy ảnh nói vì tình nghĩa mới nhận vô chứ nồng suất làm việc tụi nó chỉ bằng nửa người khác.

---

một
một

bếp lửa hồng hồng

hồng
lửa

Các bạn trẻ có một chứng bệnh khá nặng, tạm gọi là bệnh “hào hứng một phút”. Doanh nghiệp Tony tuyển 10 nhân viên bán hàng, chỉ trụ lại có một bạn sau một tháng. Phần lớn rất hào hứng lúc phỏng vấn, lúc đào tạo... nhưng phải chạy xe nắng nôi hai bữa thì quyết định “thà ở nhà xin tiền bố mẹ còn hơn” và chỉ kiên quyết tìm việc ngồi bấm máy tính ở văn phòng máy lạnh, không ai nhận thì thất nghiệp. Tình nguyện viên cũng vậy, chỉ hào hứng mấy ngày đầu rồi sau đó rơi rụng dần gần hết. Nhiều bạn đọc bài về ngoại ngữ, cũng lên khích thế hùng hục, cũng mở Youtube ra,

cũng lên trung tâm... nhưng chỉ đúng một buổi. Đọc bài về khởi nghiệp, cũng hâm hâm khí thế, đứng lên đi thuê nhà tìm chỗ mở công ty, nhưng tìm ba bữa nói mệt. Đọc bài về du học, cái cũng lên công ty du học tư vấn, đem một đống giấy tờ về nhà rồi quên để bụi bám lên mốc lèn meo. Đọc bài về thể dục thể thao, cái cũng đi mua cái máy chạy bộ, mua cái tạ về đẩy lên đẩy xuống đúng hai lần. Tỉ lệ hào hứng một phút này theo thống kê là 95%, chỉ có 5% là đi hết con đường đã chọn, kiên quyết không từ bỏ ước mơ.

Giữa ước muốn và thực tế là một khoảng cách rất xa. Và tỉ lệ 5% dân số làm chủ doanh nghiệp để giải quyết việc làm cho 95% dân số còn lại ở mọi dân tộc, mọi xã hội từ cổ chí kim đều đúng. Đúng đến hơn 200 quốc gia trên hành tinh này trừ G7, Israel, Thụy Sĩ, Hàn Quốc, Trung Quốc, Singapore, Ả Rập Saudi, UAE, Brazil, Nam Phi, Úc, New Zealand, lãnh thổ Đài Loan, đặc khu Hongkong, Ma Cao. Ở những nơi có tinh thần doanh chủ (chủ doanh nghiệp) cao này, tỉ lệ người làm chủ trên dân số lên hơn 10%, cá biệt có nước lên 20%. Ở những xã hội đẩy, ông chủ nhiều quá, nhà máy xí nghiệp nông trại nhiều quá, lao động thiếu trầm trọng. Nên hoặc là họ dời nhà máy sang nước nhiều lao động ít ông chủ, hoặc họ nhập khẩu lao động. Tuy nhiên, hàng ngày vẫn có những con cá vượt vũ môn, từ bỏ cái 95% đeo sau lưng họ hàng thế hệ để nhảy sang 5% thế giới chủ doanh nghiệp. Nhưng phải ý chí kinh khủng lắm mới nhảy được, trong khi mọi con cá khác đều ngước nhìn, ao ước... nhưng lười nêu thôi, quay lại sông suối ao hồ cũ. Muốn thoát ra 95% kia, các bạn phải làm sao?

Các bạn đang kết bạn với hai anh Văn Nguyễn (Nguyễn Y Văn tức Văn Y Nguyên) và Cẩn Vũ (tức Vũ Như Cẩn, Văn Như Cũ-nói lái kiểu miền Nam) này, hãy tìm cách unfriend (hủy kết bạn). Nguyên nhân là do cái Ý CHÍ không nằm sâu trong tâm khảm của bạn, nên bị giật dây thì có chút khí thế, nhưng sức i lớn hơn. Nhà càng già, học vấn càng tốt, tuổi càng cao thì sức i này càng lớn. Nên vượt khó thì dễ hơn vượt sướng gấp nhiều lần. Sinh ra trong một gia đình khá giả thì đó là bất hạnh, vì nó sẽ dễ dàng triệt tiêu động cơ phấn đấu. Sinh ra trong một hoàn cảnh khó khăn, đứng trước một sự chọn lựa quá hẹp, thì đó là cơ hội.

Giữa việc ra sân tập thể dục thể thao với lướt web, người ta dễ chọn cái thứ hai. Nên nhiều người nghiện ma túy, bỏ thuốc lá... kêu từ bỏ, phần lớn không bỏ được. Cứ trả về với cộng đồng lại tái nghiện ngay. Vì “cái lười” và “thèm” bao giờ cũng hiện hữu trong tâm trí, phải có ý chí thật mãnh liệt thì mới chiến thắng được.

Để rèn ý chí, người ta phải có chiêu. Trước một cám dỗ, bạn nên bậm môi, dùng răng cắn cho thật đau, đau đến mức bạn còn có thể chịu đựng được. Đứng thẳng, nắm chặt hai bàn tay lại, nín thở, mắt lườm lườm già bộ ở trước là đối tượng khủng bố cần tiêu diệt. Hồi đó Tony đi thi hùng biện trên sân khấu, cứ chuẩn bị lên là tay chân quíu, giọng nói lạc đi, đau óc nghĩ cái gì chả nhớ. Nhưng lúc trước mặt mọi người, mình mím môi thật chặt, cắn thật đau (yên tâm không có chuyện chảy máu vì mình tự biết điều chỉnh đau quá thì thôi không cắn nữa, kiểu như nhịn thở ấy, không sợ nhịn rồi chết vì chịu không nổi nữa là tự động thở cái phi).

Lúc mình nắm chặt tay và mím môi như vậy, hệ thần kinh sẽ được kích hoạt, máu dồn về não nhiều, giúp mình sáng suốt, và tràn đầy ý chí. Bạn cứ thử, có thể sẽ khinh công lên tận ngọn cây chứ không phải chơi. Đây là bí quyết của vận động viên người Triều Tiên mỗi khi thi đấu thể thao. Liệu doping tự nhiên này giúp họ đạt thành tích rất cao.

Các bạn thử áp dụng khi mình cần quyết tâm cái gì đó nhé. Tay nắm chặt sẽ giúp bạn tay mạnh mẽ hơn. Môi mím chặt sẽ giúp đôi môi hồng hơn, đỏ tự nhiên rất đẹp. Bạn gái sau khi mím môi, mình thè lưỡi liếm một cái cho nó bóng như son, khỏi tốn thời gian trang điểm.

Mình vô cái nhà, dù biệt thự đẹp đẽ cách mây, thấy bếp núc lạnh lẽo, bạn có ớn không? Bạn dù có tài giỏi xinh đẹp cách mây, mà không có lửa nhiệt tình, thì cũng như cái biệt thự hoang vắng kia. Bạn có thấy những ngôi nhà tranh, những ngôi nhà gỗ dù bé nhỏ nhưng vẫn ấm cúng vì có một bếp lửa hồng?

Mình có một cuộc đời thôi, đừng có tro tàn bếp lạnh. Dù ngoài kia lạnh lẽo, lòng người quyết tâm thì vẫn rực lửa. “Ngoài phố mùa đông, đôi môi em là đốm lửa hồng”*.

---

* Trích bài *Ru đời đi nhé* của Trịnh Công Sơn.

nhuyện
chuyện
**thắng
Kiên**

Hồi đi học, Tony nghe tuyển “nhân viên bán hàng” là dội ngược. Vì tưởng tượng cảnh mồ hôi mồ kê chạy xe máy ào ào trên đường, phía sau là thùng hàng, vô năn nỉ chõ này chõ kia, có khi bị đuổi. Rồi trong giao tiếp, cái thế người bán bao giờ cũng thấp hơn thế người mua, nó bảo con trâu màu vàng cũng: “Dạ, vàng quá”, vì sī diện ít ai chịu làm nghề bán hàng. Rồi bị ép doanh số, một tháng phải bán được bao nhiêu sản phẩm, còn không thì phải nghỉ, nên công việc cũng sẽ áp lực hơn, Tony chỉ thích ngồi văn phòng máy lạnh cho sướng.

Nhưng Tony ngồi suy nghĩ lại, mình dưới quê lên, trên rǎng dưới dép, học kinh tế ra trường có nghề ngõng gì đâu, nếu làm nhân viên ngồi máy lạnh thì tích lũy đến bao giờ. Nếu là con gái và muốn yên phận thì thôi kiếm thằng chồng nào chịu khó, chăm chỉ, việc nhà việc cửa giao cho nó cày, trong khi mình là đàn ông con trai, thì cần phải vững vàng về tài chính.

Nghĩ vậy nên một ngày kia Tony mới đăng báo tự quảng cáo. Bạn bè một số đứa cầm tờ báo có hình Tony ở mục Người Tìm Việc mà cười nói xấu hổ vậy mà. Tony thấy chả xấu hổ gì, sức lao động của mình là hàng hóa, phải quảng cáo chứ. Đúng như dự đoán, họ gọi điện mời phỏng vấn quá trời. Nhờ chị L. giới thiệu mà Tony thi tuyển vào công ty Nhật, làm nhân viên bán hàng ngay lúc nhận bằng tốt nghiệp. Nhờ những năm tháng nước mắt nước mũi, dưới sự đào tạo kỉ luật VÔ CÙNG hà khắc của ông sếp già người Nhật mà Tony mới có được ngày hôm nay.

Trở lại nghề bán hàng, đó là môi trường tốt nhất để một đứa ngáo ngơ trở nên bản lĩnh. Làm sales, mình sẽ TỰ đào tạo mọi kĩ năng, từ phân tích tâm lí, đến ăn nói, nhậu nhẹt hát hò, đàm phán thương lượng, tung chiêu đánh phủ đầu... đến nǎn nỉ xuống nước thảo mai nịnh nọt. Vì bán hàng nó cực, nên thu nhập thường sẽ gồm lương cứng và hoa hồng. Lương cứng thì thường chỉ đủ sinh hoạt, thu nhập tích lũy là hoa hồng, nên sẽ là động lực thúc khuya dậy sớm để làm. Nhân viên bán hàng được ví như là chiến sĩ ra mặt trận vậy, còn hậu phương là cán bộ chứng từ, logistic, kho bãi...

Trần Quốc Tuấn trong Bình Thư Yếu Lược có nói, cốt yếu nhất trong việc đánh thắng giặc Nguyên Mông là “quí hồ tinh bắt quí hồ đà”, tức quân cốt yếu là sự tinh nhuệ chứ không phải là đa số. Công ty nào có đội ngũ quân sales tinh nhuệ thì đều chiến thắng.

Nên này các bạn trẻ, dù tốt nghiệp ngành gì, đang thất nghiệp mà đứng trước cơ hội làm nhân viên bán hàng, đừng có ngại. Lao vô làm đi, sĩ diện làm gì. Thất nghiệp ăn bám mới xấu hổ chứ đi làm là không có cái nghề nào cao hơn nghề nào.

Mình chịu cực khổ một thời gian sau đó ngon lành lăm. Nhưng cạm bẫy thương trường cũng nhiều, mình giỏi giang hóa chúa đừng có ma lanh hóa. Các bạn cứ nhìn con diều bay cao như vậy, là nhờ cái sợi dây cột dưới đất. Nhiều lúc con diều nghỉ, thôi cắt sợi dây đi, sẽ bay cao vút lên trời xanh luôn. Sợi dây đó chính là tính kỉ luật, chính là đạo đức. Mà mình không có nó, sự bay cao chỉ là “cuốn theo chiều gió”, rơi xuống lúc nào không hay. Các bạn trẻ nhớ kí lời Tony dặn. DÙ LÀM GÌ, Ở ĐÂU, VỚI AI, đồng tiền mình làm ra phải là đồng tiền sạch, phải từ mô hồi trí tuệ của mình. Ai dạy khôn dạy khéo gì đó kệ họ. Thật thà chưa bao giờ là cha đai cả, trung thực là cái khôn ngoan nhất trong mọi khôn ngoan mà con người có thể nghĩ ra.

Có bạn trẻ tên Kiên, người Bình Định. Hồi nhỏ quậy phá gì đó mà bị mất hết một cái tai. Nó nói con ham chơi chỉ học đến lớp 11 đã nghỉ. Theo bạn bè vô Nam làm công nhân xây dựng. Sau đó, nó nghỉ, làm nhân viên giao hàng nước

đóng bình cho các nhà máy trong khu công nghiệp ở Dĩ An, lương 3 triệu. Sau thời gian, nó xin sếp làm công việc bán hàng kiêm giao hàng. Làm quần quật từ mờ mờ sáng đến khuya. Gọi tiếp thị khắp nơi, hang cùng ngõ hèm gì cũng chạy đến, nửa đêm ai gọi giao nước cũng đi. Rảnh là nó đi tới tận nhà từng khu phố, từng chung cư gửi card tiếp thị vô khe cửa, nên một tháng hoa hồng cũng được 3-4 triệu nữa.

Lần linal hoa hồng đầu tiên tiên nó mời Tony đi ăn, nói con không biết lấy gì cảm ơn dương đã chỉ đường cho con kiếm tiền một cách tử tế. Mà dương sang trọng quá, con mang theo toàn bộ tiền của con để dành xưa giờ luôn nè. Mình mà cầm 10 triệu đồng thì khách sạn 5 sao nào cũng dám vô dương há. Thấy nó ốm nhách, da mặt đen thui vì chạy suốt ngày ngoài nắng, cái túi căng phồng ra vì tiền mặt mang theo, Tony không biết nói gì, chỉ thấy rưng rưng nước mắt. Mới nói thôi con ráng tích lũy thêm đi, cày thêm được khoảng 100 triệu thì dương chỉ cho cách làm ăn, còn mua nhà mua cửa lấy vợ đẻ con nữa.

Bữa đi ăn với nó đến giờ cũng mấy tháng. Bữa nay, nó gọi qua nói con để dành được 50 triệu rồi dương, tối dương có về Villa De Tony không để con qua gửi dương cất giùm. Nó nói trên Bình Dương ai cũng khen con dễ thương nên mối lái nhiều lắm. Con phải dậy từ lúc 4 giờ, đi giao hàng từ 5 giờ sáng đến 10 giờ đêm mới xong, tháng nào con cũng tích lũy được ít nhất hai chỉ.

Tony nói sao con giống mấy ông bà mình ở quê dữ vậy, lâu lâu lời ra một đống vàng ki ki cóp cóp... Thôi con mở

một tài khoản, rồi bỏ tiền vô đó đi, tự quản lí tài chính cũng là một kỹ năng.

Hôm nay nó lên thành phố mua đồ tết gửi về cho em nó ở quê, sắp tết rồi. Nó ghé văn phòng chơi, cầm theo gói trà, Tony trả lại kêu nó gửi về quê đi, dượng ở đây đâu có thiếu. Nó ngồi cười, gương mặt sạm đen vì nắng gió, nhưng ánh mắt sáng bừng của sự quyết tâm. Tony nói “con làm việc cật lực như vậy, đạo đức như vậy, kỷ luật như vậy... thành công là điều dễ nhiên”. Thấy đáng nó ôm tong ôm teo đi về mà Tony mừng thầm, lại có một con sao biển nữa đã được ném trở về với đại dương để sống một cuộc đời ý nghĩa... (2013)

Tin tức cập nhật: Bạn đã thêm nghề bán bất động sản khu Mĩ Phước Bình Dương mấy tháng nay. Tiên tích cóp từ việc bán nước bình, bạn đã kịp tậu cho mình một nền đất (150 triệu) và đã xây dựng cái nhà trọ nhỏ cho công nhân ở khu nhà máy Kumho gần đấy.

Bạn kể bạn đang bán bất động sản với tình yêu và sự đam mê mãnh liệt. Từ 5 giờ sáng đã mò ra quán café tâm sự lê la, và đắt khách đi coi đất, đàm phán, tham dự mọi hội chợ triển lãm để tăng cơ hội tiếp thị với khách hàng đến tối mịt.

Bạn nói, năm 2015 con sẽ gom năm miếng đất lại, đủ 750m² làm cái xưởng sản xuất chổi đót gì đó của quê bạn. Bạn sẽ đem người ngoài quê vô làm công nhân vì họ lành nghề và nhờ dượng xuất khẩu.

Không lẽ qua năm 2015, tui đi xuất khẩu chổi đót? Chổi đót tiếng Anh nói sao, tui đâu có biết... (2014)

Cập nhật: Bữa nay bạn lại ghé thăm Tony vì nghe Tony bị thoát vị đĩa đệm, mang ít lá cây gì đó. Nói con mổ được xưởng sản xuất rồi, gia công chổi cho một doanh nghiệp xuất đi Ấn Độ. Nó nói bây giờ con có đồ la rồi, lẽ này về quê làm hộ chiếu để chuẩn bị đi Ấn Độ để làm đúng yêu cầu của người ta và làm các mẫu “chổi to chổi nhỏ” đủ kiểu để tham dự hội chợ thủ công mĩ nghệ. Bạn cũng bắt đầu đi học ngoại ngữ vào buổi tối, chỉ muốn bập bõm nói vài câu khi bắt tay đối tác thôi. Và bạn cũng đã có người yêu, một cô gái người Nam Định đang học ở đại học Bình Dương chuyên ngành kế toán, nghe nói cũng biết vun vén làm ăn và chịu khó ghê lắm. Đi học ngoại ngữ về là hai đứa ngồi bó chổi tối khuya...

Trong khi đó vẫn có nhiều bạn trẻ ngồi bó tay, bó gối.

con
con cò
của
mẹ mẹ
mẹ •

“Chào dượng. Con tên S, tốt nghiệp đại học Kiến Trúc và đã đi làm hai năm. Nghĩ đến những tháng ngày đi học mà con thấy nao lòng. Thời cấp 1 cấp 2 con không biết, chứ từ cấp 3 trở đi, riêng tiền học mỗi tháng của con đã là 5 triệu. Sau bao nhiêu năm cái gọi là “ăn học thành tài”, giờ con kiếm được có 5 triệu/tháng, coi như tiền đầu tư cho con lỗ nặng.

Từ lớp Một, con đã phải học thêm đêm ngày để vô trường chuyên cấp 2. Rồi phải học bơi, học võ, học đàn, học hai ngoại ngữ. Cứ 4 giờ chiều, ba con trốn việc ở công ty, ra đứng

trước cổng trường, cầm gói xôi và hộp sữa rồi chờ con chạy như bay đến các lớp học thêm, 9 giờ 30 tối con mới về tới nhà, vô bàn ngồi làm bài tập đến 12 giờ mới được ngủ. Kiệt sức vì học nhưng con phải có thành tích để ba mẹ khoe với bạn bè. Con luyện toán-lí-vẽ từ năm lớp 10, MỤC ĐÍCH DUY NHẤT là để thi đại học nên con không quan tâm đến các môn khác, cả lớp con ai cũng vậy, đậu đại học 100% chứ giờ kêu viết đơn xin việc thì thua. Ở trường kiến trúc, tiền dụng cụ học tập cao ngất. Tốt nghiệp ra, ngành xây dựng không còn nhiều công trình nữa, con có việc làm là rất may mắn, bạn bè con thất nghiệp nhiều, chỉ có vài đứa giỏi ngoại ngữ đi làm cho công ty nước ngoài, vài đứa có điều kiện thì đi du học, còn lại thì ắt ơ vạ vật. Con không nói được ngoại ngữ nào ra hồn, cũng chẳng thích đàn hát võ thuật gì. Đam mê kiến trúc không có, các công trình vẽ ra cho khách, con còn thấy xấu nữa là. Hồi đó con chọn kiến trúc vì mọi người trong nhà nói là: "nghề này dễ xin việc, không ai nhận thì đi về nhà cho người ta cũng sống được". Giờ con thấy làm gì cũng phải có đam mê, phải có chút tài năng mới kiếm tiền được dương ơi. Con chán nản toàn tập, lớp con chỉ các bạn ở tinh lẻn, nghèo hèo... là điên cuồng làm việc, còn tụi con ở thành phố, giờ sống nhàn nhạt, không có gì bứt phá. Con hàng ngày sáng ra quán café ngồi cầm cái laptop, nhận việc tính toán kết cấu cho vài ba công trình, rồi tối đi nhậu với bạn bè. Con 25 tuổi mà bụng bự hơn ba con nữa..."

Đây là một trong rất nhiều thư mà Tony nhận được. Thế mới biết, nhiều người phấn đấu cả đời, cho con cái lên thành phố "để có điều kiện học tập" rồi ép con học cái này cái kia,

đầu tư kinh khủng cho con cái... nhưng không có kết quả. Tuổi thơ cứ mãi kéo dài vì phận làm con cò, con cò đã chán mà lại còn be bé. “Con cò bé bé, nó đậu cành tre, đi không hỏi mẹ, biết đi đường nào?” Đi đường nào hả mẹ ơi?

Cách đây hai năm Tony gặp một bạn kiến trúc sư tên H. Bạn nói con xuống Phú Mĩ Hưng làm nhà, thấy bà ô-sin người Philippines lương 1.500 USD/tháng, trong khi mình học kinh khủng trong 17 năm, thu nhập có 300 USD. Bà ấy lương cao gấp năm lần chỉ vì biết tiếng Anh. Cái con vế. Tức quá. NÓI LÀ LÀM. Năm chặt tay, mím chặt môi, con DẸP HẾT MỌI LUỒI BIẾNG có hữu để LỘT XÁC. Hành trình lột xác từ CÒ thành ĐẠI BÀNG bắt đầu.

Bạn kể: “Con đăng ký luyện IELTS ở một trung tâm do nhóm sinh viên đại học Ngoại thương sáng lập, 5 giờ sáng là dậy hít đất, chạy thể dục. Ngoài công việc chuyên môn, con chỉ tập trung học ngoại ngữ và ngoại ngữ... Sau 3 tháng, con thi IELTS được 6.0, và vay tiền mẹ đâu mấy ngàn đô, sang Italia để học thiết kế một tháng” (The Florence Institute of Design International, học phí một khóa ngắn hạn một tháng khoảng 900 Euro). Sau một tháng học, bạn nói tầm nhìn của bạn lên rất nhiều. Bạn về nước. Thiết kế của bạn phóng khoáng hơn, táo bạo hơn. Mạnh dạn đi ra ngoài, bạn mới thấy những công trình kiến trúc của phương Tây sao mà vĩ đại quá, thoát ra những tù túng của tư duy châu Á. Sau đó, nhờ đồng môn trong khóa học này giới thiệu nên bạn đi học tiếp ngành kiến trúc ở một thành phố nhỏ ở nước châu Âu khác, lần này chỉ với 3.000 USD trong tay. Hàng ngày ngoài giờ học, bạn đi lang thang trong thành phố, thấy nhà

ai xấu xấu hư hỏng gì đó là ghi lại địa chỉ, về nhà viết thư nói để tui sơn lại, sửa lại, làm cảnh quan sân vườn lại cho nha. Từ tháng thứ hai trở đi là bạn dư dả tiền bạc, đi lang thang nước này nước kia du lịch. Gần đây, nhóm của bạn được một ông thầy là một kiến trúc sư nổi tiếng đỡ đầu, nhận vẽ một công trình khách sạn ở Úc. Nhóm của bạn vẽ rồi gửi phác thảo qua, khách sửa, khách O.K thì bạn triển khai chi tiết 3D, tính kết cấu, khối lượng... và gửi mail cho khách là xong. Nhóm của bạn năm người, giá trị bản vẽ 300.000 USD và bạn được chia 1/5. Bạn nói lần đầu tiên trong tài khoản có con số hàng chục ngàn, khi đầu óc mình phóng khoáng lên là tiền tự động vào. Và khi mình có tầm quốc tế, giá trị sức lao động của mình tăng lên rất cao, bạn không ngờ ở nước ngoài người ta làm nhiều tiền đến vậy, giá trị của sự sáng tạo là vô biên. Bạn nói, nhiều lúc con đang ngồi uống li Cappuccino giá 5 Euro (tức gần 150 ngàn đồng) ở Paris, nhớ li café cục gạch trước trường kiến trúc, có lần con căng thẳng cãi nhau với chị bán hàng sao bữa nay giá li café lên 12 ngàn, hôm trước chỉ có 10 ngàn thôi, con giận không nhìn mặt chị ấy. Rồi đi phỏng vấn xin việc, bạn cùng lớp đại học chứ vô gặp nhau là “ném cục lơ”, sợ nó giành mất suất việc làm của mình. Hùn hạp nhau mở công ty thì ba ngày là cãi lộn giải tán vì ai cũng làm theo ý mình, không tuân theo qui định chung hay tuân theo chỉ huy gì cả.

Tony bèn nói: “Thì mấy đứa thấy đó. Chênh lệch có 2.000 đồng mà tụi mày cũng cãi không nhìn mặt nhau. 2.000 đồng, ra quốc tế, qui đô la là chưa tới 10 cents. Đầu óc nhỏ thì tâm hồn nhỏ. Tâm hồn nhỏ thì đời nhỏ. Cứ hát con cò

bé bé xong ra đời cứ làm cò miết, cò đất, cò chứng khoán, cò hàng hóa,...chứ không làm chủ được các nhà máy xí nghiệp hay những toà cao ốc chọc trời như người ta. Minh chỉ tồn tại một lần trên trái đất này, thử 'bay lên đón mặt trời, đại bàng con hãy vút cao, qua núi đồi...' như lời bài hát 'Đại bàng con', bài hát thiếu nhi nổi tiếng của Nga đi nhé!"

Không rõ vì sao, trong các bài thiêu nhi Phương Tây, các nhạc sĩ thường lấy hình tượng con đại bàng để sáng tác. Bạn muốn phóng khoáng hào sảng để tung cánh chao lượn trên những đại ngàn, những đại dương mênh mông như con đại bàng? Hay lặn lội ven sông cần mẫn mò từng con tôm con tép như con cò bé bé?

chỉ chỉ đường ng chỉ

Người Do Thái là dân tộc thông minh, tính tình lại hào sảng phóng khoáng, nên dù chỉ chiếm 0,2% dân số thế giới nhưng người Do Thái sở hữu phần lớn của cải thế giới, chiếm tới 21/50 người giàu nhất thế giới theo xếp hạng của Forbes. Còn người Việt, được xem là có trí thông minh tương tự người Do Thái, nhưng nhiều bạn nói con thông minh giỏi giang sao cuộc đời của con cứ lận đận truân chuyên? Thì bạn coi lại kĩ, có khi nào bạn bị bệnh tiểu nồng vụn vặt thịt chó lá mơ lông không?

Tony cũng từng tiểu nồng vụn vặt. Hồi đó vô thành phố

cũng lựa bạn giàu có và có cha mẹ làm ông này bà kia chơi, hòng sau này nhờ vả. Tony cũng tính toán với mọi người coi chơi với đứa đó có lợi không, cũng xuể xòe với lối lâm bản thân, cũng giấu như mèo những bí quyết làm ăn, cũng điên cuồng bảo vệ lợi ích cá nhân, cũng ma lanh và phết phẩy, cũng từng nói dối tuy chưa ăn cắp, cũng ghen ghét người giỏi hơn mình và khinh khi người kém hơn. Ăn cỗ thì phải giành phần trước, lội nước thì theo sau vì đứa nào đi đầu, nó vấp té trước thì mình tránh. Nên ai nói bỏ xe máy và nhà ống là điên cuồng phản đối. Vì làm biếng đợi xe buýt, làm biếng lội bộ, sở hữu một miếng đất sẽ hay hơn một cái căn hộ chung cư, cất nhà thì cao hơn nhà bên cạnh để có mưa thì nước đổ sang bên đó, lấn ra một chút ngoài mặt tiền đường. Cái gì liên quan đến quyền lợi là tranh giành khí thế, liên quan đến trách nhiệm là trốn tránh liên. Không tình nghĩa với ai, chỉ biết có mình, sau này là gia đình vợ con mình, anh em ruột mà tranh giành nhà thừa kế thì Tony cũng sẵn sàng vác cuốc ra chiến đấu. Đi ăn đám cưới là lấy đũa bới cái dùi gà trong đĩa ra, rồi bỏ vào túi áo chạy ra bờ rào cho thằng con đang đứng chờ. Phải làm nhanh chứ con Na nó lấy mất, nên đĩa gà vừa dọn ra là sáu đôi đũa “khách mời” lao vào xới tung tóe lên.

Nhưng sau khi đi đây đi đó, thấy cái suy nghĩ TIẾU NÔNG đó sao mà rẻ tiền quá, suy nghĩ miết vậy thì không sang trọng quý phái về tâm hồn được. Tony tự vả vào mặt mấy lần rất quyết liệt, mất một năm thì bệnh tiểu nồng bớt dần và bây giờ hầu như mất hẳn. Nên mới cuốn sách này ra đời, chứ cách đây 10 năm, đời nào Tony chia sẻ như vậy. Lỡ

đứa nào nó đọc nó giỏi, nó giàu hơn mình thì sao. Thay vì mua sách có bản quyền trong nhà sách, Tony chỉ mượn và photocopy để rẻ hơn vài nghìn, và khi có Ebook đọc miễn phí, ai có là đứa email xin liền. Cái gì miễn phí là tranh nhau, kiểu ăn ngôi đền nọ nghe nói may mắn cho làm ăn, Tony sẵn sàng đi sớm từ một giờ sáng, và lấn ngay với thằng bên cạnh. Và để vào ngôi trường nổi tiếng, Tony sẵn sàng đập cả hàng rào để vào nộp hồ sơ, có phải hàng rào nhà mình đâu. Ngắm đường hoa bờ hồ chứ thấy chậu nào đẹp là lén mang về nhà mình, bờ hồ không có hoa thì nó vẫn là bờ của cái hồ. Đèn đó mà thấy chú công an thì mới dừng vì sợ phạt, chú không thì cứ vượt cho nhanh, sau đó còn quay lại chửi mấy người tự động dừng trước đèn đó là “đồ dở hơi”. Tony từng như thế và từng cười khoái trá vì thấy mình KHÔN hơn người khác.

Tony có anh bạn, cũng tiến sĩ và chủ doanh nghiệp nho nhỏ, danh vọng ngon lành, nhưng bệnh tiểu nồng thì không hết. Anh bắt vợ anh vừa đi làm bên ngoài vừa làm kế toán công ty, vì anh sợ bọn nhân viên nó ăn. Hôm bữa café với anh, anh nói gì chứ vụ sân bay Tân Sơn Nhất dời ra Long Thành là tao phản đối. Tao muốn sân bay cứ phải cạnh nhà, tiện cho tao. Tony nói chứ anh có thấy thành phố lớn nào mà máy bay bay vào trong nội ô như mình không, nhìn xuống toàn nhà và xe. Anh nói không có, nhưng NGU GÌ ủng hộ mày, có bài báo nào nói về vấn đề này là tao tham gia ý kiến ngay, tất nhiên là lấy lí do tiền bạc vay vốn này nọ, không nên làm. Mà không phải riêng sân bay, dự án nào mà không có lợi cho nhà tao, tao đều

phản đồi. Cộng đồng là ai, tao nào biết cộng đồng là ai. Từ nhỏ, tao được cha mẹ tao dạy là “nắng chiều nào che chiều đó”, lo cho mình và gia đình của thôi. Tao thích văn hóa xe máy vì nó cho tao cơ hội giành từng cm đường với đứa khác. Tao mà không đi được thì tao sẽ đâm ngang xỏ dọc, đỗ ai đi được với tao. Mày không thấy câu tục ngữ “không ăn được phá cho hôi” à.

Trong làm ăn, anh có tiền nhưng không trả nợ, ráng bịa lí do nói dối thêm một ngày trả chậm để có lãi suất qua đêm. Kinh doanh của anh chính là “đầu cơ”, đi xe hơi đến xếp hàng mua suất chung cư thu nhập thấp rồi bán lại. Anh nghe ở đâu sắp làm dự án là anh mua đất, rồi xây mô giả, vì anh nói “sẽ được đền bù cao hơn”. Vé các trận đá bóng nổi tiếng hay vé tàu tết là anh mua rồi rao bán lại chợ đen. Anh đầu tư trí tuệ vô mấy cái này chứ không sản xuất kinh doanh cái gì lâu dài vì tốn thời gian, lâu ăn, mệt.

Hôm bữa gặp anh trong khu vui chơi trẻ em Kid City, Tony thấy anh đứng dưới cái máng trượt, con anh vừa trượt xuống là anh bế đưa lên trên cho nó tuột xuống nữa. Có 5-6 đứa bé cũng trác tuổi con anh, xếp hàng leo lên trên đó rồi nhưng không trượt xuống được vì cha con anh chiếm dụng mất cái máng. Mấy đứa nhỏ xíu không có khả năng giành lại người cao 1m75 nặng 80kg sừng sững như anh, chờ lâu quá không trượt được, khóc lóc vang dội, nói chú ơi đây là chỗ chơi của tụi con mà. Anh phớt tinh Ăng-lê. Cái tụi nhỏ chạy xuống méc cha méc mẹ, mấy người kia tới góp ý, anh nói cái này là của chung, tôi có quyền. Thế là các ông bố bà mẹ khác cũng lao đến tranh giành cho con của mình được

chơi. Kid city* biến thành Adult city** với gương mặt lạnh tanh của những ông bố bà mẹ.

Nhưng lạ ở chỗ, nếu ai không cho anh cái gì, anh lại chửi. Hôm bữa anh nói tao đang chạy xe, không biết đường nên mới dừng lại hỏi một bà ngồi bán thuốc lá. Mày biết bà ấy trả lời sao không, “tự tìm đi, ở đây không ai sống bằng nước bọt”. Cái thể loại gì ích kỉ thế, biết đường mà không chỉ. Tony mới nói vậy anh chỉ cho em con đường làm giàu của anh đi, ánh cười há hả, nói tao đâu có ngu mậy. Chỉ đường làm ăn cho mày để tao hết cửa làm ăn à.

Tony nói, vậy thì bà bán thuốc lá cũng như anh thôi. Anh không chỉ đường cho người khác thì bà kia cũng vậy.

Anh nói khác, khác, khác. Tao tức, tao tức... mày nói hay quá, tao cãi không lại, nhưng tao khác, tao khác.

---

* Kid city: Thành phố cho trẻ em

** Adult city: Thành phố cho người lớn, chơi chữ trong tiếng Anh.

hùn
hùn
hùn hạp
làm
ăn **làm**
ăn

Người ta nói bạn bè hùn hạp làm ăn chung thường không bền. Có cô bạn làm ở công ty chuyên dịch vụ đăng ký thành lập doanh nghiệp, cô nói các công ty mà ghép 3 chữ như ABC, tức 3 anh bạn thân A, B, C hùn vốn thành lập, khoảng 10 công ty thì sau 10 năm chỉ còn một. Tức 90% giải thể, trong đó có thể do kinh doanh tệ quá, và cũng có thể do công ty ăn ném làm ra quá. Không ai biết vì sao làm ăn tốt cũng phải giải tán? Theo Tony, có lẽ khi ăn ném làm ra, ai cũng muốn giành phần hơn, ai cũng nghĩ công lao mình nhiều hơn, nhưng lại chia phần bằng

nhau. Tony có anh bạn, học chung lớp cao học. Anh lớn tuổi hơn, học cao hiểu rộng, Tony xem như là đại ca. Sau khi rời tập đoàn xây dựng của Nhật với kinh nghiệm về tư vấn xây các tòa cao ốc, anh mở công ty riêng với một anh bạn thân. Lúc khai trương công ty, thấy anh bá vai ôm cổ anh cổ đồng này và nói: “Đây là ông anh của anh, coi như anh em ruột, sống chết có nhau, tụi anh tin tưởng nhau 100%, sẵn sàng hi sinh cho nhau”. Nói rồi nâng ly cõm cõp, bia rượu phùng phùng, nom có vẻ yêu nhau tha thiết. Những tưởng lúc đó ai mà nhào tới đánh ông cổ đồng này, anh có thể rút gươm ra chiến đấu và có thể tử vì bằng hữu.

Rồi công ty đến nay được 3-4 năm, làm rất tốt. Năm ngoái gặp, anh trề môi khi nói về cái anh cổ đồng đó: “Nó có làm gì đâu, trong khi tao làm chết bỏ luôn, cuối năm chia tiền bằng nhau. Mày thấy có điên không, có đúng không”. Tony hỏi lại thế lúc đâu góp vốn thì sao, có ràng buộc điều lệ thế nào. Anh nói là lúc đó nó có tiền, tao có nghề, nên mới hùn lại làm. 50/50. Chỉ ghi trong bản điều lệ vậy thôi chứ mấy vắn đề ăn chia lợi tức, chi phí này nợ... không có nói, chưa làm ăn mà đã bàn bạc mấy cái đó thấy kỳ lăm. CHÍNH VIỆC KHÔNG RÕ RÀNG TỪ ĐẦU KHIẾN MỌI HỢP TÁC TAN VỠ VỀ SAU. Anh kể, mày biết không. Nó vẫn cứ đi làm việc của nó, vẫn có lương ngon lành, trong khi tao cày muối chết. Tony hỏi vậy giờ sao, ảnh nói tao sẽ hất nó ra khỏi công ty, yêu cầu nó rút vốn. Công sức là của tao cả.

Hôm nợ tình cờ gặp rồi kéo vào quán nhậu, anh nói: “Tao đang điên tiết. Nó không chịu rút. Nó thấy đang ngon ăn mà. Rồi cũng sẽ phải rút thôi. Tao sẽ làm cho công ty này

thua lỗ, thế nào nó cũng rút thõi mà ạ”. Anh lại nói: “Nó ngu lăm, có biết gì đâu. Thế là tao chỉ đạo kế toán tăng chi phí. Vợ con tao đi chơi cũng ghi vào chi phí công tác, tao cất nhà thì hạch toán vào xây chi nhánh, đi Đà Lạt tao cũng đi máy bay, rồi bắt tài xế chạy lên để chờ tao đi vòng vòng, rồi tao bay về, tài xế xách xe không chạy về Sài Gòn. Tao suốt ngày tiếp khách. Năm nay lỗ to mà ạ, mà thấy tao có thông minh không?” Nói rồi anh cười đắc thắng, gương mặt toát lên vẻ lanh lợi của một chủ tịch hiệp hội doanh nhân ngành Y quận X.

Đi trên đường về, Tony nghĩ thầm: Thông minh thật sao. Sao một người mình từng ngưỡng mộ, từng rao giảng bao điều hay cho mình lại có suy nghĩ “khôn” như thế? Giữa hai người “khôn”, có thể hợp tác làm ăn với nhau được không. Thế rồi say quá, ngủ li bì, chẳng suy nghĩ được nhiều. Cứ thế thời gian trôi đi. Hôm nay anh gọi điện rủ mình đi hội thảo, anh nói, tao làm diễn giả mà ạ, mà đi cho vui. Hỏi để tài gì anh, anh nói hội thảo về “Tính liên kết để tăng sức mạnh cho các doanh nghiệp Việt.”

---

nhành
nhành
nhành cây
trứng cá
trứng
cá

Có lần Tony ngồi ở quán café, bàn bên là hai gia đình, một Tây một Việt. Mỗi gia đình đều có một em bé khoảng 2-3 tuổi, tự nó tự làm quen và chơi với nhau. Bỗng đứng đúa bé con Tây vấp cái chân ghế và ngã sõng soài, bố mẹ cô bé vẫn ngồi yên uống nước, chỉ nói động viên, thôi đứng lên đi con. Cô bé ấy đứng dậy, phủ bụi và chơi tiếp, như không có chuyện gì xảy ra. Bàn bên kia, gia đình người Việt nói hay nhỉ, giáo dục Tây đề cao tính tự lập, mình cũng sẽ dạy con như thế.

Đầu khoảng 15 phút sau, tới lượt cậu bé người Việt va

vào cái ghế và ngã y chang. Bà mẹ của cậu, một bà mẹ trẻ đeo kính trông rất trí thức, gầm lên với anh chồng: “Mắt mũi anh để đâu mà không trông nó”, anh chồng cuống quýt chạy đến đỡ con dậy, quay lại mắng vợ là: “Có phải là con của cô không”. Bà ngoại hoặc bà nội gì đấy cũng chạy đến, xúm nhau đỡ cậu dậy, bà cảm thấy có lỗi khi thấy hai vợ chồng vẻ mặt cau có, ý muốn nói là “Cháu ngã tại bà”. Thấy ba người xung quanh đỡ qua đỡ lại, cậu bé bèn khóc rất to. Người bà vừa bế, vừa dỗ dành, vừa đánh cái ghế, đánh cái bàn, đánh người cha, đánh người mẹ, cứ mỗi lần vung tay đánh thì nói: “Cái tội của cái ghế này, cái bàn này, làm em đau này...”. Sau khi đánh hết người của cả quán, kể cả Tony, thì cậu bé mới cười, mới bỏ qua cái việc vừa té ngã lúc nãy.

Tony ngồi nghĩ. Dù văn minh phương Tây có hay, có tiến bộ cách mấy, mình nhìn thấy nhưng chưa chắc là áp dụng được. Đụng chuyện thì vẫn xử lí cách cũ. Và đứa trẻ ấy lớn lên, mọi vấp ngã của nó, không bao giờ là do nó. Tất cả mọi thất bại là do ai đó, thậm chí do vật vô tri vô giác như cái ghế cái bàn... Và đều phải bị trừng trị, bị đánh, bị đổ lỗi.

Ở các nước châu Á, có lẽ lối giáo dục từ mỗi gia đình kiểu này đã tạo thành văn hóa chỉ trích người khác nhưng tuyệt nhiên không nói đến mình. Giáo viên nói học sinh dốt. Học sinh thì nói giáo viên dạy dở, chương trình dở. Giám đốc nói nhân viên kém cỏi. Nhân viên thì chê giám đốc không đủ trình, lương thấp. Đồng nghiệp thì đổ lỗi cho nhau khi có sự cố. Trừ mình. Hết ai nói đến mình là nổi điên, vì tôi là một pháo đài bất khả đe dọa.

Tony có anh bạn tên B, từng tốt nghiệp đại học trong nước rồi đi du học thạc sĩ, từng làm tập đoàn nước ngoài. B đang làm giám đốc một công ty lớn. Có lần B đi hội nghị ở khách sạn Sofitel với Tony. Anh đậu xe ở dưới, đi bộ từ vỉa hè lên sảnh khách sạn thì anh giãm phải bã kẹo chewingum (cao su). Anh chửi “đậu phông”, cái bọn vô ý thức. Sau đó anh chạy tới bẻ một nhành cây (cây trứng cá), cuí xuống chọt gõ bã kẹo ra khỏi giày, bỏ bã kẹo ngay bên cạnh rồi vội vã bước vào họp. Lúc họp xong đi ra, thì trước khách sạn, Tony thấy cây trứng cá đã trui lùi cành, bã kẹo cao su vẫn trên vỉa hè, bên cạnh là một đống cành lá của cây trứng cá...

P/S: Đăng bài này xong, Tony phải vô check mail ngay. Thế nào B cũng gửi email “Tôi bị xúc phạm nặng nề, tôi có ăn kẹo nhả xuống đâu, cái bã ấy của ai, đề nghị làm rõ. Tôi bận quá nên làm gì có thời gian dọn cái bã kẹo ấy. Cái cây bị trui lùi ấy là do mấy đứa ngoài xã hội kia chứ tôi chỉ bẻ có một nhành. Nhiệm vụ dọn rác là của công ty vệ sinh, của bảo vệ khách sạn, của X, của Y, của Z...”

---

chuyện
huyện
chuyện
cái tổng đài

điện thoại điện thoại

Có lần ghé thăm công ty một anh bạn, thấy từ trưởng phòng đến giám đốc trong công ty của anh đều là Tây hết, Tony ngạc nhiên hỏi nên anh mới kể. Ba năm nay anh thuê Tây vô quản lí, dù phải trả lương cao gấp đôi. Anh cũng 60 tuổi ngoài nên khá chững chạc, trải qua nhiều ngóc ngách cuộc sống nên nội dung câu chuyện rất sâu. Anh từng là giảng viên trường du lịch, thành lập doanh nghiệp lữ hành được gần 20 năm. Anh nói Tây nó làm quẩn quật, chiều hết giờ làm ra quán bar uống bia rồi về ngủ. Mai đi làm tiếp. Chưa kể, giao dịch cũng được thuận lợi hơn

vì một số người mắc bệnh “sợ Tây”, khi giao tiếp với đồng chủng thì quát tháo ầm ầm nhưng đứng trước mặt Tây thì nhũn như con chi chi ấy em a...

Thấy Tony tròn xoe mắt, nên anh kể tiếp. Từ lúc thành lập, cũng cả chục đời trưởng phòng người Việt rồi, vô làm một thời gian là thành ma thành quỷ. Thuê xe, ép nhà xe không còn nước nào để sống, ví dụ 5 triệu cho một chuyến xe đi Cần Thơ ba ngày, em coi có ai làm được. Nhà xe bị ép quá, bèn đưa chiếc xe cũ mèm, không máy lạnh, thường xuyên bị tắt máy giữa đường. Tài xế mới ngáo ngơ thì mới chịu lương thấp, không biết đường biết sá, chạy tới chạy lui. Họ báo công ty giá thuê tới 10 triệu, rồi bắt nhà xe trả lại 5 triệu vào túi riêng. Gọi là nghệ thuật “gửi giá”. Bữa ăn một triệu đồng/bàn chứ tựi nó “gửi giá” thành hai triệu, rồi lấy một triệu bỏ túi sau khi khách ăn xong. Khách sạn thì ép 10% hoa hồng. Nên khách nào cũng ép ở khách sạn đó và vô ăn nhà hàng đó. Thiết kế tour tham quan thì ít, shopping thì nhiều. Nhiều khách một đi không trở lại, nói nước mày đâu phải thiên đường mua sắm, giá thì mắc gấp mấy lần Thái Lan mà cứ bắt shopping hoài. Còn sales thì ăn lương bên anh chứ còn nhận làm cộng tác cho cả chục công ty khác. Bán đơn hàng này cho công ty này, bán hợp đồng kia cho công ty kia. Mỗi lần nghe điện thoại thì cứ chạy ra chạy vô, có cả chục sim chục số khác nhau. Tháng nào cũng đem về một hợp đồng cho có, còn lại thì không rõ giao cho ai.

Ành nói, đứa nào mới vào làm cũng như pha lê. Cái đi chơi nhậu nhẹt, tụi kia bày cho. Nói mày sống bằng lương hay hoa hồng thì sao giàu có nhanh chóng được. Rồi từ từ bị

ma lanh hóa, đến khi công ty biết thì đuổi việc. Nhìn công ty ở nước ngoài, khi nghỉ việc, người ta làm tiệc chia tay bịn rịn. Rồi hàng năm có dịp gì đó, các “khai quốc công thần” và nhân viên cũ tập trung về, vui hết biết. Anh nói ở công ty của anh, phần lớn nhìn nhau bằng ánh mắt hình viên đạn ở bữa làm việc cuối cùng. Sếp thì nói sao bạn làm ở đây mà không hoàn thành nhiệm vụ, quyền lợi không O.K thì có thể thương lượng lại chứ sao làm vậy. Còn họ thì gân cổ lên cãi, nói tôi mang tiền về cho công ty bao nhiêu, tôi nhớ hết. Khách hàng là của chung, mạnh ai nấy hưởng.

Rồi cùng nhau thành lập doanh nghiệp mô hình y chang. Gọi khách hàng cũ, vì chẳng biết lấy gì làm quà bèn lôi chuyện thăm cung bí sử công ty cũ ra kể. Rồi thêm thắt vô cho nó hấp dẫn. Nói bà sếp đó thế này, ông sếp đó thế kia. Rồi giá mua giá bán, em làm ở đó sao không biết, tour đó có 5 triệu mà nó lấy anh tới 10 triệu, qua em đi, em làm y chang vậy chỉ có 6 triệu thôi.

Việc bạn trẻ ra riêng là rất tốt cho xã hội, nếu thật sự có tài năng và có may mắn, vì góp phần làm cái bánh GDP của quốc gia tăng lên. Làm chủ là ước mơ chính đáng của mọi người. Tuy nhiên, tư thế làm chủ như thế nào mới là đáng nói. Anh nói, hàng ngàn công ty du lịch chứ chỉ có khoảng vài ba trăm công ty là có đam mê, có tâm với nghề, số còn lại mở ra vài tháng rồi đóng cửa. Thế giới 7 tỷ người, năm 2012, hơn 25 triệu khách đến Malaysia, hơn 22 triệu khách đến Thái Lan, đến Singapore là 15 triệu, trong khi đến nước mình chỉ có 7 triệu, dù lượng di sản và cảnh đẹp

để tham quan đều nhiều hơn. Du lịch Việt Nam không lo thiếu nguồn cung, nếu thật sự đầu tư thời gian cho việc tìm kiếm khách.

Tony nghe mà lòng buồn. Mới hỏi anh sao không tuyển nhân sự cấp cao người Việt, trả lương y chang Tây vậy. Anh nói cũng thử ba lần rồi, nhưng một thời gian ngắn thì bị công ty khác săn mất. Thể loại đến với mình chỉ vì tiền, thì cũng có thể bỏ mình ra đi nếu có ai đưa tiền nhiều hơn. Còn mấy công ty khác, thay vì tuyển người mới ra trường về đào tạo để sử dụng, họ lại thích đi dụ dỗ nhân sự mấy công ty khác cho khỏe. Nên sinh viên tốt nghiệp thì không có việc làm, mà doanh nghiệp cứ mãi đi săn bắn chứ không chịu gieo trồng.

Tony lại nghĩ khác. Chắc anh này suy nghĩ tiêu cực bi quan mà nói quá, chứ xã hội thiếu gì người tốt. Anh quản lý sao đó nên nhân viên mới vậy, cái gì cũng có tính hai mặt cả. Vẫn còn đó bao nhiêu con người “sống là cho, đâu chỉ nhận riêng mình”, trung thực, hào爽, quả cảm, nhân cách đẹp lung linh. Bao nhiêu người cần mẫn làm giàu bằng chính sức lực và trí tuệ của mình, vinh quang và chân chính, sẵn sàng buông bỏ mọi lợi ích vật chất để giữ giá trị. Chứ đâu phải ai cũng như anh nói vậy.

Thấy anh căng thẳng nên Tony mới nói đùa, thôi để em tham gia cạnh tranh với anh cho vui nhé, em sẽ mở công ty cổ phần Chụp và Giật. Tên tiếng Anh là “Grasping and Tugging Co., Ltd”. Có 2 thành viên góp vốn. Chủ tịch Hội đồng quản trị, anh Trần Văn Chụp và phó chủ tịch hội đồng quản trị, chị Lê Thị Giật.

Ai gọi tới, tiếp tân sē: “Alo, dạ công ty Chụp và Giặt xin nghe”! Thôi chơi tổng đài tự động lồng tiếng cho hay. “Cám ơn quý khách đã gọi đến công ty Chụp và Giặt. Gặp anh Chụp, bấm phím 1. Gặp cô Giặt, bấm phím 2. Còn không gặp ai thì làm ơn cúp máy”.

---

hành thành
thành đạt, thành công
thành gì nữa?
nữa?

Sáng nay Tony đọc được một bức thư dài của chị Bình, ở Nghệ An. Những dòng chị viết làm Tony thấy cay xé mắt, được sự đồng ý của chị, Tony xin kể lại câu chuyện trên.

Chị có một đứa con trai, tên A. Con chị từ lớp 1 đến lớp 12 chơi thân với B, cậu hàng xóm cùng học chung lớp. Bố B làm sếp cơ quan chị. A và B học rất giỏi, là niềm hân diện của chị và bố B mỗi lần họp phụ huynh hay tán gẫu ở cơ quan. Chị luôn xem bảng điểm học bạ của hai đứa, lúc nào cũng ép con không được học dở môn nào hơn B và ngược lại, bố B cũng như vậy. Hai đứa trẻ chơi vô tư, nhưng bố mẹ của chúng thì không.

Vừa nhận được điểm thi đại học mới đây, con chị đỗ, còn B trượt. Chị nói tự nhiên trong lòng có cảm giác “con mình thi đậu không vui bằng con hàng xóm thi rớt”, chị mở tiệc khao rất lớn, mời hết thảy cô bạn học về nhà. Mặc dù A phản đối gay gắt tiệc khao này nhưng chị đã quyết, và mời hết cơ quan chị về chơi luôn, đãi hai suất, trưa và tối. Dĩ nhiên là có mời B và gia đình nhưng họ không đến.

Chị nói tiệc diễn ra hết sức xôm tụ tuy con chị không vui. Cơ quan ai cũng chúc tụng chị, ai nấy hả hê vì bố B vốn là một sếp khó, luôn miệng nói này nói kia trong khi con mình đã trượt đại học, chẳng ra gì. Chị ra chợ gặp ai cũng kể chuyện thằng A chuẩn bị đi lên Hà Nội, mua cái này cái kia cho nó mang đi. Có lần chị gặp mẹ B cũng ra chợ mua đồ, mẹ B thấy chị liền lấy nón che mặt. Gặp mẹ B, chị hàng thịt cũng hỏi, chị hàng rau cũng hỏi, dù biết mười mươi là B đã trượt, chỉ để cho mẹ B đau đớn hơn.

Khi biết tin B trượt, bố B hoảng loạn, khùng bố tinh thần B gần như mỗi ngày. Bố B lên cơ quan là vô phòng riêng, không nói không cười với ai. Mẹ B thì đóng cửa, không sang giao lưu với hàng xóm. Trong nhà là tiếng chì chiết, tiếng khóc than. Chị nói nội ngoại hai bên cũng sang, mắng B là đố vô tích sự, đố bã đậu, nhục nhã cho dòng họ, và lôi A ra để làm ví dụ. Chị nói khi cơn bức tức lên tới đỉnh điểm, mẹ B bảo mày qua nhà thằng A mà “đội quần nó”, mấy người cạnh nhà nghe lén rồi sang kể cho chị nghe.

Chuyện không có gì là âm ī nếu không phải cách đây hai hôm, B ăn cắp mấy triệu đồng trong nhà và bỏ nhà đi đâu mất. Bố mẹ B đang chạy dáo dáć đi tìm nhưng vẫn chưa rõ

tung tích cậu bé. Chị tình cờ đọc được bài viết “Cái chết của Chu Du” trên TnBS, về thói đố kị của người châu Á và cảm thấy mình có lỗi, nên viết thư kể lại cho Tony nghe.

Tony xin phép tha thứ với chị như thế này. So sánh chưa bao giờ là phương pháp tốt trong giáo dục. Người ta chỉ sử dụng kẽ “khích tướng” trong trường hợp rất đặc biệt, nếu không sẽ gây tác hại kinh hoàng. Không ai được phép làm tổn thương những đứa trẻ mười mấy tuổi như vậy. Giáo dục theo lối so sánh, xếp loại thủ khoa, á khoa, chót bảng thời phong kiến với danh hiệu Trạng nguyên, Bảng nhãn, Thám hoa, giờ vẫn minh rồi, sao vẫn như xưa?

Trong một lớp 40 bạn, cứ cuối tháng cuối năm, giả sử bạn A đứng nhất lớp, bạn Z đứng 40/40, thì sẽ gây ra hiện tượng A bị bệnh chảnh, cảm thấy mình giỏi hơn người, sau này khó thành công, giỏi trong lớp đó chẳng có ý nghĩa gì cả. Còn bạn Z cứ bị xếp 40/40, dần dần sẽ mặc cảm, thấy mình vô dụng và bỏ học. Bạn Tony từ cấp 1, cấp 2, những bạn bị xếp loại như vậy đều bỏ học ở nhà nửa chừng để đi gánh lúa, vì nghĩ là mình không học được. Một giáo dục nhân văn phải XÓA BỎ ngay hình thức xếp loại này, vì sẽ làm tổn thương những đứa trẻ.

Ở Nhật Bản và Hàn Quốc, mặc dù rất tiên tiến nhưng giáo dục ở đây vẫn bị ảnh hưởng tư tưởng hơn thua gay gắt của người phương Đông. Nhiều bạn trẻ Hàn Quốc đã phải tự tử vì không chịu nổi áp lực so sánh với bạn bè, theo những tiêu chuẩn thành công gì đó của cha mẹ. Trong khi mọi đứa trẻ đều khác nhau, bảy tỉ dân trên quả đất không ai có y hệt dấu vân tay, y hệt cấu trúc gen. Đứa có hai tì nơ ron thần kinh và đứa chỉ có một tì, đứa cao đứa thấp, đứa trắng đứa đen. Trời

đất đã sinh ra chúng khác nhau, hà có gì chỉ lấy một tiêu chuẩn kiến thức (do loài người xưa nay nghĩ ra, có giá trị hữu hạn) để xếp loại? Đứa đạt giải nhất quốc gia thì chỉ là đứa thi cử chử nghĩa giỏi nhất trong tập hợp mấy triệu học sinh đó, không có ý nghĩa gì với bảy tỉ nhân loại, trừ nó có phát minh cái gì đó đặc biệt. Tương tự nếu bạn là thủ khoa đại học hay sinh viên trường top ở một quốc gia nào đó, nếu bạn chưa có đóng góp gì cho văn minh nhân loại thì hãy khiêm tốn cúi đầu. Thành tích không có ý nghĩa gì. Thành tựu mới là cái đáng trân trọng. Và thành nhân là mục đích tối thượng của con người.

B không giải được bài toán đại số nhưng nó có giọng hát thiên phú, nó hoàn toàn có thể kiểm sống mà không xin xỏ ai. D không hiểu vì sao phải tính đạo hàm hay vẽ đồ thị $f(x^3)$ nhưng nó có thể chạy 20 km không mệt. Thì hãy tôn trọng từng cá thể, vốn sinh ra công bằng dưới trời đất này. Đừng bao giờ so sánh chúng với ai, và chúng ta cũng vậy. Giàu, nghèo, thành đạt, hạnh phúc,... chỉ là những khái niệm ĐỊNH TÍNH, vô tận vô cùng. Tôi có ba tỉ là giàu nhưng anh kia nói chỉ cần một trăm triệu là vương giả, năm sau tôi đạt được mức trên thì có khi chuẩn giàu có đã là chục tỉ rồi. Khi mới sinh ra, một đứa trẻ biết không tè không ị vô quần là thành đạt. Có người đua tranh ganh ghét người khác cả đời, đến 90 tuổi mới nhận ra thành đạt cũng chỉ là tự chủ trong tiêu tiêu.

Tôi là Nguyễn văn B, tôi có những giá trị riêng của tôi, “giá trị Nguyễn Văn B”. Cái câu cửa miệng của nhiều người “nhìn lên thì không bằng ai, nhìn xuống cũng không ai bằng mình” là một triết lí nhảm nhí của người châu Á.

Đường mình mình đi, mặc mớ gì cứ nhìn với ngó?

chủ nghĩa
chủ nghĩa

Makeno

Makeno

Mỗi năm nước ta có 130-160 ngàn người mắc bệnh ung thư, số liệu được công bố tại Hội thảo do Hội Ung thư Việt Nam tổ chức ngày 16/10/2014 vừa qua.

Vậy là cứ mỗi năm, số người mắc căn bệnh “phải chết” này bằng dân số một thành phố nhỏ thuộc tỉnh. Và cứ mấy năm sau, dân số tương đương một thành phố nhỏ như vậy sẽ bị xóa sổ, là người Việt với nhau, bạn có cảm thấy đau lòng?

Xuống An Giang thăm anh Thìn, một nông dân trồng rau, Tony thấy rau mướt quá nên xin một ít, anh Thìn nói: “Cái đó để cắt bán, nhà trồng để ăn bên này, chú ăn thì cắt bên

này". Như vậy, người ta chỉ ăn sạch cho gia đình mình, còn ra chợ bán cái khác. Nói rồi anh Thìn uống ngụm café, ngồi nhìn "cánh đồng bất tận" trước mặt, không rõ nghĩ gì.

Tony xuống chợ Kim Biên, thấy "hương café tổng hợp" là mặt hàng bán chạy nhất. Anh Trung, chủ một sạp ở đây nói với Tony, mấy cơ sở rang café nói, nếu không bỏ cái này vô, café không dậy mùi thơm, không bán được. Rồi chỉ vào mấy thùng LAS (chất tạo bọt trong nước rửa chén), họ cũng mua cái này nữa nè em, không có LAS sao có bọt. Rồi rang phải cháy đen cháy đỏ, bỏ bơ, nước mắm... để có màu và đậm đà gu Việt. Mà nào chỉ có café. Bún phở giờ cũng đầy hóa chất, khái niệm "bún thiu" không còn nữa, khi bún bây giờ để cả tuần vẫn không bị mốc, bị chua... Anh nói, anh có bao giờ uống café và ăn bánh bún gì ngoài đường đâu. Sợ lầm. Sợ nhưng vẫn bán. Đó là việc kinh doanh của anh.

Tony cũng sợ, nhưng vì thèm uống café vào buổi sáng nên phải mua café Arabica về tự rang tự xay, pha loãng toẹt và cảm thấy yên tâm. Mỗi lần ra quán, nhìn những li café sóng sánh đen ngòm kia, Tony cảm thấy bất an. Dù bạn bè cứ khuyên, thôi kệ, mắt không thấy là được, cũng sống có là bao.

Tony đi ăn ở hàng miến gà trên phố Hàng Mành, do chị N., một người quen, mở bán. Chị nói miến này chị bán cho khách, em ăn thì vô sau nhà chị nấu riêng cho. Mì chính (bột ngọt) này chị mua chợ Đồng Xuân 50 nghìn một cân, gà này là gà dai thải của Hàn Quốc, chị và các con không

dám ăn em à. Để chị nấu riêng cho, em đẹp trai quá, chết sớm uổng.

Tony chợt nghĩ. Rồi một ngày, anh Thìn, anh Trung, chị N.... đều gặp nhau ở bệnh viện ung bướu, nằm ở ba cái giường trong một phòng bệnh. Cả ba đều ngơ ngác không hiểu vì sao, mình đã phòng kĩ đến vậy mà...

Văn đê nằm ở đâu, nếu không phải nằm ở nếp nghĩ? Nếu người Việt chúng ta không nghĩ cho người khác, không thương đồng bào mình, thì con số 160.000 người mắc ung thư mỗi năm ở Việt Nam sẽ không dừng lại.

Ở biên giới Việt Trung, hàng ngày vẫn ủn ủn lê, lựu, táo, nho xanh nho đỏ, mì chính, bánh kẹo, hóa chất đủ thể loại... được nhập vào nước ta qua con đường chính thức lẩn xách tay qua biên giới. Cơ quan hữu quan ư, hãy nhớ có tới 300km đường biên, và hàng vạn người qua lại biên giới hàng ngày. Nguyên tắc nước chảy vùng trũng, nơi đâu có tiêu thụ thì nơi đó có cung. Khi các tiểu thương ở chợ vẫn lấp liếm nguồn gốc xuất xứ hàng hóa của họ bán, khi các nông dân vẫn âm thầm tự manh mún cứu gia đình của họ bằng cách “trồng riêng nhà dùng”, khi các tiểu thương chỉ biết “không ăn đồ mình bán” thì cứ mấy giây, các bệnh viện ung bướu lại có một người nhập viện.

Và ở Đà Lạt, nông dân vẫn đổ bỏ bắp cải, hồng, cà chua cho bò ăn vì tư thương kinh doanh hàng Trung Quốc có lãi hơn. Và ở Phan Thiết, nông dân vẫn cứ để thanh long héo úa trên cành, vì “công hái còn cao hơn giá bán”. Ở dọc tuyến phố, những người Việt đội nón cần mẫn đầy xe bán nho

xanh *Made in China*, ghi xuất xứ Phan Rang. Các xe tải chở khoai tây từ biên giới vẫn ùn ùn chạy lên Lâm Đồng, nơi đó các tiểu thương cần mẫn lầy đất đỏ bazan trét vào, hóa phép thành khoai tây Đà Lạt.

Tất cả, đều gốc từ một nếp nghĩ LỢI ÍCH CỦA MỐI CÁ NHÂN. Bạn có chút lương tri, hãy nghĩ cho người khác, nghĩ lớn cho cộng đồng. Vì nếu để mặc người, thì người cũng để mặc ta.

Đọc xong bài này, bạn có suy tư hay cũng chỉ là makeno?

P/S: Makeno nghĩa là “mặc kệ nó”.

chí chí
lái
đò lái đò

Hôm nọ, Tony đi café với Mr. John, giám đốc một công ty ở Bình Dương. John nói tao phỏng vấn tuyển nhân viên, có ba ứng viên đều đạt tiêu chuẩn. Tao chờ coi ai gửi thư cảm ơn thì sẽ nhận, vài dòng “cảm ơn đã dành thời gian phỏng vấn tôi” như là một phép lịch sự, dù không có bắt buộc. Chờ miết không thấy đứa nào gửi. Nên đành phải phỏng vấn tuyển tiếp.

Tony nói mà nén kiếm đứa nào mới ra trường, trường nào cũng được, mặt mũi thông minh lanh lẹ, miễn là có đọc Tony Buổi Sáng thì đều là đứa khá về mặt tư duy và đạo đức, rồi đào tạo chuyên môn, ươm trồng rồi hái quả.

Nói mới nhớ. Có mỗi cái hậu thư (follow-up letter) hay thư cảm ơn (thank-you letter), sao ít ai biết. Nhiều bạn kém một chút, nhưng phỏng vấn xong, về nhà gửi thư cảm ơn. Nhờ cái thư đó mà được nhận vào làm. Vì hành động chút xíu đó thể hiện sự chín chu, tinh tế, biết trước biết sau, kí càng, lịch sự. Doanh nghiệp thấy đứa này tính tình dễ thương, sau này đối tác khách hàng gì cũng sẽ yêu mến mà mọi việc thuận buồm xuôi gió. Làm cái gì cho công ty cũng hanh thông vì người ta có cảm tình.

Cảm ơn là câu cửa miệng, nhưng với người mình thì ngày càng hiếm hoi. Chữ cảm ơn xuất phát từ lòng biết ơn chân thành, là một tiêu chí để đánh giá con nhà có giáo dục tốt từ cha từ mẹ. Người ta cho mình cái gì, dù nhỏ xíu xìu xiu, cũng phải biết ơn. Cũng có thể loại đi tới nhà người ta ăn uống đã đời, về im thin thít. Chỉ có cái tin nhắn “em đã về nhà, cảm ơn anh về bữa tối hôm nay”, thật ra cũng chỉ là thông báo đã về an toàn nhưng cũng không nhắn. Đi công tác nước ngoài, lúc ra sân bay ở bến thì ôm hôn tạm biệt thôi là tạm biệt, nhưng về nước thì không có nỗi cái email “cám ơn về sự đón tiếp của bạn” (thanks for your hospitality). Phép lịch sự và lòng biết ơn tối thiểu này nếu không có, khi ra quốc tế, người ta nói người mình thực dụng thế này vô cảm thế kia. Lúc trên sông thì ngon ngọt với cô lái đò, qua sông là phủi tay cái rẹt. Vài bữa đi đò lại thì lại năn nỉ i ôi, em chào chị, chị lái đò của em...

Ngày 20/11 thì chỉ đi thăm thầy thăm cô lúc đang còn học lớp của họ, chứ học xong là quên luôn, gấp ngoài đường nói ông này bà này nhìn quen quen à nha. Lúc cần xác nhận

bảng điểm hay bằng cấp hay thư tiến cử đi xin học bổng thì lại vác mặt đến, nói cô nhớ em không à, em là Tèo lớp cô ngày xưa nè, giả là kể kỉ niệm này kỉ niệm kia. Nhiều thày cô ký đại cho xong chứ chẳng biết nó là ai, và nó cũng chẳng cần gì ngoài cái chữ ký ấy.

Cũng có thể loại người, cả chục năm không gọi không liên hệ gì với bạn bè cả, lâu lâu gọi, nói tao Nguyễn Văn Tí nè, bạn lớp 7 của mày nè, nhớ hông nhớ hông. Thì y nhu là: 1-mượn tiền, 2-mời đám cưới, 3-nhờ và gửi con gửi cháu hay bán hàng đà đoan đà tình gì đấy. Tony gấp thể loại bao nhiêu năm tìm cách liên lạc lại chỉ để vay mượn tiền là từ chối thẳng, nói cho mày mượn tiền rồi sao lấy lại được, không lẽ chục năm sau mày lại xuất hiện rồi trả? Nó giận dỗi, nói mày không coi trọng bạn học gì cả. Bạn học là cái gì đâu, chẳng qua trời xui đất khiến sao đó mà hồi đó ngồi chung với mày một lớp vậy thôi chứ gì mà ghê vậy. Tony nghĩ dù là bạn gì cũng vậy, phải có tình cảm, có gắp gỡ với nhau, giao lưu với nhau, chứ chi xuất hiện lúc cần, xong biến mất, rồi lại xuất hiện, thì mối quan hệ đó để làm gì. Mình chỉ có 24 giờ trong ngày, đi làm hết 8 giờ, ngủ hết 8 giờ, còn có 8 giờ và có tới bảy tí người trên trái đất này. Hãy dành thời gian cho người xứng đáng.

Nhiều người chả rõ tôn giáo mình là gì, lâu lâu đến chùa đến miếu chỉ là để xin. Xin tiền, xin duyên, xin thi đậu, xin cho con lấy được đại gia, cho con trúng số... toàn xin với xỏ, chứ giáo lí Phật pháp một chữ không biết, chẳng biết cái miếu đó thờ ai. Mua chim thả phóng sinh, thả cá thả rùa, trong khi trong tâm thì chẳng bao giờ nghĩ điều tốt, chẳng

thương người, sống ích kỉ, chỉ biết cho mình, vun vén cho bản thân và gia đình mình.

Nhóm người Khôn quá Khôn này đều không thành công cả trong công việc lân cuộc sống vì thánh thần và người phàm chẳng ai yêu thương cái thể loại thực dụng ấy. Có những đám cưới, mời 20 bàn mà chỉ có 5 bàn là có khách đi, 15 bàn còn lại vắng hoe ruồi bay qua bay lại. Thì ráng chịu chờ buôn bã làm gì? Sao không ăn ở như bát nước đầy đi, thì làm gì có chuyện cô dâu và chú rể ôm nhau khóc vì lỗ chỏng gọng sau đám cưới?

Ban đêm về, ngồi đếm tiền, rồi cãi lộn, chú rể mắng nói tại em mời khách mà khách không đi, cô dâu cũng nói tại anh. Đổ qua đổ lại...

Rồi động phòng không xong, biến thành động thủ. Đánh nhau rầm rầm, mặt mũi sưng húp...

Nhưng sáng hôm sau, đôi uyên ương phải dậy thật sớm, ngồi ăn cho hết 15 phần thức ăn nhà hàng gói mang về.

15 cái lẩu. Trời ơi. Ăn muốn lời họng.

chuyện
chuyện
củi
tráu, **áu**
tráu

Sáng café với một con dượng, nó kể giờ con thất nghiệp, không biết làm gì kiếm ăn. Nó kể hồi đó tốt nghiệp đại học, con có suất du học, đồng thời cũng có một công ty rất lớn mời con vô làm. Lúc đó có tham gia một diễn đàn. Con post (đăng) thông tin lên là: “Mình nên đi du học hay đi làm kiếm tiền”. Cái con thấy 10 comment (bình luận) đầu tiên là nói cơ hội học bỗng như vậy rất hiếm, nên đi. Cái comment thứ 11 nói thôi đi làm gì, đi về cũng thất nghiệp. Rồi mấy cái comment sau đó nói y chang vậy. Thế là con phân vân mãi. Cuối cùng không đi

du học, cũng không đi làm, mà gia nhập vô đội quân anh hùng bàn phím.

Tony nhớ, có một anh kia bị bệnh, không đi khám bác sĩ mà ở nhà tự tra Google, tự post lên diễn đàn. Có trang web nói bệnh đó không nên tiêm thuốc. Có trang nói nên uống kháng sinh. Trên diễn đàn, ông A khuyên nên dùng Đông y, bà B khuyên nên mổ xẻ, chị C khuyên nên mua dầu nóng về xoa bóp. Thấy ảnh cũng cám ơn khí thế, bảo sê làm theo ngay. Một tháng sau không thấy ảnh có ý kiến gì trên mạng nữa. Hồi ra là đã tử vong.

Rồi có bạn trẻ hỏi: “Có nên mở quán café không?”, bạn bè toàn cùng trang lứa nên có kinh nghiệm làm ăn gì đâu, khuyên sao đó khiến nó mở quán xong, hai tháng thì đóng cửa... để trốn nợ. Hồi đó, một khách hàng bên Sri Lanka qua đặt mua phân bón, Tony thử mời một chuyên viên ngân hàng xuống phân tích, ảnh phân tích một hồi, cả công ty quyết định thôi hủy hợp đồng, vì quá nhiều rủi ro trong thương mại. Tony vẫn kiên quyết làm, giờ là khách hàng lớn, thấy chẳng như chuyên viên ấy phân tích. Phân tích gì toàn KHÓA mọi lối đi của người khác vậy.

Nên các bạn trẻ, muốn hỏi “Cái gì, ai, ở đâu” thì có thể hỏi trên mạng, nhưng hỏi ý kiến thì tuyệt đối không nên. Việc gì phải hỏi ý kiến ai. Họ có đủ thông tin đâu mà quyết định cho mình. Học gì làm gì thì tự mình suy nghĩ kỹ, rồi phán đoán, rồi làm. Đúng thì tốt, sai thì chịu. Tony vô coi các web bà mẹ trẻ em gì đấy, cứ một cái post tựa đề là “Có nên li hôn vì chồng lười đánh răng không?”, thì 9/10 comment yêu cầu li

hôn ngay lập tức. Có bài lại hỏi “Có nên nghỉ việc vì ông sếp xấu trai không?”, thì 8/10 comment khuyên phải nghỉ. Rồi nhiều bạn ngây ngô nghe lời theo, bỏ chồng, bỏ việc.

Có dân làm ăn nào thật sự mà có thời gian tư vấn chuyện làm ăn cho các bạn? Người ta lo làm không hết. Có chuyên gia tâm lí hay người từng trải nào rảnh rỗi mà cứ vô mục Tâm sự của mấy báo điện tử comment cho ý kiến? Đa phần toàn mấy người ngáo ngơ vô công rỗi nghề trên đó. Những cứ vài ba bữa, Tony lại thấy “Theo các bạn mình phải làm sao?”

Hồi đó Tony cũng vậy. Tham gia một diễn đàn ô tô nhưng chia sẻ đủ thứ. Cái có lần Tony hỏi về việc “Có nên mở nhà máy sản xuất cùi trâu để xuất qua máy nước ôn đới làm nhiên liệu sinh học không”. Có một anh kia tên Thành, ở dưới Tiền Giang, tư vấn nhiệt tình lắm. Tony nghe theo thôi là nghe, vì ảnh nói ảnh xuất khẩu máy lò rồi, cung không đủ cầu. Anh cho địa chỉ cơ sở sản xuất của anh dưới quê, nói xuống tham quan, nói cứ làm đi, ảnh giúp cho bao tiêu sản phẩm. Máy tháng trời lo dự án, chuẩn bị xong xuôi hết, máy móc thiết bị nhân lực gì đầy đủ cả. Cái quyết định xuống tận nhà dưới Tiền Giang đón ảnh đi khánh thành nhà máy. Vô nhà, nói cho tui gặp anh Thành, bà mẹ nói: “Nhà tui có ông Thành nào đâu. Chỉ có thằng Thành đang học lớp 8, bữa nay nó đi thi học kỳ một chưa về”. Mình ngồi chờ để hỏi cho ra nhẽ, thấy nó đạp xe đi về, cười ha hả, nói: “Con tra Google rồi tưởng tượng và hướng dẫn cho chú đó, chứ con có biết gì về ngành đó đâu chú. Con còn đi học mà”. Nó nói thêm: “Tụi bạn lớp con đứa nào cũng lên mạng tư vấn

hết, từ chuyện hôn nhân gia đình đến mua xe cát nhè. Từ đi du học hay chuyện công ty xí nghiệp cửa hàng, đến thời trang quần áo. Từ khám chữa bệnh rối loạn kinh nguyệt cắt bao qui đầu đến bệnh tuổi già mất ngủ... tui con cũng tư vấn hết". Thấy mặt nó đầy mụn trứng cá và mới dậy thì vỡ giọng.

Trời ơi. Thành ơi là Thành. Chú đâu tư một đống tiền trong đó rồi. Bây chừ con nói vậy, chú phải làm răng?

Nó nói chú làm răng thì đi lên gấp nha sĩ chứ sao hỏi con. Hay chú đăng lên mạng đi: "Có nên đi làm răng không?" có người sẽ chỉ cho chú.

bệnh • bệnh • nghiên internet internet internet

“Chào dượng. Con tên H, 30 tuổi, ‘vợ con chưa có, chó mèo cũng không’, sự nghiệp chẳng có gì ngoài lương 5 triệu/tháng. Đất Hà Thành, con chật vật mãi mới sống được.

Con tốt nghiệp một đại học lớn ở Hà Nội, gia đình ở Sóc Sơn, cuối tuần con mới về nhà một lần. Đọc bài của dượng, nhìn hoàn cảnh của mình, thấy sao nhem nhuốc quá. Từ lúc ra trường đến giờ, con chưa biếu cho bố mẹ con đồng nào, ngoại trừ vài ba hộp bánh công ty cho. Hôm bữa con đọc bài chuyện thằng Quân, con đọc xong mất ngủ cả đêm, vì

con không biết ước mơ của mình là gì, mình sống để làm gì. Rồi đọc bài mọi học sinh phải viết bài luận ‘Tôi là ai’ để được vô các đại học lớn bên nước ngoài, con không trả lời được. Gần 1/3 cuộc đời, con chưa biết mình là ai.

Cứ sáng, con ngủ dậy thấy trong người uể oải, và nghĩ việc phải đến công ty là một cực hình. Công ty con làm về tư vấn xây dựng, 8 giờ sáng con đến cơ quan bỏ cái cặp đó, bật máy lên cho người ta biết đã đến, tranh thủ ra ngoài làm bát bún riêu, kéo vài điếu, vài cốc nước chè rồi vào. Con làm hành chính, ghi chép ai đi trễ về sớm, mua giấy mua bìa cứng, đóng tiền điện nước... Có việc thì làm một chút, xong chạy ra đánh cờ với bác bảo vệ. Ông giám đốc công ty là bạn của bố con, nên con không sợ. Công ty có làm ăn được hay không được thì kệ nó. Nó tèo thì con xin việc khác.

Cứ mỗi lần đọc gương phẩn đấu của các bạn khác thì máu con sôi lên 100 độ. Nhưng sáng ngủ dậy lại quên mất hôm qua mình ĐỊNH QUYẾT TÂM CÁI GIÀ. Mở sách học tiếng Anh ra thì con không biết học để làm gì, con có tiền đâu mà đi du lịch. Con cứ đi ăn cơm ngoài hàng, xong về ôm cái laptop. Trước đây thì tối nào con cũng đi café chém gió với đám bạn, nhưng giờ phần đúra có gia đình, đúra thì ngáo ngơ, nghe nó nói 2, 3 lần có mỗi một câu chuyện đấy, con chán. Bọn nó sợ chữ, không đọc dài được nên không biết gì mà nói cả, dù đều tốt nghiệp đại học hết dượng à. Thế giới ảo là cứu cánh của con. Con chơi game online hoặc lang thang trên mạng, 1-2 giờ sáng mới mắt quá thì lăn ra ngủ. Con tham gia mọi diễn đàn, mọi blog, mọi trang chính thống lăn lá cài, rồi con xem phim và thu dam (Tony đoán là “thử đâm”), rồi chat

Facebook với 1.000 friends - chẳng biết đó là ai. Cứ thấy một thông tin đăng lên, con tra Google kiểm tra tính xác thực và comment cãi qua cãi lại. Con suy nghĩ nát óc để có một bình luận thật hay, thật dí dỏm trong trang của người nổi tiếng nào đó, và ngồi chờ đếm người “like”.

Yêu đương thì con cũng trải qua hai mối tình, rồi giờ đang FA (forever alone, người chưa có gia đình). Nghĩ đến việc phải gặp, chiều chuộng, đèo nhau đi ăn kem, dỗ dành khóc lóc giận hờn... con lười quá nên cũng chẳng có tình yêu nào mới. Khi nào bố mẹ con có nhu cầu cho con lấy vợ thì bố mẹ con giới thiệu một cô ưng mắt trong làng là xong.

Con ở ngoài hiền lành nhút nhát, nhưng trên mạng con có số má lắm dương, con văng tục, bốc phét kinh lắm. Trí nhớ con cũng tốt nên cái gì con cũng biết, nhưng con không kiểm tiền được. Sao người ta phát minh ra internet để làm gì mà con khổ quá vậy? Dương biết con bị bệnh gì và chữa trị ra sao không ạ?”

Tony trả lời: Con dao là vật trung tính. Laptop, internet, Ipad, mạng xã hội, website, thư điện tử... cũng vậy. Nó được phát minh ra để giúp cuộc sống tốt đẹp hơn, nhưng một số người đã lạm dụng. Giống như con dao, chỉ nên dùng gọt hoa quả hoặc thái thức ăn. Ai suốt ngày trên mạng? Chỉ có đám tí phú thời gian. Người ta đâu tắt mặt tối học tập, làm ăn. Họ chỉ online 1-2 giờ trong ngày thôi, coi email và các tin tức phục vụ công việc của họ thì cũng đã hết giờ.

Cách chữa trị: Con cho ai cái laptop rồi ban đêm đăng ký học lớp cầu lông tennis bơi lội đá bóng võ thuật gì đi.

Tham gia một CLB tình nguyện, ví dụ nhặt rác bờ hồ. Đăng ký một lớp học ban đêm, mấy lớp dạy kỹ năng hoặc tiếng Ý tiếng Ả Rập. Đăng ký đi hiến máu để thay máu não đi. Máu mới sẽ giúp não mình thay đổi. Tìm một cô gái tử tế để kết bạn (lựa cô nào biết làm việc nhà, thể loại chỉ ôm Iphone thì thôi nhé. Mấy cô ấy nói đọc ebook chứ dẽ gì, mở ebook chứ Facebook nhấp nháy là mở ra coi liền, Dượng cũng vậy dượng biết. Nên sách giấy là cái cần phải có của cộng đồng văn hóa đọc thật sự). Cuối tuần đi dã ngoại hay café ngồi đọc sách cùng cô ấy. Lâu lâu đi du lịch bụi thật xa, đến những miền quê nghèo khó.

Mỗi sáng ngủ dậy, lấy tay vả vô mặt 100 lần nếu thèm internet. Làm liên tiếp trong ba tháng. Quyết tâm may ra hết. Nghiện internet cũng như nghiện ma túy vậy, phải Ý CHÍ lăm mới bỏ được. Nhưng làm được cái đó rồi, thì sau này cái gì làm cũng được.

---

chuyện
chuyện
con
nghé
nghé

Cách đây mấy năm, lúc đội bóng đá Việt Nam thi đấu với đội tuyển Nhật, Tony đọc mục thể thao, thấy ý kiến nhiều chuyên gia là “cầm hòa với Nhật là một chiến thắng”. Đã thi đấu, thì thắng là thắng, mà thua là thua, không có chuyện “cầm hòa là thắng” hay “chúng ta thua trên thế thắng”. Thế thắng là thế gì, lại sao có thể mà lại thua? Thi đấu là sòng phẳng, thua thì thôi, không nên có tư tưởng chủ bại trước khi thi đấu.

Hồi xưa nghe cô giáo kể, ông vua gì đó đem con trâu to đến thách đấu, dân làng tìm cách đối phó bằng cách đem

con nghé ra thi. Con nghé thấy tưởng mẹ nên chui vào bụng đồi ti, con trâu kia nhột quá chạy mất. Và kết luận chúng ta thắng một cách mưu trí và tài giỏi. Chuyện gì xảy ra nếu con trâu kia không chạy mà nó húc một phát vào con nghé? Chuyện dưới lũy tre làng thì kể cho vui, chứ hội nhập quốc tế rồi, để bơi vòng chung kết, các vận động viên phải bơi vòng loại dù trước đó đã phải đạt chuẩn Olympic. Không ai hạ chỉ tiêu để con nghé vào vô đài. Nên các bạn trẻ muốn xách giỏ “biển rộng trời cao vây vùng” thì tự mình phải học hành nghiêm túc, ngoại ngữ tinh thông, thể dục thể thao để tướng mạo khỏe mạnh đẹp đẽ, đi xe buýt - hạn chế đi xe máy cho lưng nó thẳng - ra bắt tay quốc tế phải cao lớn ngang hàng, đọc sách văn học nhiều để gương mặt thanh tú sáng sủa...

Nhiều bạn trẻ thấy người ta làm thì thích, nhưng tới lượt mình thì sợ. Lên thành phố học thì sợ cây ngā đè. Đi phỏng vấn nghĩ chắc rớt. Thấy người ta đi du lịch thì ham, nhưng kêu đi thì nói sợ. Đi vùng sâu tinh nguyên xóa mù chữ, sợ sốt rét. Học kī sú, sợ điện giật. Làm cái gì cũng “chắc không được đâu”. Định kinh doanh cái gì đó, nghĩ một hồi lại thôi, thấy có người làm rồi. Học Anh văn thì mặc định “không có khiếu ngoại ngữ”. Trồng trọt thì sợ viễn cảnh đổ đồng. Chăn nuôi sợ dịch bệnh chết hàng loạt. Sản xuất ra sợ không bán được hàng. Vay vốn thì sợ áp lực trả không nổi. Nhìn đời bằng ánh mắt lầm lết. Vì sợ quá. Nạt to một cái là ướt quần.

Tư tưởng chủ bại khiến người ta cứ lẩn khẩn, dùng dằng, rối trí. Trong khi thời gian thì trôi vun vút, nào có chờ đợi ai. Các bạn nên nhớ, không có gì là quá sớm, cũng chẳng có gì là quá muộn. Khái niệm sớm hay muộn là do mình tự

nghĩ ra và tự giới hạn cho mình. Vấn đề là muốn hay không muốn. Nếu muốn, quyết tâm làm.

Tony có anh bạn, bác sĩ, khi anh sang Mĩ định cư, anh đã 35 tuổi. Bên Mĩ họ không công nhận bằng bác sĩ của mình, nên anh phải học lại. Ai cũng khuyên anh từ bỏ, thôi làm móng cho xong. Anh không nghe lời ai, cứ mày mò, đánh vần từng chữ tiếng Anh và có được bằng bác sĩ Mĩ lúc 46 tuổi. Ít ai biết thương hiệu Seven Up thành công sau sáu lần UP thất bại.

Có làm thì mới có sai. Sai thì sửa. Sửa rồi sẽ tốt đẹp hơn. Người hay chỉ trích người khác phạm sai lầm thế này thế nọ, là vì họ dư thời gian quá. Nên các bạn trẻ, nếu muốn làm thì cứ làm, trong phạm vi tự mình trả giá thì cứ mạnh dạn. Bỏ vài ba chục triệu tiền để dành thay vì mua smartphone, mình đem ra sản xuất kinh doanh thử, trường hợp xấu nhất thì coi như đi đường rót mất cái điện thoại. Sai càng nhiều lúc còn trẻ thì khả năng thành công trong tương lai càng lớn. Và tuyệt đối, không chỉ trích người khác. Không dành thời gian cho việc làm nhảm đó. Nếu thèm chỉ trích quá thì nên tự trách mình. Nắm gác tay lên trán suy nghĩ về đời mình. Phân tích vì sao sai, nguyên nhân, nếu cho làm lại thì mình sẽ làm tốt hơn như thế nào. Nhưng phải làm, làm, làm... không sợ sai các bạn nhé. Nếu muốn không mắc sai lầm, cách duy nhất là không làm gì cả.

ứng ứng ứng xử với tiền nong nong

Với đồng tiền, chúng ta không khinh cung không trọng. Nên trả nó về vị trí là “phương tiện trao đổi hàng hóa”. Phương tiện thì lúc được, lúc mất. Vỏ sò, tiền xu, tiền giấy, tiền gửi nhà băng... đều chỉ là phương tiện trao đổi hàng hóa hàng ngàn năm nay và mãi mãi về sau.

1. Mỗi bạn trẻ muốn thành đạt phải xây dựng bản lĩnh trước tiên. Thực tế có rất nhiều người trước tiên bạc họ không mảy may thay đổi. Có người bản chất là đẳng cấp như vậy, nhưng có người phải qua rèn luyện mới có. Có

những người bạn của Tony, cứ cần tiền là họ hỗ trợ vài ba tỉ đồng, chẳng hạn lúc cao điểm vào mùa, khi giấy tờ nhà cửa của Tony đều nằm trong nhà băng để làm thế chấp vay vốn mua nguyên liệu sản xuất, chả còn gì để thế chấp ngoài lòng tin. Nhưng khi có được tiền, dù chút xíu, Tony trả ngay, trả từng phần nếu số tiền lớn quá. Và tới lượt họ cần, mình phải giúp lại, thậm chí thế chấp nhà đứng ra vay để cho họ mượn. Có người bạn thân sắp mổ mắt ở Singapore, cần vài trăm triệu, Tony sắp xếp cho mượn ngay trong tích tắc, chỉ vì Tony từng được người đó giúp năm triệu đồng lúc khó khăn nhất của thời sinh viên. Mang ơn và trả ơn, đó là tình là nghĩa, là ở ăn như bát nước đây.

Muốn miễn nhiễm với sự tham lam tiền bạc của người khác, thì phải nghĩ cho người khác. Các bạn cũng áp dụng tôn chỉ này khi quyết định cho ai vay mượn. Thể loại cá nhân chủ nghĩa, cái gì cũng vun vén cho bản thân họ, gia đình họ, thì phải nói “không”, một xu cũng không. Chỉ có những người nghĩ về người khác, hay làm việc thiện, quan tâm chăm sóc người khác thật lòng, mình mới cho mượn, bao nhiêu cũng cho. Đơn giản là người như vậy mới quý trọng tiền của mình, mới trả lại cho mình nhanh chóng. Trong các quan hệ người-người, chỉ có quan hệ mẹ-con là vô điều kiện. Duy nhất, vì đứa con trong bụng tách ra thì coi như 1 thành 2, các quan hệ khác đều dựa trên một sự đổi khác nào đó, dù ít dù nhiều. Cho nên mẹ cho thì lấy rùi thơm mẹ một cái coi như hết nợ, các khoản tiền khác của người khác, tuyệt đối không lấy nếu không làm cho người ta cái gì đó, kéo mang nợ vào thân. Tiền vào túi mình phải

là từ mô hôi, nước mắt, sức lao động và trí tuệ của mình. “Ăn cơm chúa, múa tối ngày”, chúa cho mình ăn thì mình phải múa cho ổng coi. Người ta bao mình đi ăn năm lần thì mình phải bao lại một lần.

2. Đừng để đồng tiền leo lên đầu lên cổ.

Khi vay mượn của ai đó, mình phải có tâm niệm trả lại ngay lập tức, nhịn đói đi trả xong hăng về ăn sáng. Tập thái độ vì người khác trước mọi cái lợi của cá nhân mình.

Khi mình vay mượn mà chưa trả được, đừng để người khác đòi. Phải chủ động liên hệ, xin khất, hoặc nói thật lòng, xin gia hạn thêm. Đừng ngại, sĩ diện kiểu châu Á là ngại gặp mặt, cuối cùng mất quan hệ. Mình chủ động giữ liên lạc thì chủ nợ sẽ yên tâm hơn là “lặn mất tăm” như cách nhiều người vẫn đang làm. Rất uổng.

Có một nhóm tình nguyện Giải cứu nông sản (tức xuống nông dân mua nông sản khi bị đổ đồng để đem lên thành phố bán vào cuối tuần, không cần lợi nhuận) ở địa phương nọ, có lần nhận 50 triệu của một mạnh thường quân để mua bí đỏ, việc xong rồi nhưng các bạn không trả lại ngay, “để dành làm vốn kinh doanh nông sản khác, người ta có đòi đâu”. Nhiều công ty có sở thích dây dưa công nợ, lúc vay mượn thì ngon lành, lúc trả thì “thấy tiếc” cũng vì tâm lí này của giám đốc hay kế toán trưởng. Chủ nợ phải đòi gắt chứ không là họ đem gửi ngân hàng, dù chỉ một ngày để có “lãi suất qua đêm”. Nên mới có thành ngữ “đứng cho vay, qui xuống đòi”. Bạn trẻ muốn thành đạt, phải từ bỏ ngay

lối suy nghĩ HẠ ĐẮNG ấy, nếu muốn người ta giúp mình lần hai.

Có chuyện này cần kể. Năm 1999, Tony có quen anh khách hàng. Anh thành lập doanh nghiệp, rủ người em trai đang dạy học về làm cùng. Anh em đồng tâm hiệp lực, tuần nào cũng chạy xe lên Lạng Sơn buôn hàng về, sau này công ty có nhà máy to vật vã, ai cũng đi xe hơi vài ba tỉ. Chuyện bắt đầu khi người em đưa cô vợ vô làm kế toán. Có mấy khoản thu chi không rõ ràng, người anh bắt đầu nghi ngờ, lập tức đưa vợ mình vô làm phòng tài chính nhằm kiểm soát. Ăn quen nhịn không quen, một thời gian thì chị này phát hiện cô em dâu đã thậm thụt ý đồ ra một công ty mới, đem khách hàng và đánh lén hàng sang đây bán. Rồi bắt quả tang, anh em to tiếng, cãi vã nhau khốc liệt, tách thành hai công ty, cạnh tranh nhau từng đơn hàng một. Mỗi lần giỗ cha, hai anh em cùng về nhưng phải chờ bên ngoài, cô Út nhắn tin: “Anh cả tháp hương xong và về rồi” thì anh hai mới đánh xe vô nhà. Người mẹ ngồi buồn, khóc miết, mỗi lần Tony tới thăm là ước ao “giá ngày xưa thằng cả đừng kêu em nó vào làm”. Đến lúc mất, người ta phát hiện cả xấp đô la mới toanh bà không hề đụng đến, kể cả bào ngư vi cá yến sào nhân sâm hai anh em mang sang tặng chất đống trong phòng ngủ. Vì cái bà cần là tình yêu thương, cái đà không mua được bằng tiền. Sức mạnh tình cảm của một người mẹ không chiến thắng được sức mạnh lòng tham của hai đứa con, nay lại thêm hai cô con dâu cũng “cứ thấy hơi đồng thì mê”. Trước sức mạnh đồng tiền, anh em ruột trở thành đối thủ không đội trời chung.

Ông danh nhân gì đó nói, chỉ có hai thứ người ta không mua được bằng tiền là sức khỏe và tình yêu. Người ta sẽ không nhận ra điều này đến khi mắc phải bệnh nan y. Người ta không biết người ta đến với mình vì lí do gì cho đến khi sa cơ lỡ vận. Kẻ thù hôm nay, ngày mai có thể là bạn bè và ngược lại. Vì không có bạn hay thù vĩnh viễn, chỉ có lợi ích là vĩnh viễn, nên đừng sợ mất một quan hệ trong làm ăn, ngày mai cần, người ta sẽ liên hệ lại.

Tham là phải có, nếu không, sống sẽ vô vị, làm việc sẽ kém động lực đi. Nhưng tiền phải do mình làm thì mới là của mình. Qui luật cơ bản nhất của mọi qui luật là nhân-quả, tức là người ta sẽ thu lại cái mà người ta đã cho đi trong quá khứ, và sẽ phải trả lại những gì đã lấy đi. Tàu Tàu gì đều có qui luật này. Minh lấy của người ta một đồng, sau này mình phải trả 5-10 đồng, con cháu, dòng họ mình phải trả, khổ lắm. Nên bạn nào lỡ lấy gì của ai, từng lấy gì của ai, hãy mau mau trả lại.

Kể nghe chuyện cuối, hồi 2006 Tony có quen bạn M, vô cùng giỏi, làm trưởng phòng một công ty rất lớn. Thân thiết nhau nhẹt cả 2-3 năm, có lần M rủ Tony bỏ 100 triệu mua “suất mua cổ phiếu” của bạn. Vì công ty bạn ấy không bán cho người ngoài, bạn cam kết là nếu không cổ phần hóa sau một năm thì bạn sẽ trả lại, có giấy tờ hẳn hoi. Nhưng năm sau, công ty không cổ phần, Tony cho người liên hệ 5-6 lần, M đều lánh mặt, email, nhắn tin không trả lời. M đổi số điện thoại, Tony nhờ đứa em tìm đến nhà đói hai lần không được. Thấy mệt quá nên Tony bỏ luôn. Vì kiện tụng thì mấy phí thuê luật sư, lại tốn thời gian, thôi

thì tập trung xuất khẩu, sẽ có 50 ngàn USD tiền lãi từ mấy container NPK xuất qua Trung Đông, mất 100 triệu được một tỉ. Mất tiền học phí để có được sự trải nghiệm, biết được gương mặt ánh mắt cái miệng như vậy là không đáng tin. Tony mỗi lần mất, tự nhủ là sẽ được bù lại cái gì đó lớn hơn, nên lòng chẳng buồn phiền lâu.

Còn M, nghe nói sau này ra riêng, vật vã 2-3 năm không thành công, dù trí tuệ, kiến thức, kinh nghiệm làm việc đầy mình. Khởi nghiệp lần 2, lần 3 cũng thất bại nên nộp đơn xin đi làm lại. Có lần một tập đoàn lớn tuyển phó tổng giám đốc, lương hơn chục ngàn đô/tháng, Tony có ngõ hội đồng xét tuyển vì làm cố vấn cho chủ tịch HĐQT. Đọc hồ sơ C.V gửi qua email, thấy còn hai ứng viên trong đó có M, chính xác cái tên ấy, từng làm qua công ty ấy nên Tony chọn bạn kia. Anh chủ tịch HĐQT sau khi phỏng vấn (anh sợ bỏ sót nhân tài), nhận xét nói gương mặt này khôn quá, mình không có cảm tình thì đối tác cũng vậy, để bạn ấy điêu hành thì công ty sẽ khó đi lên. M nhận được ít phiếu hơn nên trượt, và chẳng bao giờ hiểu tại sao. Nhưng độc giả thì hiểu rõi nhé. Quả ngọt khi cây được trồng trên đất lành. Người thành đạt và giàu có bền vững khi họ có sự trung thực, sự chính trực và không tham của người khác.

Bữa Tony lên dự lễ nhậm chức phó tổng mới, bàng hoàng nhận ra anh là người quen cũ, dù Tony bữa đó mới biết tên anh là Q. Cách đây 14 năm, một người anh họ của Tony (ở chung nhà trợ) bị tai nạn giao thông lúc nửa đêm ở cầu Thị Nghè, chính Q là người chở anh Tony vào bệnh viện Chợ Rẫy cấp cứu, dù máu me dính đầy chiếc xe ô-tô

Martiz mới cầu (giờ mới biết là lúc đó Q mới đi du học về). Q gọi điện cho Tony lên bệnh viện để bàn giao, tiền viện lúc đó khoảng năm triệu, phải đóng tiền để mổ ngay. Thấy Tony quýnh quàng gọi điện về quê mượn tiền nên Q lảng lặng ra ngoài rút tiền ở máy ATM, vô dút vào tay Tony, nói lo cho anh đi. Tony có xin số điện thoại và địa chỉ của Q để sáng mai lên trả lại. Q có lẽ nhìn thấy chiếc xe máy cà tàng của Tony và đống sắt vụn của ông anh, nên nói thôi không sao đâu, rồi kiên quyết bỏ đi. Vì quá vội lo cho anh nên Tony chỉ kịp chạy theo ra bãi giữ xe cúi đầu cảm ơn, thấy ghế sau xe dính đầy máu, còn Q bình thản ngồi vào ghế lái, gương mặt thản nhiên và bình an. Đàn ông đẹp phải là như vậy, thấy người hoạn nạn ra tay giúp đỡ mới là trang nam tử, mới là người văn minh. Máu người thì cũng sợ đấy, nhưng sẽ là bình thường khi lòng nhân ái của chúng ta lớn hơn. Tony nhìn theo bóng chiếc xe chạy xa dần ra khỏi cổng bệnh viện, trong lòng thấy xúc động vô cùng, bất giác nước mắt lăn dài trên má. Đến bây giờ, anh em nhà Tony cứ áy náy, mong gặp lại một lần để trả nợ. Ai ngờ quả đất thì tròn. Tròn lắm. Xoay tròn nhân và quả, quả và nhân. Người tốt, người hào sảng trên đời hãy còn nhiều lắm...

---

depa
I

Phần hai

In the lounge In the
lounge In the departure lounge
uredeparture th
elounge depart

ở phòng chờ sân bay

departure
lounge

âm ^{tâm} âm ^{tâm} của Toni ^{Toni} (bài 18+) ni ^{Toni}

Đọc báo thấy mọi người hay nói tâm và tầm. Tâm thì không biết là cái chi nên tạm thời Toni bàn về tầm. Google chữ “tầm” sẽ thấy nửa trang nói về tầm nhìn trong dự báo thời tiết và nửa trang nói về cá tầm nhập lậu. Về tầm nhìn, hiếm ai tầm nhìn xa trên 10km, mà toàn là 2km trong sương mù, nên cái gì cũng mờ mờ ảo ảo. Với quan niệm tới đâu hay tới đó, nước tới chân thì nhảy, không nhảy kịp thì ướt quần nên tầm nhìn của Toni chỉ có vậy. Hồi đi học, Toni chỉ biết ngày mai thi môn gì vào... tối hôm trước, bèn qua nhà bạn mượn

tài liệu về photocopy để học. Thi xong hôm sau đánh chết cũng không nhớ hôm trước thi môn gì, giáo viên dạy mình là ai. Rồi Toni cũng thành cử nhân thạc sĩ, đứng vào đội ngũ trí thức. Mang tiếng trí thức chứ một năm không đọc nổi một quyển sách, thấy chữ nhiều là nhức đầu, căng thẳng.

Toni có anh bạn làm kĩ sư xây dựng phụ trách qui hoạch cầu đường liên xã. Cứ một con đường khánh thành xong, anh mới nhớ là quên lắp cống thoát nước. Bèn lật lên để làm. Xong trại nhựa lại, vài tháng sau anh lại nhớ ối trời, quên đi ngầm cáp viễn thông, lại lật lên để lắp. Tưởng được yên thân, vài tháng sau thì anh mới nhớ là phải ngầm dây điện. Lúc đó anh qui hoạch hai làn xe là đủ, ở xã mà. Xong phân lô 5x20m. Cái mọi người cất nhà san sát quá, phuong tiện giao thông quá đông, xã lên thị trấn, con đường ảnh làm phải mở thành bốn làn, phải giải tỏa cắt bớt nhà còn 5x10m. Các nhà bây giờ là nhà trung tâm thị trấn, nên tận dụng một nửa buôn bán một nửa ở, tách thửa còn 2.5x10m. Đúng 10 năm sau, thị trấn lên thị xã, đường này phải lên 8 làn, giải tỏa tiếp, nên mỗi nhà chỉ còn có 2.5m x 2.5m, nhỏ xíu xinh xinh như cái ki ốt, mà ai cũng phải cất ba tầng, tầng dưới để ba chiếc xe máy là vừa đủ. Anh nói, Toni ơi mà mua đất không, tao mới qui hoạch đường tránh thị xã, phân lô bán nền 5x20 mặt tiền đường, lần này tao rút kinh nghiệm, đường tránh thị xã sẽ có bốn làn xe. Đúng hai năm sau, đường tránh này đã ken đặc nhà cửa, thành đường nội thị nên thị xã lại có đường tránh thứ hai và đang tiến hành phân lô. Vẫn 5x20m.

Giống các bác nông dân bữa giá tiêu lên trồng tiêu, bữa giá điếu lên trồng điếu, hết chặt tiêu lại trồng điếu, bạn bè Toni không có khái niệm định hướng nghề nghiệp khi tốt nghiệp cấp 3. Thấy nghề nào “hot” là đăng ký học, năm nay đỗ xô kinh tế, năm sau đỗ xô bưu chính viễn thông, học tiếng Nga, tiếng Pháp, rồi du khách Nhật qua đông thì đỗ xô học tiếng Nhật. Đỗ xô là động từ phổ biến. Nên kết quả đầy xô, xài hoài không hết.

Bạn Toni là “thợ giảng” một trường kinh tế cho biết, một cái slide giảng hoài bao nhiêu năm, vì sáng dạy, chiều dạy, tối dạy... thời gian để ăn còn không có, nên giờ vẫn cứ “dân số nước ta là 80 triệu người đầy các em ạ”, tỉ giá trong môn tài chính vẫn là “1 đô ăn 15.000 đồng”. Có giảng viên môn điện tử vẫn thao thao “điện thoại là một thiết bị thu nhận tín hiệu âm thanh, dùng để nghe nói” trong khi sinh viên ngồi dưới đứa nào cũng bật chat 3G, đứa chat đứa chơi game, ổng nói gì nói kệ ổng, có mặt ở lớp với lí do duy nhất là bị điểm danh, vắng ba bữa cấm thi. Trong khi học là phải có đam mê, thầy cô phải cạnh tranh với nhau, ai dạy hay thì sinh viên theo học chứ mặc mớ gì phải điểm danh, nó bỏ tiền ra mà không học thì kệ nó. Cứ bắt về nhà đọc hai chương sách đó, lên lớp tui coi danh sách gọi tên, Trần Văn Tèo, không đặt được câu hỏi mời ra khỏi lớp. Vậy là nó sợ, ở nhà đọc sách chết luôn, lại tự tin với khả năng cầm micro phát biểu, tránh bệnh Parkinson trước đám đông. Nó mà đặt được câu hỏi cho thầy, thì mới có tầm.

Toni cũng không ngoại lệ. Dù đã là một thạc sĩ và chuẩn bị làm tiến sĩ, tầm nhìn xa nhất vẫn là mấy tiếng đồng hồ

sau. Ăn sáng xong, Toni vừa ngậm tăm vừa lái xe máy đến cơ quan, đầu óc vô cùng căng thẳng không biết trưa nay ăn gì, bún bò hay bún riêu, cơm bà Cả hay cơm ông Cả. Lo lắng hôm nay không biết làm gì cho hết giờ, bèn search trên mạng xem tin tức ca sĩ A, diễn viên B,...hoặc cùng với đồng nghiệp vừa gọt xoài chấm muối vừa bàn bạc thảo luận về việc thí sinh X có thể bị loại khỏi mấy chương trình hát hò tối nay trên tivi.

Tối, nếu không dán mắt vào tivi và lầm lầm cái di động để nhẫn tin bình chọn chuyện hát hò thì Toni sẽ lượn xe máy đi trà chanh chém gió, ngồi vỉa hè uống li nước 10 ngàn và vung tay chém gió phần phật cho nó mát. Hoặc vừa xem tivi vừa mở laptop, vừa ôm Iphone lên Facebook. Sẽ nhảy vào comment mắng ông D không có tầm nhìn, chửi bà E vì phát ngôn ngớ ngẩn, dè bỉu ông F nói sai về kinh tế vĩ mô. Bài chính chả bao giờ đọc, thấy chữ nhiều, làm biếng, chỉ đọc comment thôi. Các đề tài các comment viên hay tranh luận là “tao ăn thịt chó sao mà không ăn”, “bảo tồn giá trị văn minh lũy tre làng cho trí thức trong thời hội nhập”.

P/S: Đến cái bài này, chữ Toni cũng phải là i ngắn chứ không có nỗi cái y dài. Tầm nhìn ngắn nên cái chi cũng ngắn.

Í, mà có cái cũng không đến nỗi...

---

trí trí trí khôn của Tony

Tony Tony
Tony

Thời Tony tốt nghiệp, lương sinh viên còn ít, nên Tony và đồng bọn nghĩ mình ghê gớm lắm. Đứa nào mới rời khỏi ghế nhà trường không vậy. Nghĩ mình học hành thế này phải bước vào những tập đoàn lớn như Boeing, Airbus... đàm phán win-win, tư vấn chiến lược phát triển để hội nhập, ma trận SWOT, marketing đẩy và kéo (các kiến thức trong lí thuyết quản trị). Kỳ vọng lớn nên vào công ty nào cũng thấy không hài lòng, ba bữa là nghỉ. Lương thấp nghỉ, môi trường không có nói tiếng Anh - nghỉ, sếp xấu nhìn nhức đầu - nghỉ, thậm chí đồng

nghiệp hôi nách cūng nghi. Một trong những đế tài bọn mình lúc đó hay xài khi đi café là nói xấu sếp. Mấy nhóc chỉ hơn 20 tuổi đâu nhưng nghĩ mình khôn, còn ai cũng ngu. Thường mà những ai nói người khác ngu muội thì chính bản thân họ chưa trưởng thành. Vì trí tuệ và vốn sống chỉ có vậy, nên thấy không giống ý mình là khó chịu. Nhưng cũng nên thông cảm. Ai cũng cần có một thời bé dại để lớn lên.

Tony phỏng vấn công ty tư nhân nào cũng giả bộ hứa hẹn, kiểu em sẽ gắn bó với công ty mình đến suốt cuộc đời, hay em sẵn sàng bảo vệ công ty mình bằng máu của em. Em ngưỡng mộ anh, em ngưỡng mộ chị. Nhưng có chỗ ngon là lật đật xin nghỉ liền, nói gia đình em có việc, em phải về quê. Hay em phải học lên cao nữa. Hay em bị bệnh nhức đầu kinh niên, phải nghỉ làm để chữa. Chỉ tội mấy công ty tư nhân kia, họ cứ nghĩ bọn này nói thật, chia tay ngậm ngùi, dặn dò tùm lum, chúc em này nọ... Bước ra khỏi công ty họ mà thấy mắc cười muối chết.

Trong lúc chờ mấy cái “ngon” tuyển dụng, Tony cũng xin việc làm đõ với suy nghĩ thật khôn ấy. Nào công ty TNHH Hoàng Hôn, TNHH Lam Chiều Tím Biếc, nhiều đến nỗi giờ chả nhớ hết. Công ty khá được một tháng, còn thông thường là một tuần. Chỉ có hai công ty để lại ấn tượng nhất. Công ty đâu có sếp nữ. Cả đám nhân viên mới vô suốt ngày lén chê chị ấy là ngu ngốc. Chị ấy thì đâu có thừa nhận, ngày nào cũng xoén xoét cãi lại: “Chị ứ chịu đâu, chị khôn lăm néh...”. Thế là sinh nhật của chị, tụi nhân viên trẻ tụi mình tặng cho một kg muối i-ốt. Chị vui sướng

khôn xiết, ngày nào cũng lấy ra chấm xoài ăn. Đúng hai tuần thì chị kêu cả bọn vào phòng, đóng cửa cái rầm, bảo: “Hôm qua xem tivi, có câu khẩu hiệu là hãy dùng muối có chứa iốt để phòng bệnh đần độn, chị hiểu ra rồi nhé. Mấy người nói chị vậy sao, chị hận mấy người, chị hận, chị hận, mấy người hãy đi đi” (chị này xuất thân là diễn viên đoàn cải lương Hương Mùa Thu dưới Cà Mau, chuyên đóng vai đào mùi). Nhưng tựi này nghĩ muối thẩm vào người chị hai tuần nên chị đã thông minh lên hẳn. Thế là Tony và đồng bọn bị đuổi việc.

Qua công ty thứ hai, đâu được hai ngày thì đồng bọn phát hiện ông sếp cũng ngu nốt vì ông không biết dùng máy scan và phát âm tiếng Anh buôn cười lăm. Fax mà đọc là phắc, suốt ngày nhắc nhở: “Lan ơi em phắc cho anh chưa, em bận thì nói cái Tuyết nó phắc giùm, rồi sao sáng giờ chưa phắc Hongkong, phắc Pháp, phắc Mĩ, phắc nhà cung cấp, phắc khách hàng...”. Người ngoài nghe tưởng cái Lan là đứa hư hỏng xuyên quốc gia. Thế cũng nhân sinh nhật của ông ấy, anh em trong phòng bèn cùng nhau tặng ông ấy một hộp sữa có chứa DHA. Ông ấy cũng lại vui mừng khôn xiết, sáng chiều đều lôi ra uống. Uống mãi đến một tháng sau, lòi ra miếng giấy dưới đáy lon ghi rõ “sữa có DHA giúp thông minh”, ông ấy hiểu ra nên kêu cả phòng lên. “Các em phải rời công ty trong vòng 7 phút” - ông nói. “Em có thể rời công ty trong vòng 6 phút” - Tony đáp. Nói qua nói lại một hồi kiểu game show thì Tony nói: “Em có thể rời công ty trong vòng 1 phút”. Ông ta giận dữ: “Mời em rời”.

Thế là lại bị đuổi việc. Gọi ơi đồng bọn, tao bị đuổi rồi nè, đi café đi. Và đồng bọn nói chờ tao chút, để kiếm gì vô chọc sếp cái dã. Đâu một tiếng sau thì cả bọn bị đuổi việc sạch sẽ, ra hô Con Rùa uống café rồi đi hát karaoke inh ôi.

chúng
chúng
chúng
“tự kỉ”
của **Tony**,
tự
kỉ.

Hồi đi học, Tony thấy bạn nào mà quay bài là coi thường. Mặc dù không méc thầy cô, nhưng không buồn khi điểm mình thấp, mình làm thì điểm đó là của mình, mặc mớ gì buồn. Thấy đứa nào reo mừng khi quay bài được 10 điểm là Tony trề môi. Tony hay ngồi trong một góc, chơi với một, hai đứa cũng thuộc dạng không thèm quay bài nên bị mọi người kết vào dạng bệnh “tự kỉ”.

Còn nhớ, trong phòng thi, lúc thu lại bài, thấy bạn nào mà cố gắng ráng viết thêm, mặt mũi đỏ bừng, tay chân luống

cuống nghuệch ngoạc thêm vài chữ là Tony bùi môi. Nó có nhào tới bắt tay cũng gỡ tay ra, nói tay đang đau, xin đừng đụng đến. Còn Tony thì canh khoảng 5 phút hết giờ là đi lên bảng nộp bài, làm chưa hết cũng nộp, hất mặt rồi đi ra khỏi phòng, 5 phút cũng chẳng viết được gì thêm.

Tony học cái ngành mất năm năm, năm 4 đi kiến tập và xin việc luôn ở một công ty nước ngoài về nghiên cứu thị trường. Quản lí Tony là một ông có tính phết phẩy kinh khủng. Ông ăn tạp, cái gì cũng ăn. Visa làm cho đồng nghiệp nước ngoài sang Việt Nam 35 USD thì ông lấy 50 USD. Mua hoa đi khai trương khách hàng, mua có 500 ngàn chứ kêu bên bán hoa xuất hóa đơn 700 ngàn. Làm cái gì ông cũng ăn lời, thậm chí gọi điện thoại riêng cho người thân ông không gọi ở nhà, lên công ty gọi cho tiết kiệm. Mình nói anh ăn thì ăn cho đáng luôn, không thì thôi. Chứ mấy đồng bạc lẻ vầy, cứ giấu giấu giếm giếm, thò thò thụt thụt em mệt quá. Anh giao bạn khác đi, mặc dù được chia nhiều tiền nhưng em thấy không thích cầm đồng tiền ấy.

Cái ổng chửi mình ngu. Cái Tony nói nhẹ nhàng, dạ thừa anh, ngu hay không ngu là tùy quan điểm, nhưng em xác nhận là em không hèn. Cái ổng tìm cách móc sếp lớn đuổi mình. Cái mình biết được, mới vào phòng ảnh thừa chuyện. Mình nói: “Anh à, những chuyện gì anh làm em sẽ không tham gia, nhưng cũng không nói ai biết. Em còn đi học và đây là việc làm thêm, thế giới người lớn phức tạp quá, em xin không bàn luận. Em dù chỉ mới 22 tuổi thôi nhưng cũng hiểu biết nhiều, và không phải là đứa hiền

hay ngáo ngơ. Em sẽ nghĩ việc ở đây khi em thấy cần phải nghĩ". Mình ăn nói dạ thừa lẽ phép nhưng lời lẽ rất cứng. Ông nói mới sinh viên mà đã tinh vi tinh tướng. Nhưng từ đó về sau ông không bao giờ nhìn thẳng mình nữa, không biết vì sợ hay vì ghét. Nhóm thực tập còn lại theo ống phết phẩy khí thế, có tiên có bạc nên ăn nói bạt mạng, nhậu nhẹt, mát xa suốt ngày. Và mình tách biệt ra, tự nó lại bảo là "tự kỉ", không hòa đồng. "Tự kỉ" thì đã sao. Tony vui với chứng bệnh ấy.

Ngay bây giờ làm ăn, khách đòi "gửi giá" vô hợp đồng, Tony nói thôi bên em không có dịch vụ đó. Khách nói vậy thôi mua chỗ khác à. Cái mình nói tùy anh, anh làm với bên em, em đảm bảo về chất lượng hàng hóa và dịch vụ. Em hài hước một cách thông minh, anh sẽ thấy đỡ stress. Thật ra nói mạnh miệng như vậy là vì Tony giàu quá rồi. Sáng cũng phở bò, trưa cũng cơm gà, tối cũng bánh bèo bánh nậm. Nhức đầu là thay đồ đi Mì. Sài Gòn nóng là bay lên Đà Lạt, nghỉ dưỡng trong Villa De Tony dưới rừng thông. Hơn nữa, hổng lẽ sáng ăn hai con tôm hùm điểm tâm, trưa hai kg thịt bò Mì hay nhức đầu thì thay đồ bay ra ngoài vũ trụ?

Mình được đào tạo đại học, những tháng ngày đi học phải chăm chỉ học tiếng Anh tiếng Pháp tiếng Hoa để làm ăn quốc tế, đại thương chử tiểu thương chi. Việc mua hàng tỉnh A sang tỉnh B bán thì thôi nhường cho những người không biết ngoại ngữ đi. Tiên mình chủ yếu lấy của mấy tay Á Rập châu Phi chử phải của con Na thằng Mít trong làng đâu mà nó bắt đi đám giỗ nhà nó cũng phải vác mặt qua. Nên mấy ông đại gia gặp mình, đòi bảo trợ gì đó là Tony im

lặng không nói. Hôm bữa bà chị họ tội nghiệp, ép mình đi ăn tiệc dưới lâu đài gì đó dưới quận 7 cho được, nói có mấy mối quan hệ hay lăm, giới thiệu cho em làm ăn. Cái mình nói đi với chị cho vui thôi, chứ quan hệ gì đó em không cần thiết đâu chị à. Vô bàn ngõi, chị giới thiệu đây là anh A, giám đốc ngân hàng X đó em. Tony nhìn mặt quen quen vì thấy ống hay lên tivi. Rồi chị giới thiệu mình đây là cậu em mình, tên Tèo, kinh doanh phân bón nhưng học Ha Vợt về, giỏi lăm. Cái mình gật đầu chào rồi im lặng không nói gì. Anh A nói thế Ha Vợt ở bờ Đông hay bờ Tây ấy nỉ? Con của anh nhé, 3 đứa đều từ bé đã sang bên đó, đứa đầu đang học ở ABC University, phải xuất sắc lắm mới được vào, em có biết không. Minh lắc đầu. Anh nói ô hay lạ nỉ, trường đấy nổi tiếng sao em không biết nỉ. Minh nói dạ em chỉ biết mấy trường nằm trong top 5, mấy trường top dưới em không rõ.

Anh A có vẻ tức, cao giọng hỏi chú em làm gì, chỉ bán phân thôi à, bọn kinh doanh ngành đấy không có anh là chết. Anh ra tay cứu hết. Thế có biết ông P giám đốc phân bón hiệu Đầu Voi hem. Ông K chủ tập đoàn Đuôi Chuột không? Anh gọi phát ra ngay. Anh A đợi miết cũng không thấy mình xin danh thiếp hay số di động gì cả, nên sốt ruột hỏi thế chú em đang vay ở đâu. Minh cũng im lặng, lắc đầu, nở một nụ cười quí phái. Cả bàn xun xoe bu vô nói chuyện với ảnh, hỏi thăm quan hệ với chân dài này, ca sĩ kia, đại gia nọ, hỏi theo anh thì chính sách kinh doanh của ngành thép thế nào, ngành xi măng ra sao, dự đoán tài chính tiền tệ châu Á lên hay xuống. Rồi thế giới năm

nay sẽ diễn biến thế nào, anh A ngồi phán mấy câu, bọn kia nuốt từng lời, nhìn đầy ngưỡng mộ. Anh A cao hứng, vung tay chém gió phân phật, nói vang cả nước bọt lên bàn. Câu nào cũng ở thế khẳng định, như đinh đóng cột, ông Putin sẽ thế này, ông Obama sẽ thế kia... Minh không nói không cười, không tham gia câu chuyện. Thầy dạy ở Ha Vợt nói mà Tony cũng không tin nữa là. Kể cả mấy chuyên gia diễn giả châu Á, mình cũng cho là bậc “thầy đồ” trong làng trong xã, tôn trọng nhưng không nghe theo hoàn toàn bao giờ, vì chữ nghĩa của họ cũng có giới hạn.

Anh A đang nói nhưng vẫn cố liếc nhìn Tony coi có phản ứng gì không. Thấy Tony vẫn bình thản ngồi yên nên tức tối lắm. Bà chị cứ thúc cùi chó, nói em tham gia vô câu chuyện đi, làm quen đi, đừng để ổng phạt lòng. Nhưng Tony thấy không tham gia được vì không đúng tân số, khác lé-vô. May người chém gió phân phật thế chứ hỏi tác phẩm văn học *Miếng da lửa* của Balzac hay *Nhà giả kim* của Paulo thì tròn xoe mắt ngay, nói anh không ăn thịt lửa hay kĩ thuật làm vàng sao anh biết được. Còn lỡ bắt họ nghe bản giao hưởng số 5 của Beethoven hay xem bức Starry Night của Van Gogh hay đưa vô bảo tàng thì đâu ba phút là họ ngủ gục. Nên Tony im lặng bâng quơ nhìn lên trần nhà, lấy hai cốc nước trước mặt rót qua rót lại... cho vui.

Anh A có vẻ sốt ruột, vì thèm trao đổi với Tony quá mà Tony cứ im lặng không nói gì. Đường đường là một đại gia không lẽ hạ mình nói trước với một đứa bán phân, nên

cứ nhấp nha nhấp nhổm. Ông chờ mình mở miệng ra nói chuyện trước, mà mình vẫn cứ lạnh tanh.

Đâu được một giờ đồng hồ thì chịu không nổi nữa. Và anh A bật khóc.

chuyên
chuyên

Tony làm
hướng dẫn viên
du lịch du
lịch

1. Sau một đêm chìm trong mộng mị, Tony sẽ thức giấc. Trong đâu là sự giằng co: đánh răng trước hay ăn sáng trước? Sau khi động não, ăn sáng trước là câu trả lời cuối cùng. Tối qua trước khi ngủ Tony đã đánh răng rồi. Vả lại ăn xong đánh răng đi làm tiếp xúc người khác mới tự tin, phải thay đổi, kiên quyết không mang những mảng bám thức ăn đường phố vào công sở.

Hôm trước thấy một chị xinh đẹp kia ở hội nghị, lúc chị cười thấy có cọng hành xinh xinh dính trên kẽ răng. Tony biết ngay sáng nay chị ấy đã điểm tâm bằng phở bò bà Bảy. Bà ấy dạo này xắt hành hơi nhở.

Người quý tộc ở châu Âu thường ăn sáng trên giường. Người châu Âu, Hàn Quốc, Nhật... thường tự nấu bữa sáng ăn ở nhà (thấy trên phim chứ qua bến toàn ở khách sạn, hổng lẽ mới tờ mờ sáng đã mò qua nhà người ta coi người ta ăn cái gì). Nhưng Tony có hỏi thì biết là họ ăn xong rồi mới đánh răng, uống café rồi đi làm. Nên nói chiện, hơi thở thơm phức hè. Trong khi Tony thường đánh răng xong mới ăn, rồi ăn sáng ở ngoài trên đường đi làm. Hình ảnh vừa đi vừa xỉa răng, thậm chí vừa lái xe máy vừa ngậm tăm trên đường phố là hình ảnh rất nên thơ của nhiều người, trong đó có Tony.

2. Người Việt có lẽ là dân tộc ăn rau sống nhiều nhất. Không chắc lắm, tuy nhiên những nơi mà Tony đi qua, rau ăn sống chỉ có vài ba loại, còn tất tần tật người ta chiên xào nấu soup hết. Ngoài rau phở biến, chúng ta còn thích ăn chuối chát, hoa chuối, lá xoài non, lá mận, lá sung, lá cách, lá lụa, lá mơ, lá ổi, lá chùm ruột, kèo nèo, lục bình, bông súng, rau má, rồi cải xanh, rau nhút, rau muống, lá lộc vừng, lá bần, lá me, lá sấu, lá cóc... Đi siêu thị ở nước ngoài, Tony cứ đứng tần ngần ở quầy rau, rồi so sánh cái này to hơn ở nước mình, cái này nhỏ hơn nè, cái này mắc quá, ở Sài Gòn có năm ngàn đồng một bó hành còn bên London tới 1.50 bảng nhưng chỉ có ba cọng. Còn mấy cái bồn hoa giữa đường phố Tokyo hay Thượng Hải, không biết nó trồng cái loại cây gì mà nứt đọt non mơn mởn, nhìn là muốn bứt xuồng luộc chấm nước mắm.

Hồi còn sinh viên, Tony có làm tour guide (hướng dẫn

viên du lịch), chuyên đưa khách nước ngoài đi tham quan để rèn Anh ngữ, lúc đó còn ngây ngô không biết văn hóa nước nào với nước nào, nghĩ mình thích ăn gì thì khách cũng vậy. Vào quán ăn toàn đặt món theo ý mình. Nên sau hai ngày được Tony nhiệt tình giới thiệu ẩm thực truyền thống, khách cứ nghe Tony đưa đi ăn là sợ hãi. Bữa sáng thì cháo lòng bún mắm, bữa trưa thì hủ tiếu bánh canh, buổi chiều thì ăn cơm ba món kho, xào, canh. Nhiều ông khách 80 tuổi người châu Âu nói tụi tao 80 năm nay lớn lên trong bánh mì bơ sữa pho mát, nên mà gọi món như vậy, tụi tao ăn gì được. Cầm đũa đã khó, mà mà bắt gấp tới gấp lui, gọi là “gấp nghệ thuật”. Tay tụi tao bị Parkinson run lấy bấy mà mà cứ bắt lấy bánh tráng ra cuộn - wrap and roll - miết. Ban đêm tụi tao ngủ không được vì đó. Nghe vậy, Tony gấp bỏ đầy chén ép ăn, rồi giả bộ nói mấy ông bà không ăn ở đây người ta sẽ giận, ngon lăm ăn đi ăn đi. Nên khách ăn mà nước mắt rơi lâ châ trên bát, nước mắt chan hòa với nước canh cua rau đay. Răng cốt không có mà Tony bắt nhai cà pháo, mà phải nhai ra âm thanh rộn ràng thì Tony mới chịu.

Có lần, đưa đoàn Ấn Độ vào quán bánh tráng Trảng Bàng, bọn nó nhìn nhau cười ngất ngây khi trên bàn là một đống các loại lá, rồi thấy Tony bứt bỏ vô miệng rào rào, nên chụp hình khí thế. Kêu bọn nó ăn, bọn nó một mực từ chối, nói: “We cannot eat those leaves” (Tụi tui không ăn lá cây được đâu). Một lần Tony dắt đoàn khách Tây đi ngang qua khu trồng điều (đào lộn hột) của Đồng Nai đang mùa thay lá. Thấy các cây trơ trọi, một người trong số

họ (ông này có vẻ đã từng qua Việt Nam, thấy hay múa may giải thích với mấy người khác) nói ở đây khí hậu nhiệt đới, không có mùa đông nên cây không có rụng lá. Nhưng dân địa phương ăn hết rồi. Cả đoàn gật gù. Ông Mark còn bảo hôm nào rủ Tony sang nước tao chơi, vườn nhà tao có mấy cây giống như vậy có lá tươi tốt lắm, thích cứ hái xuống ăn với cơm. Xuống xe, cho khách đi tự đạp xe tham quan cồn Thới Sơn dưới Tiền Giang, tới khi khách về, đứa nào đứa nấy khệ nệ một đống lá gồm lá chuối, lá dừa, lá mít, lá tre... nói thôi tụi tao hái để tặng mày để ăn tối nay, khỏi đưa tiền boa cho mày nhé.

Tony sao ăn được các lá cây ấy. Nên giận, nghỉ, không làm hướng dẫn viên du lịch nữa!

chuyện

chuyện

chuyện

Tony đi ăn

buffet **quốc tế**

quốc
tế

Thời sinh viên, có lần Tony được cái Hằng, bạn cùng lớp đại học rủ đi ăn buffet ở khách sạn 4 sao nọ, vì nó được hai cái phiếu mời. Lần đầu tiên được đi nên Tony hăm hở lắm, lên chiến lược bài bản. Buổi trưa đã phải nhịn đói. Đi ăn buffet (đọc là búp-phê theo kiểu tiếng Pháp, chứ không phải Bắp Phết theo tiếng Anh đâu nha) là ăn thoái mái nên phải tranh thủ càng nhiều càng tốt.

Tony nằm ngủ trưa nhưng vì cồn cào trong bụng quá và cũng nôn nóng nữa nên ngủ mãi không được. Mới khoảng 2 giờ thì đã dậy tắm rửa kỹ cọ thiệt sạch, tìm bộ đồ vía để

mặc. Cái quần tây màu xanh dương đậm, cái áo thun màu trắng kem, đóng thùng, mang đôi dép có quai hậu. Mỗi lần co chân lên đạp xe thì cái ống quần lại lên tuốt trên đầu gối, lòi mắt cá và một khúc ống quyển đầy lông đầy phèn. Chân quê mà, lúc đó chưa “chân thành phố” như bây giờ.

Đạp tới khách sạn thì cung đâu khoảng 4 giờ chiều. Gửi xe đạp ở khách sạn lớn sợ nó hỏng nhận nên chạy qua trường Ngân hàng gần đó để gửi rồi lội bộ qua, lỡ có ai trong khách sạn hỏi thì giả bộ nói đi taxi. Tới nơi thì cái Hằng cũng đã đợi trước cửa, tóc uốn lọn lọn vì đi ăn quốc tế mà. Rong rủi cố kéo dài thời gian... mãi cũng chỉ mới có 5 giờ, mà trên thiệp mời ghi 6 giờ mới chết. Hai đứa bèn đứng trước khách sạn nói chuyện trường chuyện lớp, nhưng bụng đói cồn cào hoa mắt muối xỉu, Tony nói tui muối xỉu quá Hằng ơi.

6 giờ kém 15, hai đứa xuất hiện ngay trước nhà hàng. Tụi phục vụ còn chộn rộn dọn đồ vào ra, Tony ngó nghiêng quan sát chút nữa mình sẽ ăn cái gì. Nó bưng tôm ra kìa, nó bưng thịt gà ra kìa, nó bưng bánh mì ra kìa...

Đúng 6 giờ, hai đứa lao vào ngay. Cả nhà hàng chưa có ai vì sớm quá. Ngồi xuống. Lấy khăn phủ dùi. Lấy hai li nước lọc, vì chỉ miễn phí nước lọc. Xong cái lon ton chạy ra quầy bày thức ăn. Đầu tiên là Tony quất liên một đĩa to gọi bưởi tôm thịt, vì nhìn ngon quá. Cái Hằng mắng Tony, nói ông ngu quá, từ từ, chưa gì đã ăn gỏi, no sao ăn cái khác. Tony thấy mình ngu thật nhưng hổng lẽ tự nhiên đổ đĩa gỏi, nên ráng ăn xong, chạy qua ăn thịt cừu. Lấy một miếng to, thịt

cừu thì mình chưa ăn bao giờ trong đời, chỉ học Anh văn, cô giáo bảo “lamb” là thịt cừu nên lấy ăn cho biết. Ăn vào trong họng thì ôi thôi. Cái mùi gì kinh khủng. Cái Hằng cũng lấy một miếng to, nói tui cũng muốn ói, nhưng hổng lẽ ói trong khách sạn 4 sao, ráng nuốt, trợn trăng con mắt. Tony thông minh nghĩ ra cách lấy thêm cà chua ăn kèm vào để át đi mùi cừu. Vật vã mãi hai đứa cũng hết dĩa cừu nướng. Cái Hằng bảo, thôi mình phải ăn cái gì sang trọng thôi, tôm hùm đi. Hai đứa tới quầy tôm hùm, nhìn nhìn nhưng không chắc là có miễn phí hay phải trả thêm tiền, nên không dám lấy, cứ đứng coi miết. Một lúc thì Tony đánh bạo hỏi anh đầu bếp là tụi em ăn cái này có được không anh, ống trả lời được được, giờ làm món gì? Cái Hằng nhanh nhau bảo nướng bơ tỏi đi, tụi em thích ăn bơ và tỏi.

Một đứa quất hai con tôm hùm xong thì thấy nó cũng chẳng ngon lành gì. Nhìn sang bên cạnh thì thấy mấy ông khách đang ăn hàu và cá hồi sống, hai đứa cũng ra quắt cho hai dĩa to. Trệu trạo và sợ hãi, lần đầu tiên Tony và cái Hằng ăn động vật chưa qua chế biến. Nhưng rồi cũng xong hai dĩa hàu và cá hồi. Sau đó chuyển qua ăn ốc hương, rồi bánh mì đen, rồi lại tôm sú luộc. Tuyệt nhiên không dụng đến rau và cơm, ngu gì, mấy món đó rẻ òm ngoài chợ.

Đến 10 giờ đêm thì khách về hết, chỉ còn hai đứa. Hai lì kem to là món ăn cuối cùng, thật sự nuốt không vào nữa, nhưng cái Hằng cứ ép ăn đi chứ uống, kem nước ngoài này đắt tiền lắm. Thế là ráng. Cái Hằng quắt được một muỗng thì nói tui lạnh sống lưng rồi ông. Còn Tony ráng được một nửa li thì bùng nhùng ớn óc. Bên lén đứa hai cái phiếu ăn

miễn phí cho công phục vụ trong sự ngỡ ngàng của cả nhà hàng rỗi hai đứa lùi thui ra về.

Tối đó ngủ không được. Nước bọt trong cứ tiết ra hoài. Nó cứ tức anh ách trong bụng. Đứng lên ngồi xuống, trở qua trở lại một lúc thì thấy muốn ói, nhưng phải kiềm lại. Ói uống chết, công trình ăn từ chiều đến giờ, ráng cho nó tiêu được bao nhiêu thì tiêu. Nhưng đến hai giờ sáng thì chịu không nổi nữa, vào toilet ói sạch trơn, cái bụng lại trống không, lúc đó mới ngủ được.

Giấc ngủ của Tony đêm ấy không sâu, chập chờn và có nhiều tiếc nuối...

chuyện
chuyện
Tony
đi **dù** lịch
dù lịch

Hồi hằng Phượng Tím mới mở, Tony tuyển được hai đứa nhân viên, một đứa làm bán thời gian, đứa kia là sinh viên thực tập. Vì công ty nhỏ nên mình làm sếp cũng chỉ chạy chiếc Wave alpha màu đỏ chói chang, có lần đi nhậu về cầu Thị Nghè té trầy xước hết. Đâu có tiền nên rào mây tấm ván ép thành cái phòng cho Tony ở trọ phía sau, công ty làm phía trước, có máy lạnh nhưng không dám bật, nóng muối chết.

Một buổi sáng, thằng bán thời gian vào làm và nghe điện thoại. Đâu dây bên kia muốn gấp Tony để bàn thảo một cái

hợp đồng, nó nói: “Dạ chút chị gọi lại chứ Tony đang ngủ nướng giờ chưa dậy”. Trời ơi, mình nằm trong phòng mà muốn ra dz&ong nó một cái quá, vì đang ở trần mặc quần đùi và chưa đánh răng rửa mặt chứ không thì toi mày rồi. Sau đó thì mình ra dặn là bữa sau ai gọi, thì phải: “Good morning, may I help you” trước, sau đó nói khéo là Tony đi ra ngoài, vui lòng để lại tin nhắn. Bữa sau ba Tony dưới quê lên thăm, ở bến xe miền Đông, gọi điện ra đón. Tony cũng đang ngủ. Nó nghe điện thoại cũng nói khéo là: “Good morning, what can I do for you sir? A, Mr. Tony? Yes yes no no...”. Nói xong ba Tony ú ớ sợ hãi cúp máy liền vì nghĩ gọi nhầm vào đại sứ quán Mĩ (ông có biết tiếng Anh chút chút).

Ông lấy giấy ra, cẩn thận bấm số gọi lại, nói: “Alo. Bác muốn gặp thằng Tèo, nó lên Sài Gòn biến thành Tony đó, bác muốn gặp nó nói chuyện chút. Nó đang đâu, bác là...” Chưa kịp nói thì bị nó mắng sa sả: “Yêu cầu anh tôn trọng nội qui công ty chúng tôi, anh hãy để lại tin nhắn, chứ anh đừng nên hỏi về việc Tony đang làm gì nhé. Tony không cho nói đâu. Anh thông cảm”. Nói rồi nó cúp máy và ghi vào sổ note: “Ngày... tháng... một khách hàng nam goi, yêu cầu gặp Tony, còn nói xúc phạm Tony là thằng Tèo nữa, mà lúc đó Tony đang ngủ nướng nên em kiên quyết không cho gặp và đã nói khéo với khách hàng là Tony đi vắng”. Cuối tuần đọc cái báo cáo tuần của nó mà muốn đánh cho nó chết tươi.

2. Một buổi sáng nọ, khi ánh bình minh vừa ló dạng, những tia nắng đầu tiên của một ngày mới xỏ xiên vào căn phòng Tony đang ngủ làm anh ấy bừng giấc. Anh ấy đã dậy

rồi, nhưng hai chân vẫn đang gác lên tường và chưa muốn ngồi dậy, trong đầu suy nghĩ là nên ăn sáng trước hay đánh răng trước rồi mới ăn sáng. Suy nghĩ mãi cả tiếng đồng hồ vẫn chưa xong việc hệ trọng này thì nghe tiếng lạo xao bước chân của hai cậu nhân viên vào làm. Tony nghe ngóng thử chúng nó nói gì. Một thằng bảo: "Chắc ổng còn ngủ nướng chưa dậy". Thằng kia nói: "Chắc đi ăn sáng rồi ấy chứ đâu thấy đôi dép đâu". "À, mà sao em thấy sếp mấy công ty khác hay đi nước ngoài công tác, mà sếp mình mấy tháng nay kể từ lúc em vào làm tới giờ chả thấy đi đâu". Thằng kia phụ họa: "Ừa sao lạ quá nhỉ, chả thấy đi đâu. Hay là ổng hổng có tiền". Thằng kia cãi: "Ổng là sếp mà sao không có tiền mậy"...

Mình nằm nghe hai thằng nói qua nói lại mà lòng buồn vô hạn. Rồi tao sẽ cho chúng bay biết tay. Nhưng giờ thì đi đâu? Quyến hộ chiếu còn mới cáu cạnh nhưng sắp hết hạn. Mà tiền đâu mà đi? Không đi thì bọn nhân viên nó khinh ra mặt, cứ châm châm cái mặt ở công ty mãi ám chung nó không được lên mạng chơi game hay chat với Thủ ngọc Mắt nâu hay đọc tin nhảm nhí. Cuối cùng Tony cũng đặt được một tour du lịch đi ngoại quốc, đi chơi chứ chả có công sự gì, nhưng giả bộ nói đi công tác.

Tin đồn Tony đi công tác ngoại quốc làm chộn rộn cả công ty. Hai đứa nhân viên làm gì cũng khoe, gọi điện thoại pháp phổi với khách hàng: "Anh ơi, chị ơi fax hợp đồng lại liền cho bên em ký đi chứ không là ánh đi ngoại quốc, không ai ký à nha". Trên bảng treo tường tại nó ghi chi chít lịch làm việc, nhưng cũng chỉ có một nội dung là: "Ngày... tháng... Tony đi công tác ngoại quốc". Ngày Tony đi, bọn nó náo loạn cả lên.

Đứa thì mang đến áo len, áo ấm, khăn quấn cổ, đứa thì đem thuốc ỉa chảy đau bụng nói anh coi chừng ăn đồ Tây hỏng quen, chộp ruột ỉa chảy chết à. Tony đi có ba ngày nhưng tựi nó “chuỳnh bay” (tức chuẩn bị - đang kể tự nhiên muốn chém tiếng Tàu vô khoe mọi người là mình biết nhiều ngoại ngữ) đến ba cái vali nặng trịch, mở ra mới thấy ôi thôi đủ quần áo tắm các thể loại cho tắm bể, tắm hồ bơi nước ngọt nước mặn, lướt sóng lướt bè... rồi thời trang thu đông, xuân hè, công sở, dạ hội... Dồn vào cả ba cái vali to đùng.

Tony đòi đi taxi mà tựi nó không cho, nói để em chở anh đi bằng xe máy cho đỡ tốn tiền, công ty mới mở mà anh. Đi một đoạn thấy tựi nó vun vút hướng Nguyễn Văn Trỗi, Tony bảo tựi mà chở tao đi đâu đấy. Bọn nó nói lên thằng sân bay luôn đi anh, tựi em sẽ vẫy vẫy anh giống tiên Việt Kiều vậy đó, rùi anh xoa đầu dặn dò tựi em ở nhà mạnh khỏe, chăm chỉ rồi anh gửi đồ la Mī và dầu gió xanh về cho tựi em. Tụi em sẽ đứng ngoài nhìn vô miết khi nào anh lên cầu thang để ra máy bay thì thôi.

Tony nói: “Mấy đứa ngừng lại. Anh đi Campuchia mà, nên chở anh lên khu Đề Thám để bắt xe buýt qua bến”. Hai đứa đồng thanh á lên một tiếng và một trong hai đứa bất tỉnh nhân sự (thằng này tiên sử bị máu loãng), khiến mọi người xúm lại giật lung quẩn giật tóc mai một hồi nó mới tỉnh lại. Câu nói đầu tiên của nó sau khi tỉnh dậy là: “Tony à, sao anh làm tụi em... hụt hắng vậy?”

---

chuyện
Tony
đi uống **café**

Trần Văn

Cách đây 7-8 năm, một bác khách hàng lớn ở một tỉnh nọ vào Sài Gòn công tác. Trước đó, Tony ra thăm và với trình độ “thảo mai”, tức “nịnh” đạt mức thượng thừa, Tony làm bác ấy ngây ngây dại dại vì sướng. Nịnh là phải để người khác sướng, nhưng phải đầy kĩ thuật để không bị phô. Thế là trước khi bay, bác ấy điện thoại kêu Tony: “Mày cho tài xế đánh con xe ra đón, nhớ đi sớm vì anh đi hạng thương gia. Nhớ đúng giờ, anh nhắc lại này, hạng thương gia đấy nhé”. Tony: “Vâng, hạng thương gia thì em có ước mơ cả đời cũng không dám bước lên, nhất bác.

Em tự hào về bác”. Bác ấy trong lòng hoan hỉ, liên tiếp cười rú lên từng hồi, vang rền cả sóng điện thoại.

Lúc đón được bác ấy thì sự cố xảy ra. Cậu tài xế gọi điện bảo là ổng đuổi em về anh à. Ông bảo xe KIA ổng không ngồi được, kêu em về (hồi đó hằng Phượng Tím có chiếc KIA Caren). Bác ấy gọi Tony mắng sa sả: “Mày nghĩ sao mà đón anh với con KIA” rồi cúp máy cái rụp. Nghe đồn bác gọi ngay cho thằng X, thằng Y, thằng Z để đánh con Mèc hay con Cam rì ra đón. Toàn là các nhà cung cấp nên bác ấy nghĩ mình là người mua, là chiếu trên nên “gọi phát ra ngay”. Nhưng bữa đó xui, thằng X tắt máy ngoài vùng phủ sóng, thằng Y xe đang đi công tác, thằng Z chắc đang tắm gội gì đó máy reng hoài không bắt. Đâu 30 phút sau, bác ấy gọi lại Tony: “Thôi mày cho xe qua đón đi, KIA cũng được”. Tony nói ngay: “Em rất tiếc bác ơi, tưởng bác không đi nên em cho đi bảo trì rồi, hai tiếng nữa mới xong, giờ sao bác nhỉ? Em phải làm sao?” Bác ấy giận dữ: “Trăng sao gì, giờ tao phải đi taxi về khách sạn thôi, chứ ngồi đây hai tiếng có mà chết à?”

Hôm sau mình đi café với bác ấy. Gặp một chủ doanh nghiệp khác cùng ngành, cũng vừa vào Sài Gòn công tác, săn café luôn. Anh này nhìn mình đầy vẻ khinh khỉnh. Vì Tony còn nhỏ quá, ăn mặc tầm thường, chỉ có gương mặt thì tương đối thanh tú.

“Chào anh, nhà anh ở đâu ấy nhỉ?” – Tony đón đá làm quen. “Biệt thự Hồ Ba Bể” – Anh đáp, không chủ ngữ vị ngữ gì, chắc quên ngữ pháp tiếng Việt.

Câu đầu tiên anh ấy hỏi lại mình là: “Thế chú mày nhả cửa ở đâu, có ở Phú Mĩ Hưng không? Sài Gòn mà không Phú Mĩ Hưng thì vứt”. Mình nghĩ đến cái chung cư bé nhỏ của mình, nên mếu máo hỏi lại: “Theo anh, em nên vứt đi đâu”? Anh ấy phì cười: “Ối thằng này trả lời buồn cười nhưng cũng là đứa khá”.

Chuyện trò một chút thì anh ấy hỏi: “Thế chú mày có biết chơi gôn không, trong này thấy chả ai biết chơi gôn, chán thế không biết, chắc mai lại phải về, một ngày anh không đi nghe hoà nhạc hay đi đánh gôn là không chịu được”. Anh vừa nói vừa móc cứt mũi trét vào gầm bàn. Minh chỉnh ngay vì mình vốn khá ngoại ngữ: “Ý anh nói golf hả? Góp-phù, anh phát âm theo em, góp-phù, không phải gôn, phù đọc nhẹ thôi”.

Anh ấy, ngoại ngữ là thế yếu nên xiù xuống, ngoan ngoãn phát âm theo như một cậu học trò. Thấy đỗi phương choáng nhẹ, Tony bèn nói: “Dạ, cái đấy lâu rồi em không chơi nữa anh à, bây giờ mấy đứa cháu của em nó chơi, anh muốn chơi không thì em bảo nó qua đón anh đi”. Anh ta tái mặt lại, nhưng cũng vớt vát: “Thế bây giờ đằng ấy... chơi... gì?”

“À, thưa anh, bây giờ chúng em chơi Boomerang, phát âm theo em, búm-mơ-răng”. Anh ấy vội phát âm theo, búm-mơ-zăng, môi răng rung bần bật vì sợ sai. Tony: “Anh vui lòng phát âm cho đúng, răng không phải zăng”. “Thế cái đó thế nào, anh chơi được không?”. Anh ấy hỏi, nước mắt bắt đầu lưng tròng. Tony bảo: “Dạ được, nhà anh nếu có ít nhất 200 mét ngang thì chơi được, ném cái này đi, phải có không gian. Molt quý tộc trên thế giới bây giờ. Chứ đi nước ngoài, mình nói đang chơi góp-phù, người ta sẽ khinh cho đấy”.

Anh hoảng hồn, nói: “Anh nhớ rồi, anh nhớ rồi, anh sợ bị khinh lăm. Làm gì để người ta không khinh, anh làm ngay. Thú thật với em cầm cây gậy đánh gôn, à không, góp-phù, anh thấy chả thích, cầm điếu cày hút thuốc lào sướng hơn. Nhưng cứ phải chơi em ạ, anh *khô* lăm”. Rồi anh bật khóc như một đứa trẻ. Vì anh quá *khô*.

Tony nói: “Em sẽ giúp anh làm đại gia quốc tế chứ đại gia Hồ Ba Bể ăn thua gì”. Anh mừng rỡ gạt nước mắt: “Nhớ nhé, giúp anh nhé” rồi chắc lưỡi: “Biệt thự của anh to vật vã, nhưng 200 mét ngang thì không tới”. Tony kết luận: “Vậy khỏi nghĩ đến uống công anh à, anh chỉ chơi được góp-phù thôi, không thì anh nên bán đi, mua chung cư mà ở”. Anh ấy nói ừ ừ, anh về bán ngay nhà biệt thự. Nói đoạn, anh vội lầm bẩm tập phát âm: góp phù, búm mơ zăng, góp răng, búm mơ phù...

Lúc này thì Tony mới quan sát kĩ. Giữa quán café mây lạnh, một anh trung niên ăn mặc bánh bao, với hàm răng vâu (hở) nhẹ, xỉn màu tê-ra-xi-lin của thế hệ cuối 6x, giữa các kẽ răng có chút ít màu đen thuốc lào, khe khẽ tập phát âm tiếng Anh, “răng”, “phù”. Đôi vai nắc rung lên rung xuống theo nhịp 2/4 do vừa khóc xong, ai cũng thấy dễ thương và đáng yêu đến lạ.

-----

chuyện
ÂM NHẠC
chuyện
nghệ nhạc
của Tony

Âm nhạc có vai trò quan trọng đặc biệt ở xã hội chúng ta, nơi số lượng quán karaoke nhiều hơn tất cả các trung tâm thể dục thể thao, thư viện và nhà sách cộng lại. Hiếm có tiệc tùng nào tăng 2 không phải là đi hát karaoke. Năm bắt nhu cầu hát hò đó, trên tivi tràn ngập các cuộc thi âm nhạc, chiếm phần lớn giờ vàng buổi tối.

Ở thành phố còn có cái đi chơi, chứ ở thôn quê ban đêm chẳng biết làm gì ngoài cái tivi. Nó phát gì thì nghe nấy. Nên tối nào, bà con cũng hướng lên màn hình, vui vẻ cười ha hả, rồi thơ ngây lấy điện thoại ra bấm 1900... nhắn tin ủng hộ

thí sinh thi hát hò. Mình từng chứng kiến ở miền Tây, một nhà kia có cô con gái đi xuất khẩu lao động, hai vợ chồng cứ nằm vông kēo kẹt chờ đến bốn chiều là dò số đề, tối nào cũng nằm mơ con ong con bướm và đánh đề, chứ chưa nghe thấy nằm mơ thấy con gái. Rồi đêm nào cũng nhắn tin “dự đoán có bao nhiêu đáp án giống bạn” cho mọi gameshow trên tivi. Cả ngày chả làm gì ngoài hai việc đó, cây cỏ thì héo queo mà cũng chẳng buồn tưới nước. Rồi: “Út, mày viết email nói chị Hai mày gửi về cho ba vài trăm đô coi”. Ai biết những chị Hai bên kia cày muối chết, cực khổ hay đau ốm gì cũng không dám nói, nên bên Việt Nam tưởng đi nước ngoài là hái tiền như hái lá ổi, cần là bảo gửi về. Sau một ngày mưu sinh vất vả, đêm về những chị Hai ấy nước mắt cứ tuôn trào vì thương phận mình, rồi nhớ nhà, nhớ quê, nhớ dòng sông lục bình trôi tím ngọt, nhớ mỗi hoàng hôn bìm bìm lè bạn kêu tha thiết đến nao lòng.

Có những đội quân thăng trận như Hồng Quân Liên Xô vì họ biết cổ vũ tinh thần binh sĩ bằng những lời như: “Trùng trùng quân đi như sóng, lớp lớp đoàn quân kéo về” bài hát về tình yêu cũng nhẹ nhàng và hòa trong tình yêu đất nước. Nếu bạn đi karaoke với một bà giáo sư tiến sĩ nào đó, thường bạn sẽ nghe bà ấy cầm micro hùng hồn với “Dậy mà đi, dậy mà đi, ai chiến thắng không hề chiến bại”. Nghe nhạc hùng hồn như thế mới ăn học thành tài được, chứ nghe “ngày mai em lên xe hoa, mang cả tình anh lên theo xe tang” thì có khi rụng rời chân tay, còn muốn học muốn làm gì nữa, lên lớp 3 thì nghỉ luôn chứ sao lên tới tiến sĩ được.

Lúc học ở nước ngoài, Tony sợ vào quán của người Việt

mặc dù thèm đồ ăn ở đó. Vì vào nghe toàn nhạc buồn rên rỉ i ôi, nhớ nhà lăm, bị ám thị riết nên muốn bỏ học. Có cái bài gì, “Ở bên này nhớ cha nhớ mẹ, may mà thời gian trôi vun vút, không như Sài Gòn, nếu không tôi đã khóc một dòng sông”. Ngồi nghe xong nước mắt cứ chảy dài, trời đông lạnh giá, nước mắt vừa trào ra đã khô cứng trên má, gỡ ra bỏ vô li café nóng thành café đá (rẻ hơn 1 USD).

Vậy phải làm sao? Làm sao để lên dây cót tinh thần? Kinh tế đang suy thoái, nên nghe nhạc hùng hồn để có tinh thần làm ăn. Tony giờ quyết định tạm ngưng coi cải lương tuồng buồn bã. Vì coi khóc hoài. Bữa thương con Lan bữa thương thằng Điệp. Bữa tội nghiệp cô Lụu (hồng phái Mai Thị Lụu). Khóc quá nên hết muốn làm ăn gì. Lúc rảnh rỗi giải trí, Tony sẽ chuyển qua nhạc Hồng Quân Liên Xô hay xem Gangnam Style. Nghe là hưng phấn, lao đi gặp khách hàng, cười nói xôn xao, rồi nếu nó không chịu ký hợp đồng thì lao qua khách khác.

Tony cũng quyết đi nhổ hết tóc bạc và kéo căng da mặt ở thẩm mĩ viện, đi làm răng sứ cho nó lóa sáng bên nha khoa bác sĩ Bảy. Chiều sẽ đi thể thao, có thể là đi đánh golf hay chơi tạt lon với mấy đứa nhỏ trong chung cư.

Ngày mai, sẽ là một Tony đầy năng lượng, phơi phới mười tám đôi mươi, kiêu hãnh bán phân giữa dòng đời xuôi ngược.

---

cách
ngồi xe hơi
kiểu Tony

ĐƯỜNG

Hồi đi thực tập, Tony ở nhà ròng rã cả tuần ngồi bịa ra một cái luận văn, xong đem nộp để rảnh thời gian đi làm. Tony được bạn bè cùng lớp yêu mến, đứa nào cũng hỏi Tony ơi có việc làm chưa, công ty tui cần tuyển một nhân viên thông minh lanh lợi đẹp trai, tui nghĩ đến ông ngay. Đấy, việc ăn ở như bát nước đây nó có lợi nhu vậy đấy.

Nói để biết ơn bạn V.A, bạn T.A. Hồi đó, bạn T.A tiến cử Tony đi làm cho một công ty thủy sản. Bạn ấy phụ trách xuất khẩu tôm sang Nhật, còn Tony thì lo mảng nhập nguyên

liệu thủy sản từ Ấn Độ. Tony thâu đêm suốt sáng ngồi suy nghĩ cách phát triển công ty, vừa mở mắt dậy là nghĩ về công việc, chỉ mong chạy lên công ty để gọi điện bán hàng. Anh sếp cũng bận nên thay vì ngồi chờ cầm tay chỉ việc như các bạn mới ra trường khác, Tony xông xáo, sáng viết ra các việc phải làm hôm nay, tuân tự thực hiện. Hết việc lại nghĩ ra việc mới để làm, nên cảm thấy công việc hết sức thú vị. Đi lên hiệp hội thủy sản VASEP tìm hết danh sách các công ty từ Bắc chí Nam, suốt ngày gọi điện hỏi có mua tôm của Ấn Độ không. Internet hồi đó phải mua thẻ dial up 1260 và 1269, dùng chung với dây điện thoại. Viết mail xong phải để 1 đống trong outbox, rồi mới gửi một lần cho tiết kiệm. Mỗi lần dial up là nó kêu teng teng teng rồi bay cái kèo xuống góc phải màn hình, có biểu tượng hai cái máy tính nhấp nháy, lúc đó email mới gửi và nhận.

6 giờ chiều khi mọi người về hết là Tony đi ăn cơm, xong vô làm tiếp, đêm nào cũng một mình ở văn phòng đến 9-10 giờ. Lên mạng tìm khách mua tôm từ mấy nước khác, tránh phụ thuộc vào khách hàng Nhật hoặc vô website của các doanh nghiệp ở các nước như Bangladesh, Indonesia... để tìm thêm nguồn cung cấp tôm nguyên liệu cho mình. Làm nhiệt tình nên khách hàng và đơn hàng tăng lên đáng kể. Anh sếp thương, sắm cho cái Nokia màu đen có ăng ten dài, và tháng được 300 ngàn tiền mua card. Tiết kiệm tiền cho công ty nên chỉ dùng điện thoại để bàn công việc, còn gọi việc riêng thì toàn gọi kiểu nói nhanh mấy giây không tốn tiền, nói như nạt nộ, kiểu “qua tao chơi”, hay “ăn cơm chưa” rồi cúp máy...

Để kể tiếp, một lần, Tony được bên Ấn Độ cho đi tham quan. Tự nghĩ nếu đi một mình thì uống nên đứng ra tổ chức đưa đâu chục khách, toàn chủ doanh nghiệp chế biến thủy sản cả nước đi cùng. Bữa Tony về quê làm hộ chiếu, đứng giữa làng nói tiếng Anh qua điện thoại với anh Naidu bên Ấn, cả làng bu lại nghe. Đồn thổi rân trời, nói thằng Tèo con bà Hai dạo này nói tiếng Anh như mấy ông Mỹ trên tivi.

Tony cũng mò lên lanh sự quán làm visa, rồi lên phòng vé của Singapore Airlines trả giá khỉ thế để tìm chuyến bay giá rẻ nhất. Tác phong nhoay nhoáy. Xong cái gọi mời mọi người lên Sài Gòn họp đoàn, chuẩn bị đi. Mới 22 tuổi mà đứng phát biểu hướng dẫn mọi người khi đi nước ngoài phải chuẩn bị cái này, chuẩn bị cái kia, trong khi khách toàn là các đại gia đi Mỹ như đi chợ.

Còn nhớ chuyến bay hôm đó là chuyến bay SQ 172 qua Sing vào lúc 4 giờ chiều, ở đêm để nối chuyến sang Chennai lúc 8 giờ tối. Trên máy bay Tony còn bày đặt giải thích cho một em tiếp viên sự khác nhau giữa “transit” và “transfer”. Ai cũng định ninh Tony là hướng dẫn viên chuyên nghiệp. Nhưng thật ra, đó là lần đầu tiên đi máy bay và xuất ngoại.

Dẫn đoàn xong, khi về lại Sài Gòn ai cũng dúi cho 50 hay 100 đô, nhưng mắc cỡ *hở* nhện. Khách ép quá nên cũng đành phải lấy, ngày mai lên công ty nộp lại cho sếp, anh cười ha hả, nói người ta boa là do em đối xử dễ thương với người ta, em lấy đi chứ mắc mớ gì nộp cho công ty. Mừng rơn, bèn rủ bạn T.A lên Nguyễn Thượng Hiền ăn ốc. Còn dư ít tiền, nộp hồ sơ xếp hàng để mua chiếc Wave Alpha 10 triệu, thay thế chiếc cúp cánh én 1 số sau 2 số trước cũ quá.

Đi xe xấu nên cua gái đẹp miết *hèm* được vì tụi nó hối đó
đòi phải có xe Dream.

Tin Tony đã đi ngoại quốc làm bạn bè vui lăm, lâu lâu nhận một cuộc điện thoại hẹn ra cà phê nhở chia sẻ kinh nghiệm. Trong xóm trọ có bạn Ngọc Diệp, nhà khá giả, chuẩn bị đi du học, cũng chạy qua hỏi. Mặc dù chỉ mới có đi Ấn Độ nhưng Tony cũng tích cực tư vấn. Cái Diệp hỏi khi người ta mời mình đi xe ô tô, mình phải đứng ngồi thế nào để thể hiện là đưa sang trọng vậy ông? Tony nói bạn mở cửa xe ra hé n, phải đưa mông vô ngồi trước, rồi mới rút hai chân lên, rồi mới đóng cửa lại. Chú không phải lom khom chui đầu vô đâu nha. Cái Diệp lắng nghe, nuốt từng lời. Vừa sang Úc, ngày đầu tiên áp dụng liền. Đứng xếp hàng chờ xe đến trường, xe vừa tới, cửa vừa mở, cái Diệp liền đưa mông vô ngồi xuống liền, sau đó rút hai chân lên. Ông tài xế hoảng hốt. Mọi người trên xe nhìn cái Diệp với ánh mắt thương cảm.

Cũng lỗi tại Tony. Lẽ ra phải nói là kiểu ngồi ấy chỉ cho xe ô tô con bốn chỗ, không áp dụng cho xe buýt.

---

kiểu Ăn uống Tony

Heo thì phút (healthy foods) là các loại thực phẩm giúp chúng ta khỏe mạnh. Tony đi Tây đi Tàu, gom nhặt trí tuệ của nhiều dân tộc, phỏng vấn những cụ ông cụ bà sống trên trăm tuổi mới rút ra được. Minh ráng bắt chước để sống thọ thọ chút, coi con cháu nó lớn lên ra làm sao, coi thiên nhiên cây cỏ ruộng vườn xanh mát ra sao rồi sau đó, mãi mãi chìm vào cát bụi, như vốn dĩ con người xưa nay vẫn thế.

Các hoàng đế xưa nay ở mọi quốc gia đều ước mơ cháy bỏng là “bắt tử”, “trường thọ” tuy nhiên đều chết sớm vì

bệnh tật, dù quan thái y cho ăn toàn cao lương mĩ vị. Nên những quan niệm cũ về đồ ăn bổ dưỡng cần phải xem lại dưới góc độ khoa học hiện đại.

Các nhóm thức ăn chính là tinh bột, đạm, chất béo, rau củ quả cung cấp chất xơ và vitamin. Chất măc tiên nhất trong các loại trên là đạm. Cũng là nguồn gây bệnh tật nhiều nhất. Đạm càng ít chân càng tốt.

1. Đạm không chân: đậu các loại (xanh, đỏ, phộng, đen, nành...), tàu hũ, đậu phụ, tào phớ. Cá, lươn, trứng, tảo, sữa, phô mai... đều là đạm không chân. Ăn cái này tốt nhất. Nên ăn 3-4 ngày/tuần.
2. Đạm một chân: rong biển, nấm các loại: tốt nhì. Nên ăn 1-2 ngày/tuần
3. Đạm 2 chân: gà, vịt, ngan...: đạm này nên ăn 1 ngày/tuần
4. Đạm 4 chân: heo, bò, dê: nên ăn 1-2 lần/tuần vì khó tiêu.
5. Đạm nhiều chân: cua, tôm: nên ăn 1-2 lần/tháng vì khó tiêu.

Nếu các bạn tuân theo biểu đồ này, các bạn sẽ không bị bệnh Gout, gương mặt sẽ thanh tú, dáng vóc sẽ đẹp đẽ sang trọng, bụng không béo trông xấu xí, mệt mỏi. Mặt đỏ gay gắt, nọng dưới cằm xệ ra, da căng bóng đầy mỡ, ham ăn ngủ x, y hơn lao động học tập... là do có chế độ ăn ngược lại với biểu đồ trên. Đây là quan niệm của người Nhật và người Ý. Họ thích ăn cá, rong biển nên thọ, sống miết, gương mặt ai cũng nho nhỏ xinh xinh. Tuy nhiên việc người già ở Nhật ăn cá voi khiến thế giới lên án, gần đây người trẻ nước này đã bỏ văn hóa này.

Ngày xưa, cả thế giới đều chìm vào trong đói kém. Nên miếng ăn nó quan trọng với nhiều dân tộc. Tuy nhiên, khi kinh tế khá rồi, thì tư tưởng phải khá theo. Phải từ bỏ những cái cũ lạc hậu, chỉ ăn healthy foods thôi.

Cây cỏ có ba nhóm là cây cảnh, cây hoang dã và cây trồng đại trà (dùng hạt giống và kỹ thuật để trồng qui mô lớn). Chỉ ăn cái thứ ba. Đừng có mấy chậu hoa trồng cho đẹp nhà cửa đường phố xóm làng cũng nhổ lên ăn, mấy cây trong rừng trồng cũng chặt, phải để nó sống để tạo oxy cho mình thở và cân bằng sinh thái, con cháu mình có chỗ sống bền vững.

Thú vật cũng ba nhóm. Thú cưng làm kiểng trong nhà như chó mèo khỉ..., mình thường đặt cho nó cái tên. Thú hoang dã như rắn rùa hổ báo voi trên rừng, tự sinh tự diệt. Đừng bắt ăn thịt con này, đánh bẫy con kia, khiến tự nhiên bị mất một mắc xích trong chuỗi thức ăn, dẫn đến tuyệt diệt cả một chủng loại. Và thú nuôi dưới dạng nông trại, như gà, bò, heo... là nguồn thực phẩm, mình bơm tinh ấp trứng, muốn cho sinh sản cỡ nào cũng được. Cũng chỉ được ăn cái thứ ba. Nếu ba ba, cá sấu, le le... trong tự nhiên thì không ăn, phải bảo tồn. Nhưng nếu họ nuôi thành nông trại thì O.K.

Cách chế biến của người châu Á cũng có vấn đề. Vì khi giết thịt, người châu Á hay cắt tiết, cho máu chảy từ từ rồi con vật chết vì mất máu, vì chúng ta ăn luôn cái máu đó dưới dạng "huyết". Việc gây đau đớn một con vật như vậy, bên Tây có "súc quyền" tức quyền gia súc, không được hành hạ động vật, vì nó cũng có thần kinh, cũng đau đớn khi bị thương. Nhưng thôi mình nhìn ở góc độ khoa học đi, thường thì khi đau đớn kéo dài, con vật sẽ tiết ra chất

độc để thần kinh nó dịu hơn. IQ thấp lè tè như gà, heo, bò... khi mình làm thịt đồng loại của nó, nó vẫn nhởn nhơ ăn thóc, gặm cỏ, nhưng nó vẫn biết đau khi mình giết. Còn động vật bậc cao hơn như khỉ, mèo, chó, rắn... nó sợ hãi đến cùng cực nếu thấy đồng loại bị giết. Khi sợ hãi cùng cực, cơ thể nó lại tiết ra nhiều chất độc hơn để trấn an. Nên khi mình ăn vào, không tốt cho sức khỏe. Thành phố Ngọc Lâm tỉnh Quảng Tây Trung Quốc là nơi tiêu thụ chó mèo khỉ rắn lớn nhất thế giới, tuổi thọ trung bình của dân cư ở đây chỉ 2/3 so với dân các vùng khác của Trung Quốc, kể cả vùng khắc khổ hơn như Cam Túc, Thanh Hải... dân vẫn sống thọ hơn. Tony có anh bạn thân ở đây tên Zhu, anh Zhu chẳng ăn gì ngoài động vật hoang dã vì anh có tiền. Rắn thì cứ phải cắt tiết để anh nuốt tim, húp máu sống trộn với rượu, mặt gấu luôn có trong tủ lạnh, sâm cầm anh ăn ngày một cặp, thịt hổ thì tháng/lần, con gì anh cũng bắt ngâm rượu... nên nhà anh trên tường nhung nhúc đầu voi sừng trâu, hầm rượu toàn ngâm bào thai hổ, rắn rết chim muông chứ không phải hầm rượu vang sang trọng quý phái như nhà Tony. Anh Zhu trong một lần ăn tiết canh con lợn mường nào đó, con sán thoát ra thành ruột, chui lên não. Anh qua tận Mĩ để mổ nhưng cũng không được, cứ mổ là nó trốn mất. Anh mài sừng tê giác uống miết mà bệnh càng nặng hơn, anh không ngờ trong sừng tê giác, người Nam Phi đã tiêm thuốc độc vào để hạn chế săn bắn. Cách đây mấy tháng, anh ấy đã “sự quang”* (nghĩa là tử vong, tự

* Từ “tử vong” đọc theo thổ ngữ vùng Quảng Tây Trung Quốc nghe vừa tựa “sự quang” trong tiếng Việt.

nhiên tới đoạn này chêm tiếng Tàu vô cho người ta biết mình rành nhiều sinh ngữ).

Trứng vịt/gà rất tốt cho cơ thể, nhưng phải là trứng tươi. Trứng lộn hoàn toàn không mát như nhiều người nghĩ. Con vịt con trong trứng khi mình luộc lên, nước sẽ nóng từ từ, con vịt con bên trong tưởng là trái đất biến đổi khí hậu, nên ráng thích nghi. Thích nghi một hồi thì hóa ra là bị luộc, nước sôi lên trăm độ. Con vịt con bên trong chết, nhưng đậm của nó không tốt nữa, vì đã bị biến hóa theo hướng đậm xấu. Kiểu con giun xéo lăm cưng oằn, cứ lấy cái đũa xéo nó miết thì nó cũng oằn người lên một cái rồi mới chết.

Cho nên các loại tiết canh, huyết tương, bào thai các loại như hà nầm rắn, trứng lộn, sừng tê giác, hổ báo, thịt chó mèo khỉ vượn, chim muông hoang dã... không tốt chút nào. Rượu ngâm động vật mình cũng từ chối nhé, chỉ rượu hoa quả thì uống vài ba li, nói xin lỗi, tôi chỉ dùng heo-thì phút (healthy foods). Bia chỉ uống bia xịn, tùy theo cảm hứng, uống mà phải lái xe thì một li nhỏ. Còn bữa nào ngủ lại hoặc đi chơi xa tiệc tùng với bạn bè cơ quan thì túy lúy luôn cho đời nó hưng phấn, miễn là có chỗ ngủ an toàn, không lái xe có thể gây hại người khác. Ai ép mình, giận mình kệ họ chứ, “heo” (health) là của mình, mình phải giữ, lúc mình bệnh, mình “sự quang” họ cũng tới chia buồn với cái vòng hoa “thành kính phân ưu” là cùng chứ gì. Nên chả cần cả nể mà phải hạ mình xuống tham gia vào các hủ tục lạc hậu như ăn tiết canh, thịt chó mèo, động vật hoang dã, uống rượu ngâm động vật cho vui lòng họ.

Người Tàu cũng có món gà đi bộ. Con gà sẽ bị cột chặt đặt trên cái chảo nóng, dưới này đốt lửa. Nó thấy nóng, co một chân lên. Rồi thả chân này lên chân kia xuống, cứ thế co lên thả xuống cả trăm lần đến khi ngã gục. Người ta cắt cặp chân đó, hầm thuốc bắc, nói bổ dưỡng. Nhưng ăn xong chỉ thấy ngày càng ốm yếu. Người Hàn thì bắt con bạch tuộc sống chấm sốt rồi bỏ vào miệng, con bạch tuộc sẽ bám vào thành cổ, tạo cảm giác thú vị cho người ưa cảm giác mạnh, với điều kiện là răng phải chắc khỏe, nhai nuốt phải thật nhanh. Tony có anh bạn tên Kim, một lần anh ăn bạch tuộc sống ở một nhà hàng Seoul, tốc độ nuốt không bằng khả năng bám dính của con bạch tuộc, anh Kim bị ngạt thở và cũng đã “sự quang”.

Bộ đồ lòng của gà vịt heo... mình cũng không nên ăn nhiều. Vì các loại thực phẩm này đều nuôi dưới dạng nông trại, cho ăn thức ăn tổng hợp, trong đó có nhiều kim loại nặng vẫn còn tồn trữ trong các nội tạng. Nên bộ lòng không còn sạch sẽ và ngon lành như xưa. Chúng ta cũng có thể ăn, nhưng ít lại. Còn tiết canh thì tuyệt đối không, thế giới hiện đại bây giờ sản sinh nhiều chủng virus mới, chưa kể sán lâi các loại trong máu động vật sống, ăn vào chỉ gây hại chứ không có “mát bổ” như người ta vẫn tưởng.

Trong khi đó, hoa quả lại là một nguồn bổ dưỡng đến kỳ diệu của thiên nhiên. Cây xanh nó hay lăm, nó bọc quanh “hạt” tức mầm sống thế hệ sau một lớp thịt quả rất thơm ngon. Trong tự nhiên, khi quả chín rớt xuống, lớp thịt ngọt ngào bọc quanh hạt sẽ là dinh dưỡng cho hạt nẩy mầm, sinh trưởng tốt trong giai đoạn đầu. Đu đủ, bí đỏ, cà chua, dưa

hấu, na... đều có lớp thịt thơm ngon bọc quanh hạt là vì vậy. Mình nên tập trung ăn cái này, lấy hạt ra, gieo xuống, giờ có phân bón rồi nên không lo hạt thiếu dinh dưỡng để nẩy mầm vươn lên.

Vậy nhé, chúng ta cùng nhau ăn healthy food, đạm ít chàm, rau xanh, hoa quả... Trừ lí do tôn giáo phải ăn chay, người bình thường nên ăn uống đầy đủ các nhóm, chỉ ăn chay không cũng không tốt cho sức khỏe. Cố gắng ăn uống lành mạnh, ăn để sống một cuộc đời tươi đẹp, chứ không phải sống để ăn - gấp cái gì cũng há mồm ra. Rồi cơ thể mập béo ú ù, mặt xổ nọng, đi lại nặng nề nhìn ớn quá. Mình cũng phải tập thể dục thể thao thường xuyên để đừng có “sự quang” sớm.

Một tháng nên tổ chức ăn uống “tam thanh” vài ngày. Tam thanh là thức ăn thanh đạm để cơ thể được thanh lọc và gương mặt được thanh tú.

Heo thì phút. Heo thì phút.

o

điền vào dấu **ba chấm**

Ở một ký túc xá nợ, sinh viên hay truyền nhau về câu chuyện cái Lan và bịch bột giặt. Số là chiêu hôm đó, cái Lan đi ra ngoài mua bịch bột giặt rồi về ký túc xá giặt đồ. Tới cổng bảo vệ ký túc xá thì anh bô đến thăm rủ đi chơi, nên cái Lan gửi bịch bột giặt cho anh bảo vệ rồi leo lên xe đi. Anh bảo vệ do không coi ngó nên người khác lén vào lấy mất. Cái Lan vê tiếc tiền, tức khóc và bắt anh bảo vệ đên mấy chục ngàn để cô mua bịch bột giặt mới. Ngày hôm sau, trên trường đồn ầm ĩ với nhau là cái Lan, quê Sơn La, ở phòng A217 ký túc, vừa có thai. Tụi mày biết tác giả cái thai

là ai không, chính là anh bảo vệ đấy. Anh bảo vệ không chịu thừa nhận nên cái Lan nó khóc đòi anh đèn mấy chục ngàn.

Sinh viên là trí thức, mà còn hiếu kỳ và tò mò vậy huống hồ chi dân thường, càng rảnh rang thì càng nhiều chuyện lăm. Ở quê thì nói chung tò mò hơn thị thành, nhưng rồi người ở thị thành cũng không quên thói quen này nên cũng tò mò, hình thành mảnh đất màu mỡ cho các tờ báo lá cải. Người nổi tiếng thì càng bị tò mò chuyện đời tư. Nói chuyện một hồi thì ai cũng quen ca sĩ này diễn viên kia. Và ai cũng khẳng định là có quen biết hay tận mắt thấy, tận tai nghe, để tăng phần thuyết phục. Lúc Tony còn đi học đại học, ở trọ chung với nhiều bạn. Nửa đêm cả nhà trọ xôn xao, đánh thức nhau dậy, ra cầu Sài Gòn coi vì có người nhảy cầu tự tử. Thế là cả nhà trọ đi hết, Tony bị bắt đi coi xe máy giùm, để mọi người lên lan can cầu quan sát cho dễ. Trời thì khuya, tối 2-3 giờ sáng rồi mà hàng trăm người vẫn cứ nhìn chăm chăm xuống dòng nước trong khi đội cứu hộ thì tất bật. Tony nói thôi về nha, mai tao đi thi thì bị tụi nó chửi dữ dội, nói phải ở lại coi cho biết chứ, thi thi cái gì, thi lại cũng được. Hiếu kỳ tức là “ưa thích sự kỳ lạ”, vốn nằm trong gene của nhiều người, hầu như không thể bỏ được.

Ở một làng quê nọ, đêm đến, hai vợ chồng nhà X to tiếng trị tội thằng con, thằng con quì gối không được nói, cửa thì đóng ném thì hàng xóm bỗn bô ngủ bu quanh nhà, miệng mồm im thin thít để lắng nghe và thấu hiểu. Khổ là tiếng được tiếng mất, do lúc đó các đương sự tự nhiên nói nhỏ lại. Dám động ghé tai sát vách, ráng lắng nghe nhưng chẳng rõ gì cả, có nhiều dấu ba chấm trong một câu nói. Thế là đám

đóng bên ngoài tự động điền vào chỗ trống đó, tùy theo khả năng sáng tạo.

Cả làng suốt đêm trằn trọc không ngủ, chỉ mong tinh sương sớm mai ra chợ kể nhau nghe. Đâu trưa trưa bà vợ nhà X. đi chợ, gặp ai cũng nghe nói kiểu sáng nay vẫn dậy đi chợ được à, hay mua thịt cho nó ăn làm chi em ơi, đàn ông nó vậy đó em, em có hầu hạ cho lăm thì nó cũng có bồ khác thôi. Chị vợ nghe xong không biết là chuyện nhà mình, tưởng chị hàng thịt có tâm sự nên nước mắt lưng tròng vì thương chị ấy. Đi về, quăng miếng thịt xuống bếp, lên nhà trên ngay để kể cho chồng nghe rằng chị bán thịt chợ mình vừa bị chồng bỏ tội lầm anh à. Anh chồng liền gọi bạn bè qua làm xi rượu làng Văn để thảo luận để tài khoa học cắp thôn: “Vì sao mấy cô hàng thịt hay bị chồng bỏ”.

Xưa Tony có một anh tài xế rất vui vẻ. Bữa đó đường khá đông nhưng anh không tập trung lái gì cả, chỉ nhìn ra cái gương chiếu hậu bên phải. Thấy anh nhìn hoài nên Tony cũng nhìn theo, thì thấy hai thanh niên đang đi xe máy, vừa đi vừa chỉ chỏ bàn tán về cái xe của Tony. Nó chạy theo khá dài nên Tony nghĩ chắc là sợ nó bẻ gương hay gì đó nên anh ấy đề phòng. Ai ngờ lúc đèn đỏ ngừng lại, thấy anh tài xế hạ kính xuống, thò đầu ra nói: “Xe này bảy tỉ chứ không phải hai tỉ đâu Phúc ơi, Minh nó nói đúng đó”. Tony hỏi ủa chuyện gì vậy, anh quen tụi nó hả? Anh nói đâu có, tại tui nhìn qua gương, thấy hai đứa nhép miệng nói qua nói lại về đề tài cái xe mình, tui hiểu hết. Thằng lái tên Phúc, thằng sau tên Minh, tụi nó nói đúng hết các chi tiết, chỉ trừ cái giá xe nên tui lật đật đính chính.

chuyện
chuyện
nàng
anh **Khổm**
Khom
Khổm

Tony có anh bạn thân người Thái Lan tên Khổm, chủ một nhà máy phân bón ở ngoại ô Bangkok. Nói là bạn chứ anh cũng già rồi, có ba đứa con cưng trạc tuổi Tony. Làm ăn rồi quen.

Trong những năm đầu 90, kinh tế xã hội Thái Lan giống nước mình bây giờ, phần lớn học sinh thi vào kinh tế, tài chính. Hai đứa đầu của anh Khổm cũng vậy, một đứa quản trị, một đứa công nghệ thông tin. Rồi như kịch bản của cái gia đình khá giả, tốt nghiệp xong, một đứa qua Anh, một đứa qua Úc lấy bằng thạc sĩ quản trị. Rồi về nước. May

mà có cái công ty của gia đình, chứ không thì hai đứa này cũng xin việc trôi chết.

Vợ chồng anh Khốm giống nhiều người từ dưới quê đi lên, xây dựng sự nghiệp ở Bangkok xong, muốn con cái có tương lai nên cũng lo cho tụi nó vô toàn trường chuyên lớp chọn, bên Thái gọi là trường tư, tốn tiền ghê lắm. Nhưng sau đó thì chìm lìm, không còn chút dấu ấn gì xứng đáng với sự đầu tư ấy. Đứa nào vô công ty đa quốc gia làm lương 2.000 đô/tháng là tự hào ghê lắm, thời gian còn lại chỉ quan tâm đến áo hiệu quần hiệu, bữa này chõ này sale off, tour du lịch nước kia đang hạ giá rồi tíu tíu nhau đi chơi. Nên kinh tế Thái Lan cứ giãm chân tại chỗ, toàn gia công cho nước ngoài suốt một thời gian dài. Một thế hệ con nhà thành phố khá giả, chẳng có động lực gì phấn đấu, ăn uống có người lo, tài liệu học tập có người cung cấp... nên não bộ mất khả năng tự tìm kiếm thông tin. Vô công ty làm bị các đồng nghiệp coi thường, trề môi nói tụi mà vô được công ty này là nhờ cha nhờ mẹ. Vì không tự mình kiếm sống nên không có trải nghiệm, lúc họp công ty tụi nó đứng lên phát biểu nghe không thu hút gì. Mặc dù hai đứa con anh Khốm cũng hòa đồng và lễ phép, nhưng nói chung làng nhàng, tẻ nhạt.

Đến cậu út, anh Khốm thay đổi hướng nghiệp. Cho nó học kĩ thuật trước, sau này học quản trị để trở thành nhà kĩ trị, vì đứa út này biết vượt sướng. Anh thuyết phục nó học nông lâm. Nó đâu tiên không chịu, nói dơ đáy đất cát. Nhưng sau một năm, nó tự nhiên đam mê. Anh nói giống như con người có nguồn gốc động vật nên trở về với đất

cát là thấy khoái. Tốt nghiệp xong, nó sang California làm thạc sĩ. Anh nói, trường Fresno State sang tuyển, nhận hết cả lớp nó, cho học bổng hết, trừ mấy đứa dốt tiếng Anh. Qua được ba tháng là tự nó bắt đầu để dành được tiền, đi phụ thầy cô, đi hái nho hái táo, nuôi giấm hay làm hương dẫn viên cho khách Tháitham quan công viên Yosemite gần đó. Trường Fresno này Tony cũng từng đến. Ôi nhìn cơ ngơi của nó mà mê, nằm giữa những cánh đồng nho bạt ngàn. Các tổ chức quốc tế như FAO (tổ chức Lương nông thế giới), FDA (tổ chức Quản lý an toàn thực phẩm), các tập đoàn như Monsanto, Bayer, Dow Chemical, Syngenta, BASF... đến đặt cọc trước, giành giật sinh viên, thấy bắt mệt. Cậu Út được FDA tuyển, đưa đi đào tạo thêm rồi về phụ trách FDA Thái Lan, chuyên kiểm nghiệm các lô hàng trái cây xuất khẩu. Nhờ một thế hệ những người Thái trẻ giỏi giang như vầy, mà trái cây Thái đi vô được hầu hết mọi siêu thị trên thế giới. Riêng xuất khẩu cho Trung Quốc hoa quả nhiệt đới như sầu riêng, chôm chôm, măng cụt... cũng đem lại cho nông dân Thái sự giàu có tột bậc. Thế hệ cậu Út còn chọn các ngành kĩ thuật như hóa chất, cơ khí, máy móc, xe hơi, điện tử... mặc dù học kĩ thuật nhưng đứa nào đứa nấy tiếng Anh giỏi nên vô máy hàng nước ngoài làm hết. Đâu 5-10 năm là có thể ra riêng tự sản xuất một cái gì đó *Made in Thailand*, nhờ tiếng Anh giỏi nên ra tiếp thị với thế giới bên ngoài, người ta mua ào ào. Cá thế giới ớn hàng Trung Quốc quá, tìm miết mới có hàng của một nước có giá cả cao hơn Trung Quốc một chút mà chất lượng hơn hẳn, đó là hàng

Thái. Thế hệ cậu Út góp phần xây dựng nền công nghiệp sản xuất Thái Lan hùng mạnh, số 1 Đông Nam Á và thứ 10 thế giới về sản xuất xe hơi, tốp 5 thế giới về điện tử, đồ gia dụng, máy tính đồ chơi... Du lịch cũng mạnh, nông nghiệp cũng mạnh, giờ công nghiệp cũng mạnh nữa thì dân Thái ngày càng giàu có, sung túc.

Cậu Út nói, bạn bè của em nhìn lại 10 năm ra trường đều thành đạt cả. Đứa được giữ lại làm giảng viên, đứa làm việc cho mấy tổ chức quốc tế, đứa tự mua đất trồng trọt chăn nuôi, CHO VIỆC cả trăm lao động. Đứa nào cũng triệu phú đô la trở lên, đời sống hết sức phong lưu vì có một tuổi trẻ học như điên, làm như điên, chấp nhận lấm lem dâu mồ trong các nhà máy. Chứ không có sức dài vai rộng mà mặc quần tây đóng thùng, ôm cái laptop ngồi quán café Starbucks ở Bangkok chat chit chờ ngân hàng này, công ty kia tuyển thì vác đơn đến XIN VIỆC. Chả có cái nghề gì ngoài cái bằng cấp gọi là *quản truy kinh danh* (cách nói vui của sinh viên quản trị kinh doanh).

Tự nhiên ngồi nghĩ, nếu bây giờ mà 18 tuổi, Tony sẽ chọn kĩ thuật như nông nghiệp, thủy sản, hóa công nghệ, sinh công nghệ, máy móc điện đóm... để học ngay. Rồi *màn* tiếng Anh thiệt giỏi để làm cái MBA ở nước ngoài. Kinh tế không khó, nắm phương pháp và chăm đọc sách, chăm tự học là O.K. Học kĩ thuật trước, kinh tế sau thì dễ hơn 22-23 tuổi mới ôn lại Toán, Lý, Hóa để thi Kĩ thuật.

Trở thành một nhà kĩ trị vẫn có gì đó thú vị hơn. Quan điểm riêng của Tony là như vậy.

Nếu bây giờ mà Tony 18 tuổi. Ồi chà chà, với gương mặt thanh tú như vậy, có khi lại đi đóng phim ca nhạc làm nên làn sóng T-Pop, cạnh tranh với K-Pop của Hàn Quốc cũng nên.

18 tuổi, 18 tuổi...

Bc

Phần ba

Boarding

Lồng Ngự Hồng Ngự mang tên em tên em

Một buổi sáng ở Bến Lức Long An.

Như mọi ngày, chị Lành (quê Hồng Ngự) ròng rã đi bộ cả chục cây số để bán vé số, gặp ai cũng mời cũng chào, nụ cười đôn hậu. Sáng đó, chị gặp anh Tuấn, làm nghề chạy xe ba gác đang uống café. Thấy chị tội nghiệp, anh Tuấn mua ủng hộ 20 tờ, nhưng không có tiền trả, nên nói thôi chị cứ giữ giùm, nếu tới chiều mà còn thì đưa cho tui, tui trả tiền cho. Nói rồi anh chạy đi chở hàng, nụ cười sáng loáng. Dưới

---

* Tên một bài hát của nhạc sĩ Tô Thanh Tùng.

miền Tây, người lao động dù nghèo khổ vẫn không quên giúp đỡ những người nghèo giống mình, ăn cái bánh cũng bẻ đôi cho người bên cạnh.

Ở miền Tây, người ta hay cười. Cười hồn nhiên theo kiểu văn hóa Miên Thái, ít chửi bới văng tục nặng lời ghim gút với nhau. Trong suốt hơn 300 năm mở cõi, những cư dân ở đây đã phải biết sống hào sảng nghĩa tình như thế nào để tồn tại, sẵn sàng cho nhau cả công đất, thôi tui già yếu quá rồi, cậu có làm thì qua lấy làm luôn, kiểu vậy. Ranh giới giữa nhà này cách nhà kia con mương hay cây dứ, chứ không rào dậu hay lấn từng mét đất.

Nhưng vì tài nguyên phong phú có sẵn, nên có rất nhiều người làm biếng, thích hưởng thụ hơn lao động. Và việc kinh doanh, vé số nên hạn chế ở miền Tây, nó khiến người ta có tâm lí “cầu may, ăn may” hơn là lao động*. Và người ở đây cũng bị đánh giá là ít sâu sắc, kém khoán ăn nói hoa mi. Nhưng suy cho cùng, cái tâm sáng mới là cái đáng trân trọng. Chứ ăn nói sắc sảo khôn ngoan mà chi. Sắc sảo thì có đứa sắc sảo hơn. Khôn ngoan khéo léo thì có đứa khôn khéo hơn. Chỉ có trung thực thì không có tính từ so sánh hơn (Trong tiếng Anh, beautiful thì có more beautiful, the most beautiful nhưng honest [trung thực] thì không có more hay most gì cả).

Cái chiều hôm đó, ông trời có mắt, trong 20 tờ vé số đó có 4 tờ trùng đặc biệt. Và 16 tờ còn lại thì cũng có giải này

---

* Nhiều tỉnh Nam bộ có công ty xổ số kiến thiết, ngày nào cũng có mấy đài xổ.

giải kia... nên tổng trị giá là 6.6 tỉ. Chị Lành dò thúng trúng nên mới gọi anh Tuấn tới quán café hối sáng, kêu: "Trả lại cho tui 200 ngàn tiền anh mua thiếu rồi tui mới đưa 20 tờ vé trúng thưởng cho anh". Anh Tuấn tới, móc túi đưa chị Lành 200 ngàn, nhận 20 tờ. Boa luôn một tờ đặc biệt. Thế là chị Lành có được 1.5 tỉ, còn anh Tuấn thì vẫn còn 5.1 tỉ. Mọi người nói sao chị không giữ lại, im luôn thì anh Tuấn cũng đâu có biết, thậm chí có biết cũng không làm được gì vì số trên vé bao nhiêu thì chỉ có chị Lành biết thôi. Chị Lành trả lời hồn nhiên là: "Hai chục tờ này anh Tuấn nói là mua rồi, tui để riêng, trúng trật gì cũng của anh. Tui chỉ giữ giùm. Tui mà im luôn thì người ta coi tui ra gi".

Tony đọc mẫu tin trên mà cười ra nước mắt. "Coi tui ra gi" à, chị như thế nào thì người ta coi ra như thế ấy chứ. Tony rất thích hành động chị Lành gọi điện đòi cho được 200 ngàn tiền bán thiếu. Dân làm ăn phải vậy. Sòng phẳng để được bền lâu. Và cũng thích cách anh Tuấn tặng lại chị tì rưỡi. Một sự tưởng thưởng rất hào sảng của người phương Nam. Người tốt nên đền đáp lại cho xứng đáng, đừng có tiếc.

Trong lòng Tony, chị Lành xứng đáng với danh hiệu doanh nhân. Câu chuyện của chị xứng đáng được đưa vào giáo khoa thư về giữ chữ tín trong làm ăn.

Chị đã làm rạng danh quê hương Hồng Ngự, ít ra trong các quán café, quán nhậu vỉa hè. Nhìn ảnh chị chụp trên báo, nhìn nụ cười hồn nhiên của chị và anh Tuấn, trong đầu Tony bất chợt vang lên bài hát *Hồng Ngự mang tên em* của nhạc sĩ Tô Thanh Tùng.

“Tôi sẽ về thăm quê hương Hồng Ngự.
Nhìn lúa Tháp Mười vươn lên đầy đồng.
Nhìn dòng Tiền Giang êm ái.
Nhìn cánh chim trời tung bay.
Mà nghe luyến lưu dâng đầy...”

Mỗi độc giả hãy là một chị Lành. Để mình đi đâu, làm gì,
quê hương mình, đất nước mình cũng được thơm lây. Tiếng
“Lành” vang xa.

hào sảng **sảng...**

Nhiều bạn hỏi hào sảng là gì. Vì xưa giờ chưa nghe ai nói. Hào sảng đơn giản là sự cho đi mà không tính toán, là sự buông bỏ để làm lại từ đầu. Hào sảng là không tham lam, không ích kỉ, không cá nhân chủ nghĩa.

Tony có hai người bạn tên là A và B, đều là chủ hai công ty thương mại lớn. Cả hai đều li hôn sau một thời gian chung sống với vợ. Ngày chia tay, mọi thứ với anh A đều chia đôi. Con hai đứa chia mỗi người nuôi một, đưa anh lấy một chiếc vợ một chiếc, cả củ gừng trong tủ lạnh anh cũng bẻ đôi. Những gì không chia đôi được như tivi, tủ lạnh, máy

nước nóng... thì anh qui thóc, định giá bằng giá mua. Cô vợ thì không chịu, nói món đó giá mua năm triệu bây giờ đã là đồ cũ chỉ có hai triệu thôi, cãi nhau ầm ĩ đàm phán tòe loe, cuối cùng cô vợ phải chấp nhận mức ba triệu và trả lại cho anh 1,5 triệu. Nhìn anh gánh ra khỏi nhà linh kinh đồ đặc, lêo đêo với đứa con gái nhỏ, ai trông cũng hết sức thương cảm. Anh làm ăn cũng có tiền, nhưng không phát triển được. Anh kiếm tiền chủ yếu từ chụp giật đơn hàng với đối thủ cạnh tranh. Anh ngồi thở dài miết, nói sao tôi không thành tỉ phú nhỉ? Gương mặt anh khôn thiệt khôn, quắt queo trong cái nắng tháng tư...

Anh B cũng li hôn, để lại hết gia tài cho vợ, bước ra khỏi nhà và đêm đó thuê khách sạn ngủ, bắt đầu lại từ đầu. Sự hào sảng của anh gặp phải sự chỉ trích khủng khiếp từ cha mẹ người thân, bảo là “cái thằng ngu chưa từng có”, “cái đồ u mê, cái đầu chỉ để đội nón”. Anh cười khẩy, vì anh biết vợ cũ của anh vẫn phải tiếp tục nuôi con, và mình là đàn ông đàn ang, phải biết hào sảng buông bỏ. Đến giờ, công ty anh càng ngày càng lớn, khách hàng ngày càng nhiều, đối thủ cạnh tranh cũng nể, anh chia sẻ đơn hàng với họ, họ chia sẻ đơn hàng lại với anh. Khách tới mua hàng, nếu anh hết hàng đó, hoặc không có, anh sẽ giới thiệu qua một đơn vị cung cấp khác. Người ta nợ một món nợ ân tình, trả hoài không hết...

Có hai sức mạnh lớn của một con người. Một là sức mạnh lấy vào, the power of taking. Cố gắng học để có bằng cấp, để có kiến thức thật uyên bác, kiếm tiền thật nhiều, mua cái này cái nọ... từ tay trắng, nhiều người đã có tất cả những gì

họ từng mơ ước, với sức mạnh của sự lấy vào này. Nhưng có một sức mạnh lớn hơn, chính là sự cho đi, the power of giving. Đang trên đỉnh vinh quang, nhiều người sẵn sàng bỏ hết, để về quê hương cuộc sống an nhàn, mà bị người đời chê là dại. Bậc đại trí Nguyễn Bỉnh Khiêm từng viết: “Ta dại ta tìm nơi vắng vẻ. Người khôn người đến chốn lao xao”.

Có hoa hậu nọ đăng quang xong, sau hai năm trả hết nghĩa vụ từ thiện, đi nước ngoài du học, lấy chồng sinh con, từ chối mọi cuộc phỏng vấn hay xuất hiện chốn đông người, sống bình yên với thiên chức của một người phụ nữ như tạo hóa đã ban cho. Tony thật sự nguông mộ, vì cô buông bỏ được những lời tán dương đẹp đẽ, những son phấn nước hoa, những siêu xe, những ánh đèn màu và những xấp đồ lấp lánh, cô đã bỏ được những phù phiếm xa hoa để lấy giá trị bình yên của riêng mình. Đó hẳn là một sức mạnh ghê gớm của người đẳng cấp.

Tony có quen một MC được nhiều người ưa thích. Bạn đang hot nên chạy sô liên tục, xuất hiện ở mọi chương trình đến nhẵn mặt. Khán giả bắt đầu ờn, vì câu nói nào cũng giống câu nói nào. Tony khuyên thôi em nghỉ một thời gian đi, đi du học rồi hai năm sau về, dẫn chương trình bằng tiếng Anh luôn, bạn sợ, nói em ráng khai thác thêm chút tiền nữa. Với bạn, sức mạnh của sự lấy vào quá lớn so với sức mạnh của sự cho đi, nên cuối cùng bạn rơi vào ngõ cụt của sự nghiệp, vì tài năng không có thời gian phục hồi. Một người bạn khác của Tony là giảng viên đại học, anh nhận làm giảng viên, sáng dạy chiều dạy tối dạy, không có thời gian nghỉ ngơi đọc sách nâng cao trình độ, nên có nhiêu đó

nói miết, nói hoài... Rồi anh bị lao lực, đang giảng bài thì bị đột quỵ, phải cấp cứu. Những đồng tiền kia cũng cắp nón ra đi theo hóa đơn dài ngoằng của bệnh viện. Giờ anh nằm ở nhà, chèo queo một mình, rồi luôn miệng giá như, giá như...

Buông bỏ thật sự là rất khó, phải tập luyện mới có. Buông bỏ không có nghĩa là mất, mà là “có chõ trống” để đón nhận cái lớn hơn. Nhưng nhiều người với tư tưởng tiểu nông vụn vặt, sợ “mất cả chì lẫn chài” nên cố bám víu, riết đầu óc càng nhỏ hẹp, sự ích kỉ cá nhân và sự tham lam chế ngự hết tâm trí, u u mê mê, không phân biệt cái gì đúng, cái gì sai.

Là doanh nhân, chúng ta phải tập tính sẵn sàng cho đi, SẴN SÀNG BUÔNG BỎ. Vì được đó, mất mấy hồi. Mất đó, được mấy hồi. Lúc sinh ra, mình trần truồng chẳng có gì. Người đời đeo vàng đeo bạc đeo bằng cấp phẩn son lên người, nhưng khi chết đi, chui vô hòm nằm, cũng chỉ là những mảnh vải trắng quấn quanh thân. Vua chúa ngày xưa chôn theo nào là châu báu bạc vàng nhưng mồ mả của họ chả yên ổn vì cứ bị trộm đào miết.

Cả đời người phẩn đấu, các bạn yên tâm. Cái gì của mình là của mình, cái gì không phải là của mình thì KHÔNG BAO GIỜ GIỮ ĐƯỢC. Ngay cả cái của mình, dâng cấp là mình DÁM buông bỏ hết khi cần để làm lại từ đầu, mình có tài năng, có ý chí, có sức khỏe mà, sợ gì?

Chương trình Áo ấm mùa đông (các bạn trẻ tình nguyện lên vùng cao thu mua nông sản về thành phố bán, lợi nhuận mua áo ấm chuyển lên lại các trường vùng cao) là chương trình tập tính hào sảng cho các bạn trẻ. Nhiều

bạn thấy hay quá, tuần nào cũng kiếm được mấy triệu, nên tách ra, cũng lên miền núi mua đồ về bán y chang, còn nhǎn tin cho Ban tổ chức (BTC) nói: “Bạn rồi nha, không tình nguyện nữa nha”. Thậm chí nhóm nợ, sau khi hoàn thành nhiệm vụ còn kiên quyết không hủy page [trang bán hàng] nói: “Ngu gì, page này nhiều like thế mà, tôi đang bán nhiều đơn hàng lắm”. Tony định dạy cả chục chương trình khác nhau để sau này các bạn làm doanh nhân lớn, xã hội bao la, còn bao nhiêu lĩnh vực làm ăn chứ đâu mỗi cái nông sản. Nhưng mới bài tập một đã vậy rồi, thì làm sao mà các bạn có thể tiếp thu các bài tập khác đây?

Tony òa khóc. Nhớ là mình đã dạy tụi nó từ “hào sảng” cả chục lần rồi mà. Bèn vô từ điển tiếng Việt của Vũ Chất Lượng coi lại hào sảng nghĩa là gì, thấy bác ấy ghi là: “Hào sảng là hành động bị đá lọt xuống hào sâu rồi bị mê sảng”.

---

trở dànđi buôn

Tony vừa ra Hà Nội chơi, thấy ở chợ Phúc Xá người ta bán 200 ngàn đồng một ký cua đồng. Mà con cua bé tẹo. Trong khi đó ở Sài Gòn chỉ có 60 ngàn một ký nhưng không chở ra được vì đi xa là nó chết. Nên các bạn ngoài đó, mình có thể đầu tư nuôi cua. Con cua nó nhạy cảm với thời tiết, mình đầu tư qui mô công nghiệp áp dụng kĩ thuật tiên tiến. Trong miền Nam, sản xuất nông nghiệp thường là nông trại lớn, nên Tony thấy, gà đồi cá ao rau vườn ngoài Bắc nhìn chung ngon hơn, tuy nhiên, giá lại quá đắt so với thu nhập của người dân bình thường ở đây. Với tốc độ

gia tăng dân số, đô thị hóa các làng quê, các khu công nghiệp mọc lên ngày càng nhiều... thì nông sản ở miền Bắc sẽ không đủ cung với cách làm nhỏ lẻ như vậy nữa. Vận chuyển từ miền Nam ra những 2.000 km so với 300 km từ biên giới, do đó hàng nông sản từ Trung Quốc sẽ có giá cạnh tranh hơn. Hôm bữa Tony đi các tỉnh Trung Quốc sát biên giới nước mình là Vân Nam và Quảng Tây, Tony thấy các nông trại khổng lồ trồng đủ thứ rau củ quả nhiệt đới và á nhiệt đới, nuôi cá tầm, cá hồi, cá quả đến gia súc gia cầm, gì họ cũng có, qui mô nông trại lớn nên chi phí sản xuất thấp. Theo nguyên tắc giao thương, nước chảy về chỗ trũng là bình thường nếu chúng ta không tự nâng nền cao lên để nước khỏi tràn vô.

Các bạn đi xa chút, Thái Nguyên, Lai Châu, Lào Cai... lập dự án đầu tư nông nghiệp đi. Có đường cao tốc hết rồi, vận chuyển về Hà Nội hay Hải Phòng sẽ vô cùng nhanh chóng dễ dàng, các bạn ở Hà Nội lên đó làm việc sáng đi chiều về vẫn được. Mùa hè mình lắp máy phun sương, lưới chắn nóng, mùa đông dùng bóng halogen sưởi ấm. Chứ Tony thấy trên phố Hà Thành, dọc một con phố mà thấy cơ man nào là công ty, toàn làm dịch vụ như tư vấn, tài chính, chứng khoán, bất động sản, quảng cáo truyền thông, rồi san sát là các cửa hiệu bán quần áo Trung Quốc, rồi thậm chí bà gánh hàng hoa quả đi ngang qua, Tony liếc nhìn vô cũng thấy táo, lê, lựu, nho, đào, thanh mai... toàn hàng Tàu.

Các bạn nói nông nghiệp bắp bênh, có lúc đổ đống không ai mua, đó là do nông nghiệp mình manh mún, tự phát. Nông nghiệp hiện đại qui mô lớn, mình sẽ tổ chức có bộ phận marketing. Bộ phận này sẽ phải liên hệ với các siêu thị,

các chợ bán sỉ, các thương nhân xuất khẩu, các nhà máy chế biến... cứ dội chợ là họ đem đi trữ đông, làm mứt hay sấy khô liền. Họ tham gia mọi hội chợ triển lãm, nên khách hàng càng ngày càng đông, họ càng mở rộng qui mô sản xuất. Làm nông nghiệp, phải tính toán và cắt cử nhân lực phụ trách đầu ra, sales và marketing. Làm nho nhỏ trước, đi tiếp thị xong rồi mới mở rộng. Ví dụ: nuôi cua qui mô công nghiệp, đội bán hàng sẽ phải cả ngày liên hệ các chợ bán sỉ các tỉnh thành, các nhà hàng lớn để tiếp thị, thậm chí phải biết được nhà máy đông lạnh nơi gần nhất trong trường hợp hàng bị thừa nguồn cung mà cua ngày mồi lớn, mình có thể đông lạnh gửi nhà máy trữ giùm. Hoặc trồng vải cũng vậy, mình có thể gửi cấp đông khi vào mùa vụ chính. Kinh doanh là phải sáng tạo ghê lắm. Mục tiêu cuối cùng của nông nghiệp hiện đại là tự chủ trong nước, hướng đến xuất khẩu ra thế giới tới 200 quốc gia chứ không phải xe tải xếp hàng chờ ở biên giới Lạng Sơn. Muốn xuất khẩu phải có tiêu chuẩn Global G.A.P, HACCP, HALAL, ISO... rồi kiểm dịch, chiếu xạ, chưa nói đến kích cỡ sản phẩm phải đồng nhất chứ không phải trái to trái bé, trái ngọt trái chua... như vậy chỉ có qui mô trang trại chuyên nghiệp mới đáp ứng được.

Còn các bạn muốn khởi nghiệp? Cứ mạnh dạn đi xa. Về quê tổ chức sản xuất kinh doanh. Sợ gì mà không đi? Không bao giờ có việc ngồi gõ máy tính lách cách chat chit với mấy đứa bạn thất nghiệp mà kiếm nhiều tiền cả đâu, trừ đầu óc

---

* Các chứng chỉ do các tổ chức quốc tế cấp để chứng nhận hàng nông sản đạt tiêu chuẩn an toàn thực phẩm để phân phối vào nước họ.

thiên tài như Mark Zuckerberg với Facebook. Mình kém tài hơn thì phù phiếm chi? Nhiều bạn từ nông thôn lên thành phố học, xong ở lại cố bám trụ thành phố lớn trong khi tài năng không có gì đặc biệt, lương cứ mấy triệu đồng một tháng, đổi hết việc này sang việc khác thì cũng chỉ có thêm thu nhập 1-2 triệu đồng. Thủ hỏi chục năm sau các bạn có gì? Tích tiểu thành đại, chín xu đổi lấy một hào, mạnh dạn đi xa làm ăn khởi nghiệp. Như Tony nè, cũng có học hàm học vị chứ không phải không có, nhưng vẫn bỏ đi trồng nấm trông hoa ở tận mấy miệt vườn xa lắc xa lơ, vì thấy thị trường lớn. Nếu nấm trông ra bị ế, Tony vẫn ra ngoài chợ đứng bán, chả sợ ai. Gương mặt thanh tú và đôi tay búp măng (của Tony) sẽ gói rau thoăn thoắt, nụ cười sáng bừng cả góc chợ. Việc mình làm, hơi đâu để ý. Đứa nào nó khinh “dân bán hàng” kiểu “sĩ phu” nhảm nhí, mình ra tay chỉ thẳng vào mặt nó. Nó sẽ sợ hãi ngay.

Tony đọc báo cáo tài chính các công ty tập đoàn, thấy mệt. Có tiền trăm triệu đô la thì hãy đầu tư trung tâm R&D để phát triển công nghệ chớ sao chực đánh quả không vậy? Vẽ vời chi mấy cái dự án viển vông, cổ phiếu cổ đông gì đó rồi người ta lao vô thì úp sọt hết. Nên kinh tế không thể mạnh với dự án chung cư, biệt thự nghỉ dưỡng và mua qua bán lại cổ phiếu.

Phải sản xuất và sản xuất, chưa đủ trình làm ra smartphone như Hàn Quốc thì phải đủ gà vịt để ăn. Chứ 70% dân số nghề nông mà gà cũng nhập, bò cũng nhập, heo cũng nhập, rau củ quả gì cũng nhập. Mình hay nói “phi thương bất phú” nhưng không đúng đâu. Hiểu sai nên nhà

mặt tiền nào cũng “thương” để mà “phú”. Tiểu thương cứ loay hoay mua qua bán lại hàng Tàu. Học sinh giỏi chọn vào kinh tế, ngoại thương, ngân hàng chứ không chịu vô cơ khí, điện tử, hóa chất. Đứa nào ra trường chỉ chực xin việc chứ không chịu mở cái lò rèn, giả dụ, học cơ khí ra, làm cuộc xêng để lên mạng quảng cáo xuất khẩu. Mấy nước ôn đới họ vẫn nhập cuộc xêng để làm vườn và xúc tuyết từ Thái Lan đấy thôi. Lê Quý Đôn nói: “phi công bất phú, phi thương bất hoạt, phi trí bất hưng, phi nông bất ổn”, tức nếu muốn giàu có, phải làm công nghiệp. Nếu muốn ổn định, phải đầu tư nông nghiệp. Muốn hưng thịnh đất nước, phải đầu tư giáo dục. Và muốn xã hội nhộn nhịp, người dân lành lợi, thì phải có giao thương.

“Phi công” nghĩa là “không có công nghiệp”, chứ không phải nghề lái máy bay đâu nha. Các bạn gái trong Câu lạc bộ con Dượng thấy bạn trai làm nghề phi công, nó mê mình một cái thì gật đầu chịu liền. Lấy liền liền cho Tony. Nó khỏe mạnh lắm, ít tốn tiền thuốc thang bệnh tật.

Vui lòng đọc lại bài này một lần nữa. Ông bà mình nói “Cho bạc cho vàng, không ai trả dàng đi buôn”. “Đi buôn” ở đây có nghĩa là “làm ăn, sản xuất”, chứ không phải thương mại. Người châu Á ít trả đường làm ăn cho người khác, vì người ta sợ trả xong, đứa kia giàu có hơn mình. Trừ Tony.

Vì Tony giàu quá.

---

chuyện cái **cối xay**

Nếu như café chúng ta có thể tự rang, tự xay để uống, thì từ hạt cacao làm thành sô-cô-la là quá trình hết sức phức tạp. Người ta phải ủ lên men mất mấy tháng, nên nông dân chẳng có giải pháp nào khác ngoài việc bán nguyên liệu thô. Trong một lần du lịch sang nước ta, hai cậu Tây ba lô nọ phát hiện ra Việt Nam trồng được cây cacao, thế rồi hai cậu quyết định ở lại, mày mò chế biến sô-cô-la thủ công như ở châu Âu thế kỉ trước. Và đặt tên theo vùng trồng, như Bến Tre hay Lâm Đồng... với hàm lượng cacao tinh chất. Giờ thành công lắm, xuất khẩu đi nhiều nước.

Và các bạn trẻ, nếu thất nghiệp, nghiên cứu sản xuất cái này xem sao. Thị trường mênh mông, mấy nước ôn đới như Hàn, Nhật, Âu, Mĩ, Trung Quốc, Nga... trồng cây này đâu có được. Trong khi đó hàng triệu quán café trên khắp hành tinh, người ta vào ra cầm những li ca cao nóng hổi hay đá xay mát lạnh từ sáng tới khuya, tiêu thụ khủng khiếp lắm.

Bạn trẻ, hãy lao vào làm đi, đừng ngồi thở dài. Học ngành gì không quan trọng, ra trường mấy năm rồi xin việc đúng ngành không được thì cứ đi làm theo đam mê của mình, chờ đợi thì đến bao giờ. Nghề chọn người. Thất nghiệp là do mình dở dù tấm bằng là giỏi. Nếu lúc mình ngồi trên ghế nhà trường, mình chăm chỉ học hành, ngoại ngữ tốt, văn hóa sâu, mọi kỹ năng mềm đều thành thạo, tính tình vui vẻ, nhân hậu, nhân văn... thì mặc mớ gì không có việc. Toàn định lí, tiên đê, bảng tuần hoàn, công thức của mấy ông Tây Newton, Darwin, Medeleev, Einstein... phát minh ra mấy trăm năm trước, giờ ngồi nhớ và viết ra y chang, rồi tốt nghiệp khá giỏi nhưng không xin được việc, tiếp tục ép cha mẹ bóp mồm bóp miệng dưới quê gửi lên thành phố nuôi nữa, sao mình ác vậy? Quan điểm của Tony là, nên học càng nhiều càng tốt, Tony khuyến khích mọi người học đại học, rồi cao học, tiến sĩ... nhưng phải tự kiếm việc làm thêm để trang trải chi phí chứ không phải xin tiền cha mẹ. Từ năm hai đại học, Tony đã tự kiếm tiền để ăn học miết đến nghiên cứu sinh rồi. Tony thích học lắm. Học để mà biết làm việc chứ không vì bằng cấp.

Có bạn ngồi đọc những bài như vậy và tặc lưỡi, giá như, giá như, rồi nhẫn tin: "Dương ơi, Dương đã ở đâu trong suốt bốn năm con học đại học?". Có hai người bạn của Tony, từng

nói là: "Bạn tôi chỉ ở Hà Nội, hoặc cùng lăm là vào khu Phú Mĩ Hưng miền Nam". Sau đó năm 2007 sat nghiệp vì chứng khoán, chạy ăn từng bữa. Nghe lời Tony, vượt qua sự kiêu hahn gì đó không rõ của người thủ đô, một bạn về Cà Mau, xin vào phòng xuất khẩu một công ty thủy sản, một bạn về Lâm Hà (Lâm Đồng), xin vào làm kế toán cho nông trường café. Lúc ra đi, bạn bè họp ở café Hàng Mành trê môi khinh bỉ, nói phải đi tha hương cầu thực à, xấu hổ nỗi. Mới có bảy năm thôi, dù cực khổ vất vả chút, nhưng chăm chỉ và có đầu óc nên hai bạn ấy tích lũy mua đất nuôi tôm, trồng bơ,... làm chủ những nông trường nông trại lớn. Hôm bữa nhận thiệp mời sinh nhật, thấy ghi: "Mời Tony đến nhà hàng số... đường Orchard Road, Singapore để dự sinh nhật của bà tôi vào lúc...". Con cái tụi nó đều học trường quốc tế, mùa thu thì cả gia đình kéo nhau đi châu Âu ngắm lá vàng, mùa hè thì vợ cái cần, chồng cái cần cùng nhau đi biển Caribe câu cá, đời sống phong lưu tuyệt đỉnh. Tony nói kẹt tiền là mang lên cho mượn một tỉ liên. Hai bạn còn đem hết bà con ngoài ấy vào, giờ thành những danh gia vọng tộc. Còn đám bạn có cái môi-hay-trê hôm bữa, kiên quyết deo bám năm cửa ô, ngõ nhỏ-phố nhỏ-tâm hồn nhỏ. Cứ sáng sáng ngồi uống nước chè, kẹp hai cái tay vào đùi, hít hà cái nhau chuyện cái trứng hay con gà có trước, chuyện gì cũng biết, cũng nói được... nhưng chỉ có làm thì lại không được. Tối tối tự sướng bên đĩa thịt chó và mấy lá mơ lông, nuốt rượu ừng ực trong tiếng chí chiết chuyện tiền nong của vợ con.

Có tài năng thật sự là phải sáng tạo ra cái mới, phải tạo ra việc làm cho người khác. Hàn Quốc có 50 triệu dân thôi,

mà xe hơi có máy hăng, điện tử có máy hăng, xe máy có máy hăng, mĩ phẩm, hóa dầu, công nghệ... Còn mình tới hơn 90 triệu bộ óc, cũng học ô-mê-ga-tê-công-phi, cũng sin cũng cos, mà có mỗi chiếc xe máy *Made in Vietnam* vẫn phải ngồi mơ. Trong khi ai cũng sở hữu một chiếc xe máy và ngày nào cũng leo lên nó, nhưng toàn nhãn hiệu Honda, Daelim, Susuki, Yamaha, Lifan, Piaggio,... không thấy xe máy hiệu Cây Dừa, Con Vịt. Toàn giành nhau vào ngôi máy trường Ngoại thương Kinh tế Bách khoa, tự hào tôi thi 27 điểm, vào các trường tốp đầu của Việt Nam, có gì đâu mà tự hào? Sao mình được đào tạo làm cử nhân ngoại thương (tức thương mại với ngoại quốc) mà chẳng giúp đất nước tìm kiếm thị trường xuất khẩu gì cả, cứ lo xin vô máy công ty đa quốc gia làm marketing kiếm tháng mấy trăm đô la? Sao mình làm kĩ sư cơ khí điện tử mà năm năm ngồi ghế giảng đường, không có công trình, đê tài gì có thể ứng dụng, cầm cái bằng kĩ sư ấy về nhà nói mẹ cha có quen ai thì xin việc cho con. Rồi xin không được thì ngồi khóc?

Người Nhật phát triển xe máy Honda, sau đó đem qua Hàn Quốc, Đài Loan. Người Hàn, người Đài học theo phát triển ngay với thương hiệu Daelim, SYM... Người Nhật phát minh ra bột ngọt Ajinomoto, sau đó đem qua sản xuất ở Hàn, người Hàn bắt chước tự sản xuất bột ngọt Miwon, người Đài Loan bắt chước sản xuất bột ngọt Vedan.

Khi hăng trà Lipton đặt nhà máy sản xuất ở Srilanka, người Srilanka đã tự mình xây dựng thương hiệu trà Dilmah. Người Philippine tự hào vì có Jolibee, Sanmiguel... lùng lẫy, học tập từ mô hình thức ăn nhanh hay rượu bia của Mĩ. Học tập từ

mô hình của nước ngoài, và xây dựng một nền sản xuất Việt, cái gì mình cũng sản xuất được, cũng *Made in Vietnam* chính là nhiệm vụ của thế hệ trẻ. Xã hội nên có những quí Hành Bổng cho học sinh trường nghề bên cạnh mấy cái quí Học Bổng. Vì sản xuất là cốt lõi của một nền kinh tế hùng cường.

Và phải đi. Đi du lịch, đi du học, đi đó đi đây, đi tinh xa khởi nghiệp. Ngày xưa tụi Tây còn giong buồm băng vải thô sơ đi ra khơi xa, hải trình đầy bất trắc vì không biết sóng gió thế nào, mua bán giao thương qua những con đường tơ lụa. Đến Hội An, bạn sẽ thấy người Hoa, người Nhật, người Hà Lan... đã đến từ mấy trăm năm trước, băng những chiếc thuyền bé tẹo vượt đại dương. Để gia đình, dân tộc họ giàu có. Còn mình cứ ru rú không dám đi đâu, như đám “gà què ăn quần cối xay”, canh me coi có rớt hột thóc nào thì nhặt hột đó. Mà bây giờ, công nghệ xay xát đỉnh cao, dễ gì rớt nhiều như hồi xưa nữa. Đành rằng nó bị què, nó mới kiếm ăn quanh cối thóc, mình lành lặn thể trạng và trí óc, mặc mớ gì suốt ngày cũng quanh quần giành thóc với mấy con gà què tội nghiệp vậy?

Tây Nguyên, Tây Bắc, Tây Nam Bộ... hay còn nhiều cơ hội!

Phải lao ra đồng xa mà bươi đất kiếm ăn, xây dựng những nông trại, những nhà máy mang tên mình. Sống có một cuộc đời thôi, sao chết vô danh vậy?

---

lẽ nào

khổ miết?

Có một bạn gửi email giới thiệu một loại trà lá khô qua (muớp đắng) lên men do bạn ấy sản xuất, nói đã đạt tiêu chuẩn Global G.A.P. Tony ngạc nhiên vì với cơ sở mới thành lập, để đạt tiêu chuẩn thế giới này, không hề đơn giản. Bạn có nhã ý muốn gặp Tony để trình bày sản phẩm rõ hơn. Sáng đó, Tony hẹn đi café với bạn. Bạn đến đúng giờ, chính xác tuyệt đối, nên Tony rất lấy làm nể phục. Tác phong công nghiệp và chuyên nghiệp phải là như vậy.

Bạn kể, tốt nghiệp ngành sinh học, bạn làm giảng viên, sau

đó nghiên cứu ngành dược phẩm ứng dụng từ công nghệ sinh học, nôm na là lấy cây cỏ nước Nam mình chiết xuất ra dược liệu. Những công trình khoa học thay vì bỏ trong ngăn bàn, các bạn đem ra ứng dụng thực tế. Tuy nhiên, phần lớn đều thất bại, vì trời đất vốn công bằng, không thể cho ai đó vừa có tư duy khoa học, vừa có tư duy kinh doanh nhạy bén, vừa có khả năng sản xuất, vừa có thể marketing...

Các bạn đã tập hợp lại, tám con người của đủ mọi lĩnh vực, hùn hạp làm ăn với nhau. Đều là các bạn trẻ khởi nghiệp, nên vốn liếng hùn nhau cứ ngày càng vơi đi theo các chi phí phát sinh không như các bạn dự trù. Sản phẩm ban đầu là rượu vang từ hạt khổ qua thất bại, mặc dù đây là một công trình khoa học đoạt giải rất cao. Không nản chí, các bạn tiếp tục lấy công trình khác ứng dụng sản xuất thực tế, rồi lại thất bại. Cuối cùng, như người xưa hay nói “cánh cửa này đóng, cánh cửa khác lại mở ra”, đó là việc tận dụng thân, rễ, lá của cây trồng này làm nước uống. Nghiên cứu cho thấy, tính dược liệu trong các thành phần bị coi là phế phẩm này lại cao hơn cả ở quả. Thế là các bạn lên ý tưởng mới, cắt thân, lá khổ qua, sấy khô, rồi lên men, tạo trà. Mẻ sản phẩm đầu tiên, thấy không ngon gì cả, mùi cây cỏ hoang dã quá. Thế là các bạn thức đêm ở suốt phòng thí nghiệm cải tiến công thức, thêm vào lá bạc hà để có vị cay ấm, thêm vào lá cỏ ngọt để dịu vị đắng. Sấy khô rồi sấy lạnh, tỉ lệ thế nào để hợp lí nhất... để ra một công thức hoàn hảo.

Sản phẩm mới sau khi cải tiến, niềm vui chưa bao lâu thì các bạn đối mặt với gánh nặng đầu tiên, tiền đâu? Tiền đâu để sản xuất đại trà. Nhiều phương án và tính toán được

thực thi. Ngoài nguyên liệu là khoai qua, lá bạc hà và cỏ ngọt cũng được các bạn tự trồng, vừa giảm chi phí vừa theo dõi chất an toàn nông sản theo qui trình Global G.A.P. Từ việc tìm kiếm máy móc để sấy lạnh, hút chân không, bao bì nhän mác... các bạn ròng rã tìm trong mấy tháng quên ăn quên ngủ, ở đâu bán rẻ nhất là các bạn tìm đến giao dịch. Song song đó, các bạn còn đăng ký với Bộ Y tế để có thể lưu hành sản phẩm như một loại thực phẩm chức năng, và đăng ký giấy chứng nhận Global G.A.P để có thể xuất khẩu. Để có được những dòng chữ này trên sản phẩm là những đêm mất ngủ, những tài liệu hàng trăm trang phải đọc và triển khai, là hàng loạt các qui định nghiêm ngặt phải tuân thủ, kể cả bắt sâu bằng tay...

Sản phẩm Karantina ra đời, đẹp lung linh, sang trọng vô cùng nhưng... không bán được. Tiên đâu quảng bá tiếp thi, vì xưa nay thực phẩm chức năng của nước ngoài thường do các tập đoàn kinh doanh, họ có ngân sách lớn. Các bạn cầm từng hộp trà đến các nhà thuốc chào hàng, sức mua vẫn không khá hơn. Có nhiều người khuyên các bạn bỏ cuộc, vì sản xuất thực phẩm chức năng không dành cho nước nghèo, nước nghèo chỉ nên mua lại thuốc men, thực phẩm chức năng của Mĩ, của châu Âu, của Nhật, của Hàn Quốc... và kinh doanh để kiếm tiền, thế thôi. Mình chỉ nên xuất khẩu nguyên liệu thô qua cho nước ngoài họ làm, rồi nhập lại thành phẩm.

Các bạn không nghĩ vậy. Xoay xở trong những nỗ lực khủng khiếp, mấy chục con người đều là tiến sĩ, thạc sĩ, cử nhân sinh học, đã bỏ chiếc áo blouse trắng, từ phòng thí

nghiệm bước ra ngọn đồi cuốc đất trồng rau. Tranh thủ tiêu chuẩn Global G.A.P, các bạn tiến hành trồng rau sạch, xà lách, bầu bí, dưa leo, cà chua... phủ xanh cả chục hecta đất xung quanh nhà máy, và bán sản phẩm này vào các siêu thị cao cấp, các khách sạn năm sao... để có thể duy trì hoạt động công ty. Vì rau của các bạn hoàn toàn không dùng thuốc bảo vệ thực vật và phân hóa học nên đáp ứng tiêu chuẩn hàng nông sản sạch. Tiền bán rau, các bạn tái đầu tư vào những hộp trà khổ qua, với niềm tin sắt đá là, lẽ nào thực phẩm chức năng chỉ là sân chơi của những nước giàu? Lẽ nào các công trình nghiên cứu khoa học của sinh viên chỉ là những luận án bảo vệ xong và để trong thư viện?

Sản phẩm Karantina của các bạn có gửi Tony dùng. Cảm nhận đầu tiên là vị rất ngon, thơm ngát. Đem tặng các cụ già trong nhà Tony, ai cũng nói là giúp ngủ ngon, hạ đường huyết, thấy khỏe rõ rệt. Đem tặng một anh bạn là doanh nhân bận rộn, anh đem ra pha trà trong mọi cuộc họp với khách hàng, ai cũng khen uống vào sáng khoái, chất lượng cuộc họp cũng từ đó mà hiệu quả hơn.

Đôi lời nhắn gửi T, người bạn khởi nghiệp với món trà lá khổ qua lên men này, bạn cứ yên tâm nhé. Lập nghiệp là quá trình vô cùng khó khăn và gian khổ, đặc biệt là sản xuất thì càng khổ cực hơn. Ngọc càng mài càng sáng.

“Ví phỏng đường đời bằng phẳng cả
Anh hùng hào kiệt có hơn ai?”

Bạn cứ tự tin với sự nghiệp nhà khoa học làm kinh tế của mình, cứ tiếp tục đam mê trà khổ qua của các bạn. Người

Việt sẽ ủng hộ hàng Việt, chắc chắn là như vậy. Các bạn trẻ cứ đam mê nghiên cứu khoa học. Các doanh nghiệp mạnh dạn mua các công trình của các bạn về triển khai thay vì “làm cò”, mua đi bán lại sản phẩm sản xuất từ nước ngoài.

Cứ mạnh dạn khởi nghiệp để tạo thành dân tộc cho việc như người Đức, người Nhật, người Hàn...

Cứ đi, rồi sẽ đến.

Bạn trẻ hãy hướng đến sản xuất mọi sản phẩm thay thế nhập khẩu. Người nước ngoài làm được thì người mình cũng làm được.

Cứ có quyết tâm, cứ có ý chí, cứ mím chặt môi, cứ nắm chặt tay. Thì khổ mấy cũng qua.

Khổ qua, khổ qua...

cô giáo miền **Lục** **·Ngạn**

Vài là tên dân dã của quả lè chi, một trái cây vô cùng đặc biệt. Ở Việt Nam, chỉ có khu vực đồng bằng sông Hồng là trồng có năng suất cao, các vùng khác trồng được nhưng quả rất bé hoặc không ra hoa. Huyện Thanh Hà, huyện Chí Linh tỉnh Hải Dương và huyện Lục Ngạn tỉnh Bắc Giang là ba vùng trồng quả này nhiều nhất và quả lè chi ở đây có mùi vị hết sức độc đáo.

Khi nước ta còn Bắc thuộc, thời nhà Đường, người đẹp Dương Quý Phi rất thích ăn quả này. Cứ mỗi năm, khi quả lè chi vừa ra quả nhỏ, hàng trăm phu đã phải bứng gốc với

bầu đất rất to và khiêng đi, mất cả tháng mới đến được kinh đô Tây An (nay thuộc tỉnh Thiểm Tây Trung Quốc). Trên đường đi, mọi người đã phải che chắn nếu không nó sẽ rụng, và tưới nước để nó vẫn lớn. Đến nơi thì quả lê chi đã chín đỏ, mọng nước và người đẹp họ Dương có thể hái xuống thưởng lâm với Đường Minh Hoàng ở vườn thượng uyển, lâu lâu nàng lén lút mang cho An Lộc Sơn một quả, An Lộc Sơn mừng quá nói hạo a, hạo a...

Lê chi từ đó biến thành tên quốc tế, tiếng Hoa tiếng Anh tiếng Nhật gì cũng phát âm na ná lệ chi. Giống như quả Tu-Rên của Campuchia, nguồn gốc từ đây nên tiếng Anh cũng Durian, tiếng Việt là Sầu Riêng còn tiếng Hoa là Lưu Luyến Quả. Cây lê chi hàng năm chỉ ra hoa một lần, và đồng loạt chín trong khoảng 2-3 tuần, nên việc bảo quản rất khó. Ngoài việc sấy khô thủ công, việc đầu tư nhà máy chế biến vải khó khả thi, vì không thể hoạt động chỉ trong một thời gian ngắn còn quanh năm đóng cửa. Nên quả lê chi, dù thân phận hoàng tộc cao quý, phải chịu cảnh đỗ đống hoặc nông dân để mặc gió lay rụng đầy gốc vườn. Năm nào, cứ được mùa vải, thì nông dân lại nước mắt như mưa. Vì đầu ra hầu như phụ thuộc vào bên kia biên giới, các hậu duệ của Dương Quý Phi lúc ăn ào ào, trái xanh cũng mua, có lúc nối nỗi mụn không ăn nữa, xe chở quả lê chi nối đuôi dài ở cửa khẩu Tân Thanh...

Lúc đó, ở huyện Lục Ngạn nọ, bỗng xuất hiện một cô giáo (nghe giống chuyện cổ tích). Sau khi tốt nghiệp đại học Sư phạm Hà Nội, cô về quê và dạy hóa sinh ở một trường cấp 2. Hàng ngày đi dạy, cứ đến mùa, nhìn thấy những quả vải

đỗ đống bên đường, trong khi học trò của mình, tức con em các nông dân trồng vải lại nghèo xơ xác, cô quyết định phải làm một cái gì đó. Cô tìm tòi lại kiến thức đã học ở giảng đường, ép nước vải ra, hòa với mật ong, lên men để làm rượu, làm giấm. Sản phẩm đầu tay, cô đưa cho bạn bè đồng nghiệp dùng thử, ai cũng khen ngon. Thế rồi cô quyết định đầu tư lớn, mua nhiều thùng chứa vải, vài đỗ đống của bà con được cô mua lại, ép ra, và ủ sẵn. Bà con vui mừng vì giờ đây đã có thêm một kênh tiêu thụ khác. Những bông hoa lệ chi bạt ngàn cũng là điều kiện để ngành ong mật địa phương phát triển mạnh, lúc những quả lê chi bắt đầu mọng đỏ thì những tổ ong cũng đầy mật ngọt. Cô kết hợp hai món quà trời cho ấy, cộng với chút kiến thức của một cô giáo dạy hóa sinh, sự kiên trì và với tình yêu nông sản Việt một cách mãnh liệt, từ đó một loại giấm vải mang tên cô ra đời.

Lần đầu tiên khi cô viết thư cho Tony giới thiệu sản phẩm, Tony ngỡ ngàng vì chưa nghe đến giấm vải bao giờ, hồi giờ toàn ăn giấm gạo, sau này có tiền thì ăn giấm táo, giấm dứa nhập khẩu. Sau khi dùng thử giấm của cô giáo, thì với Tony, không có loại giấm nào ngon hơn thế nữa. Muối tiêu hay muối rau răm, sau khi hòa chút giấm vải vào, thành món chấm cực ngon. Còn xà lách rau sống trộn dầu giấm là món khoái khẩu hàng ngày của Tony. Giấm của cô giáo có vị chua thanh của vải, vị ngọt hậu của mật ong, và cả tình yêu thiêng liêng với mọi sản vật trời đất ban cho nước Việt.

Tony dạo này rất bận, vì vào Đông Xuân chính vụ, sức khỏe đã kém hẳn mấy phần, nét thanh tú cũng từ đó phôi phai. May mà nhờ mấy chai giấm vải, Tony ăn uống được

nhiều hơn, có sức khỏe mà làm việc. Dù rất bận nhưng Tony vẫn ráng 20 phút sáng nay để viết về cô, khi tháng 11, mùa hiến chương nhà giáo đang về.

Khi ở miệt Cần Thơ có một Tony đang ngồi vừa bán phân vừa viết những dòng chữ này, thì ở miền Lục Ngạn, có một cô giáo đang say sưa cắt nghĩa cho tụi nhỏ những phương trình phản ứng hóa học giản đơn, rồi tất tả vẽ nhà mở từng thùng trông coi “con giấm”. Tony chợt nghĩ, nếu ở mỗi xã mỗi huyện của đất Việt mình, đều có ít nhất một người như cô giáo, thì nông sản của bà con sẽ không còn phải pháp phông nỗi lo được mùa mất giá nữa. Tony tặng cô thương hiệu Litvin, “Lit” là litchi, tên quốc tế của quả lê chi, còn “vin” là vinegar, nghĩa là giấm, vin cũng có nghĩa là Vietnam, với hi vọng những Litvin của cô sẽ bay xa, thật xa.

Tháng 11. Gió mùa đông bắc bắt đầu rét mướt trên những quả đồi lê chi ở Lục Ngạn.

Tháng 11. Mùa hiến chương nhà giáo đang về.

Tháng 11/2014.

tiền đâu khởi nghiệp?

Có bạn trẻ gửi thư nói chúng tôi cũng muốn khởi nghiệp, nhưng tiền đâu. Cho tôi 10 tỉ đi, tôi sẽ làm xưởng, nhà máy. Hãy cho tôi cần câu, tôi sẽ đi câu cá.

Không biết tự bao giờ có cái khái niệm “hãy cho cần chứ không cho cá” rồi mọi người khen hay. Đối với thể loại làm biếng, ví dụ thử lấy cần câu cho mấy người ăn xin (mà còn lành lặn) thử coi. Nó sẽ đòi “cho mồi”, đưa mồi thì kêu “móc vô lưỡi giùm”, rồi “câu giùm luôn đi”. Cuối cùng cũng quay lại cái máng lợn nằm đó “lạy ông đi qua lạy bà đi lại”.

Cái mình cho phải là “tinh thần câu cá”. Khi có tinh thần, tự động nó sẽ bật dậy, chạy chặt tre cây trúc về làm cần, tự động mài sắt thành lưỡi, tự động hầm hở đi hết chỗ này chỗ kia để tìm cá.

Tony có quen anh Quảng, dân Vĩnh Long. Tốt nghiệp đại học Tổng hợp Hóa vào thập niên 80, anh làm xà bông, mì tôm, nước rửa chén, nước tương... và lao động cật lực để bấy giờ anh làm chủ một nhà máy bao bì nhựa. Anh có bốn thằng con trai, đầu tiên đẻ hai đứa, ráng kiếm cô con gái, ra tiếp thằng nữa. Anh sợ “tam nam bất phú” nên đẻ thêm một thằng nữa thành “tứ quý”. Anh cho bốn thằng học ở bốn nền giáo dục khác nhau, cứ tốt nghiệp lớp 12 xong là đi. Thằng học ở Singapore, thằng ở Mĩ, thằng ở Canada, thằng ở Anh. Nhưng thằng nào cũng 1-2 năm thì về nước, học không nổi. Tony xuống chơi, thấy bốn thằng từ trên lâu đi xuống, đứa nào đứa nấy cao hơn mét tám, trắng hồng, nặng cả tạ, mặt to như cái mâm. Anh Quảng nói kêu tập thể thao thì tụi nó nói không có phương tiện, thế là tao phải mua máy chạy bộ, tạ các loại... về nhưng tụi nó có tập đâu. Kêu đi bơi thì tụi nó nói nhà phải có hồ bơi riêng, bơi chỗ công cộng không sạch, tao bán cái nhà mặt tiền dưới quận 6, ra Thủ Đức xây nhà có hồ bơi, tụi nó hào hứng bơi đúng có một ngày. Tony nhìn thấy trên bàn dọn sẵn bốn tô cơm, bốn cái giò heo to đùng. Anh kể hai thằng sau thì đang học máy đại học liên danh gì đó, còn hai thằng đầu thì vô nhà máy của anh phụ việc hành chính văn thư, nhưng liên tục kêu đói bụng, nửa chừng bỏ về nhà để ăn. Anh cười hi hí, nói thôi kệ. Nhà “có điều kiện” mà, lúc nào cũng có nồi giò heo hầm trên bếp.

Anh Mark Facebook, anh Bill Microsoft, anh Quảng như trên bài đây... tất cả đều là những người với hai bàn tay trắng xây dựng cơ đồ. Nhưng thế hệ sau thì có thể khác, nếu cha mẹ cho tiền mà không cho tinh thần, thì nó lại bán nhà máy để mua giò heo và thuốc trị bệnh Gout.

Với thể loại cứ kêu “tiền đâu”, “điều kiện không có” thì khỏi trả lời mắc công. Và đã có hàng vạn bạn trẻ, thấy người ta khởi nghiệp cũng về khóc lóc ép bố mẹ đưa tiền để mở công ty và ba bữa là ném hết xuống sông. Dù ít dù nhiều, đứa nào tự biết tạo vốn ban đầu, thì đứa đó mới làm chủ được.

một
lá **thư**
Phan
Thiết...

“Tôi sinh ra và lớn lên ở Hàm Thuận Nam, Bình Thuận. Khi tốt nghiệp lớp Chín, gia đình khó khăn quá nên tôi bỏ học, vô Sài Gòn học may. Sau bốn tuần, tôi đi thi tay nghề tại công ty giày dép, tôi đậu, tự đi thuê nhà trọ rồi bắt đầu cuộc sống công nhân. Nhà trọ thì xa mà có hôm phải tan ca lúc 10 giờ đêm. Hàng tháng tôi lãnh lương khoảng khoảng 500.000 đ, trừ tiền nhà và tiền ăn, còn lại tôi sắm vàng gửi về phụ giúp cha mẹ (đầu thập niên 90).

Khi ấy tôi tròn 16 tuổi, công việc bên chiếc máy may cứ thế cuốn tôi vào, những đêm tôi ngủ gà gật bị kim đâm chảy

máu. Tôi nhìn các bạn trang lứa mặc áo dài trắng đạp xe trên phố, ước mình cũng được như vậy. Mơ ước lớn nhất lúc đó là sau này tôi được ngồi trong văn phòng máy lạnh, một ước mơ nhỏ bé nhưng thật xa vời.

Sau khi chị gái lập gia đình, anh rể đã giúp đỡ gia đình tôi rất nhiều về vật chất. Vì ham học, tôi kiên quyết về quê tiếp tục học lên lớp 10. Tôi trở lại Sài Gòn để học đại học tại chức, vì không thi đỗ đại học chính qui. Tôi xin việc phục vụ buffet hoặc bán hàng, tiếp thị trên phố ngoài giờ học để tích lũy kinh nghiệm.

Tốt nghiệp, tôi bắt đầu với vị trí “giúp việc” cho các phòng ban, trực điện thoại, photocopy, quét dọn, pha café cho khách, mua đồ ăn trưa cho mọi người... ở một công ty Hàn Quốc. Sau đó công ty mở rộng thêm lĩnh vực may mặc, ông chủ xây dựng một nhà máy lớn ở Củ Chi, trong lúc đang xây dựng, đơn hàng được đưa đi các nhà máy khác gia công. Tôi được ông giao công việc mới, cân đối nguyên phụ liệu, cùng theo dõi tiến độ, xử lý, làm việc trực tiếp với các nhà máy cho đến khi hàng được xuất đi, có nhiều lúc chúng tôi trở về nhà lúc 4, 5 giờ sáng.

Khi nhà máy hoàn thành, không còn đưa hàng gia công nữa, tôi hằng ngày đi xe đưa đón xuống Củ Chi phụ trách nhân sự khoảng 1.200 công nhân. Cũng tại đó, tôi gặp người yêu đầu tiên và cũng là chồng tôi sau này.

Ngoài công việc trong công ty, tôi còn để dành tiền mua đất, xây nhà rồi bán lại kiếm lời. Tôi công tác trong ngành may năm năm nữa thì lấy chồng. Sau khi sinh em bé, tôi

nghỉ việc và tự kinh doanh đồ dùng trẻ sơ sinh của nước ngoài. Lúc đầu công việc khá thuận lợi, tuy nhiên tỉ giá tiền Việt và USD cứ thay đổi liên tục. Lúc đó tôi nghĩ mình phải làm một cái gì đó để thu ngoại tệ thay vì phải thanh toán ngoại tệ cho nước khác.

Thế là tôi quay về quê, lúc này bạn bè tôi đã lên Sài Gòn học và ở lại khá nhiều, một số bạn vẫn sống ở quê và đa phần đều có cuộc sống khá giả từ cây thanh long. Tôi thấy thanh long xuất khẩu bằng đường tiểu ngạch qua Trung Quốc là chủ yếu. Tôi thấy mình không nên chọn con đường này, tôi muốn tìm cho mình hướng đi mới.

Rồi tôi liên lạc với Sở Khoa học - Công nghệ và được họ cho biết có một nhóm kỹ sư bên ngoài thực hiện đề tài nước ép thanh long trước đó ba năm, nghiên cứu xong thì không có đơn vị nào ứng dụng nên cất trong tủ, cần họ giới thiệu cho. Mọi việc được tiến hành rất nhanh, tôi ký hợp đồng thuê đất trong khu công nghiệp, thuê thiết kế nhà xưởng, mời đơn vị tư vấn ngành thực phẩm... Tuy nhiên một vấn đề lớn đã xảy ra, nhóm nghiên cứu tìm cách thoái thác không chuyển giao kỹ thuật ở phút thứ 89, dù các anh ở Sở cố gắng thuyết phục họ. Tôi lại không phải người được đào tạo ngành chế biến thực phẩm, không hình dung được một cái nồi nấu là gì huống chi cả một dây chuyền thiết bị. May tháng trời, ở Sài Gòn chỗ nào có triển lãm là có mặt tôi, chỗ nào có cung cấp thiết bị, gần xa gì tôi cũng mò tới. Nơi nào cung cấp phụ gia thực phẩm là tôi gọi như bạo động. Song song đó tôi viết dự án theo mẫu, may nhờ có một người em đã phụ giúp tôi hoàn thiện dự án để xin tài trợ chương trình

sản xuất thử nghiệm. Ngày tôi ra hội đồng thuyết trình dự án, nhà máy đã sắp hoàn thành phần xây dựng cơ bản. Hội đồng thấy sự quyết tâm (và cả liều lĩnh) của tôi nên đa số đều bỏ phiếu ủng hộ thông qua. Tôi đạt số điểm rất cao và xin được một số tiền kỉ lục cho một dự án tại tỉnh Bình Thuận.

Tôi đi lại giữa Sài Gòn – Phan Thiết như con thoi để hối thúc tiến độ, những đêm thức trắng để nghiên ngâm quyển tài liệu dày ngàn trang. Sau khi nhà máy hoàn thiện, các thiết bị được đưa về từ từ, tôi nhìn những thiết bị đó như nhìn những cõi phi thuyền từ hành tinh nào xuất hiện. Rồi những nhân viên đầu tiên của tôi có mặt. Một bạn chuyên trách về thực phẩm về hỗ trợ tôi.

Từ đây là chuỗi những thử thách của tôi bắt đầu. Tôi vật lộn trong nhà máy, việc rửa sạch, chần, tách hạt, quay, khuấy trong nồi... tôi và anh em lao vào nghiên cứu vận hành, vừa làm vừa rút kinh nghiệm, có hôm bị các ống hơi nóng phỏng người. Và bao nhiêu nỗi cực khác mà chỉ có người làm sản xuất mới hiểu.

Rồi vấn đề về nhân sự cũng làm tôi đau đầu nhưng nhờ quyết tâm của mọi người nên từ từ mọi thứ đều trở nên tốt đẹp hơn. Thành phẩm có cái mới để bày ngày đã nhiễm vi sinh căng phồng, có cái vỡ tung, cái nổ bôm bốp... Mấy tháng trời chúng tôi vật lộn với hàng trăm sự cố, tìm cách khắc phục, thêm cái này, bớt cái kia, bỏ cái nọ, thay mới cái nớ... cuối cùng chúng tôi cũng hoàn thiện được công thức, ra được sản phẩm hoàn hảo. Tôi mang sản phẩm đặt lên bàn vị lãnh đạo Sở KH - CN, tôi thấy trong mắt ông có một sự

vui mừng không giấu được. Đứa em đã âm thầm sát cánh bên tôi, tôi thấy niềm vui trong mắt nó lấp lánh. Đến nay dường như công thức chế biến đã 100% thay đổi so với công thức nghiên cứu ban đầu.

Đến lúc đưa sản phẩm ra thị trường, đó là khoảng thời gian có thể nói là vất kiệt sức lực, tinh thần, tài chính của tôi. Tôi phải đổi mặt với vô vàn khó khăn để duy trì công việc. Có những lúc tôi muốn buông tay, rồi tôi lại bừng tỉnh, không cho phép mình gục ngã. Vì bên cạnh tôi bây giờ có gia đình và những người đã âm thầm ủng hộ. Và hơn hết, sau lưng tôi là hàng ngàn ánh mắt hồn hậu của nông dân trồng thanh long ở xứ cát nóng này. Tôi sinh ra ở đây và tôi sẽ phải trả nợ quê hương bằng tất cả sức lực và trí tuệ của mình. Rồi hàng ngàn nhà máy sẽ mọc lên trên đất Việt. Những nhà máy chế biến vải ở Bắc Giang, những nhà máy nước bưởi thanh trà ở Huế, những nhà máy sô-cô-la ở Tây Nguyên, những nhà máy thủy sản ở Tây Nam Bộ... Nếu có lời nhắn nhủ, nếu bạn có chút tài năng và ý chí, bạn hãy khởi nghiệp sản xuất cho quê hương bạn. Cứ goi đi, cửa sẽ mở.

Tôi chỉ là người con gái bé nhỏ, xuất phát điểm từ một cô công nhân dệt may ở quê nghèo, tôi đã làm được một nhà máy lớn và góp phần giúp nông sản quê hương tôi không bị thương lái Trung Quốc ép giá. Tôi đã làm được, thì các bạn ơi, tại sao các bạn lại không?"

---

lần đầu đến **Seoul**

Papa Kim là ba nuôi người Hàn của Tony, cũng bằng tuổi ba ruột của Tony nên hai ông rất quí nhau. Có lần hai ông ngồi nhậu, Tony ngồi rót rượu và phiên dịch nên nghe được câu chuyện khá thú vị về con đường phát triển của đất nước Hàn Quốc.

Papa Kim kể, thập niên 60, Hàn Quốc là một trong những nước nghèo đói nhất châu Á, suốt ngày chỉ nghĩ đến miếng ăn nên họ ăn cả thịt chó. Năm 1968, người Hàn quyết định thay đổi giáo dục bằng cách tham khảo sách giáo khoa của nhiều nước, đặc biệt là của người Nhật. Họ nghĩ những gì

người ta đã viết ra rồi thì thôi không cần viết lại, ví dụ các môn tự nhiên như Toán, Lý, Hóa, Sinh... Vì người Nhật đã mất cả trăm năm cải biên kiến thức khoa học phương Tây sao cho phù hợp với đặc trưng châu Á, bắt đầu từ thời Minh Trị Thiên Hoàng với tư tưởng Thoát Á của Fukuzawa. Để rút ngắn thời gian, Hàn Quốc quyết định lấy kinh nghiệm của người khác. Hàn Quốc muốn trở thành một nước Nhật mới, một nền kinh tế phồn vinh dựa trên tính tự lập, tính ki luật và đạo đức của từng cá nhân trong xã hội.

Thời đó ở Hàn Quốc không có nhiều việc làm, thế hệ Papa Kim đã phải đi làm thuê khắp nơi trên thế giới, gửi tiền về nước làm đường sá. Người Hàn trở thành số một thế giới về thời gian xây dựng đường cao tốc. Ở Sài Gòn, xa lộ Đại Hàn là của họ làm, với chất lượng tương đương với đường băng, máy bay có thể sử dụng để đáp trong trường hợp khẩn cấp. Hệ thống cao tốc nối mọi tỉnh trên khắp Hàn Quốc là cơ sở đầu tiên cho quốc gia này cất cánh.

Papa Kim kể, thời ông đi học, cứ vào lớp, cô giáo sẽ kiểm tra cặp học sinh. Nếu phát hiện em nào có đồ dùng học tập không phải của Hàn Quốc sản xuất thì em đó sẽ bị phê bình, gửi thư về phụ huynh. Một thế hệ lớn lên trong sự quyết tâm cao độ, rằng sẽ thoát nghèo, sẽ cho thế giới biết trí tuệ dân tộc Hàn. Lòng dân quyết tâm nên các doanh nghiệp cũng quyết tâm không kém. Họ lùng sục mua các thiết bị, các sản phẩm của Nhật hay Âu Mĩ về, lục tung nghiên cứu để sản xuất y chang cho bằng được, thậm chí bền hơn, rẻ hơn. Các du học sinh học xong đồng lòng kéo về đất nước dù Hàn Quốc đến bây giờ vẫn trong tình trạng

chiến tranh với chế độ đi lính bắt buộc. Nhiều nam thanh niên tốt nghiệp hạng ưu ở các trường lớn nhất thế giới vẫn từ bỏ các vị trí cấp cao đáng mơ ước trong các tòa nhà ở New York, London để trở về Hàn Quốc, đi lính hai năm rồi đi làm. Tất cả đều bảo nhau, hãy làm thêm, làm thêm. Những công trường rầm rập người từ mờ sáng đến khuya, những cao ốc văn phòng đèn sáng suốt đêm. Dù dưới cái nắng gay gắt ba mươi mấy bốn mươi độ của mùa hè hay âm cả chục độ C trong mùa đông tuyết lạnh, những học sinh sinh viên đã phải ở trần, lăn lê bò trườn, khiêng cây khiêng đá để rèn luyện thể lực. Những buổi sáng cả nước đồng loạt ngủ dậy thật sớm, tập thể dục theo tiếng đài phát thanh, nắm tay mím môi thật chặt với lời thề sẽ đưa đất nước hóa rồng. Thư viện hay phòng thí nghiệm sáng đèn 24/24, các nhà khoa học nghiên cứu và nghiên cứu. Trên tivi lúc đó chỉ có vén vẹn hai chương trình là “dạy làm người” và “dạy làm ăn”: từ cái văn minh nhỏ xíu như nụ cười của một nhân viên bán hàng cho đến cách quản lý chi phí của một quán café, cách tạo dựng một nhà máy xí nghiệp.

Đúng 20 năm sau, khi Hàn Quốc đăng cai Olympic Seoul, cả thế giới không ai tin vào mắt mình khi thấy “kỳ tích sông Hàn” vĩ đại đến như vậy. Công nghiệp ô tô, xe máy, dệt nhuộm, hóa chất, đóng tàu, điện tử, bánh kẹo... bên Nhật có cái gì thì bên Hàn có cái đó mặc dù dân số chỉ bằng 1/3. Với sự quyết tâm, không có gì là không thể. Cứ như một thông lệ bất thành văn, một quốc gia phát triển kinh tế sẽ đệ trình ra thế giới bằng cách đăng cai Olympic. Sau Olympic Seoul, khi tận mắt thấy kỳ tích của người Hàn, người Trung

Quốc cũng quyết tâm cao độ, toàn dân sản xuất và sản xuất, và Trung Quốc đã vọt lên thành nền kinh tế lớn thứ hai của thế giới cũng chỉ trong 20 năm, đệ trình bằng Olympic Bắc Kinh 2008.

Tony có hỏi Papa Kim, nhưng hàng của Hàn Quốc nếu còn xấu, còn kém... mình bỏ tiền ra thì mình có quyền mua đồ tốt chứ? Papa Kim mới trả lời là, tùy quan điểm thôi, nếu là người theo chủ nghĩa cá nhân vị kỉ thì ý của mày hoàn toàn đúng. Nhưng với ông, với người Hàn, đồ của Hàn Quốc sản xuất ra, dù chất lượng có bằng 50% hàng của nước khác, ông vẫn mua dùng. Vì mua một món đồ *Made in Korea* thì một công nhân Hàn sẽ có việc làm, một ông chủ Hàn sẽ có thêm tiền, ai giàu cũng đều tốt cả.

Từ một xã hội khan hiếm việc làm, tức tốt nghiệp ra trường chỉ biết viết đơn “xin việc”, Hàn Quốc bắt đầu khan hiếm lao động và trở thành dân tộc đi “cho việc”, giải quyết lao động cho các nước khác. Vì tỉ lệ ông chủ/người dân quá nhiều. Papa Kim nói, trường hợp Philipines, mọi điều kiện kinh tế xã hội tương tự Hàn Quốc nhưng cách giáo dục cốt yếu là có bằng cấp thật đẹp và trình độ ngoại ngữ thật tốt để “xin việc dễ dàng” khiến nước này có 100 triệu dân nhưng tổng tài sản GDP chỉ bằng 1/5 Hàn Quốc thôi. Ông kết luận “tự duy làm chủ doanh nghiệp chính là chìa khóa của sự thịnh vượng châu Á (gồm tiểu vương quốc Ả Rập Thống Nhất, Hàn Quốc, Nhật Bản, Singapore, Trung Quốc, lãnh thổ Đài Loan, đặc khu Hongkong,...)”. Từ nước chót bảng, Hàn Quốc thành nền kinh tế lớn thứ 12 trên thế giới, dân Hàn Quốc được cả thế giới tôn trọng, hầu hết các

nước đều miễn visa cho họ. Rảnh, nhức đầu thì thay đồ đi Mì. Muốn ăn pizza thì lên máy bay đi Ý, không phỏng vấn phỏng việc gì.

Chuyện kể về Olympic Seoul năm 1988. Khi pháo hoa thắp sáng hai bờ sông Hàn, khi tiếng quốc ca trỗi dậy, thì trên phố, những người Hàn đang đi lại bỗng dừng đứng hẳn. Họ ôm chặt lấy nhau dù không quen biết, những bàn tay chai sần đan với nhau, họ cười trong nước mắt. Giờ đây, sau bao gian lao khó nhọc, Hàn Quốc đã bước chân vào nhóm những quốc gia thịnh vượng nhất loài người. Thách thức mới lại xuất hiện. Bây giờ không phải là Nhật Bản nữa, mà là Hongkong và Singapore, hai cực hút nam châm về tài chính, thương mại và giải trí. Lúc đó, phim Hongkong tràn ngập thị trường và “hận đời không đối thủ”. Ngay lập tức, người Hàn khuyến khích sinh viên đang học ngành điện ảnh sang du học tự túc tại Mì và thực tập tại kinh đô điện ảnh Holywoods để học kinh nghiệm. Bốn năm sau (năm 1992), khi lứa sinh viên này tốt nghiệp, những bộ phim đầu tay như *Cảm Xúc*, *Hoa Cúc Vàng*, *Anh em nhà bác sĩ*... với dàn diễn viên trắng trẻo xinh xắn đã chinh phục được hàng triệu con tim châu Á. Ngành làm phim đã phối hợp khéo léo với ngành thời trang, mĩ phẩm và hàng tiêu dùng để xâm nhập vào các thị trường xuất khẩu. Đại sứ quán Hàn Quốc tại các nước có nhiệm vụ dịch thuật ra tiếng địa phương các bộ phim này và tặng không cho các đài truyền hình, tạo ra làn sóng Hanlyu nổi tiếng. Người Nhật, người Trung Quốc điện đảo với các tài tử xứ Hàn, bọn trẻ Đông Nam Á thì chỉ biết khóc lên xỉu xuống khi thấy bóng dáng các “U-pa” (các

anh trai) ở sân bay. Phim Hongkong bị đá văng ra khỏi thị trường cho thuê băng đĩa.

Năm đó, cũng ngần ấy người được khuyến khích đi du học (tự túc) về thời trang, mỹ phẩm ở Milan, Paris... để tạo thành ngành công nghiệp làm đẹp của Hàn Quốc, đồng bộ từ các nhà máy sản xuất mỹ phẩm đến các thẩm mỹ viện. Các tập đoàn như xe Kia, Hyundai còn thuê cả ê-kip thiết kế của các hãng xe Đức như Mercedes, BMW làm việc cho họ, với tham vọng xuất khẩu xe sang phương Tây. Muốn bán cho Tây thì bao bì nhãn mác phải có óc thẩm mỹ của Tây, chứ kiểu “tròn tròn xinh xinh” của dân châu Á, người Tây không thích, không bán được. Có năm mẫu xe Hyundai bán chạy nhất ở Bắc Mỹ và châu Âu. Người Mỹ bắt đầu nhìn người Hàn với ánh mắt khác, ngưỡng mộ, ngạc nhiên và thích thú.

Ngoài ra, người Hàn cũng khuyến khích những sinh viên giỏi toán nhất theo học ngành tài chính ở các trường đại học lớn của phương Tây, với tham vọng Seoul sẽ thành trung tâm tài chính quốc tế như London, New York, Tokyo... Các quỹ đầu tư ra đời, họ tự tìm kiếm các nhà máy mới khởi nghiệp để rót tiền vào, tham gia vào quản trị. Hệ thống bán lẻ như Lotte, Kmart... phải có nghĩa vụ mang hàng hóa Hàn đi khắp nơi. Samsung bắt đầu tuyển dụng những sinh viên giỏi nhất châu Á để cho học bổng thạc sĩ miễn phí với điều kiện tốt nghiệp xong phải mấy năm phục vụ cho họ. Họ gom trí tuệ của cả châu Á để chinh phục thị trường điện thoại thông minh và máy tính bảng, cạnh tranh đối đầu với Apple, đối đầu với cả một tập thể trí

tuệ tại thung lũng Silicon, cứ như Airbus của châu Âu cạnh tranh với Boeing vậy.

Papa Kim kể, người Hàn Quốc bấy giờ, dù dân thường hay sếp lớn, tất tần tật mọi thứ họ dùng phải là *Made in Korea*, dù vào thập niên bảy mươi, sản phẩm vô cùng kém cỏi và xấu xí. Vì nếu người tiêu dùng không ủng hộ sản phẩm nhem nhuốc của thời khởi nghiệp, thì doanh nghiệp còn tồn tại đâu mà có sản phẩm tinh xảo sau này? Người Hàn Quốc trẻ bấy giờ được hưởng thành quả lao động của cha anh họ, nhưng họ lại tiếp tục học như điên, làm như điên để giữ vững vị trí dẫn đầu châu Á. Cứ âm thầm học và làm, nhiệm vụ của ai người này thực hiện để đạt mức xuất sắc nhất, tuyệt đối không nhìn ngó chỉ trích hay đổ lỗi. Dù bấy giờ Internet ở Hàn Quốc nhanh nhất thế giới, ai cũng có điện thoại smartphone, nhưng giới trẻ Hàn Quốc không có nhiều những “rành rỗi viên” cứ mấy phút mở coi Facebook một lần, cũng không mấy ai suốt ngày cập nhật đưa quan điểm thế này thế kia về xã hội, hay ý kiến ý cò những cái không phải nhiệm vụ của mình.

Tony nhớ lần đi Hàn đầu tiên, mùa thu năm 2005, bà chị ở Việt Nam cẩn thận ghi tên mấy nhãn hiệu mỹ phẩm ưa thích của chị ấy rồi nhờ mua giùm. Ở cửa hàng mỹ phẩm trung tâm Seoul, cô bán hàng mặc bộ váy veston đen, chạy như bay để phục vụ khách. Cô còn tự leo lên kệ lấy hết cái này đến cái khác, đều là mỹ phẩm của Hàn sản xuất, đưa cho Tony xem. Do tiếng Anh không nói tốt nên cô cứ giải thích mãi bằng tiếng Hàn đến lúc giọng khàn đặc. Đến lúc Tony lấy tay chỉ hộp phấn Lancome, thì cô nhìn Tony, ánh mắt

dây thất vọng và bật khóc. Giọt nước mắt chảy từ trái tim
nên thật sự nóng bỏng, khiến Tony nhìn cô ấy sưng sờ và
bối rối. Lê nào chỉ là một cô bán hàng bình thường mà có
lòng yêu đất nước mãnh liệt thế sao? Tony bèn mua mấy
hộp mỹ phẩm của Hàn, dù chẳng biết có tốt không, vì trong
lòng thấy kính phục quá. Cô vẫn khóc nắc lúc bỏ các hộp
mỹ phẩm vào túi nilon, vừa đưa Tony đến quầy tính tiền vừa
quẹt nước mắt. Lúc bước ra khỏi cửa hàng, ngoài lại, Tony
vẫn thấy cô gập đầu cung kính.

Ngoài phố, gió bắt đầu lạnh. Từng tốp học sinh chạy tập thể dục rầm rập trên vỉa hè, những chiếc áo khoác厚厚 cờ quốc gia ở sau lưng. Và Tony biết, trên lưng của mỗi công dân luôn là Tổ quốc.

nông sản
an toàn
và **trái tim
người
Việt...**

Nhiều bạn trẻ sau nhiều năm nầm rũ rượi ở thành phố chờ xin người ta cho việc, đã quyết định về quê và mở các nông trại chăn nuôi, trồng trọt. Hiện tại các bạn đã có sản phẩm. Tuy nhiên, vấn đề đầu ra rất khó khăn. Đầu ra là một bài toán khó, mình tách ra, giải từng vế một, cuối cùng cũng xong các bạn à. Chứ ai cũng nghĩ “thôi sao làm được, hoặc không giải quyết được cái gốc”, thì kết quả là không ai làm.

Có nhiều lăn tăn về việc nông sản bán trong chương trình Giải cứu nông sản sạch hay không sạch. Tony giới thiệu các bạn khái niệm nông sản sạch và nông sản an toàn. Nếu muốn sạch phải có tiêu chuẩn khắt khe cỡ Global G.A.P, do tổ chức

quốc tế cấp. Khắt khe từ làm đất, giống, tưới tiêu, thậm chí sâu hại phải bắt bằng tay... nên giá thành rất cao, không khả thi cho đại trà của trình độ nông nghiệp nước mình. Trong ngành phân bón thuốc sâu, có chỉ số PHI, pre-harvest interval, tức chỉ số cách li trước khi thu hoạch. Ví dụ PHI =7 tức hôm nay phun, bảy ngày sau thì tồn dư thuốc trong nông sản mới biến mất. Sự biến mất này là do sự đào thải của tự nhiên, cây sống mới đào thải được. Còn ví dụ hôm nay xịt, mai hái, đem về để ở nhà, thì một tháng sau vẫn còn dư lượng.

Cà chua, thanh long, khoai lang tím... gần đây rẻ quá, nông dân đến lúc gần chín gần như chẳng phun xịt gì, vì làm như vậy chỉ tăng chi phí mà lại đổ đồng. Như cà chua của bạn Hùng Cà, bạn đã “bỏ bê” 10 ngày trước khi hái, trong khi mọi thuốc bảo vệ thực vật dùng cho rau củ PHI cao nhất =7, thì coi như an toàn. 70% dân nước mình là nông dân, tức hơn 60 triệu người, đồng bào của mình cả, dù giọng Bắc giọng Trung giọng Nam nhưng đều là người Việt. Bạn ủng hộ chương trình bán nông sản giúp nông dân, rất tốt. Còn bạn nếu thờ ơ, thì cứ tiếp tục thờ ơ. Xin đừng chỉ trích, phê phán. Nước mình là nước đang phát triển, thì có bao nhiêu cái chưa chuẩn. Dân mình từ lũy tre làng đi ra, thì còn bao nhiêu cái tiểu nông. Mình cần phải xây dựng, giúp đỡ, hỗ trợ, đồng cảm, thương yêu, rồi mọi thứ sẽ tốt đẹp hơn. Người đẳng cấp là thấy vết nhọ trên mặt người khác thì chỉ cho họ rửa chứ sao lại quẹt thêm? Bữa nay mình quẹt nó, bữa sau nó quẹt lại rồi cả hai cùng xấu. Các bạn trẻ đừng bao giờ bước chân vào nhóm GATO và NATO nhé. GATO là “ghen ăn tức ở”, bệnh Chu Du, xấu lắm. Còn NATO thì

còn tệ hơn, NATO là “No Action -Talk Only”, thành ngữ chỉ mấy đứa không làm, chỉ nói...

Hãy chung tay vì một dân tộc Việt thịnh vượng hơn. Người Thái có đất Thái, người Hàn có đất Hàn, người Nhật có đất Nhật, người Việt chúng ta có mảnh đất hình chữ S này. “Thiên thư” đã định sẵn, chúng mình cùng nhau làm cho nó tươi đẹp hơn. Mỗi người trong các bạn văn minh giàu có, là dân tộc mình sẽ giàu có. Học thêm đi nhé. Làm thêm đi nhé. Thoát ra khỏi cuộc đời chật hẹp xe máy phổ nhỏ ngõ nhỏ tâm hồn nhỏ. Thế hệ các bạn phải lái ô tô, phải ở chung cư cao cấp hay biệt thự đẹp ở ngoại ô, phải làm chủ các công xưởng xí nghiệp nông trường. Phải xách giỏ hiên ngang ra thế giới. Hãy cháy hết mình, với mọi khả năng có thể. Xin tặng các bạn những dòng thơ mà Tony rất thích trong chương trình ngũ văn cấp 2.

“Chúng ta không thể ngủ yên trong đời chật
Khi buổi thủy triều vẫn gọi những vầng trăng
Mỗi gié lúa đều muốn thêm nhiều hạt
Gỗ trăm cây đều muốn hóa nên trầm
Mỗi chú bé đều nằm mơ ngựa săt
Mỗi con sông đều muốn hóa Bạch Đằng
Tổ Quốc
Tổ Quốc bao giờ đẹp thế này chăng?”
(Chế Lan Viên)

tiếng
tiếng
khóc
xé^{dêm}
dêm
dêm...

Chiều nay Tony đi mua cây cảnh ở khu Dĩ An, Bình Dương. Lúc chờ người ta giao cây lên xe ba gác chở về, thấy phía sau có dây nhà trọ nên đi vô coi ngó có gì hay, tình cờ thấy gia đình kia đang ăn cơm chiều. Thấy trước nhà này có một cây trà đẹp quá nên mới đứng lại coi, hai vợ chồng thấy có khách đứng ở trước nên mời vô ăn cơm.

Người chồng tên Tuấn, người vợ tên Liên, dân Thái Bình, vào Sài Gòn làm công nhân ở xí nghiệp dệt may. Tony thấy bữa cơm chỉ có hai miếng đậu hũ nhỏ, một cái trứng chiên, thêm dĩa rau muống luộc, lấy nước làm canh. Anh chồng

giục vợ lấy thêm trứng ra chiên, nhà có khách. Tony nói thôi, anh không ăn, chỉ ngồi chơi chút chờ mấy anh bên ngoài cột mấy cái cây lên xe rồi chở về.

Cái ngồi nói chuyện, hỏi thăm, hai vợ chồng nói tụi em vô Nam làm công nhân. Là đồng hương, quen nhau rồi cưới, có một cháu gái gần hai tuổi. Lương tháng của anh chồng được năm triệu còn chị vợ được bốn triệu. Tiền ăn uống sinh hoạt cũng vừa đủ, nên mấy năm nay chả dám về quê. Cái mình hỏi hàng ngày ăn uống như vậy đó hả, cô vợ nói bữa nay là sang đó anh, vì cuối tuần, cải thiện chút. Chứ bình thường là chỉ có một nồi canh rau để chan vô cơm húp cho xong bữa anh à.

Anh chồng than tiền sữa cho đứa con một tháng hết hai triệu nên hai vợ chồng phải bóp mồm bóp miệng lại. Giá sữa tăng chóng mặt, cứ ra mua hộp mới là người bán sữa nói tăng 10%. Anh chồng nói con bé nó không muốn ăn dặm, chỉ mê uống sữa thôi. Mà hai vợ chồng không dám cho uống no, vì tốn tiền. Cô vợ nói cứ nhìn con uống xong li sữa, thòm thèm vì còn đói mà đứt ruột. Tony thấy mấy hộp sữa ngoại trên kệ nên mới hỏi sao mua chi toàn sữa ngoại nhập đắt tiền như vậy, hai vợ chồng gãi đầu gãi tai, nói dại tụi em nghe quảng cáo trên tivi, thấy tốt quá nên đầu tư cho con. Đời tụi em như vậy, chỉ mong đời tụi nó thông minh giỏi giang mà bớt khổ.

Cô vợ nói bọn em còn đỡ. Chứ nhà bên cạnh, cũng công nhân, cô vợ vừa thất nghiệp, đứa con mới mấy tháng thôi anh. Cô vợ bị tắc sữa, nên phải mua sữa bột ở ngoài, tháng nào cũng hết 1/2 lương của anh chồng. Cứ nghe tăng ca

ban đêm là bọn nó mừng, vì có thêm vài trăm ngàn nữa. Bọn em ngồi đạp máy may cả chục tiếng đồng hồ, ban đêm về nhà nhức mỏi kinh khủng, nghe tiếng con nhà bên khóc lại chạnh lòng, không ngủ được. Anh qua đó mà xem, hai vợ chồng nó mấy tháng nay chỉ ăn cơm với nước tương nước mắm. Nói gì thì nói, đè con ra không lē không nuôi được. Đêm nào anh chồng cũng xin đi tăng ca hay ra phụ khiêng cây cảnh, còn cô vợ thì dỗ đứa con ngủ, hết bế đứng thì bế ngồi, đi đi lại lại hát khàn cả tiếng. Dùng tất cả nỗ lực của một người mẹ, nhưng đứa bé cứ ngủ chút thì dậy khóc. Chắc vì không đủ no.

Về đọc báo mới thấy những loại sữa bột chính trên thị trường mấy năm nay đều tăng giá bán vùn vụt, bất chấp mọi ý kiến ý cò. Khi chúng ta đang đọc những dòng chữ này, những công nhân như anh Tuấn chị Liên không hề biết. Họ đang mải mê cắt chỉ, đạp máy may trong các phân xưởng nóng hầm hập. Và hào hứng khi được tăng ca.

Với họ, những gì trên tivi đều là “đài nói”. Nhà nào cũng có máy xay sinh tố, chổi lau nhà đa năng... vì “nghe nói hay quá”, dù nhà trợ mấy mét vuông chẳng thế nào dùng. Vì họ làm từ sáng sớm đến khuya lơ khuya lắc mới về, ai chỉ mong tắm rửa rồi duỗi chân duỗi tay mà ngủ. Họ không có điều kiện đọc sách báo nên rất cẩn thận. Chúng ta đừng trách họ sao mua sữa ngoại làm chi, xài sang quá thì ráng chịu, đừng có suy nghĩ vậy. Con cái là gia sản lớn với họ. Cứ nghe quảng cáo sữa nào giúp con thông minh là họ mua, với hi vọng rằng thế hệ sau sẽ không còn khổ cực như cha mẹ chúng. Mà nào đâu chỉ có sữa.

Trong khi đó, ở các tập đoàn đa quốc gia, các bạn phòng marketing đều là những bạn giỏi giang nên lúc nào cũng nghĩ ra những chiêu marketing rất hiệu quả. Rồi các công ty PR quảng cáo thì vô cùng chuyên nghiệp. Thêm vào nữa là các bộ óc xuất chúng chỉ đạo từ công ty mẹ bên nước ngoài. Nên khi xem các chương trình quảng cáo này, ngay cả Tony vẫn định ninh là sữa đó giúp thông minh hơn. Sau này Tony mới biết là sữa bò thực chất chỉ tốt cho con bò con, sữa dê chỉ tốt cho con dê con. Cực chẳng đã người ta mất sữa mới mua sữa ngoài, và bị chém đẹp. Kinh doanh những mặt hàng cho em bé như sữa, tã bỉm, y tế, giáo dục... là thoải mái. Vì giá nào cũng phải chịu, ít ai vô trường trả giá tiền học phí hay vô bệnh viện trả giá tiền vắc xin. Đi mua sữa, lỡ một lần mua sữa ngoại rồi là đành phải theo luôn, vì thay đổi loại sữa, em bé sẽ dễ bị tiêu chảy. Nên bữa nay lỡ mua hộp này giá 500 ngàn, mai nó tăng lên 700 ngàn vẫn cứ phải mua.

Bài viết của Tony chỉ là một câu chuyện nhỏ về đạo đức trong kinh doanh, với hi vọng là làm sao nghịch lý giá sữa và thuốc tây thì cao ngất, trong khi bia rượu thuốc lá giá quá rẻ như vậy, cần phải được xem xét lại. Là người Việt, dù giọng nói vùng miền khác nhau, học hành khác nhau, công việc khác nhau nhưng đều là người Việt cả. Người nước ngoài họ đến kinh doanh, kiếm tiền và ra đi. Chỉ có dân tộc mình là trường tồn mãi mãi. Một dân tộc cao lớn, thông minh phải bắt đầu từ những đứa trẻ khỏe mạnh.

Một bên là các đại gia liên kết nhau, neo giá sữa và thuốc tây cao ngất, lãi thật nhiều, còn bên kia người tiêu dùng, chắt bóp chi tiêu, liêu xiêu đói rách, miệng mồm méo mó nhăn

nheo. Bớt xuống một chút. San sẻ một chút. Mình chẳng bớt giàu nhưng bao nhiêu người bớt ngặt. Đó cũng là lời nhẫn nhủ của Tony đến các bạn làm ở các tập đoàn đa quốc gia. Dù các cuộc họp với các sếp bằng tiếng Anh, nhưng bạn mãi mãi sở hữu một trái tim Việt, bạn hãy đấu tranh để không tăng giá nữa. Hãy biết thương đồng bào mình, hãy thương những tiếng trẻ khóc xé đêm...

chuyện
chuyện
chuyện
Ông Park

Chiều qua ngồi nhậu trong quán lẩu cua đồng Thị Nghè, thấy bàn bên là mấy cậu mặc đồ công sở ngồi tâm sự, chắc mới đi làm về. Bản chất nghe lén của Tony bỗng dung trỗi dậy, cũng tại mấy cậu nói to quá. Một cậu than thở dạo này công ty tao đủ chuyện hết. Khách hàng nợ dây dưa không trả, rồi nhiều sự cố nên cả công ty ai cũng mệt mỏi, tao cũng buồn. Thằng bên cạnh chửi nói mày ngu quá, mắc mớ gì căng thẳng. Nó mà không trả lương đầy đủ thì mày mới lo.

Một cậu khác nói tao lớn tuổi nhất ở đây, tụi mày phải nghe. Việc thằng H buồn chuyện công ty như vậy là sai. Chuyện của

họ để họ giải quyết, nhảm không ổn là nghỉ. Như ở ngân hàng của tao nè, dù có 10 việc ngày hôm đó, nhưng tao làm 5 việc thôi, để dành 5 việc kia bữa sau làm tiếp. Ông sếp trực tiếp tao mắt mũi như cú vọ, cứ nhìn nhìn coi ai rảnh là giao việc. Nên làm gì tao cũng kéo dài ra thiệt lâu. Làm cho lăm cung mấy ông trong hội đồng quản trị ngân hàng giàu chứ tao vẫn vậy.

Cậu còn lại gật gù, khuyên thôi mày cứ nộp đơn chỗ khác đi. Gửi nhiều chỗ vào. Cái cậu H mới phản bội, nói tao là nhân viên chúng từ đâu có ra ngoài được. Cái ba đứa kia chửi ngu tiếp, nói thì mày kiểm lí do gì đó trốn ra. Giả bộ nói mẹ bệnh phải đưa đi khám bác sĩ. Hay sáng đó mày nói nhức đầu tiêu chảy gì đó không lên văn phòng được. Thật thà cha dại, cứ nói đại lí do gì đó rồi ra ngoài tìm cơ hội tốt hơn. Nhảm không kiểm xác gì được ở đó thì chuồn. Cậu H có vẻ xiêu xiêu theo. Rồi cả bốn cậu đều cung li “dzô dzô”. Sống trên đời này, phải lo trước cho mình, mày không thấy người Trung Quốc dạy nhau trong phim Tàu sao, “người không vì mình, trời tru đất diệt”, đó là sự khôn ngoan, ai kệ ai chứ - cậu lớn tuổi nhất khuyên bảo cả nhóm.

Tony chợt nhớ lúc còn đi học, vào lúc nghỉ hè, Tony vô một xí nghiệp may mặc của Hàn Quốc ở Bình Dương xin thực tập không lấy lương để quen việc xuất nhập khẩu. Lúc đó nhà máy cũng bị lâm vào khó khăn tài chính, khủng hoảng tài chính 1997 thì phải, tới tháng thứ ba thấy công ty vẫn không trả được lương. Ông giám đốc người Hàn tên Park có họp và năn nỉ mọi người thông cảm, ráng gánh gồng giùm vì hàng không xuất được, bên Hàn Quốc không cho vay tiền nữa vì thắt chặt tài chính theo đơn thuốc của IMF. Tony thấy xe hơi ông cũng

bán, hằng ngày ổng đi lên nhà máy bằng xe ôm hoặc xe buýt, Tony lúc đó chưa có xe máy nên đi làm bằng xe buýt, thỉnh thoảng ngồi cùng xe với ổng. Bình thường ổng cầm theo cái cà mèn (cặp lồng), vợ ổng nấu cơm kiểu Hàn mang theo, giờ vợ con về quê hết nên buổi trưa ổng ra trước ăn dìa cơm bụi có mấy ngàn đồng như công nhân. Nhưng chỉ có vài nhân viên còn trẻ như Tony là thương ổng, mấy anh mấy chị lớn chửi quá trời. Nói mặc mớ gì thông cảm, tụi này cũng cần tiền để sống vậy. Ông làm chủ công ty thì phải có tiền chứ, không có tiền thì đừng có qua đây xây nhà máy. Một buổi sáng nọ, Tony vô công ty và không thấy chị trưởng phòng xuất nhập khẩu tên Đài đâu cả, Tony mới gọi điện về nhà hỏi thì chị Đài nói tao nghỉ việc rồi. Tao cầm cái máy fax và mấy giấy tờ quan trọng của công ty về nhà coi như siết nợ, mà nói với ông Park có trả lương thì tao mang lên trả.

Ông thương nhân viên người Việt ghê lắm, nhất là chị Đài, người được ổng đào tạo từ lúc mới ngáo ngơ ra trường. Sáng đó ổng kêu Tony giúp ổng gửi cái công văn cho một công ty Hongkong. Tony đọc thấy hợp đồng bán thanh lí toàn bộ nhà máy. Ông kêu chị Lan kế toán vô, bảo các bạn mai không cần phải đi làm nữa, tuần sau lên nhận lương, công ty sẽ không nợ ai một đồng nào, bù cho mỗi người một tháng lương để đi tìm việc mới. Ông gục đầu xuống nói xin lỗi, nói làm chủ mà không lo được cho mọi người, rồi nói gì dài lắm, tiếng Anh giọng Hàn cứ xí xô xí xà. Cái thôi, Tony lật đật đi làm việc ổng giao.

Khổ là cái máy fax bị chị Đài lấy mất rồi nên không gửi fax qua Hongkong được. Mới vô báo lại, ổng chưng hửng nói ủa

máy fax sao cũng lấy. Ông bảo thôi mày ra ra bưu điện gửi fax cũng được, ông đưa Tony 200 ngàn. Hồi đó chưa có email, làm gì cũng đánh máy, in ra rồi gửi fax, một trang cả mấy đô, mắc lăm. Tony chạy ra cổng nói anh bảo vệ cho em mượn xe của anh chút, em ra bưu điện Sóng Thần rồi về ngay. Anh bảo vệ nói đi vậy tiền xăng ai chịu, tao đâu có ngu. Tony chạy lên phòng nhân sự hỏi mấy người mà không ai chịu cho mượn, nên lại vô phòng báo cáo ông Park. Ông giật mình, ngồi một lúc thì hiểu ra, lục lợi hết trong túi quần túi áo, đưa Tony thêm đâu khoảng một trăm ngàn, nói đi xe ôm đi cho nhanh. Tony xong việc đem hợp đồng và tiền thừa về trả lại cho ông. Vô phòng giám đốc không thấy ông đâu, mới chạy đi tìm. Thấy ông đứng ngoài gốc cây phía sau xưởng hút thuốc, mắt đỏ hoe...

Hôm bữa Tony tình cờ gặp chị Lan, kế toán cũ. Chị Lan nói ông Park vẫn giữ liên lạc với chị đến bây giờ. Sau khủng hoảng ông cũng có gầy dựng lại một cái nhà máy mới bên Campuchia. Chị mấy lần rủ qua Việt Nam chơi nhưng ông nói thôi tao không quay lại nơi đó đâu, nhớ kỉ niệm xưa buồn lắm.

Chị Lan nói ông Park không nhớ tên em, nhưng nói nếu có gặp thì cho tao gửi lời hỏi thăm cậu sinh viên cao cao ôm ốm, hồi xưa hay đi gửi công văn giấy tờ. Chị nghĩ là ông nói em đó.

Sau này ra đi làm, sóng gió thương trường, Tony mới hiểu. Mỗi lần nghĩ về ông, nước mắt cứ chảy.

cách
đo
lòng
người

“Dò sông dò biển dẽ dò, nào ai lấy
thước để đo lòng người”. Nhưng hãy thử lấy tiền ra đo, một
số lòng người đo được bằng tiền. Nhiều người có thể giữ
mình ở mức vài ba triệu, nhưng lại thay đổi trước vài ba ti.
Cũng có kẻ trước bao nhiêu tiền bạc cũng không hề gục ngã,
vẫn giữ vững giá trị và bản lĩnh của mình. Tiền bạc là chủ đề
rất khó, nên các bạn trẻ cần chuẩn bị một thái độ ứng xử phù
hợp để có thể bắt nó làm nô lệ, làm phương tiện để mình
đạt được sứ mạng của cuộc đời. Nếu không, nó sẽ trở thành
ông chủ, sai khiến mình, khiến mình khổ miết. Rồi lúc chết

đi, mới giờ nắp quan tài thêu thùo nói lời cuối, rằng: “Ngày xưa tui biết tiền chết không mang theo được như vầy thì tui đã khác. Nói xong đóng nắp quan tài lại rồi chết.” (trích tác phẩm “một cái chết dễ thương” - TnBS xuất bản x năm sau).

Phần 1: Ứng xử với tiền

Tony có một người bạn học chung cấp 1, sau đó chuyển trường. Bằng bao nhiêu năm mất liên lạc, bạn ấy tự tìm đến. Lúc đó Tony vừa mở công ty. Bạn đến kể chuyện hai đứa ngày xưa tắm mưa thế nào, rồi hoàn cảnh phải nghỉ học đai học ra sao... Tony rất quý nên giữ lại, ba ngày đai tiệc nhỏ, năm ngày đai tiệc lớn. Tony hướng dẫn bạn cách làm sổ sách giấy tờ, hi vọng là bạn làm thủ quỹ cho công ty. Mình đi bán hàng cả ngày, có một người thân tín trong làng trong xã, quen biết từ lâu giữ tiền giùm thì cũng yên tâm. Đi thu tiền khách hàng, lần nào cũng bình thường, vài ba triệu, bạn đem về đầy đủ. Có lần bạn thu 50 triệu, chiều đó mọi người trong công ty ngồi đợi mãi. Rồi bạn về rất khuya, bảo là bị rót mất lúc đổ xăng, thẻ thốt khóc lóc um sùm, viết giấy cam kết sẽ trả lại sau năm năm, và tới giờ không liên hệ lại. Tony mất ngủ cả mấy đêm cân nhắc cách giải quyết, vì biết bạn dùng số tiền đó để đổi lấy chiếc xe tay ga bạn hằng ao ước. Cuối cùng Tony quyết định không làm lớn chuyện, vì giá trị của bạn ấy chỉ là 50 triệu. Đúng mức giá ấy, bạn đã bán mình. May mắn là mình chi mất 50 triệu chứ sau này làm thủ quỹ mà tiền hàng hóa lên đến mấy tỉ, không biết ra sao.

Lúc Tony thành lập các nhóm tình nguyện cho chương trình Áo ấm mùa đông, có nhiều chuyện bây giờ mới kể. Có bạn đến với chương trình với tâm rất sáng, được 1-2 triệu

tiền lãi thì nộp vô nhóm ngay, nhưng thấy lãi 20 triệu thì nghĩ khác, vội vã rời nhóm để tự kinh doanh. Tony yêu cầu công khai tài chính là phớt lờ, nói không có thời gian. Có nhóm kiếm được vài ba chục triệu thì đòi: “Cho mỗi bạn một cặp vé về quê ăn tết, vì tiền này là công sức các bạn”. Có nhóm từ sáng đến tối kiếm được ba triệu thì nhậu hết ba triệu để “bồi dưỡng sau một ngày lao động vất vả”, trong khi cam kết ban đầu là chi phí gì cũng tự bỏ ra. Có bạn thì lấy mấy triệu tiền nhận mua nho giúp từ nông dân cho nhóm rồi không chuyển hàng khiến nhóm kia không ngủ được, nửa đêm còn nhắn tin: “Dượng đòi giúp nhóm con”.

Dù các hiện tượng này chỉ là cá biệt trong 400 tình nguyện viên vô cùng dễ thương và tử tế đợt rồi, nhưng thế mới thấy, đụng tới tiền bạc, kẻ kém bản lĩnh sẽ thay đổi. Dù hôm trước nghe chuyện, người này sẽ phê bình người kia, nhưng đến khi có chút tiền trong tay, chính mình lại hành xử khác. Có bạn mượn tiền của Tony xong để khởi nghiệp, dù chỉ vài ba chục triệu, Tony gọi lại thì không nghe máy, nhắn tin không trả lời, một đi không trở lại như дũng sĩ Kinh Kha qua sông Dịch Thủy. Cho mượn thì biết trước là đã mất, nên Tony chuẩn bị tinh thần, không bị sốc gì cả. Và may mà mình cũng giàu có quá, nấm rơm cứ tươi nước là “mọc lên như nấm” bán được khối tiền, chứ làm ăn khó thì cũng đã lao tới nhà chúng nó, sẽ “you will know my hand”* ngay.

Như câu kết luận “human nature is changeable” (bản tính con người có thể đổi thay) trong cuốn sách *How money*

---

* Dịch vui câu “Mày sẽ biết tay tao”.

changes the way we think and behave (Tiền bạc thay đổi cách nghĩ và cách cư xử của chúng ta như thế nào), việc mất quan hệ với những cá nhân ấy không để lại chút nuối tiếc nào. Có thể các bạn ấy đã không nhận ra rằng mình đã thay đổi. Khi lòng tham nỗi dậy, lí trí và tình cảm sẽ bị che mất, hôm trước thì “thương dượng Tony vô cùng”, nhưng hôm nay thì “tiền ơi tiền, cháu yêu tiền lắm”. Hôm trước nhẫn tin “con là của dượng” nhưng sau đó thì nhẫn lại là “mà tiền là của con”. Khi lòng tham nỗi lên, họ sẽ nghĩ chỉ họ đúng còn người khác sai hết. Tính tham lam sẽ khiến chúng ta bỗng dung có gương mặt xôi thịt, ánh mắt đảo tròng liên tục, nhìn gian gian. Cái lạ là càng nghĩ về tiền, thì lại càng kiêm không ra. Các bạn khó kiểm tiền là do khôn quá, thử một lần bớt khôn mà nghĩ cho người khác xem sao.

Nhiều người nói “nếu tôi trúng số độc đắc, tôi sẽ mua cái này cái kia cho người nghèo...” nhưng thực tế tới lúc đó mới biết được. Phần lớn lúc trúng xong sẽ suy nghĩ “nó nghèo kệ nó, tiền này của mình” nên sẽ dùng mua nhà, đổi xe, đi du lịch,... những cái lợi cho bản thân mình thôi. Có người nói, nếu tôi thành tỉ phú, tôi sẽ vẫn là tôi... thì chỉ khi nào giàu có mới biết được có đúng hay không. Vì nhận thức, suy nghĩ và hành động CÓ THỂ SẼ THAY ĐỔI khi có tiền trong tay.

Nhiều bạn trẻ cho ăn xin có vài đồng, nhưng sau đó thì đi theo quan sát, thấy họ giả vờ để được thương hại, nên tức tối, day dứt khôn nguôi, rồi từ đó thấy hành khát thật giả gì cũng lạnh lùng. Các bạn không sai, cho hay không là quyền của bạn. Nhưng nếu nhìn đời bằng con mắt đó, lòng nhân ái sẽ từ từ mất đi. Đã chuyển quyền sở hữu rồi, người ta làm gì

mặc người ta. Nếu không có lòng hào sảng, đừng làm bất cứ cái gì có nghĩa “cho đi” vì trong lòng sẽ khó chịu, vì các bạn “cho” mà không “quên”.

Và với tiền, chúng ta hứa là phải làm, đừng tiếc, vì lời hứa có giá trị hơn tiền nhiều lắm. Tony có một chị bạn thân, chị có căn nhà ông bà để lại nhưng bị mất hết giấy tờ, giờ muốn có sổ hồng để bán phải truy lục rất khó, chồng chéo mẩy chục người thừa kế ở nước ngoài phải từ chối tài sản thông qua hợp pháp hóa lãnh sự nên chị nghĩ chắc không bao giờ được. Chị thuê một ông luật sư, nói anh giúp em, em mà có căn nhà này coi như món tiền trên trời rơi xuống, em sẽ chia cho anh 1/3. Ông luật sư làm hai năm mới xong giấy tờ. Có sổ hồng trong tay, có người trả giá căn nhà 300 tỉ nên chị thấy tiếc. Gặp Tony, chị kể ối cái này dễ ẹt, chị tự làm cũng được, hồi đó chị ngu quá nên mới nhờ luật sư, trường hợp này dễ mà ông luật sư không nói, coi như là lừa chị. Chị chỉ đồng ý cho 100 triệu thôi. Ông luật sư này đâm đơn, thăng kiện vì vẫn tự rõ ràng. Chị gần như hóa điên, làm nhảm cả ngày, dù ĐƯỢC 200 tỉ trong tay nhưng chị chẳng quan tâm vì mãi nghĩ đến việc đã MẤT 100 tỉ. “Đông tiền đi liền khúc ruột”, cứ chiêu chiêu, chị kêu tài xế đánh xe Audi A8 chở chị ra bờ sông Phú Mĩ Hưng, leo lên cầu Ánh Sao, vừa ngồi ăn hột mắc-ca vừa xoã tóc khóc đến sưng mắt. Khi hoàng hôn buông tím ngắt trên dòng sông Nhà Bè chia đôi Đồng Nai Gia Định, khi bìm bìm lẻ bạn kêu khắc khoải đến nao lòng, thì chị mới trở về biệt thự 20 tỉ, trả thù ông luật sư. Chị rửa hình ông ấy ra, soi trên ngọn đèn, lấy kim chọt. Tôi chị lấy kim chọt miệng thì sáng mai ông luật sư sưng miệng,

mồm vêu lên, cái không được. Tối chị chọt bụng thì ông luật sư đau bụng, chị chọt chân thì ông ấy bị đau chân, có bữa không biết chị chọt chỗ nào mà ông luật sư chỉ còn mạnh toán hóa, mấy môn như sinh lí thì ông luật sư ngày càng yếu. Gặp Tony, ông luật sư khóc nấc, ông nói ông muốn được trở lại như ngày xưa, được yếu toán hóa và mạnh sinh lí.

---

chuyên
chuyên
chuyên
ở **Mumbai**
Mumbai
Mumbai

Tony nhận được rất nhiều thư của các bạn trẻ. Có thư viết lúc 2 giờ sáng. Nhiều bạn nói tụi con sinh ra ở thành phố, lớn lên trong nhung lụa, mọi thứ cha mẹ chu cấp, học hành thì thấy cô chỉ từng bài toán, làm giúp từng bài văn... nên khi theo chương trình tình nguyện mang áo ấm lên cho trẻ em vùng cao, thấy các em bé hôn nhiên giữa núi rừng, tụi con bật khóc. Về lại thành phố, thấy yêu cha mẹ, yêu mọi người, yêu cuộc đời hơn. Tụi con không còn tranh giành từng mét đường với những người tham gia giao thông khác nữa. Hay khi họ

mắng chửi mình, thay vì đáp trả lại, tụi con chỉ bỏ đi, vì thấy họ tội nghiệp, họ còn quá sân si với cuộc đời này. Vì họ chưa biết cho đi...

Đúng vậy. Các bạn đã nhìn sự việc ở một góc nhìn khác, rất văn minh, rất đẳng cấp. Từ thiện cho người khác, thật ra cuối cùng chính là từ thiện cho chính mình. Hồi đó dượng đi Ấn Độ học một lớp đào tạo doanh nhân, toàn người giàu học, trừ Tony, vì Tony đẹp trai quá, nên được đặc cách. Có một ông thầy ống dạy như vầy nè. Một tỉ phú khôn ngoan là một tỉ phú giúp nhiều người làm triệu phú. Vì sao, vì trước hết là cho ông ấy. Già sử ông ấy ở trong một cái lâu đài, lâu đài của ông ấy nằm giữa những biệt thự, người ta sẽ bảo vệ ông ấy. Còn nếu lâu đài của ông ấy nằm giữa một khu toàn nhà tranh vách lá, nó mà phát hỏa thì lâu đài của ông cũng tiêu luôn. Có bữa cả lớp đi thực tập, ông thầy chỉ vào tòa lâu đài mấy triệu đô trong một khu ổ chuột, ông nói họ dại quá. Phải giàu đê, kéo người ta lên thì cái giàu của mình mới vững chắc. Luật doanh nghiệp Ấn Độ qui định mỗi doanh nghiệp đạt doanh số nào đó sẽ bắt buộc trích ít nhất 2% lợi nhuận cho công tác xã hội (CSR: Corporate Social Responsibility).

Thực tế, ở Ấn Độ, có những ông chủ giàu có và nhân viên cũng xứng xinh ngon lành, gắn bó lâu dài, công ty phát triển vượt bậc. Nhưng cũng có những ông chủ giàu sụ, béo tốt, da trắng hồng nhưng người làm thì lương chỉ vài ba đồng, ốm tong ốm teo, miệng mồm méo mó, gửi đơn xin nghỉ việc suốt. May ông chủ này lúc nào cũng than thở: "Tìm không ra được nhân viên tốt, tụi nó nhảy cóc suốt, cứ mấy tháng

lại thay người..." Thì cũng phải tự trách mình. Cứ đào tạo thật tốt, lương vài ngàn đô, giao việc cho tụi nó làm từ sáng đến tối... thử có đứa nào bỏ việc không. Vấn đề là mình sẵn sàng cho nó 1-2 ngàn đô nếu nó làm cho mình 10.000 đô. Nhưng nhiều người miệng mồm nói hay lắm, nhưng đụng đến chuyện này là không chịu, vì không có tính hào sảng. Anh bạn của Tony, có một nhà máy quần áo rất lớn thừa hưởng từ gia đình, khi nghe Tony kể về chuyện cô Lành bán vé số ở Long An đưa xấp vé số trúng 6,6 tỉ cho anh kia, rồi anh kia tặng lại một tờ 1,5 tỉ, anh nói: "Anh không được vậy, nếu cố đưa anh xấp vé số đó, anh chỉ tặng vài triệu. Vì anh tiếc". Anh tiếc tiền thì người ta tiếc công tiếc sức, sẽ không thể cống hiến 100% năng lực cho công ty anh được.

Nên hào sảng là phải có, phải có nếu muốn thành đạt, các bạn trẻ tin lời Tony đi. Mà sự hào sảng chỉ có khi mình phải biết cho đi, biết làm từ thiện, đừng đợi giàu có mới làm. Vì giàu là bao nhiêu? Bao nhiêu mới là giàu? Tony có hai người bạn mà Tony kính phục nhất, một là bạn N, bạn cấp 2. Bạn này cứ rảnh và khỏe là đi hiến máu. Người thứ hai là bạn P, bạn đại học, bạn này từ lúc ra trường, lương có bốn triệu nhưng đã trích 10% tức 400 ngàn đồng gửi các em mồ côi, bây giờ lương gấp mấy lần, cố vẫn trích 10%. Nhưng cũng có những người bạn đi xe hơi, thu nhập một năm vài tỉ đồng, nhưng mỗi lần nói từ thiện là lơ đi. Mình đã tin tưởng một đơn vị từ thiện nào đó mà gửi tiền, gửi công gửi sức vào, thì phải có lòng tin trọn vẹn. Nếu không tin, tốt nhất không nên hợp tác. Đã hợp tác, phải tin. Dù có thể bị mất lòng tin, thì cũng là bài học, có sao đâu? "Nhận thì phải nhớ, cho thì

phải quên”, đã cho rồi mà còn vặn vẹo lo lắng, thì lòng dạ vẫn còn cứ hẹp hòi, khó làm nên nghiệp lớn.

Tony chợt nhớ lời ông thầy Ấn Độ dạy. Ai cũng muốn lộc thật nhiều, tiền thật nhiều, cố lấy vào và cố giữ. Cuối cùng lại mất hết. Vì phúc như thân thuyền, lộc là thứ chất lên thuyền. Phúc mỏng mà lộc nhiều, thuyền nhanh đắm. Cho bớt đi nhé, còn ít, cũng hơi tiếc, nhưng mà còn...

←

các
bạn trẻ
hãy đọc
dù chỉ
một
lần...
đọc

1. Ở công ty anh bạn thân của Tony có hai thế hệ nhân viên. Một là do người quen gửi vô, toàn đoạt giải nhất giải nhì ngáo ngơ toàn quốc dù tốt nghiệp đại học cả. Anh đào tạo xong, đủ năng lực thì ở lại làm việc. Hai là thế hệ mới, tức các bạn trẻ tự tìm thông tin tuyển dụng anh đăng trên mạng, đến kiểm tra IQ, tiếng Anh, năng lực ngôn ngữ, đạt yêu cầu và vào làm. Anh thấy năng suất lao động của thế hệ hai cao hơn hẳn. Các bạn này đến rất sớm, về rất muộn. Làm mọi thứ không từ việc gì, cái gì cũng cứ vun vút, nhoay nhoáy, ai cũng thích cũng mê. Và 100% đều

đã đi làm thêm trong thời sinh viên, nên giỏi giang bản lĩnh, không phải “nhờ người thân trợ giúp” khi ra đời.

Dù vẫn hoàn thành công việc, nhưng nhóm “gửi gắm” không có tinh thần tự giác, có giám sát mới làm, sếp đi công tác thì nhóm này lập tức đi trễ, về sớm, thậm chí “tranh thủ” lí do hỏng xe, kẹt đường, nhức đầu... để trốn ở nhà, hoặc ngồi ở văn phòng chử chat chit Facebook là chủ yếu, dù công ty có thưởng trên thành tích làm việc. Nhóm này do gia đình bao bọc từ nhỏ, vô làm lương bao nhiêu cũng được, có thưởng thì tốt không thường chẳng sao. Kêu ghi “to-do list”, họ sẽ rặn mấy tiếng mới có được vài dòng kiểu “gọi điện thoại cho vài người, email cho vài người” rồi hết. Thói quen cha mẹ làm giúp mọi thứ nên tay chân, não bộ đều không động đậy, laptop cũng không biết phải lau chùi. Anh nói, đây là lần cuối cùng anh nhận đám này vô, mặc kệ bà con ai nói gì thì nói, mình không có nghĩa vụ làm từ thiện với đám bất tài này nữa. Kinh nghiệm của anh, khi phỏng vấn, thấy đứa nào không biết làm việc nhà từ nhỏ thì dù trường chuyên lớp chọn, thi đại học điểm tối đa đi nữa cũng không nhận. Công việc cũng phải lâu lâu xê dịch cái bàn, treo bức tranh, khiêng cái tủ... chứ đâu thể cứ bấm máy tính với con chuột. Cha mẹ giành làm hết việc nhà thì sẽ tiếp tục ban bố tình thương, tháng nào cũng gửi tiền chu cấp, làm mất động lực sống hay đam mê của tụi nó. Đi làm cho có gọi là, có chỗ “sáng vác ô đi tối vác về”, công ty không phát triển được với nhân viên kiểu vầy. Nhà cửa xe cộ cha mẹ để lại hoặc mua cho, ngành học cha mẹ chọn, cuộc đời cứ như tầm gửi tầm leo, toàn người khác quyết định hộ. Mà

có những ông bà cha mẹ anh chị kỳ cục, cứ can thiệp vào cuộc đời con em mình như thời chiếm hữu nô lệ. “Mày cứ ngồi vào bàn học cho tao, tới giờ ăn tao kêu xuống. Mày học toán lí hóa thi Bách khoa cho tao. Thi Y dược cho tao. Thi Kinh tế cho tao. Mày chỉ đi học cho tao, tao nuôi, không cần đi làm thêm”. Cứ toàn “cho tao”, sự ích kỉ dưới tên gọi “tình thương” đã làm mất khả năng ra quyết định, tồn tại của một cá thể sống khác, biến những đứa trẻ bình thường thành tàn tật cả tay chân lắn lǚ vì cái gì cũng bị giành làm, giành nghỉ hộ.

Công ty anh tổ chức học tiếng Anh, huấn luyện chuyên môn, chơi thể dục, thể thao... nhưng chỉ có nhóm thế hệ mới tham gia, nhóm cũ thì “ép tôi học đi, tôi sẽ học cho. Ép tôi đi tập thể thao đi, tôi sẽ tập cho. Không thì thôi, đừng hòng đây có mặt nhé”. Họ nói, ngày xưa đi học vì bị ép, “tại ống, tại bả” bắt học. Đến trường vì bị điểm danh, bị thầy cô bắt học chứ không phải vì ham kiến thức. Mục đích là có cái bằng. Đọc sách chỉ vì có đề thi trong đó, chứ sách không liên quan đến thi cử thì đọc chi? Nên đi làm, sếp ép thì làm không thì thôi. Tính tự giác hoàn toàn không có. Làm sếp ở công ty có thể loại nhân viên này mệt lấm, hao hơi tổn tiếng, la hét rầm trời tụi nó mới làm.

Lên chức, nâng lương họ cũng ham nhưng không được cũng chả sao. Cho nghỉ việc thì cũng chả buồn phiền, lại quay về với cha mẹ, “qua nửa đời phiêu bạt, em lại về úp mặt vào ô tô”. Ông bà cha mẹ lại điện thoại khắp các người quen, dáo dác chạy đi xin xỏ người khác, lạy ông đi qua lạy bà đi lại, xin bố thí cho con tôi một công việc, tôi già như thế này

vẫn phải đi xin việc cho con cho cháu, có khổ thân già tôi không? Nói xong thì òa khóc. Thì trách ai bây giờ?

Tục ngữ của Việt Nam có một câu vô cùng hay là “của biếu là của lo, của cho là của nợ”. Cái gì người khác cho mình sẽ mãi mãi là “của nợ”. Nên TỰ MÌNH làm hết mọi việc, 18 tuổi trở lên mình phải quyết định cuộc đời mình. Gương Mai An Tiêm còn đó. Bị đày ra hoang đảo vẫn sống tốt, sống giàu có huống hồ mình vẫn ở trong thành phố, trong đất liền.

2. Giải pháp căn cơ để giải quyết thất nghiệp của một xã hội

Tony đi dạy một lớp CEO cho các bạn đã khởi nghiệp, điểm chung là đều dưới 30 tuổi và có tính tự lập từ nhỏ. Như vậy, GỐC của giải quyết vấn đề thất nghiệp/khởi nghiệp chính là tạo sự TỰ LẬP cho các bạn trẻ.

Tony cũng để ý, 100% các bạn tự biết giặt giũ nấu ăn, tự biết lau nhà lau cửa, tự biết sửa xe đạp xe máy và đồ điện trong nhà, thêu thùa may vá, biết làm thêm trong thời gian đi học... dù học chuyên ngành hẹp cách m mấy, vẫn tự xin được việc, hoặc tự mở cái gì đó làm ăn. Dù học trường cao đẳng sư phạm miền núi, nếu học giỏi, dạy giỏi thì các trường dân lập ở TP. HCM vẫn nhận vô làm. Tony có cô bạn tốt nghiệp ngành quản lý thư viện, cô nói lớp cô phần lớn thất nghiệp, trừ những người đi làm thêm trong thời sinh viên. Họ làm quản lí nhà sách, công ty xuất bản, hoặc mở riêng cái gì đó mà không cần đúng chuyên ngành. Có

bạn học chuyên ngành còn hẹp hơn, ví dụ bảo tàng học, nhưng trong thời gian đi học rèn giữa Anh văn, làm các đề tài nghiên cứu khoa học, tham gia các câu lạc bộ đoàn thể, tham dự các cuộc thi... thì họ vẫn có thể được giữ lại trường, hoặc xin học bỗng đi nghiên cứu tiếp, hoặc sẽ có chỗ nhận vô làm, dù ngành khác. Bạn nào cầm bằng giỏi mà không có việc thì chỉ có cái bằng là giỏi, còn người là dở, kém cỏi, học vì điểm số chứ không thực lực. Thực lực là phải kiếm được việc, được tiền, dù học piano hay đàn tranh, học vẽ hay học múa, học bất cứ ngành gì...

- Với các bạn trẻ đã tốt nghiệp mà đang thất nghiệp: Minh phải gạt phăng mọi sự chu cấp của gia đình. Bất tài mới lấy tiền của cha mẹ, mới nhờ cha mẹ bà con quen biết xin việc cho mình. Minh từ chối hết, tự mình kiếm ăn. Lao động chân tay cũng được, có sao. Trí óc mình có, từ từ sẽ đi lên.
- Học sinh vừa tốt nghiệp trung học: Nếu mình thích học ngành gì, mình kiên quyết bảo vệ và chọn. Nhóm tự lập từ nhỏ đều biết mình thích cái gì, làm tốt cái gì. Còn không biết thích cái gì thì đó là NHÓM NGÁO NGO, học lấy chục cái bằng cũng thất nghiệp. Minh phải vay mượn để học tập... chứ không nhận “viện trợ không hoàn lại” nữa. Phải xây dựng ý thức tự trọng đầu tiên của mình, bằng cách “say NO” với tiền của người khác. Tuyệt đối KHÔNG là KHÔNG. Tiền cha tiền mẹ là từ sự lao động của họ, không phải của mình. Chưa có tí phú nào đi lên từ việc trúng số. Chúng ta chưa ai ở nhà do ông tổ ông tiên để lại. Lịch sử hàng ngàn năm Tây

Tàu gì cũng vậy, những dinh thự vĩ đại ngày xưa bây giờ đều là viện bảo tàng, dù “đại gia” thời đó đều để dành cho con cháu, từ lâu đài Windsor bên Anh, dinh Hòa Thân ở Trung Quốc đến cung điện mùa hè ở Nga... Cứ đời này đời khác, tự dung con cháu không giữ được nữa. Mình cứ mua cho nó một miếng đất, một cái nhà, một đống vàng... thì nó sẽ bán vàng để ăn, hết rồi cắt đất bán lần lữa, rồi tới bán nhà, rồi rơi vào nghèo khổ rách rưới. Nhưng thế hệ sau đó nữa thì lại bật dậy được vì ĐƯỢC sống trong nghèo khó.

Cho nên nghèo khó là một cơ hội tuyệt vời. Giàu có là một thách thức để một đứa trẻ thành công, phải tận dụng cơ hội khó khăn của mình, và vượt sướng, buông bỏ hết những thảm nhung để lăn lê trong cát bụi, để mình có tương lai. Nếu mình lỡ sinh ra trong nhà giàu rồi, gạt hết, tự mình xoay xở, tự mình sinh sống. Ở Tp. HCM thì xin cha mẹ đi học ở tỉnh khác, thành phố khác, trừ trường chỉ thành phố mới có thì dành chịu, chứ học Nông nghiệp hãy về Cần Thơ, học Vật lí hạt nhân, Sinh học hay Toán thì có thể lên Đà Lạt, học Thủy sản ra Nha Trang, học Hàng hải ra Hải Phòng, học Âm nhạc ra Huế... Thoát li ra khỏi vỏ bọc của gia đình, để được tự sống. Phải có những buổi sáng thức dậy suy nghĩ hôm nay phải làm sao để có cơm ăn khi cái ví không còn một xu, tối nay phải ngủ ở đâu khi tiền nhà chưa đóng, phải xin đi làm thêm ở đâu để có cái đi chơi, để dành... Chính suy nghĩ như vậy sẽ giúp vỏ não mình hàn lén những nếp gấp của sự trưởng thành, của sự tự tin. Chưa có ai nằm ra đường chịu chết đói cả, bạn nên

nhớ điều đó. Khi cùng đường, người ta tự nghĩ phải đi ăn cơm từ thiện, vô chùa ăn, ghé bạn mượn tiền, hay dùng cách xyz... nào đó để tồn tại.

3. Cha mẹ của mọi đứa trẻ phải thương chúng nó bằng phương pháp giáo dục khác. Đến tuổi biết ăn là tự xúc cơm, tự giặt giũ lau nhà, tự học, tự chơi. Ép chúng nó buổi sáng phải thức dậy sớm, lau nhà lau cửa sạch sẽ, dọn dẹp mùng mền chiếu gối, nấu nước nấu mì cho chính nó ăn, không nhịn đói kệ. Cuối tuần bắt nó phải quét váng nhẹ, lau chùi tivi tủ lạnh, chăm sóc cây cảnh thú nuôi, quét sơn, sửa nhà, tham gia các hoạt động ngoài xã hội, tuyệt đối không cho nó ôm laptop hay Ipad, Iphone khi chưa làm xong việc nhà. Nếu trường có tổ chức đi xe buýt đưa đón thì cho chúng nó tự đi với bạn bè, không nên đưa đón, kẹt đường kẹt sá trước cổng trường. Không xin xỏ việc làm cho chúng nó. Không ép chúng nó học ngành mình yêu thích, mình thích thì mình học đi.

4. Cha mẹ LỖ GIÀU CÓ thì hãy cho con cháu mình một môi trường giáo dục tiên tiến đến năm 18 tuổi và hết. Học vì đam mê chứ không phải vì bằng cấp, học nghề cũng được chứ không nhất thiết học chữ. Không ép chúng nó học thêm nếu chúng không thích học, chỉ có những đứa ham mê chữ nghĩa mới cho chúng nó vay tiền học đại học, bắt ra trường trả lại. Tiên tích cóp một đời, hai vợ chồng già cứ tận hưởng. Đi du lịch chõ này chõ kia, hoặc đem đi từ thiện để tạo phúc, may mắn cho con cho cháu. Tương lai

của bụi nó hãy để bụi nó quyết định, đừng có đu theo hỏi miết. Nó mà về úp mặt vào ô tô, dựa dẫm là mình đuối đi.

Cứ “cho” riết thì một cục cưng sẽ biến thành một cục nợ cho gia đình, một cục... tác của xã hội.

“Qua nửa đời phiêu bạt, em lại về úp mặt vào ô tô. Ôi con ô tô, con ô tô...”*

---

* Nhại theo bài hát *Một khúc sông quê* của nhạc sĩ Nguyễn Trọng Tạo. Chân thành xin lỗi nhạc sĩ.

trên
trên
**đường
băng, ờng
băng**

Tony vừa đi ăn cơm với Lim, một triệu phú người Singapore về. Lim học không giỏi, chỉ tốt nghiệp một khóa dạy nghề nhà hàng. Ban đầu Lim đi phụ bếp, lên đầu bếp rồi tích lũy ra riêng, mở chuỗi nhà hàng, đầu tư bất động sản, công nghệ, sang nước ngoài mua các dự án...

Tony dắt theo một bạn trong CLB con đường để học hỏi. Bạn hỏi Lim, bạn là một người vừa đi làm, với thu nhập hiện nay là 6 triệu đồng, tức 300 USD, ở Sài Gòn, bạn muốn cất cánh thì phải làm sao?

Lim ngồi vạch ra một lộ trình, nói đây là nội dung Lim được học ở một khóa Entrepreneurship (khởi nghiệp), nội dung này cũng có nhiều người chia sẻ. Tony thấy khá hay nên ráng nhớ lại, diễn theo ngôn ngữ của mình, mời các bạn theo dõi.

“Hãy ngồi xuống, tự vẽ ra một cuộc sống cá nhân thông minh nhất. Giả sử thu nhập hàng tháng của bạn là 6 triệu đồng, hãy chia làm 6 phần:

1. Ở: nếu ở trọ, hãy tìm nhà trọ ở xa nhất mà có thể kết nối với chỗ làm bằng phương tiện công cộng như xe buýt. Ví dụ ở TP.HCM, nên ở Suối Tiên, An Sương chẳng hạn, có hàng chục chuyến xe buýt vô chợ Bến Thành (sau này còn có tàu điện ngầm). Lúc ngồi trên xe buýt cũng là lúc quan sát xã hội từ trên cao, xem và nghĩ ra người ta làm ăn thế nào hai bên đường. Không nên vội lộn với việc tự lái xe. 30 phút lái xe là 30 phút bạn lãng phí cho sự căng thẳng, nguy cơ tai nạn, hít khói bụi làm giảm tuổi thọ. Đi bộ từ trạm xe buýt đến nơi cần đến giúp tim bạn khỏe mạnh. Giữa việc đi xe buýt mất 1g30 và tự lái xe mất 30 phút, hãy chọn đi xe buýt. Đám đông chỉ đi xe cá nhân, mình ngược lại với đám đông, đã sao? Tại sao bạn muốn nhảy vô 5% người giàu có mà không từ bỏ được tư duy của 95% còn lại? Có việc nhỏ vậy mà bạn không dám thoát ra, thì việc lớn làm gì được? Sự sáng tạo mới đem lại cho bạn của cải và sự thú vị. Mà sự sáng tạo chỉ có khi đầu óc thành thạo. Hãy ngồi trên xe buýt và suy nghĩ về mọi thứ mình muốn. Sẵn sàng bỏ 2-3 giờ mỗi ngày để quan sát, nghĩ lớn, ước mơ lớn. Không ai

đánh thuế ước mơ. Đừng tư duy “1 vợ 2 con 3 tầng 4 bánh” cho nhỏ hẹp cuộc đời. Tại sao không sở hữu các tòa cao ốc, các chung cư, các trung tâm thương mại, các nhà máy xí nghiệp, máy bay, du thuyền? Không cần chia sẻ điều này với ai, mặc công họ nói mình khùng. Vì con cò không hiểu được đại bàng suy nghĩ gì đâu. Anh Lim kể, lúc ảnh làm phụ bếp, đang rửa thớt thì buột miệng nói sau này sẽ mở chuỗi nhà hàng 30 cái toàn Đông Nam Á, ông bếp trưởng chửi “big illusion”, tức mày bị hoang tưởng, đòi tạt sốt cà chua vô mặt. Giờ anh Lim có 100 cái nhà hàng còn ông đầu bếp kia tới gặp anh Lim nộp đơn xin việc.

2. Ăn: Hãy dậy thật sớm, nấu cơm, xôi, mì. Nấu thêm để mang theo ăn trưa hoặc ăn ổ bánh mì, dĩa cơm bình dân nơi gần nhất. Minh nên ăn nhiều rau củ quả ở mức hấp/luộc, sẽ không có gì cả đâu nếu vài ngày trong tuần bạn không ăn thịt. Người ăn chay vẫn thông minh đẹp đẽ như thường. 90% kỹ sư IT người Ấn Độ ở Silicon Valley ăn chay. Minh ăn chay không phải vì tôn giáo mà vì sức khỏe. Thỉnh thoảng vẫn cứ ăn thịt cá... nhưng nếu nấu cho một mình mình ăn, đừng tốn thời gian. Cứ cá chiên/trứng luộc, rau củ quả hấp, trái cây là đủ.

3. Chơi: Nên mời bạn bè hai lần một tháng, ăn bình dân thôi. Nhóm bốn người, mỗi đứa hai lần, một tháng mình có tám lần gặp gỡ. Hãy chọn những người hiểu biết, khá hơn mình, đang làm công ty lớn, đang khởi nghiệp,...để nghe họ nói chuyện đời. Cá mập thì quay quần dưới đáy sâu. Cá lòng

tong thì nhao nhao trên mặt nước, cạnh tranh khốc liệt việc đớp bợt. Khoe quần áo, bàn chuyện ca sĩ này diễn viên kia, bình luận tò mò Tony Buổi Sáng là ai, viết thế này đúng viết thế kia sai... chỉ có ở đám lòng tong. Đám cá lớn sống im lặng.

4. Học: Phải dành 10 USD, tức khoảng hai trăm ngàn tiền mua sách/tháng. Người vĩ đại trên khắp thế giới, ngoài tủ rượu ra, trong nhà họ còn có tủ sách. Hãy đọc sách dạy làm người, làm giàu, sách kinh tế, sách văn chương, sách nấu ăn hoặc bất cứ sách gì ưa thích. Kiến thức rộng sẽ giúp mình làm ăn rộng. Khi đi làm, việc nói giỏi, cái gì cũng biết khiến công việc trôi chảy hơn. Tháng này bạn chưa bỏ ra hai trăm ngàn mua sách thì coi như thua. Đọc xong sách, kể lại nội dung cho bạn bè. Đừng giấu. Nếu có khóa học nào đó, nên đăng ký, hoặc dồn lại vài tháng làm một khóa, nhờ học với người thành đạt thật sự, tức người có điều hành công ty lớn, bậc trí nhân... chứ không phải nhóm mua mô múa mép.

5. Đi: Tháng để dành một triệu, năm sẽ có khoảng 12 triệu cho việc đi chơi. Ban đầu nên đi đường bộ sang các nước lân bang. Hãy tự thưởng cho mình mỗi năm một chuyến đi xa. Tết là thời điểm tốt để bạn về thăm gia đình, rồi đi chơi trước khi vô làm trong năm mới. Nhất định phải đi nước ngoài mỗi năm một lần, để coi sông, coi biển, coi đại dương nó ra sao... có cái gì hay ho thì bắt chước, mang về nước làm ăn. Trong tay mình nên có một cái smartphone loại bình dân để tra tìm bản đồ, hãy đặt vé máy bay/xe lửa/xe đò... giá rẻ nhất.

6. Để dành: tháng tối thiểu để dành một triệu. Cứ gửi ở ngân hàng, để được nhiều hơn có thể mua năm phân hoặc một chỉ vàng, đó là vốn khởi nghiệp về sau hoặc phòng khi có chuyện đột xuất.

Năm tới, nếu thu nhập vẫn sáu triệu, tự tát vô mặt. Muốn tăng lương, hãy cống hiến. Đừng sợ người khác không thấy nỗ lực của mình. Đừng “khôn” kiểu “tôi có được gì không, làm nhiều cho lăm thì lương cũng vậy”. Tư duy này khiến mình nghèo miết. Hãy cố gắng làm thêm giờ. Bạn phải làm thêm việc ở cơ quan, đến sớm hơn, về trễ hơn. Trong lúc làm việc, tập trung cao độ, nhận nhiều việc của công ty giao, tự mở thêm các mối quan hệ trong công việc, tay kẹp điện thoại, tay đánh máy, vừa đi vừa chạy... làm ầm ầm, ầm ầm vô.

Khi còn trẻ, hãy ra ngoài nhiều hơn ở nhà. Hãy nhào vô xin người khác “bóc hết, lột sạch” khả năng của mình. Chỉ sợ bất tài nộp hồ sơ “xin việc” mà chả ai thèm cho, chả ai thèm bóc lột. Khi đã được bóc và lột hết, dù sau này đi đâu, làm gì, bạn đều cực kỳ thành công vì năng lực được trui rèn trong quá trình làm cho người khác. Sự chăm chỉ, tính ki luật, quen tay quen chân hay quen ngáp quen lười... cũng từ công việc mà ra. Mọi ông chủ vĩ đại đều từng là những người làm công ở vị trí thấp nhất. Họ đều rẽ trái trong khi mọi người rẽ phải. Họ có những quyết định không theo đám đông, không cam chịu sống một cuộc đời tầm thường, nhạt nhòa... rồi chết.

Còn những bạn thu nhập 6 triệu cũng túng thiếu, 20 triệu cũng đi vay mượn để tiêu dùng, thì thôi, cuộc đời họ chấm

dứt giắc mơ lớn. Tiền nong cá nhân quản lí không được, thì làm sao mà quản trị tài chính một cơ nghiệp lớn? Tư duy thế nào thì nó ra số phận thế đó.

Số phận em, số phận cá lòng tong,
Thôi thì em cứ nhao lên mặt nước.

Mấy chuyện linh tinh em phải rành mới được
Tò mò bữa ni ca sĩ X ăn gì

Cầu thủ A đi xế hộp hiệu chi

Đại gia nào, diễn viên B đang cặp

Trên Facebook em, những thông tin dồn dập.

"*Hum nai*"* em buồn nhẹ *mí* bạn ơi

Hum nai lòng em lại chơi voi

Làm sao đây để thoát nghèo, mí bạn?"

Cứ mãi ở ao làng, rồi ao sê cạn

Sao không ra sông ra biển để vẫy vùng?

Sao cứ tự trói mình trong nếp nghĩ bùng nhùng?

Sao cứ mãi online và thở dài ngao ngán?

Sao cứ để tuổi trẻ trôi qua thật chán?

...

Trên đường băng sân bay mỗi đời người.

Có những kẻ đang chạy đà và cất cánh.

---

* Nói trại: Hôm nay, mấy

mục mục lục lục

Lời nói đầu 5

Phần một

Packing checklist - chuẩn bị hành trang

Chuyện thẳng Quân	15
Một đời xở rớ.....	20
Một lá thư Quảng Bình	23
Một lá thư Cà Mau	26
Chuyện lẩu cá kèo.....	31
Tư duy tích cực	36
Chuyện hai bán cầu nāo bô	39
Chuyện viết đúng.....	43
Học giùm tôi cái.....	47
Chuyện chọn trường.....	51

Hành trang tuổi 20	56
Về nỗi cực hình mang tên ngoại ngữ.....	60
Tôi là ai?	64
Thiết kế cuộc đời	68
Người Nhật học hành thế nào?	74
Nước Đức và chủ nghĩa hoàn hảo trong công việc	79
Tối hậu thư cho một nhân viên đi trễ	84
Ăn cắp quen tay, ngủ ngày quen mắt.....	87
Bệnh “Toán lớp một”.....	91
Nỗi lòng Bô Đề sư tổ	96
Bí mật của người giàu có.....	100
Một bếp lửa hồng.....	105
Chuyện thằng Kiên	109
Con cò của mẹ	115
Chi đường.....	120
Hùn hập làm ăn.....	125
Nhành cây trứng cá	128
Chuyện cái tổng đài điện thoại.....	131
Thành đạt, thành công và thành gì nữa?	136
Chủ nghĩa Makeno	140
Chị lái đò	144
Chuyện củi trấu.....	148
Bệnh nghiện internet.....	152
Chuyện con nghé.....	156
Ứng xử với tiền nong.....	159

Phần hai

In the departure lounge - Ở phòng chờ sân bay

Tâm của Tony (bài 18+)	168
Trí khôn của Tony.....	172
Chứng “tự ki” của Tony	176
Chuyện Tony làm hướng dẫn viên du lịch	182
Chuyện Tony đi ăn buffet quốc tế.....	186
Chuyện Tony đi du lịch.....	190
Chuyện Tony đi uống café	194
Chuyện nghe nhạc của Tony	198
Cách ngồi xe hơi kiểu Tony.....	201
Ăn uống kiểu Tony	205
Điền vào dấu ba chấm.....	212
Chuyện nhà anh Khổm.....	215

Phần ba

Boarding - lên máy bay

Hồng Ngự mang tên em.....	222
Hào hào sảng sảng.....	226
Trò đàng đi buôn	231
Chuyện cái cối xay	236
Lẽ nào khổ miết?	241
Cô giáo miền Lục Ngạn	246
Tiền đâu khởi nghiệp?	250
Một lá thư Phan Thiết.....	253
Lần đâu đến Seoul	258

Nông sản an toàn và trái tim người Việt.....	266
Tiếng khóc xé đêm.....	269
Chuyện ông Park.....	274
Cách đo lòng người.....	278
Chuyện ở Mumbai	284
Các bạn trẻ hãy đọc dù chỉ một lần....	288
Trên đường băng	296

TRÊN ĐƯỜNG BĂNG

TONY BUỒI SÁNG

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Giám đốc - Tổng biên tập NGUYỄN MINH NHỰT

Chịu trách nhiệm bản thảo: HUYỀN TÔN NỮ KIM TUYẾN

Biên tập và sửa bản in: ĐÀO MAI LY

Bìa: NGUYỄN LÊ DUY

Trình bày: ĐỖ VẠN HẠNH

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

Địa chỉ: 161B Lý Chính Thắng, Phường 7,
Quận 3, Thành phố Hồ Chí Minh

Điện thoại: (08) 39316289 - 39316211 - 39317849 - 38465596

Fax: (08) 38437450

E-mail: hopthubandoc@nxbtre.com.vn

Website: www.nxbtre.com.vn

CHI NHÁNH NHÀ XUẤT BẢN TRẺ TẠI HÀ NỘI

Địa chỉ: Số 21, dãy A11, khu Đàm Tráu, Phường Bách Đằng,
Quận Hai Bà Trưng, Thành phố Hà Nội

Điện thoại: (04) 37734544

Fax: (04) 35123395

E-mail: chinhanh@nxbtre.com.vn

Công ty TNHH Sách điện tử Trẻ (YBOOK)

161B Lý Chính Thắng, P.7, Q.3, Tp. HCM

ĐT: 08 35261001 – Fax: 08 38437450

Email: info@ybook.vn

Website: www.ybook.vn

In 50.000 cuốn, khổ 13 x 20,5 cm. Số: 1982-2015/CXBIPH/03-188/Tre.

Quyết định xuất bản số: 668A/QĐ-Tre, ngày 17 tháng 08 năm 2015.

Tại: Công ty Cổ phần In Khuyển Học Phía Nam.

Trụ sở: 128/7/7 Trần Quốc Thảo, Phường 7, Quận 3, Tp.HCM

Xưởng In: 9-11 đường CN1 (KCN Tân Bình), P.Sơn Kỳ, Q.Tân Phú, Tp.HCM

Tại: Xí nghiệp In Nguyễn Minh Hoàng

Địa chỉ: 510 Trường Chinh, P. 13, Q. Tân Bình, Tp. HCM

In xong và nộp lưu chiểu Quý II năm 2015.

Cứ mãi ở ao làng, rồi ao sẽ cạn
Sao không ra sông ra biển để vẫy vùng?
Sao cứ tự trói mình trong nếp nghĩ bùng nhùng?
Sao cứ mãi online và thở dài ngao ngán?
Sao cứ để tuổi trẻ trôi qua thật chán?
.....

Trên đường băng sân bay mỗi đời người.
Có những kè đang chạy dà và cất cánh.

- Trích *Trên đường băng*

TEM THÔNG MINH

Cào mả tem phía dưới và nhắn theo cú pháp

NXBTRÉ MATEM gửi 6000 (500VNĐ/tin nhắn) để tham gia
chương trình khuyến mãi và chăm sóc khách hàng từ NXB Trẻ.
Mọi thông tin chi tiết về chương trình, xin vui lòng liên hệ:
Hotline: 0932 260 062 - <http://cskh.nxbtre.com.vn>

www.ybook.vn/ebook

ISBN 978-604-1-07694-5
Trên đường băng

8 934974 135593

Giá: 75.000 đ

nxbtre.com.vn